PE DRUMURI DE MUNTE

Calistrat Hogaș

Classique
SCRIPTORIUM

Pe drumuri de munte

Colecția Classique

Pe drumuri de munte

Calistrat Hogaș

Classique
Scriptorium

© Scriptorium. Toate drepturile rezervate.
Produs luni, 08 mai 2017 din revizia 1.
Sursa: http://ro.wikisource.org

Pe drumuri de munte

Amintiri dintr-o călătorie

SPRE MÂNĂSTIRI

Orice călătorie, afară de cea pe jos, e după mine o călătorie pe picioare străine; a avea la îndemână cupeaua unui tren, roatele unei trăsuri sau picioarele unui cal înseamnă a merge șezând și a vedea numai ceea ce ți se dă, nu însă și tot ce ai voi. Iată pentru ce eu și tânărul meu tovarăș de călătorie ne hotărârăm a merge pe jos peste munți și în răgaz, de la Piatra pân' la Dorna, lăsând la o parte drumul mare.

În ziua de șase iulie eram gata; cu alte cuvinte, aveam toate trebuincioasele de drum așezate în o boccea de forma unei raniți soldățești, legate la spate prin ajutorul unor curele ce se încrucișau pe pieptul nostru: la șoldul stâng câte un revolver, în dreapta câte un baston sănătos, și la picioare opinci de piele roșie, legate cu șferi negre de lână de capră, care ne înfășurau în spirală pulpa până la genunchi peste un colțun negru de lână vrâstat cu roș. O pălărie neagră și mare putea, la nevoie, să mă apere și de ploaie și de soare. Tovarășul meu, în loc de pălărie, avea pe cap un chipiu de uniformă, iar drept strai mai gros de

lână era îmbrăcat cu o venghercă de doc alb.

În revărsatul zorilor plecarăm. Deocamdată trebuia să mergem la Almaș. Fiind însă mai dinainte hotărât între noi de a ne feri de drumul mare, nu cunoșteam o potecă sau un drum mai scurt pentru ținta noastră. Ajunsesem la barieră. Nici un suflet de om nu era încă deștept; numai câțiva câini, prea harnici poate, își făceau datoria bătând la noi, sau -mai bine zis — la neobișnuita noastră îmbrăcăminte de drum.

Venghercă — tunică.

Oricum însă, eu găseam de vină pe tovarășul meu, care avuse ciudata idee de a mărita straiele de sublocotenent cu opincile, bastonul și bocceaua din spate; și mă sileam a-l face să priceapă că numai pentru dânsul făceau câinii atâta gălăgie. Apucarăm la stânga pe prundul Cuejdiului înspre Dărmănești, fără să știm dacă am apucat bine sau rău. Norocul însă ține cu drumețul: la câțiva pași, pe prispa unei case albe, gospodarul și gospodina dormeau sub o plapumă, lipiți unul de altul pentru a putea să înfrunte, după socotința mea, răcoarea dimineții; căci, deși în iulie, dimineața din ziua de șase era totuși destul de rece; ei dormeau duși și se legănau poate în visuri fericite; noi însă, și mai cu seamă eu, fără respect pentru toate aceste nimicuri și fără nici o ceremonie, mă apropiai de dânșii, ridicai cu bățul plapuma de pe nasul gospodarului, care dormea la margine, îl împinsei puțin, îl trezii și, fără a-i da bună dimineața cel puțin, îl întrebai scurt despre drumul la Almaș. Foarte rar se întâmplă cuiva să vadă o figură mai elocventă decât acea a omului meu; un psiholog ar fi scris volume întregi, eu însă cred de ajuns a spune că e — psihologicește vorbind — de mare interes înfățișarea unei figuri ce trece de la adânca liniște a unui somn fără

de grijă la izbitoarea întipărire a unei surprinderi. Ceea ce s-a petrecut atunci în sufletul lui a fost, desigur, mai iute decât fulgerul; destul că, cu niște ochi de două ori mai mari decât cei ce poate-i avea de obicei, cu o față lungă și speriată și neputându-se lămuri de unde și cum răsărisem noi așa ca din pământ, se uită la noi, măsurându-ne cu privirea-i zăpăcită, de sus până jos și îndesându-se tot mai tare spre perete, ca și cum ar fi voit să scape de o vedenie supărătoare. Biata femeie, strâmtorată astfel și buimacă de somn, începu a se întoarce sub ogheal și a îngăima vorbe neînțelese, care nu puteau fi decât niște puternice protestări conjugale... Pentru a sfârși mai iute cu toate acestea, îl întrebai încă o dată pe gospodar despre drumul la Almaș.

Ogheal — plapumă.

— Pe aici, ne răspunse el în cele din urmă, arătându-ne spre deal; și spre acolo apucarăm și noi.

Desigur că speriatul nostru cicerone ne va fi urmat multă vreme cu privirea. Noi însă nu ne mai uitarăm îndărăt, ci ne urmarăm drumul pe prundiș, sărind ca niște capre peste bolovani, cursuri de apă, bălți și gloduri. Dimineața era măreață și ne vestea o adevărată zi de iulie. Nici un nor nu plutea sub albastrul cerului adânc și limpede ca ochiul unei fecioare. Toate stelele se mistuiseră și cel mult dacă îndrăzneața Stea a Ciobanului mai înfrunta, din când în când, valurile de lumină trandafirie, cu care zorile inundau răsăritul depărtat. Nici un vânt nu mișca aerul, și grâul, în lanurile de aur, stătea tot atât de neclintit ca și firul de iarbă din fânețele înflorite. Roua avea înfățișarea unor mărgăritare ce nu așteptau decât o rază de soare spre a se schimba în strălucitoare diamante. Umezeala și răcoarea dimineții dădeau întregii firi o ne-

spusă frăgezime. Totul începuse a se deștepta sub întâile raze ale zilei, dar totul era cuprins de o liniște, de o tăcere, de un fel de înmărmurire solemnă: și firea întreagă părea că se află în o religioasă așteptare. La răsărit se ivea geana de aur și de purpură a unui soare tânăr, care într-o clipă șterse într-o nemăsurată depărtare umbra de pe fruntea munților neguroși. Noi ne urmarăm drumul cu sufletul stăpânit de măreția priveliștii, iar rarii drumeți ce întâlneam, și pe care-i lăsam în urmă, după ce ne doreau cale bună, se uitau lung și mirați după noi.

Spre a merge la Almaș pe drumul mare, ar fi trebuit să suim Dealul Balaurului, ce se ridică dincolo de Dărmănești. Lucrul acesta însă nestând în planul nostru, de la o vreme cotirăm de la Dărmănești, la stânga, spre Gârcina, pentru a tăia peste dealuri, pe drumul de picior. Drumul acesta ne duse spre Gârcina până la biserica din sat, de unde trebuia să ne îndreptăm către Almaș: în drum ne întâlnirăm cu preotul locului, care mergea cu un țăran la un ogor din apropiere. Pe preot îl cunoșteam și-l întrebai de drumul ce trebuia să apucăm, ca să ieșim la Almaș. După ce căpătarăm lămuririle trebuincioase, plecarăm înainte. În urmă tocmai, am aflat că țăranul ce însoțea pe preot era ajutorul de primar al comunei Gârcina și că, văzându-ne așa de neobișnuit îmbrăcați, își aduse aminte că în cercul comunei lui are și îndatoriri polițienești. Astfel, după ce ne depărtarăm puțin, se întoarse către preot și-l întrebă dacă ne cunoaște. Preotul, care înțelese bănuielile ajutorului de primar și care voia să glumească puțin, îi răspunse că habar nu are de cine suntem și că nici nu ne-a mai văzut vreodată pe meleagurile acelea. Ajutorul, de cuvânt și totdeauna cu priveghere pentru siguranța publică, căută să afle tot de la preot dacă aveam pașapoarte în regulă.

Acesta dete din umeri și-i răspunse foarte serios și cam îngrijit:

— Știu eu? Poate că sunt niște scăpați de la vreun arest; ar fi bine să cauți a te încredința și cu atât mai mult, cu cât aveți, mi se pare, la primărie niște porunci în această privință.

— Că bine zici, părinte! Și nici una, nici două, se întoarse din drum, apucând spre primărie, cu gând de a trimite câțiva vătăjei în urma noastră, ca să ne prindă și să ne ducă la comună. Preotul, văzând că gluma se îngroașă, îl lăsă să meargă puțin, apoi începu a râde cu hohot și-l chemă înapoi, spunându-i cine suntem.

— Să mă bată Dumnezeu, părinte, zise ajutorul de primar, că, de nu-mi spuneai sfinția-ta sau de-i întâlneam singur, îi legam burduf și-i duceam la comună, ca să le cercetez pașapoartele. Cine dracu i-a îndemnat să se îmbrace ca niște marchidani și să cutreiere satele? Văzut-ai pe cel mai tânăr? Tuns, cu chipiu de uniformă, cu opinci și cu bocceaua în spate, parcă era un dezertor. La Gârcina i-ai scăpat sfinția-ta; da nu știu cine are să-i scape la alte comuni.

Și țăranul avea dreptate: cel întâi nespălat avea tot dreptul să ne întrebe de pașapoarte sau cel puțin de biletele de identitate.

”Marchidan ”— negustor ambulant de mărunțișuri.

În timpul acesta noi ne urmam drumul liniștiți, tăind de-a lungul Gârcina, un sat și de munte, și de câmp; de munte, fiindcă nu se mai sfârșește, de câmp, fiindcă sunt casele foarte dese. Străbăturăm deci satul acesta sau, mai bine zis, această nesfârșită stradă de case țărănești, prin care cineva merge aproape două ceasuri cu credința, de la o vreme, că celălalt capăt trebuie să fie pe lumea cea-

laltă. În adevăr, până ce să ajungem la jităria despre miazănoapte, sudoarea ne înmuiase trupurile și ciuda ne cuprinsese sufletele. Băltoacele verzii, miasmatice și adânci, care împănau drumul în lung și în lat, ne sileau la sărituri gimnastice și de preciziune peste golurile destul de mari dintre bolovanii puși în rând pe marginea acestor băltoace. Nenorocit piciorul greoi sau neghibaci, care n-ar fi avut în el ceva din firea caprelor! O baie de glod, până la genunchi, ar fi fost neînlăturată. Noi însă, din fericire, eram deprinși cu aceste punți de un alt soi și le trecurăm pe toate fără greș.

Ieșiți afară din sat, răsuflarăm în sfârșit și ne urmarăm drumul spre Almaș pe poteca de picior, ce taie dealurile de-a curmezișul între răsărit și miazănoapte. La dreapta se întinde un șir de coline cu povârnișuri dulci și acoperite cu sămănături, fânețe și ciritei ; la stânga colinele se schimbă în dealuri, și, mai departe, între apus și miazănoapte, dealurile devin munți, al căror lanț umple întregul cerc al vederii din partea aceea. După un mers grabnic de două ceasuri și mai bine, ieșirăm pe creasta unui deal lutos și sfărâmat, care se ridică la o mică înălțime deasupra Almașului. Scoborârăm în sat, trecând pârâul cu același nume, și merserăm la micul schit de călugărițe, care se află din sus de curtea boierească.

Stariția schitului era rudă cu tovarășul meu de drum și, prin urmare, de la sine se înțelege că furăm cu deosebită cinste primiți. E foarte atingător lucru să vezi cu câtă bunăvoință și cu câte jertfe chiar se îndeplinesc datoriile ospitalității în aceste schituri locuite de câteva femei sărmane. Poate că adevăratele învățături evanghelice au și ele cuvântul lor, în aceste locuri, cel puțin. Furăm deci cu mare dragoste ospătați și găzduiți până a doua zi.

”Jitărie ”— bariera unui sat.

”Ciritei ”— tufiș de copăcei.

De la Almaș, trebuia să mergem la Horaița, dar, fiindcă nu cunoșteam drumul, furăm nevoiți a cere la starița schitului pe cineva care să ne călăuzească. Acesta fu lucrul cel mai ușor, de vreme ce maica Filofteia se părea că nu are în mânăstire altă însărcinare decât pe acea de călăuză. Ne gătirăm și plecarăm. Călăuza mergea înainte și noi după ea. Și acum mi se pare că văd aievea pe maica Filofteia: era o femeie de statură mijlocie, mireană la trup și numai la cap călugăriță. Poate că acesta era portul ei de drum, noi ne dădurăm însă cu socoteala că ea ar fi trebuit să nu-și pună niciodată altă îmbrăcăminte... Avea maica Filofteia niște ochi căprii și mari, care te tăiau în suflet cu ascuțișul privirii lor și care, deși trecuți în vârstă, ardeau totuși de focul unei tinereți mistuite de văpaia unor patimi înăbușite. Gura ei cam mare și buzele ei, deși vestejite, dar totuși destul de cărnoase, făceau să te gândești fără voie la păcătoasa biblică care ar fi aruncat peste umerii desfrâului său haina cuvioasă a mironosițelor. Chiar fața ei boțită sporea înfățișarea ațâțătoare a întregului și te făcea să ți-o închipui cu douăzeci de ani în urmă... De sub comănac, îi ieșea pe tâmple, în semicercuri, părul ei cărunt, dar așezat totuși și pieptănat cu multă îngrijire. Ce păcat că nu era negru acest păr!...

Ea era tăcută, noi tăcuți; ea gândindu-se la cine știe ce, eu cu capul plin de socoteli lumești, ne urmam drumul pe pârâul Almașului la deal. Căldura miezului de iulie era covârșitoare și ar fi fost cu neputință de înfruntat, dacă umbra pădurilor n-ar fi stâmpărat-o puțin. Din când în când, ne opream la umbră spre a ne odihni: călăuza noastră însă ne găsea prea bicisnici, și avea dreptate; dacă

cineva ar fi avut fantezia să se uite la picioarele ei, care, fără să roșească câtuși de puțin, se iveau, până mai sus de glezne, de sub fusta ei scurtă de cit, și, mai mult încă, dacă s-ar fi urcat cu închipuirea ceva mai sus, ar fi găsit, în loc de picioare, niște fuse de oțel, care, lipsite de rotunjimea plină a tinereții și fără caracter pământesc, puteau să se miște în mod mecanic fără sfârșit. Această femeie zbura, nu mergea. Ș-apoi maica Filofteia avea credința deplină a darului său... Pe drumul ce țineam noi, se întâmplase, cu câteva zile mai înainte, niște prădăciuni sau, mai bine zis, niște potlogării. Luase, de pildă, un oarecine îmbrăcat într-un suman rupt traista cu făină din spatele unui gușat, îi dăduse câțiva pumni și se mistuise în pădure; sau întâlnise un altul pe o proastă, îi luase legătura cu fasole și se făcuse iarăși nevăzut. De aceste neajunsuri se temea maica Filofteia să nu ni se întâmple și nouă, și se hotărî, deci, să facă pentru noi o rugăciune de drum, spre a ne ajuta Cel-de-Sus ca să ajungem teferi și netulburați de nime la ținta călătoriei noastre. Își scoase, prin urmare, mătăniile din sân și, ca și cum ar fi vorbit cu sine însăși, începu a șopti o rugăciune, însoțind acest monolog intim cu niște cruci mari, îndesate și cu evlavie însemnate pe toate cele patru puncte cardinale ale persoanei sale. Din când în când, făcea și câte o mătanie spre răsărit, lipindu-și cu sfințenie fruntea de pământ. În timpul acesta, noi ne urmam drumul sărind peste pâraiele ce ne tăiau mersul sau trecând pe sub giganticii brazi răsturnați de vijelie ori de moarte naturală și care, rezemați cu vârfurile lor pe înălțimea brazilor dimpotrivă, alcătuiau, pe deasupra capetelor noastre, niște uriașe punți aeriene, aruncate de însuși Dumnezeu pentru sălbaticii și sperioșii locuitori ai pădurilor neumblate.

Către asfințit, sosirăm la Horaița, unde furăm primiți cu oarecare răceală de către egumenul mânăstirii, care stătea în cerdac la aer curat.

Din întrebările și răspunsurile obișnuite despre sănătate, ne puturăm lămuri că sfinția-sa suferea de un gutunar și că, prin urmare, întreaga sa veselie sufletească înghețase sub această răceală din părțile înalte ale persoanei sale; totuși ni se porunci un borș cu chitici și un pui de mămăligă, nimicuri care toate se mistuiră iute sub flămândele noastre linguri și furculiți... Ce voiți? devenisem la drum mai mâncăcioși decât evanghelistul Ion; atâta numai că părintele egumen nu știa că pofta de mâncare e o virtute cu totul biblică și că, mai la urmă, e foarte îndoielnic lucru să se fi săturat cinci mii de oameni cu cinci pâini și doi pești, ba încă să mai fi rămas și douăsprezece coșuri de fărmături!... Bine sau rău, astâmpărarăm cârceii de foame ai stomacului nostru și merserăm apoi în biserică, spre a vedea mai de aproape această zidire, pe care o cunoșteam numai din nume. Pe din afară nu e decât un masiv de piatră văruit cu galben, în care nu se vede nici o idee arhitectonică: deasupra, o ceată de turnuri ce nu se înțeleg între ele, își dau brânci și se îndeasă unele în altele, spre a nu cădea, pare că, jos de pe masivul de sub picioarele lor. Pe dinlăuntru, zidurile sunt stropite cu albastru și galben, iar pictura e puțină și proastă; toți sfinții și toate sfintele, cu Iisus Hristos în frunte, sunt ieșiți de sub penelul aceluiași iconar rus care a zugrăvit mai toate vechile noastre biserici.

În aceste locuri, oriîncotro te întorci, te împresoară singurătatea, la hotarele căreia viața se pare că expiră. Omul împrumută aici mutismul de la arborii în mijlocul cărora trăiește, așa încât cele mai guralive ființe din aceste

locuri sunt numai lăstunii, care zboară în stoluri negre înainte de apusul soarelui și se învârtesc țipând în jurul turnurilor albe și neclintite ale bisericii.

Nu departe de Horaița, pe un munte despre miazăzi, se află Horaița Mică sau Horaicioara: schitul acesta e un adevărat cuib de vultur aninat în crăpătura unei stânci aeriene. El stă mai totdeauna ascuns între nori și, numai când aceștia se desfac, schitul se zărește albind dintre brădișul negru.

În zori, a doua zi, apucarăm drumul Văraticului. Călăuzul nostru, un băietan ca de cincisprezece ani, nu știa decât pe cel mai lung și mai rău; pe acela deci apucarăm și noi. Cât merserăm prin umbră, drumul fu plăcut. Fagi și paltini cât lumea de bătrâni, cu trunchiuri albe și goale, își împreunau sus de tot frunzișurile lor și alcătuiau deasupra capetelor noastre o boltă de umbră și verdeață. Singurul glas al locurilor acestora e numai glasul vântului, care se taie, suspinând, pare că dureros, în frunza ascuțită a bradului; și glasul acesta are un farmec nespus...

Toți câți trecuseră pe aici, călători poate ca și mine, își zgâriaseră numele lor în scoarța netedă a fagilor. Cu drept sau fără drept, găseam vinovați, în gândul meu, pe toți acești zgârietori de copaci, care avuseră deșertăciunea vrednică de râs de a-și eterniza numele în pustiu; și cu atât mai mult îi găseam vinovați, cu cât mi se părea mie că urma omului în aceste locuri răpea ceva din măreția singurătății și se amesteca jignitor în sublimul întregului.

Peste puțin, scăpătarăm de la umbră și ieșirăm într-un luminiș de seminceri. Ne aflam în parchetele de pe Cracăul-Negru. Din depărtare, prin aerul sec, ajungea până la noi glasul omului și al toporului. Din când în când, o trăsnitură colosală umplea văile munților: erau fagii,

paltinii sau brazii amețitor de înalți, care, în căderea lor prăpăstioasă, sfărâmau și doborau tot în calea lor. Ziua era la amiază și un aer înflăcărat ne înconjura din toate părțile. Soarele, alb de fierbinte ce era, ploua cu foc peste capetele noastre; cu toate acestea noi ne urmam drumul pe hogașul săpat de butuci în coasta muntelui și, numai cât în răstimpuri, eram siliți a ocoli, prin smiduri , băltoacele glodoase și verzii ce ne tăiau drumul. Eram atât de grăbiți să poposim undeva la umbră, încât nici nu mai băgam în seamă pe un întreg popor de broscoi cu ochi holbați și verzi, care — ieșiți pe jumătate din umedele și glodoasele lor locuințe — ne salutau orăcăind și apoi dispăreau iute la apropierea noastră.

După ce ne oprirăm puțin la o colibă părăsită, cumpănirăm în valea Cracăului. Ajunși la acest pârâu limpede ca o picătură de rouă, ne stâmpărarăm setea și începurăm iarăși a urca, de-a

Smid, smidă — desiș format din copaci tineri sau din tufe de spini, de zmeură etc.

curmezișul, un șir de coline lutoase și seci, acoperite cu tufari de aluni, mesteacăni și arini. De pe cea din urmă colină ce se înalță deasupra Văraticului, o întinsă priveliște se deschise ochilor noștri: sub noi, Valea-Sacă se răsfăța cu casele ei albe și curate între două dealuri acoperite cu grădini, fânețe și semănături. Mai departe, între răsărit și miazăzi, Bălțăteștii, cu mărețele-i grădini și așezămintele sale de băi, păreau că vor să se ascundă după nesfârșitele șiruri de plopi înalți de mesteacăni blonzi și de brazi posomorâți; cu toate acestea, o rază de soare, căzută din cer peste acest cuib de zână pierdut între îndoiturile verzi ale dealurilor, răsfrângea până la noi lumina strălucitoare de pe plăcile metalice cu care e acoperit. În față, orizontul era închis

de cele din urmă ramuri ale râpoșilor munți de marnă cenușie ai Neamțului, care se întindeau ca o fâșie de fum plumburiu pe zarea cerului depărtat... La picioarele lor, orașul alb cu pârâul său limpede scânteia sub lumina soarelui. Alături, în umbra depărtării, stătea nemișcată și gânditoare pare că vestita Cetate a Neamțului, cetatea lui Ștefan, martoră nepieritoare a gloriei noastre trecute. Stăturăm deci la umbra unui mesteacăn, spre a ne odihni și a ne sătura ochii și sufletul de această măreață priveliște și, când soarele aproape scăpătase după Ciungi, intrarăm în Văratic.

DE LA VĂRATIC LA SĂCU

Cine nu cunoaște această mânăstire de călugărițe și care călător nu are de spus un cuvânt pentru ea?

Era pe timpul băilor, și în tot anul o mulțime de oaspeți, din toate părțile Moldovei mai cu seamă, își petrec aici lunile de vară; prin urmare, nu ne mirarăm deloc când văzurăm, pe drumul mânăstirii, încrucișându-se moda lumească cu uniforma bisericească: rochia cu rasa, comănacul cu pălăria, mâna goală cu mănușa, mătăniile cu evantaliul, umilitul papuc pe talpă cu îndrăznețul călcâi Louis Quinze, negrul posomorât cu toate culorile din lume, găitanul cu dantelele, smerenia cu îndrăzneala și, în urma tuturor, ipocrizia cu sufletul fără ascunsuri!!... Și multe încă aș mai fi văzut, dacă foamea nu mi-ar fi dat pinteni și nu m-ar fi silit să sui scările lustruite ale arhondaricului. O veche mironosiță a lui Hristos stătea jos la capătul de sus al scărilor și își odihnea, dormitând, imensitatea greoaie a trupului său...

Când furăm aproape de ea, își ridică spre noi, cu o lene aristocratică, privirile-i spălăcite și verzii...

— Blagoslovește, măicuță, zisei eu, închinându-mă după cuviință.

— Domnul! răspunse ea alene și trăgănat, întinzându-mi spre sărutare dosul alb și grăsuliu al dreptei sale, cu mătănii cu tot.

Sărutai cu o prefăcută evlavie această dreaptă care, dacă nu mirosea tocmai a smirnă și a tămâie, apoi mirosea cel puțin a un parfum obișnuit pe vremuri, care-mi pătrunse până-n creieri; totuși actul acesta de smerenie ne sluji drept pașaport pentru arhondaric, unde ni se dădu casă și masă.

Stăturăm două zile în Văratic. Cu această împrejurare mă putui încredința că oaspeții obișnuiți ai mânăstirii aveau cuvânt să petreacă aicea câte o lună sau două. În adevăr, aerul, apa, preumblările, societatea chiar sunt atâtea lucruri care îndeamnă pe mulți a ieși din vârtejul orașelor mari și a căuta odihna sufletească în aceste locuri însuflețite de o viață mai dulce și mai tihnită.

Toaca, cu glasul său cicălitor și subțire, clopotul, cu vocea sa gravă, rară și sonoră, sunt capii de familie ai acestui furnicar de ființe negre, care foiesc repede în toate părțile, fără zgomot, cu papucii lor de talpă și cu mătăniile în mâini. După glasul lor se regulează toate îndeletnicirile văzute și nevăzute ale comunității. E totuși foarte greu pentru un străin să pătrundă în toate amănunțimile vieții călugărești. Un călător nu poate vedea, mai întotdeauna, decât numai coaja monahismului. Astfel, dacă ieși dimineața în medeanul din fața mânăstirii, unde se vinde și se cumpără, dacă străbați ziua cărările și drumurile ce se încrucișează și se taie în toate părțile, dacă mergi în

biserica cea mare la vecernie, utrenie sau liturghie, dacă te duci pe la cunoștințe ziua sau seara, nu vei putea întâlni decât figuri paragrafisite, gheburi, zbârcituri, ochelari, cataruri cronice, reumatismuri, gingini goale, dinți falși, guri înfundate, bărbi ascuțite, peri albi și... fățarnică smerenie. Cu toate acestea, dacă te întâmpli înlăuntrul mânăstirii, când se face slujba în paraclisul de lângă arhondaric, și dacă îți arunci ochii în sus spre negreața ce umple cerdacul din față, în tihnă și în răgaz poți revedui cu privirea toate acele chipuri femeiești, care în zadar se par că cearcă a se ascunde sub negrele lor camilafce.

Un fel de milă și de durere te cuprinde fără voie când vezi atâta tinerețe, atâta vigoare și atâta frumusețe chiar înmormântate sub mohorâta îmbrăcăminte sacramentală; și tot atunci și tot fără voie, îți pui singur o mulțime de întrebări, la care ortodoxia monahală n-ar putea răspunde decât strângând din umere.

"Medean "— loc viran, bătătură.

"Paragrafisit "— învechit, uscat.

Camilafcă — potcap.

E oare cu putință, mă întrebam eu, ca noaptea, care înfășură trupul acestor ființe, să înfășure și inima lor? Acei ochi, porunciți a privi totdeauna cerul, nu privesc ei oare, câteodată, și pământul? Cuvântul scris în carte e oare destul de puternic, ca să șteargă cuvântul scris de natură în inima lor? E cu putință ca rabinii bisericii noastre să fi putut porunci sângelui să circule mai încet, inimii să bată mai rar, și naturii să ceară mai puțin? De când oare s-a ridicat la puterea de dogmă grosolana eroare că carnea poate să muște gura ce o sfâșie?... Ș-apoi, munții Văraticului sunt așa de înalți, pădurile atât de umbroase, văile atât de tăinuite și de adânci, râurile atât de limpezi,

fânețele atât de dese, de înalte și de înflorite, aerul atât de îmbălsămat, încât sufletul cel mai zglobiu se simte înmuiet de o dulce melancolie și ochiul călătorului se oprește visător când pe o frunză de mesteacăn tremurătoare, când pe potirul rumen al unei flori ce se leagănă molatic sub mângâierea dulce a vântului, când pe unda care, veselă că a izbutit să se suie pe spatele unui bolovan greoi, trece de ceea parte, îi spune o glumă și-și urmează drumul înainte, scăldându-se în raze de soare. Și, în sânul acestei naturi atât de prietenoase, care-ți varsă în suflet melancolia și visurile, și în inimă beția unui nesfârșit amor, ce vroiți să facă omul și mai cu seamă femeia? A cere acestei din urmă să rămână logodnica veșnic credincioasă a unui mire, care de două mii de ani s-a înălțat la cer, e, desigur, o erezie vrednică de cel mai îndreptățit autodafe .

De altmintrelea, Văraticul nu înfățișează nici o însemnătate istorică și mai nici o tradiție nu se leagă de dânsul. Răposata maică Evghenia Negri a dat la lumină istoricul acestei mânăstiri, cuvânt pentru care nu simțim de nevoie să-l mai facem și noi.

În dimineața zilei a treia, ne îndrumarăm către Sihla, pe poteca Ciungilor, care e cea mai scurtă și cea mai îndemânoasă.

”Autodafe ”— ardere pe rug la care erau condamnați, în timpul inchiziției, cei socotiți eretici.

Dascălul Alecu din Văratic era călăuzul nostru. Fiindcă trecem peste Ciungi, nu e rău să amintim că micul podiș, ce se deschide pe vârful lor, pune la îndemână locuitorilor din vale una din cele mai obișnuite și mai desfătătoare plimbări. S-ar zice că natura a întipărit aicea o dulce și primăvăratică sărutare pe sânul munților iernatici și că, sub această sărutare de nesfârșit amor, au răsărit, ca prin

farmec, milioanele de flori strălucitoare, ce acopăr întinderile ondulate și dulci; că sub ea s-a născut acea lină și răcoroasă adiere, ce veșnic suspină în acest loc, și că pâlcurile de mesteacăni, cu ramuri despletite și cu trunchiuri de argint, nu sunt semănate ici și colea decât spre a chema pe drumețul obosit să guste, pe un așternut de flori, o clipă de visuri și de negrăită fericire. Ș-apoi, cine n-a auzit în acest loc pe greierul șuierător și pe cosașul răgușit, locuitori nevăzuți ai miriștii uscate, cântându-și eternul lor cântec sub miezul zilei înflăcărat, cine n-a ascultat aicea pe gaița gâlcevitoare certându-se cu alta pe creanga vreunui fag, acela, desigur, n-a avut prilejul să se îmbete de cel mai dulce și mai dumnezeiesc concert, pe care cântăreții naturii îl execută pe niște note necunoscute încă din scara muzicii omenești. Aici e, fără îndoială, paradisul pământesc al vremurilor noastre și... nici un înger cu sabie de foc nu străjuiește la porțile lui... Adam și Eva pot intra și, după voie, pot ieși fără teamă de strășnicia poruncilor dumnezeiești...

Cu cât înaintam pe drumul Sihlei, cu atât natura devenea mai aspră; ai fi zis că ea-și încruntă privirea și că mustră pe drumețul prea cutezător care îndrăznește să calce peste hotarele pustiului și să tulbure, cu zgomotul pașilor sau al respirării sale, adânca liniște a singurătății. Pe nesimțite, pajiștea înflorită făcu loc unui așternut de foi uscate, care trosneau sub pașii noștri; mesteacănul ne părăsise și bradul sau fagul, cu frunți despoiete de bătrânețe sau de vânturile care veșnic suflă în părțile de sus ale aerului, spintecau văzduhul și se zugrăveau fantastic și trist pe albastrul adânc al cerului. Pe alocurea, poteca se strâmta așa de tare, încât de-abia puteai străbate cu sufletul prin desișul întunecos al unei sihle de carpeni tineri,

care alcătuia, de o parte și de alta, doi pereți nestrăbătuți. "Aici, îmi ziceam eu, trebuie să fi aruncat feciorul de împărat peria sfintei Vineri, din care, fără îndoială, a răsărit această pădure, spre a tăia calea zmeoaicei care-l urmărea." Noi înșine, molipsindu-ne de asprimea locurilor ce străbăteam, devenisem tăcuți și gânditori. Cât despre mine unul, gândul meu plecase pe un povârniș fantastic: poate că Aeneas, mergând pe calea iadului, tot astfel de locuri străbătuse. Câteodată, chiar mă așteptam să întâlnesc în cale-mi vreo mare poartă neagră, pe care să citesc cu înșiși ochii mei celebrul:

"Per me si va nella citta dolente." 1

Cu câtă părere de rău însă nu mă trezii eu din această fantezie clasică, apropiindu-mă de Sihla!... Și totuși cu câtă mulțumire nu salutarăm noi întâia rază de lumină, pe care o întâlnirăm în strâmta ei poiană!

Niciodată n-am gustat cu mai mare deliciu și niciodată n-am căutat să sorb cu mai multă lăcomie, prin toți porii ființei mele, lumina și căldura binefăcătoare a cerului.

Sosisem, prin urmare, la Sihla, adică la acel loc pierdut în creierii munților, în care numai vulturul cu zbor îndrăzneț mai străbate, din când în când, pe căile fără de urmă ale aerului. Până atunci, Sihla era pentru mine o închipuire, ce ținea mai mult de domeniul poveștilor. Cunoșteam locul acesta numai din spusele unora și ale altora; și acele spuse atâta se încrucișau și mânau lucrul peste marginile firești, încât totdeauna, când mă gândeam Pe-aici e drumul spre locul durerilor (D a n t e , *Infernul*) (trad. autorului, *ital.*).

la Sihla, mi-o înfățișam sub forme și proporții fantastice. Astfel, nu-mi ieșea din minte acel schivnic bătrân ca brazii pădurilor neprihănite, care, autohton al acestor

locuri, fusese, poate, zămislit de vreo ursoaică în unire cu suflarea binecuvântată a vreunui vânt de primăvară; îl vedeam mergând și încurcându-se în alba și lunga lui barbă neatinsă încă de vreun pieptene; îl vedeam iarăși împărțindu-și, cu bună învoială, același rug de zmeură cu urșii, sau dând țapilor sălbatici, care-l luau poate drept strămoș al lor, cu însăși mâna sa, cei întâi muguri care plesneau sub calda suflare a primăverii. Frumoasa sf. Teodora, legendara anahoretă a locurilor acestora, se înfățișa închipuirii mele ca o a doua Marie din Egipet, cu viața bântuită de aceleași nenorociri; tot ca și aceea, sf. Teodora se lepădase, poate, de plăcerile îmbătătoare ale lumii acesteia, mulțumindu-se, în cele din urmă, cu crăpătura umedă a unei stânci în locul palatelor aurite unde luxul și desfrâul domneau cu răsfățare; ca și ea, sf. Teodora își scrisese, poate, pe nisip tainele trecutei sale vieți și, tot ca și dânsa, lăsase celui dintâi vânt grija de a spulbera și a duce departe amintirea unui trai zvânturat. Apoi floarea etern nevestejită și albastră ca seninul cerului, la rădăcina căreia domnea veșnică primăvară, în timp ce munții dimprejur crișcau sub iernatica suflare a crivățului, era darul ceresc, darul de mângâiere al sf. Teodora: femeia de lume, devenind sfântă, închinase cerului sufletul său și nu-i ceruse în schimb decât o floare... Până în cele din urmă, sfânta rămăsese tot femeie! Cerul o ascultase și făcuse să răsară pe o așchie de stâncă, într-un strop de țărână, nemuritoarea și minunata floare, care trebuia să fie icoană virtuții statornice și nepătate a sf. Teodora. Apa pământului nelegiuit îi ardea măruntaiele și, prin urmare, ea nu-și alina setea decât cu apa căzută din cer; pentru aceea își săpase, sau -mai bine zis — își zgâriase ea în o stâncă, cu înseși unghiile sale, o mică cisternă pe care nourii văzduhului

erau porunciți s-o țină veșnic plină. Caprele sălbatice nu știau locul acestei fântâni și, de l-ar fi știut chiar, n-ar fi putut ajunge până la el.

Am căutat deci să rup haina fantastică, cu care Sihla era îmbrăcată în închipuirea mea, și pentru aceasta trebui să fac eu însumi, cu evlavie, o călătorie la locurile sfinte...

Dacă Sihla nu pășește dincolo de marginile firești, apoi are cel puțin însușirea de a atinge, aproape, culmea de asprime, singurătate și sălbătăcie a celei mai puternice închipuiri. Astfel, cu greu aș putea hotărî soiul feluritelor întipăriri ce-mi lăsară în suflet aceste locuri. Credeam, deocamdată, că am pășit pe lumea cealaltă... atât de singură și de pierdută în creierii munților e sălbatica Sihlă!

De jur împrejur, ca și cum s-ar ține de mână, stau munții cu piscuri înalte, peste care brădișul negru se întinde ca o imensă haină de doliu. Nici o pasăre nu-și îndreaptă zborul său rătăcitor peste sălbătăcia și tăcerea de mormânt a locurilor acestora, unde iarba stearpă e fără de sămânță și unde numai brusturul de munte, cu floarea galbenă și lată cât podul palmei, mai are curajul să se uite, de pe creasta stâncilor înalte, în prăpăstiile negre și fără fund ce se deschid, ca niște guri de iad, sub picioarele lui.

Rareori numai, albastrul limpede al cerului adânc se pătează de câte un punct negru, dar trecător: e un vultur prădalnic care ochește poate din înălțimile văzduhului vreo sprintenă veveriță; glasul vântului îți strânge inima... atât e de tânguios și de întristător! S-ar zice că iulie se schimbă aici în fratele mai tânăr al lui decembrie; aceiași ochi, aceeași privire aspră, același glas, aceleași sprâncene încruntate! Numai căruntețea îi lipsește spre a se îndeplini asemănarea.

Întorcând privirea spre apus, îți vine să crezi că un

popor de uriași a însuflețit cândva aceste locuri și că, precum odinioară s-a zvârlit munte peste munte spre a se lua cerul cu asalt, tot astfel și aici s-au îngrămădit, una peste alta, acele stânci enorme spre a-și da, poate, pământul mâna cu cerul. Și sunt acele stânci atât de imense, atât de goale și tăiate de niște mâini supranaturale, pe linii așa de lungi și de capricios unghiulate, încât îți aduc amețeală în suflet, îți curmă firul gândirii, te apasă pe creieri și te lasă înmărmurit și mut...

Pe o cărăruie strâmtă și cotigită, pe sub pereții de stâncă sură, care se pierdeau în văzduh deasupra capetelor noastre, suirăm la deal, călăuziți de octogenarul și singuraticul călugăr al Sihlei, spre a vizita locurile mai însemnate din împrejurime.

Merserăm deci la peștera sf. Teodora. Spre a ajunge însă acolo, trebui să ne prefacem în acățătoare, să ne vârâm pe dedesubt, sau să sărim, ca în zbor, pe deasupra stâncilor, care decât care mai anevoioase și mai grele de trecut.

După un pătrar de oră, se făcu la stânga noastră o despicătură verticală în peretele zidului de stâncă, ce ne însoțise neîntrerupt până atunci. Printre pereții ei umezi, ne strecurarăm lăturiș, până în fund. Aicea se face o scobitură aproape rotundă, în mijlocul căreia zace o stâncă lată și puțin înaltă.

Din fundul negru al acestei scobituri, străbătea o rază de lumină până la noi, printr-un fel de răsuflătoare săpată de însăși mâna naturii pentru primenirea aerului, în acest beci umed din pântecele muntelui; aceasta era peștera sf. Teodora. După cum se zice, ea a trăit 60 de ani în această vizunie, pe care nici urșii nu i-ar fi râvnit-o.

Piatra din mijloc îi slujea drept vatră, pe care aprindea, din când în când, câte puțin foc, spre a-și frige câțiva

bureți sau pentru a-și dezmorți trupul biciuit de vânturile iernii; pereții poartă, în adevăr, urmele negre ale unui fum înăbușit.

Stăturăm aici vreo zece minute, timp în care cercai să mă potrivesc în gând sfințeniei locului pe care călcam; voiam să trimit, în altă lume, sfintei Teodora, din însăși pământeasca ei locuință, vreo simțire sau vreo cugetare cucernică și umilită; cum însă e ușor să fii virtuos în tovărășia ursilor necuvântători și a codrilor fără de inimă, și cum virtutea nu capătă preț și strălucire decât atunci când iese biruitoare din lupta fățișă cu răutatea și stricăciunea omenească, apoi nu putui închega în sufletul meu nici un soi de evlavioasă gândire sau măcar de profană admirațiune pentru o viață jertfită, fără nici o țintă, lipsei, chinurilor și suferințelor trupești, cu toată râvna ce va fi avut sufletul ei pentru cele sfinte și dumnezeiești.

Astfel eram supărat pe mine însumi că nu puteam da un lustru cerești mele eroine din minutul acela. Și ieșii deci amărât din umedul sanctuar în care călcasem.

Ne îndreptarăm spre fântâna sf. Teodora. Trebui să suim pe o scară ca de doi stânjeni înălțime și, numai ținându-ne în cumpănă deasupra prăpastiei și dând mâna cu rădăcina șubredă a unui brad tânăr, puturăm sări deasupra. Aici se poate vedea o mică scobitură pătrată și puțin adâncă, pe care, după cum spune legenda, sf. Teodora și-a săpat-o cu înșeși unghiile sale. Un strop de apă adunat din ploi sau din roua nopților zace veșnic pe fundul acestei scobituri căptușite cu mătreață; și cu această apă sfânta își alina setea... Aceasta e fântâna sf. Teodora!...

Pentru a merge la Stânca Căprioarelor, furăm siliți să ne întoarcem îndărăt. Astfel, părăsirăm fântâna sf. Teodora, unde în zadar căutarăm minunata ei floare albastră...

Cine știe? poate că sămânța rătăcită pe vânturi a vreunui soi de omag sau de holbură cu floarea ca un păhăruț de azur va fi încolțit și înflorit cândva pe locurile aceste sub căldura binefăcătoare a vreunei primăveri și va fi dat loc legendei amintite. Oricum, dar o floare e totdeauna o minune, un dar ceresc pe sânul sterp al acestor regiuni.

Drumul ce trebuia să ținem se încovoia ca un șarpe pe după stâncile care ne împrejmuiau mersul, și se părea că nu e bătut decât de urmele sălbatice ale fiarelor, din firea cărora și noi, parcă, împrumutasem ceva; atât ajunsesem de ușori și de îndemânatici, atât de bine învățase piciorul nostru a-și mlădia talpa pe unghiul ascuțit al pietrelor și a se înțepeni temeinic acolo unde un alt picior nedeprins ar fi tremurat și n-ar fi năzuit să înfrunte un lunecuș primejdios.

Astfel merserăm ca un pătrar de oră și, după ce sărirăm în zbor peste crăpătura adâncă dintre două stânci enorme, sosirăm la Stânca Căprioarelor, numită astfel fiindcă, în timp de grele ierni, căprioarele își dau întâlnire deasupra ei.

Cu toate că duceam de câteva zile o viață idilică, și ni s-ar fi cuvenit, prin urmare, să gustăm un minut de odihnă sub umbra stufoasă a vreunui fag, totuși ne mulțumirăm, deocamdată, cu umbra rară și îngustă a unui tânăr brad, care nu înlesnea răcoroasa-i ospitalitate decât capetelor noastre pârlite și înfierbântate de arșița zilelor de Cuptor.

De altmintrelea, un vânt ușor, ce se iscase tocmai la timp, ne dădu răcoarea pe care lipsa umbrei ne-o refuza.

Cât de dulce-i odihna câteodată! Ș-apoi de pe înălțimea pe care stăteam, ochiul nostru înota în văzduhul deșert de sub picioarele noastre, îmbrățișând nemărginitul cerc închis în depărtare de piscurile negre ale munților pădurоși.

Pe alocurea, munții se desfac și lasă ochiului visător o poartă de trecere către adâncurile fără de fund ale spațiului... Mai încolo, azurul albastru, această stavilă eternă a vederii omenești, părea că însemna, în nesfârșit, hotarele nestrămutate dintre împărăția ochiului și a închipuirii. Sub picioarele noastre, sub însăși înălțimea pe care stăteam, se adăpostește mica și vechea bisericuță clădită de cel întâi anahoret al Sihlei. Altădată rugăciunile către Dumnezeu se făceau în ea; astăzi însă nu se mai slujește într-însa; și numai ca un soi de rămășiță religioasă se mai îngrijește de bătrânul pusnic, care înfruntă pustietatea locurilor acestora.

Trebuie să mărturisesc, de altmintrelea, că singuraticul călugăr al Sihlei a rămas și până astăzi o enigmă pentru mine. Astfel, se tânguia sf.-sa că hoții l-au călcat și l-au prădat și de puținul ce mai avea.

— Apoi atunci cum și pentru ce stai sfinția-ta în asemenea pustietate, îl întrebai eu, dacă, mai ales, după cum spui, hoții te calcă și te pradă?

— Pentru ascultare și pentru Domnul, fiule, îmi răspunse el pe o notă oarecare din pisaltichie, pironindu-și ochii în pământ și încrucișându-și cu evlavie mâinile pe piept.

Și nu mă puteam sătura, privind nepotrivirea izbitoare dintre această smerită milogeală și fața lui plină și roșie, ochii lui negri, mici și scânteietori, mâinile lui osoase, care păreau a fi deprinse cu multe nevoi, și acea privire, mai ales, care se furișa, din când în când, repede spre noi și pe care niște gene lungi și dese n-o puteau îndestul ascunde.

După vorbă, se părea a fi rus de felul lui.

— Și cu ce trăiești sf.-ta pe locurile acestea, părinte, îl mai

întrebăi eu.

— Dumnezeu și oamenii cei buni nu ne lasă să pierim. "Când e vorba de Dumnezeu, mă gândii eu, nu zic ba: ciuperci și rădăcini va fi semănat cu îmbelșugare părintele ceresc pe locurile acestea; când însă e vorba de oameni buni, apoi aceștia nu vor fi dând pe aicea decât din an în an, timp în care ar putea prea bine să moară de foame și schivnicia cea mai fără de stomac."

Și nu mersei mai departe cu reflexiunile mele, deși oarecând înaintea judecății fu tras, ca părtaș la mai multe hoții, un sfânt ermit și, dacă nu mă înșel, chiar al Sihlei mi se pare.

Oricum însă, trebuia să fim și noi oameni buni; astfel scoaserăm rămășița de pâine, rachiu și merinde ce mai aveam, spre a potoli acea hoțomană de foame, care tot drumul se ținuse grapă de noi. Paharul de rachiu merse cerc împrejur, începând bineînțeles de la sf.-sa, care-l luă cu multă evlavie, îl binecuvântă, își făcu cruce, îl goli până la fund, își șterse gura cu mâneca cafenie a rasei sale și-l înapoie mai încet de cum îl luase.

Bis repetita Deo placent : al doilea și al treilea pahar fură golite cu același ceremonial, și poate că și al patrulea s-ar fi bucurat de

Ermit — pustnic, sihastru. Cele repetate de două ori plac lui D-zeu (Horațiu, *Arta poetică*). (trad. autorului, *lat.*)

darul binecuvântării, dacă dascălul Alecu, călăuzul nostru, înspăimântat de seceta ce-l amenință, nu și-ar fi încruntat sprânceana la timp.

— Mila ta spre noi! zise el în termeni destul de cunoscuți slujbașilor bicericii; și sticla cu rachiu trecu întreagă în mâinile lui.

Mâncarăm tot și băurăm tot. Desagii noștri rămăse-

seră tot așa de ușori ca și sacul lui Esop; dar nădejdea ne era în mânăstirile pe unde aveam încă de trecut. Săhăstria, Săcul, Agapia — erau atâtea popasuri unde credeam noi că vom găsi câte ceva de-ale mâncării. Ne luarăm deci rămas bun de la Sihla și ne îndrumarăm spre Săhăstria.

Înainte de a sui la Săhăstrie, trecurăm peste un soi de mic *Șat- el-arab*, alcătuit din cele două pâraie vestite ale locurilor acelora, Pârâul Alb și Pârâul Negru; și apele unuia, într-adevăr, sunt albe și ale celuilalt aproape negre — după felul, pe cât se pare, al păturilor de pământ peste care curg și cu a căror pulbere își colorează apele lor.

Trebuie să fi existând vreo legendă asupra acestor două pâraie; cu tot interesul însă ce am pus, n-am putut afla nimic în această privință.

Săhăstria, după cum arată însuși numele său, e un cuib de oameni sau, mai bine zis, de strămoși ai omenirii, retrași în adâncurile cele mai nepătrunse ale singurătății.

Aicea, deși natura nu e așa de aspră și de măreață ca la Sihla, totuși fiorii pustiului îți răcesc inima și te fac, fără de voie, să dorești a te afla pe aripile vreunei pajuri din poveste, spre a te scoate la lume. Mai mult încă, ți se pare că cele nouă poloboace de apă și cele nouă cuptoare de pâine, încărcate pe spatele acestei corăbii aeriene, n-au să-ți fie de ajuns, până ce ți-ar fi dat să vezi o față de om.

Ajunși în poiana Săhăstriei, nu văzurăm deocamdată decât pătratul nemișcat al vechilor chilii, care păreau că se îndeasă de frică unele în altele. Ruina și putrejunea rânjeau spăimântătoare de pe acoperăminte și de pe pereți; zidurile iarăși rânjeau și, rânjind, își arătau dinții lor de cărămidă roșie de sub buzele vinete de un var odată alb. Buruieni acățătoare, cu cârcei în loc de picioare, puțin mai aveau până ce să-și deie mâna cu pașnicii și somnoroșii

bureți, crescuți fără sămânță pe șindrila putredă a coperișului.

Iar peste tot și peste toate, se înălța crucea veche, ruginită și plecată a bisericii, dar numai crucea... Pentru acest mormânt nu mai trebuia decât atâta! Nu țin minte să fi simțit frică vreodată; pustiul însă în pustiu îmi strânse inima, și nu frica, dar un fel de groază mă cuprinse.

Eram hotărât a trece înainte, fără a mă mai opri în acest loc, când, la o depărtare ca de o zvârlitură de băț, văzui iarba clătinându-se. Mă înălțai pe vârful picioarelor, înfipsei privirea în locul cu pricina și, spre marea mea nedumerire, văzui o claie de păr mișcându-se când la dreapta, când la stânga, când înainte, când înapoi, ca și cum cele patru vânturi s-ar fi fost înțeles între ele ca să se joace de-a mingea în poiana Săhăstriei. Era un om sau era un urs? Iată ceea ce, deocamdată, nu putui ști cu siguranță. Pentru mine, care mi se părea că simt în vinele mele circulând un sânge acru și sălbatic, șoapta vânturilor semăna acum cu mormăitul ursilor, iar florile strălucitoare ale poienilor îmi sclipeau ca atâția ochi roșii ai duhurilor pustiului; crezui deci, pentru moment, că e vreun urs de prin apropiere, când, fără de veste, auzii, de la spate, pe dascălul Alecu strigând cu glasul său răgușit, dar totuși destul de puternic:

— Blagoslovește, părinte! Bine-am găsit! ce mai faci? coaptă-i săcărica?

Claia de păr se întoarse greoi împrejur ca o balama veche pe o țâțână ruginită și, c-un fel de adâncă plecăciune, mormăi ceva sub niște mustăți încâlcite la un loc cu o barbă neatinsă încă de vreun pieptene, care-i acoperea fața, dând loc spre afară numai la doi ochi albicioși și stinși de bătrânețe.

Și, cu cât priveam mai mult și mai drept în față pe acest

om, sau, mai bine zis, pe acest protopărinte al omenirii, cu atât mi se părea că barba, părul și sprâncenile lui sunt răsărite nu din piele omenească, ci dintr-o pătură de mâl negru și fecund, ce trebuia să fi fost așternută din vremuri vechi peste întreaga lui ființă... Prin rasa lui sclivisită și lustruită de murdărie se vedeau stelele; iar de cămașă nu mai putea fi vorbă, fiindcă acea în care își primise darul se topise demult pe el; și știut este că un călugăr trebuie și să moară în cămașa în care și-a căpătat sfântul său chin.

De altfel, Săhăstria numără vreo șase viețuitoare de soiul arătat mai sus; întâmplarea însă ne scosese, dintre toate, pe tipul cel mai desăvârșit.

Așadar, spre a lua iarăși firul povestirii, singuraticul călugăr culegea săcărică și, pe cât aflarăm, făcea și el o mică negustorie cu ea.

Eram obosiți și flămânzi. Iarba înaltă, deasă și înflorită ne punea la îndemână un așternut moale și răcoros; pârâul din vale părea că ne întreabă dacă nu ni-i sete; noi însă am fi fost mult mai bucuroși să ne fi întrebat cineva dacă nu ni-i foame; și acest cineva nu putea fi, pentru moment, decât bătrânul sihastru; dar fiindcă el nici nu se gândea la așa ceva, dascălul Alecu se hotărî să fie tălmaciul nostru pe lângă cuviosia-sa.

— Până una-alta, părinte, zise el, dacă ai ceva, dă-ne să mâncăm. Suntem hămesiți de foame și căzuți de osteneală.

Cam așa ceva trebuie să se fi petrecut între Esav și Iacov. Și dacă dascălul Alecu, în minutul acela, ar fi avut de vânzare vreun drept de primogenitură, l-ar fi dat foarte bucuros pentru o coajă de pâine și o foaie de ceapă.

— D-apoi ce să vă dăm, păcatele noastre, răspunse cu o smerită milogire bietul călugăr; noi singuri, și n-avem

ce mânca pe locurile aistea.

— D-apoi sf.-ta nu mănânci când ți-i foame? ce mănânci sf.-ta dă-ne și nouă.

— Ce să mâncăm! Ia, sclipuim și noi câte un hrib, câte un burete, cum dă Dumnezeu, și trăim și noi de azi pe mâini; și, dă, cu de-aistea d-voastră n-aveți să vă împăcați.

— Da ne împăcăm și cu dracu fript, părinte, numai să nu ne rupem dinții în el, zise dascălul nostru cu un fel de disperare, care se părea că pornește din fundul conștiinței stomacului său.

Drept vorbind, călăuzul nostru era dintre acele fețe bisericești, care, la nevoie, aruncă cu barda și în Dumnezeu.

Scandalul fu la culme. Bătrânul sihastru scuipă de trei ori, se întoarse iute și, făcându-și cruce, dispăru prin scobitura ce ducea înlăuntrul masivului ruinat al vechilor chilii. După câteva minute însă, se arătă din nou cu ceva la subțioară și în mână; era un smoc sau, mai bine zis, o sarcină de ceapă verde și două mici pâinișoare rotunde și negre ca și pământul, din care păreau că sunt făcute; puse toate aceste dinaintea noastră și se trase înapoi; luai una din pâini și voii s-o rup, dar, neputând, o dădui dascălului Alecu.

— Ține, dascăle, zisei eu; părintele ți-a făcut pe plac; iată, ți-a adus pe dracul cel mai bătrân schimbat în pâine; cearcă-ți dinții în el, și dacă-ți va mai rămânea vreunul teafăr, să-mi spui și mie.

— Hei! d-apoi, cucoane, se vede că d-ta nu știi că dracu numai la foc, în fundu Tartarului, îi tare, și că la apă se moaie? Parcă agheasma degeaba-i apă? Așa-i, părinte, că agheasma-i făcută din apă ca să moaie pe dracu? Și, zicând acestea, se scoborî la pârâu cu amândouă pâinile și cu o

cofiță ce-i dăduse călugărul.

— Îl cunosc de mult, îndrăzni călugărul să zică, după ce dascălul Alecu se depărtă; era mai bun de hoheri decât de dascăl; numai cât spurcă cele sfinte; Dumnezeu să-l ierte! și, făcându-și cruce, tăcu.

Era și timpul, căci dascălul Alecu se și întoarse lângă noi cu cofița cu apă și cu pâinile muiete în pârâu.

Hoher — hingher, călău.

— Am botezat, părinte, pe dracu și i-am pus numele Galaction — poate că pe călugăr îl chema așa — și ian te uită cum s-o muiet; și zicând acestea, rupse una din pâini în două. Bietul călugăr simțea jăratic sub tălpile lui și, deși-mi insufla milă, îmi plăcea totuși păgânismul fără ascunsuri al călăuzului nostru.

Ne așezarăm deci în mod antic pe iarba moale și înflorită și începurăm strălucitul nostru ospăț. Dascălul Alecu era mai mândru decât un rege și mă așteptam să-mi spună că Lucullus era un calic și Labdacus un bucătar prost; se vede însă că în "Arghir "ori *Tilu Buhoglindă*, care, precum spunea el însuși, formase toată educația lui literară, nu se zicea nimic despre aceste vestite fețe ale antichității. Oricum însă, pâinea până la cea din urmă fărâmitură și ceapa până la cea din urmă foaie verde fură desființate: ospătasem; și încă dascălul Alecu pretindea că de mult nu-și aducea el aminte să fi mâncat cu așa de mare poftă. Cât despre mine, miroseam a ceapă ca întreg Israilul, iar tovarășul meu sufla în vânt și bea apă. Întremați și odihniți, apucarăm pe poteca ce duce spre Săcu.

După două ceasuri de un mers grăbit și fără nici o întâmplare, ieșirăm din adâncimea întunecoasă a pădurilor și poposirăm puțin în valea strâmtă, dar luminoasă, prin care curge limpedele pârâu al Săcului. Lespezile de cal-

car late și albe, pe care se rostogolește el ca din treaptă în treaptă, păreau poleite sub razele de aur ale soarelui, care străbăteau prin apa limpede până la ele.

Trecând pârâul și suind malul stâng, zărirăm turnul înalt al mânăstirii și albul zid împrejmuitor, cu creasta lui de olane roșii.

Picioarele noastre călcau deci țărâna unui pământ sfânt și blestemat în același timp. În adevăr, Zavera, cu toate grozăviile ei, trecea ca un pârâu de sânge prin mintea mea...

"De acolo, din acel turn, restaurat acum, îmi ziceam eu, Farmachi și căpitan Iordache, cu mâna lor de voinici, trebuie să fi înfruntat furia turbată a turcilor. La această poartă, desigur, dragomanul Udrizki a uneltit, poate, cândva, mișeleasca amăgire; și tot atunci, fără îndoială, căpitan Iordache, cu câțiva din ai săi, muriră într-un chip atât de vitejesc." Și, din toată această dramă sângeroasă, eroismul n-a lipsit: când însă mă gândeam că toți acești fii ai Eladei nu-și vărsau sângele lor decât spre a plămădi cu el robia țării noastre, admirația făcea loc indignării și disprețului pentru toți eroii greci, de la Achille și până la căpitan Iordache.

Săcul e una din paginile vii ale istoriei nefericirilor noastre, și fiecare olan, strămutat de vreo furtună de la locul său, lua în ochii mei proporția vreunei urme de eroism al luptătorilor înverșunați.

De altmintrelea, Săcul e una din mânăstirile bine păstrate încă, și înfățișarea lăuntrică a ei îți deșteaptă amintirea unor bogății trecute. Cele două rânduri lungi de chilii, suprapuse în forma unui larg pătrat, vorbesc și astăzi îndestul de lămurit despre furnicarul ce trebuie să fi însuflețit altădată acest lăcaș, a căruia tăcere nu e între-

ruptă acum decât de zgomotul cadențat și monoton, ce-l fac prin coridoare ciubotele greoaie ale câtorva călugări bătrâni și gârboviți; cel mult dacă de afară mai auzi câte-o tânjală căzând greu la pământ de pe gâtul vreunui bou obosit. Grajdurile mari și încăpătoare, cu guri negre și pustii, bucătăriile imense, cu pereții afumați și cu vetrele reci și fără cenușă, mi se păreau că povestesc o istorie veche, dar veche de tot: istoria cornului de îmbelșugare din poveștile noastre. Și treceau prin mintea mea, pe rând, toate acele carete grele și cu arcuri mlădioase, trase de patru cai rotunzi, cu hamuri late, carete largi cu perne moi, în care stătea răsturnat alene un călugăr gras și învelit în mătăsuri scumpe și blănuri de mare preț... Astăzi, cel mult dacă un cal costeliv, cu pielea-n șolduri, se mai poate mișca de ici până colea, între cele două hulube albe ale unei cotiugi hodorogite. Unde mai sunt acele cirezi de boi cu coarne mari, care, altădată, foiau albind prin verdeața pădurilor? Hergheliile de cai, turmele de oi, argățimea cea multă, murdară și veselă, care se mișca în toate părțile după treabă cu pași greoi și largi... Toate acestea nu mai sunt! Secularizarea a suflat ca un vânt de pieire peste belșugul de altădată al cuiburilor acestora de închinători în pustiu, și prezentul, zdrențuros și slab, rânjește cu o amară bătaie de joc în fața trecutului luxos și îngâmfat.

LA AGAPIA

Către patru ceasuri după-amiază, părăsirăm Săcul și ne îndreptarăm spre Agapia. De astă dată, deși pe un alt drum, trebui totuși să ne întoarcem puțin îndărăt. În adevăr, Văraticul, Sihla, Sihăstria, Săcul și Agapia alcătuiesc un

mare arc de cerc întors cu deschizătura spre răsărit și miazăzi. Poteca de picior, ce țineam noi acum, tăia, de-a curmezișul, cele mai vesele și mai râzătoare priveliști de munte. Ceea ce numesc oamenii de loc "Arșiți" nu este altceva decât un neîntrerupt lanț de coline verzi și înflorite, așezate fără apărare în bătaia soarelui, având, în același timp, o trăgănată și adâncă înclinare spre răsărit. Vânturile de miazănoapte mor departe de locul acesta în adâncimea nestrăbătută a pădurilor ce îmbracă munții uriași din acea parte. Numai miazăzi și răsăritul sunt mai deschise și lasă slobodă trecerea vânturilor seci și fierbinți, care, în iulie mai cu seamă, părăsesc stepele și deșerturile lor și vin de-și răcoresc arzătoarea lor suflare în văile adânci și răcoroase ale munților noștri.

"Vântul cel rău", care, câteodată, arde fața îmbelșugatelor câmpii ale Țării-de-Jos, nu e cunoscut nici în munți, nici în largile noastre văi, din miazănoapte; și chiar dacă va fi călcând câteodată peste hotarele Crivățului, apoi, desigur, că va fi lepădând hlamida arămie a pustiului și va fi îmbrăcând pe acea de culoarea cerului senin a Zefirului și, tot ca și acesta, își va fi încununând fruntea cu flori și va fi înhămând fluturi la carul său. În adevăr, o suflare dulce și lină, ce vine din părțile deschise ale locului, curge veșnic, ca un râu nevăzut, ce mișcă aerul cald și îmbălsămat. Florile se pleacă la suflarea vântului, ca și cum s-ar teme de sărutarea lui; și, din acest joc nebunatic al vântului cu florile, valuri adânci și strălucitoare de culori și de lumină se sapă în fânețele înalte până dincolo de hotarele vederii; iar fluturii mici și albaștri, ca niște fulgi de azur, speriați de pașii drumeților, se ridică în stoluri zburătoare și, beți de miresme și de lumină, se răspândesc în aerul cald. Astfel, simpatica natură deschide și răsfață, în aceste locuri, cu

atâta nevinovăție sânul său și cu atâta putere varsă un farmec neînțeles în sufletul călătorului, încât ochiul cel mai nestatornic devine visător și gândul cel mai zburdalnic își pleacă înaripatul său genunchi înaintea atotputernicei și sublimei naturi. De altmintrelea, drumul Agapiei, pe poteca Arșițelor, se deosebește cu totul de drumul posomorât și sălbatic al Sihlei și al Săhăstriei. Numai pe alocurea, și mai cu seamă deasupra Agapiei Vechi, poteca se încrețește în suișuri și scoborâșuri grele de învins.

Tot pe aicea, din coastele râpoase ale munților, se nasc nenumărate izvoare mici, care, ajungând în cursul lor pe așezături, formează înguste, dar totuși destul de adânci smârcuri. Sub umbra pădurilor înalte, devin aceste smârcuri și mai posomorâte încă; cu toate acestea ele își ascund fața lor lividă sub tufe mari de brusturi cu foi late și broticii.

După două ceasuri de un mers aproape neîntrerupt, ieșirăm deasupra Agapiei Vechi. De pe înălțimea pe care ne oprisem, schitul acesta de maici se zărea albind în fundul jgheabului de verdeață, ce se deschidea sub picioarele noastre. Cu o treaptă mai jos sta retrasă, tăcută și visătoare, Agapia Nouă cu albele sale chilii și cu înaltele turnuri strălucitoare ale bisericilor sale. Era atât de răpitoare această priveliște, încât ai fi zis că natura îți pune sub ochi o salbă de mărgăritare pe o tavă de smarald. După câteva minute de odihnă, cumpănirăm în Agapia Veche, unde nu stăturăm decât alte câteva minute; și acest timp fu mai mult decât îndestulător pentru a îmbrățișa, cu o singură privire, mâna de chilii vechi locuite de câteva călugărițe, tot așa de vechi poate.

Biserica pustie din mijloc, închisă cu un brâu de fier, spre a nu se desface, e o zidire proastă și lucrată, pe cât

se pare, de un pietrar și mai prost încă. Schitul acesta e întemeiat de Petru Șchiopul la 1585; așa glăsuiesc, cel puțin, inscripțiunile găsite la Agapia Nouă.

Ca și Văraticul, Agapia Veche își avea, în acel timp al anului, oaspeții săi, căci nu puturăm socoti într-alt fel pe cele câteva cucoane și duduci, care — tocmai în momentul sosirii noastre — își petreceau vremea culegând flori în micile și cochetele grădini ale schitului.

Peste puțin părăsirăm Agapia Veche și începurăm a scoborî spre Agapia Nouă.

La jumătatea drumului ne oprirăm, nu atâta de nevoie pe cât din obicei. În adevăr, aici se afla cunoscuta Piatră a lui Aron. Această piatră rotundă și așezată pe un picior tot de piatră slujește de masă călătorilor — cuvânt pentru care a devenit lucie și nici o urmă de inscripție nu se vede pe ea, dacă vreo inscripție va fi fost cândva. Oricum însă, piatra aceasta își are tradiția ei. Așa, se zice că vodă Aron și-ar fi petrecut anii copilăriei în Agapia Veche, care pe atunci era schit de călugări, și anume pe lângă un moș al său, egumen al schitului pe acele vremuri. Și iarăși se zice că copilul Aron, neîmpăcându-se cu asprimea vieții călugărești, ar fi cercat să fugă în lume și că chiar ar fi izbutit să scape de sub privegherea celor o sută de ochi ai bătrânului; că ar fi plecat-o spre a ieși la largul țării, dar că tocmai pe când se credea mai slobod și la adăpost, tocmai atunci moșul său îl și călcă din urmă, îl prinse și, cu cârja pe care-și sprijinea bătrânețile și în chiar locul unde puse mâna pe el, îi dete una din acele sfinte învățături, pe care numai călugării se pricep să le deie. Ajuns în scaunul domniei, Aron voi să ridice și el un monument nepieritor în amintirea celei mai de seamă fapte sau împrejurări din viața sa... Scurmă în trecut, dar nu găsi nimic mai de seamă decât bătaia mân-

cată de la sfântul său moș; și în amintirea bătăii aceleia așează, în chiar locul cu pricina, piatra care și astăzi poartă numele lui. Așa sau altmintrelea, tradiția e câteodată mai dreaptă decât istoria.

Părăsirăm Piatra lui Aron și începurăm a scoborî către Agapia Nouă care, ascunsă deocamdată în dosul pădurilor ce ne împrejmuiau mersul, începu iarăși a se ivi la o mică depărtare sub picioarele noastre.

Agapia Nouă se deosebește în multe privințe de Văratic. Astfel, pe când aceasta din urmă își revarsă valurile sale de case albe pe poalele colinelor, cu care se isprăvesc munții săi, cea întâi pare a se furișa și a se ascunde în strâmta, adânca și umbroasa vale scăldată de limpedele pârău al Agapiei.

Spre deosebire de Văratic, mânăstirea aceasta adăpostește, sub mohorâta haină a călugăriei, pe cele mai multe din scoborâtoarele vechilor noastre familii boierești; și de unde vorbele de "boier" și "boieroaică" sunt de mult și de pretutindeni desființate, în Agapia aceste numiri sunt ținute încă la mare cinste.

De altfel, cu toată înfățișarea noastră de marchidani, furăm destul de bine, ba chiar cu dragoste primiți în vechiul și sfântul lăcaș al hatmanului Gavril, fratele lui Vasile Lupu și al doamnei Liliana, soția sa.

Până în sala de sus a arhondaricului, nu întâlnirăm pe nimenea. Cel mult, dacă vreo maică răzleață se uita din depărtare mirată la noi. Intrând însă în sala cea mare din al doilea rând, o bătrână călugăriță ne întâmpină cu un mare măturoi în mână. Se înțelege de la sine că, cu puțin mai înainte, scuturase colbul sau păianjenii adăpostiți prin ungherele înalte și retrase ale pereților, și, prin urmare, între noi și măturoi nu putea fi nici o legătură.

— Blagoslovește, măicuță, și bine-am găsit, ziserăm noi, intrând și închinându-ne cu boccele cu tot.

— Bine-ați venit, ne răspunse ea, suindu-se pe un scaun și ridicând măturoiul spre bagdadie; și, ca și cum n-am fi fost noi de față, începu a stârni colbul peste capetele noastre.

"O pătură de colb mai mult, cugetai eu, nu e mare treabă." Și lăsând bocceaua jos, pusei mâinile la spate și începui a urmări cu ochii legănările largi și îndemânatice ale colosalului măturoi. Pentru mine aceasta era un soi de plăcere, pe care eu însumi mi-o îngăduiam. Când văzui însă că-și mută scaunul în altă parte și că e gata să înceapă din nou aceeași treabă, fără a se gândi să ne deschidă vreo odaie sau să cheme pe altcineva pentru aceasta, mă hotărâi să deschid vorbă cu ea. Astfel, tot cu mâinile la spate, și apropiindu-mă puțin:

— Aveți mulți păianjeni în arhondaric? o întrebai eu foarte serios.

— N-avem nici unul, îmi răspunse ea cam mirată de astfel de întrebare. La noi nu se țin păianjeni; ia câte-oleacă de colb, dacă se strânge, îl mai stârnim și noi cu mătura, din vreme în vreme.

— Tare rău, măicuță, tare rău, zisei eu; unde nu sunt păianjeni sunt păcate; cel puțin așa o lăsat Maica Domnului; sf.-ta trebuie să știi că numai cui ucide păianjeni i se iartă păcatele; ba chiar câte șapte de fiecare păianjen.

— A fi și cum zici d-ta, îmi răspunse ea cam înțepat, dar noi n-avem nici păianjeni, nici păcate.

— A fi și cum zici d-ta, măicuță dragă, o întrerupsei eu, dar nu vezi că, chiar acum, păcătuiești, ținându-ne osteniți de drum în picioare? Așadar, până una-alta, deschide-ne o odaie; iar pentru lumea cealaltă, ne vom da

fiecare socoteală cum vom putea.

Maica noastră înțelese numaidecât că se abătuse puțin de la datoriile ospitalității, păzite de altmintrelea cu mare sfințenie în această mânăstire. Astfel, lăsând măturoiul la o parte, ne deschise, deocamdată, o odaie cu un singur pat; atrăgându-i însă luareaaminte că noi suntem doi, ne deschise salonul cel mare al arhondaricului. Peste puțin sosi și maica arhondăreasa.

Am păcătui, credem, împotriva amintirilor noastre de călătorie, dacă am trece așa de ușor peste această figură blândă și binevoitoare.

Maica Evghenia, arhondăreasa, e una din acele figuri care-ți insuflă respectul și iubirea în același timp. Albeața și frăgezimea regulatului oval al feței sale se încadra așa de plăcut și de armonios în negrul posomorât, cu care darul îmbrăcase corpul său, încât cu greu ai fi putut găsi un termen de asemănare. În adevăr, firear cineva în stare să ne spună cu ce ochi privește luna nopților senine, virginal împodobită cu negrul văl al umbrelor adânci? Cine știe dacă nu pentru aceasta e și așa de departe! Și maica Evghenia era așa de aproape și totuși așa de departe de noi!...

Își poate deci închipui oricine cu ce anumită evlavie și cu ce adâncă și religioasă sfială și plecăciune sărutai mâna albă și catifelată, ce mi se întinse. Și dacă în sufletul meu a răsărit atunci vreo lumească și păcătoasă gândire, îndelung milostivul D-zeu mă va ierta...

De altfel, căutai numaidecât să încredințez pe maica arhondăreasa că noi nu eram deloc marchidani și că, prin urmare, nu venisem la mânăstire spre a vinde mărgele și cercei tristelor mirese ale lui Hristos; de aceea, cu oarecare mândrie, ce nu se potrivea deloc cu bocceaua mea din

spate și cu opincile din picioare, îi înșirăi, cu o limbuție curat spaniolă, numele și prenumele, locul nașterii, locuința mea actuală, starea civilă, profesiunea, ținta ce urmăream și un potop de alte nimicuri, care aduse pe fața ei o cerească înseninare și un trandafiriu surâs... Cu atâta mai rău pentru cine n-a văzut un cer de două ori senin și un trandafir de două ori înflorit!

Furăm deci foarte bine primiți, găzduiți și ospătați. Seara fu măreață. Deși obosit de cale, somnul totuși nu mă prinse așa de curând. Mai bine de un ceas stătui singur în cerdacul din față al arhondaricului, de unde putui îmbrățișa cu privirea întinsa și fermecătoarea priveliște ce înfățișează Agapia ochilor în timpul nopților cu lună.

Cât de frumoasă era luna și cât de senină fu noaptea aceea! Tăcerea și misterul mă înconjurau din toate părțile. Noaptea, retrasă în văi și în desimea posomorâtă a brazilor, cernea munții adormiți și visători, ale căror piscuri neguroase păreau că formează hotarele înalte dintre pământ și cer. O linie de umbră, grațios ondulată, însemna, până dincolo de marginile vederii, aceste hotare; și această linie se părea trasă pe fundul de umbră și lumină al spațiului adânc de o mână tainică, colosală și nevăzută.

Nici o mișcare pe pământ, și în aer nici o mișcare! Întreaga fire dormea și visa. Eu nu făceam nici una, nici alta, sau le făceam, poate, pe amândouă. Mă prefăcusem în o stâncă vie și, în încremenirea ce mă stăpânea, îmi era cu neputință să-mi leg la un loc gândirile și simțirile mele... Și pentru ce? Sublimul ucide, și omul e prea mic pentru sublim. Femeia lui Lot a fost, desigur, victima sublimului.

Nouă, pigmeilor de astăzi, nu ne-a rămas decât un singur lucru sublim, și acest lucru stă în limba noastră, ca și în limba nearticulată a tuturor viețuitoarelor: strigătul

de durere, de ură, de bucurie, de dispreț, de admirație... Interjecția e, fără îndoială, singurul tălmaci al sublimului în limba omenească... Și nemărginitei feerii, ce se desfășura înainte-mi, nu-i răspundea în sufletul meu decât o neînsemnată... particulă gramaticală! Iată deci la ce se mărginea sărmana mea ființă în măreața noapte de 12 iulie, anul 18... A repeta în gând un întreg capitol de gramatică înaintea lunii pline, care plutea visătoare în adâncimile albastre ale spațiului; a atârna câte un punct de exclamație de fiecare stea tremurătoare, a-ți lărgi, ca o pasăre de noapte, pupilele, spre a vârî prin ele întregul univers în suflet și a nu te alege, mai la urmă, decât cu ce se alege o bufniță — iată, desigur, starea cea mai de plâns, în care se poate afla cineva.

Cu mine însă nu trebuia și nici nu putea să moară poezia și inspirația omenească; eu nu puteam fi vlăstarul cel din urmă al muzelor pe pământ...

Era să mă culc, când ceva neașteptat mă pironi pe loc: din cer sau de pe pământ, din văi sau din câmpie, din munți sau de pe ape, din noapte, din aer, din lună, din stele — nu știu — dar de undeva, desigur, ajunse până la mine un glas dumnezeiesc... Și acel glas de femeie sau de înger cânta, lunecând, ca o undă din altă lume, pe una din acele melodii pe care numai durerea și amorul le poate smulge dintr-un suflet omenesc... Femeia sau îngerul venise să întregească sărbătoarea feerică ce și-o dădeau, în adâncul nopții, umbrele și lumina, luna și stelele, munții, văile, apele, cerul și pământul... Și nu știu pentru ce chipul maicii Evghenia îmi răsări în minte...

Cântarea se sfârși și nu mai reîncepu; revenii în sinemi cu farmecul în suflet; mă retrăsei.

A doua zi, după prânz, sosi unul din amicii mei din

Iași, care vizita mânăstirile, însoțind pe niște doamne și domnișoare.

E obicei ca toți trecătorii să-și lase numele lor săpat în vreun colț al sf. lăcaș; de aici urmează că toate scândurile balcoanelor sunt încrestate cu nume din toată lumea; și dacă lumea toată făcea lucrul acesta, de ce adică nu l-am fi făcut și noi? Dintre toți eu aveam cuțit mai sănătos; și, cu toate acestea, nu m-aș fi gândit niciodată ca această prevedere de drumeț să-mi aducă vreun soi de nenorocire; dar, în sfârșit, îmi era scris s-o pățesc și o pății. Astfel, una dintre domnișoare, foarte drăgălașă și zburdalnică, se adresează la mine cu cel mai dulce glas din lume și mă roagă să o fac nemuritoare, eternizându-i numele pe vreuna din scândurile vechi ale balconului dinlăuntrul mânăstirii. Mă apucai de lucru. Cuțitul meu săpase întregul nume, dar prenumele numai pe jumătate; începusem litera a patra, când deodată auzii spre stânga scârțâind o ușă; încetai lucrul și întorsei capul... N-am văzut în zilele mele față mai urâtă de călugăriță bătrână... Din tot chipul însă de stafie al acelei călugărițe și astăzi mi-au rămas parcă înfipți în inimă cei doi ochi ai ei, negri, mici și scânteietori; și astăzi parcă mă biciuiesc peste suflet șuvițele ei sure de păr, care-i atârnau de toate părțile capului ca niște șerpi împleticiți în o mie de forme fantastice; și astăzi rânjește parcă închipuirii mele îngrozite acea raghilă de dinți galbeni, rari și ruginiți, prin ale căror strungi ar fi putut intra și ieși, în goană, o turmă de berbeci... Și potopul lui Noe n-a avut atâta apă ca să înece sărmana omenire, cât venin s-a revărsat din vorbele-i hodorogite asupra nenorocitului meu cap... Și când te gândești că tot pe același drum mersese poate un ceas mai înainte sublimii psalmi ai regelui profet!... Dar, pe drumul bătut, cine ar mai fi în stare să

deosebească urma cui a trecut?...

"Ce ți-i și cu boieroaicele aistea", mă gândii eu, punând cuțitul în buzunar.

Vizitarăm după prânz interiorul bisericii. Am atins altundeva istoricul ei pe scurt. Privită din punctul de vedere al artei, atât exteriorul, cât și interiorul, nu prezintă mai nici unul din caracterele unui stil arhitectonic definit. Se pare totuși că stilul amestecat, dar uniform al bisericilor lui Ștefan, îndulcit pe ici, pe colea, cu rotundurile armano-bizantine, a călăuzit pe ziditorul acestei biserici. Ceea ce însă ar alcătui pentru cunoscători un punct de adevărată admirațiune e, fără îndoială, pictura.

Se pare că cunoscutul nostru pictor, Grigorescu, abătându-se cu totul de la școala orientală, care condusese penelul rusesc al zugravului de la Văratic, a căutat să localizeze în biserica Răsăritului pictura strălucită a școalelor Apusului. Numai geniul lui a putut pune asprele, dar totuși destul de mărețele figuri biblice sub regimul blând al artei moderne. Sub penelul acestui genial pictor, dispar ca prin minune toate formele ascuțite și osoase ale chipurilor rusești, care împodobesc zidurile tuturor celorlalte mânăstiri. Coloritul viu și discordant, umbritul gros și posomorât al sectatorilor lui Metodiu nu se întâlnesc în pictura de la Agapia; formele rotunde și dulci ale școalei profane știu aicea să îmbrace așa de bine austerele oseminte ale ortodoxiei!...

Rareori a fost dat penelului să întrupeze în culori, cu mai multă iscusință, ideea religioasă sub toate formele ei. Astfel, Iuda din Keriot al Agapiei e atât de Iudă, încât, fără voie, îți vine să jelești pe Mântuitorul că a născut, între propovăduitorii cuvântului dumnezeiesc, o figură atât de lungă, o barbă așa de roșie, un nas așa de ascuțit și niște buze așa de subțiri. Dintre toți pictorii noștri, lui

Grigorescu poate i-a fost dat să dezlege cu penelul una din cele mai grele probleme ale artei sale; căci, mai la urmă, cam drept așa ceva trebuie să socotim noi meșteșugul de a ști să întrunești, pe aceeași figură, și fără a se exclude una pe alta, maternitatea și virginitatea. Să izbutești a întipări prin linii și culori duioșia unei mame pe fața unei fecioare, a face pe cea dintâi să privească, cu pudoarea și nevinovăția celei din urmă, fructul propriului său sân, a închide plenitudinea fizică a formelor materne în rama ideală a virginității, a ști, în fine, să stabilești cu penelul o bună înțelegere între un complex de antiteze e, desigur, partea unui maestru genial.

Ieșii și mă pregătii de drum.

SPRE PIPIRIG

Pe la două ceasuri după-amiază ne luarăm rămas bun de la Agapia și de la dascălul Alecu, care ne însoțise până acum, și, pe același drum al Arșițelor ne înturnarăm la Săcu, unde maserăm peste noapte.

A doua zi, în revărsatul zorilor, părăsirăm Săcul și, călăuziți de un om de loc, tăiarăm de-a curmezișul pădurile pe o potecă de picior. După câteva ceasuri de un mers anevoios, ieșirăm în drumul mare al Pipirigului. La Dumesnicu ne oprirăm spre a ne odihni puțin la un han așezat pe șosea, la ieșirea din pădurile Săcului.

Era duminică, și lumea, câtă fusese și câtă nu fusese la biserică, năvălise în crâșmă. În toate locurile, dar în munte mai cu seamă, crâșma își are, ca și biserica, zeloșii săi închinători. Vinul e înlocuit aici prin un rachiu prost, care arde și descompune trupul bietului muntean. Astfel, nu e

greu deloc să găsești pricina pentru care oamenii, chiar de munte, sunt decăzuți fizicește și moralicește. Dacă mai adaugi, pe lângă aceasta, boalele lumești, care, neoprite de nimeni, rod pe locuitorii munților, de la copil până la bătrân, apoi dai peste cei doi factori, înspăimântător de harnici, care lărgesc și populează cimitirele rurale.

Deși politica îmi e nesuferită, trebui totuși să mă întâlnesc cu ea în drum, și încă la Dumesnicu. Liniștiți, eu și tovarășul meu stăteam pe o bancă de lemn, stâmpărându-ne setea cu apă și zahăr; și iarăși liniștit mă gândeam poate cu cât cămilele sunt superioare omului, numai fiindcă, în nemărginitul lor pântece, își pot îngrămădi apa trebuitoare pentru opt zile.

Și fiindcă, în mersul acestei călătorii, mă hotărâsem să nu pun nici un frâu vagabondului meu gând, apoi cine știe pe unde m-aș fi mai trezit, plecând de la cămilele mele, dacă un moșneag lung și uscat, c-un pahar într-o mână și cu o sticlă de rachiu în alta, nu s-ar fi hotărât să se lege de mine.

— De nu v-ar fi cu supărare, domnișorule, zise el apropiindu-se, parcă v-aș cunoaște; nu sunteți de la Piatra?

— Tocmai cum ești dumneata din satul dumitale. Și-apoi întrebarea n-are supărare; dar cum se face de mă cunoști? Fără îndoială că la târg nu m-ai văzut cu opinci în picioare și cu bocceaua-n spinare.

— D-apoi cum să nu vă cunosc pe d-ta și pe Văleanu, de când cu alegerea lui Constantin Șoarec ca dipotat la București! De nu erați 'neavoastră, cine știe pe ce ciocoi mai alegeam! D-zeu să vă dea sănătate, că ne-ați luminat; doar Constantin Șoarec îi de-a noștri, doar cu noi ș-o petrecut...

Și fiindcă nu eram dispus să învăț biografii la Dumes-

nicu, întrerupsei pe uscățivul meu Plutarc, zicându-i:

— D-apoi încă ce mai chef pe urmă, moșule, la Ion Mocanu!

— Ei, da! la Năsoi, răspunse el îndreptând întrucâtva mitrica de botez a lui Mocanu, potrivit nasului cu care acesta era înzestrat de D-zeu; ba ce mai chef!... Apoi, dă, după izbândă veselie, așa o lăsat Cel-de-Sus. Da ia poftiți și-ți cinsti câte o țî' de rapciu, zise el turnând în pahar; îți hi osteniți.

— Nu tocmai, moșule; venim numai de la Săcu astăzi și suntem mai mult înfierbântați decât osteniți; de aceea bem apă.

— Și rapciul răcorește, domnișorule, ia poftim!

— Dar și amețește, moșule, zisei eu, căutând să scap de cinstea cu care eram amenințat...

— Da, ia mă rog, fă-ne hatâr, că doar n-a hi un cap de țară... Și-mi întinse paharul până sub nas. Nici o scăpare! Trebui deci să-mi moi buzele într-o adevărată infecție. Tovarășul meu, recrut în asemenea treburi, și crezând că

"Mitrică, metrică "— registrul stării civile.

hatârul se măsoară cu paharul, dete rachiul de dușcă până în fund; dar în schimb se oțerî mai rău decât Hristos pe cruce; se vede că rachiul de la Dumesnicu era mai otrăvit decât oțetul de la Ierusalim.

"Așa mi se cuvine, cugetai eu. Trebuie să faci politică la Piatra, ca să bei rachiu la Dumesnicu."

Temându-ne deci de o nouă cinstire, ne scularăm și, dorind rămas bun moșneagului, plecarăm.

Soarele atingea meridiana și razele lui perpendiculare cădeau ca niște săgeți de foc peste capetele noastre fără adăpost. Înaintea noastră drumul se desfășura ca o pânză albă și lungă... dar lungă fără sfârșit. Cine-a zis că urâtul e

lung ca drumul ar fi putut zice că și drumul e lung ca urâtul; și când, mai cu seamă, duci în spate o coșcogemite boccea și pe sfântul soare pe deasupra, fără să te poți scutura de el, o! atunci desigur că ar fi mult mai nimerit să zaci de boala urâtului, decât să te faci nemuritor, bătând drumul Pipirigului și bând rachiu la Dumesnicu...

Tovarășul meu se înroșise ca o sfeclă și răsufla din greu ca un bou la jug.

— Mă rog, zise el deodată, foarte serios și oprindu-se în drum, d-ta, care ești meșter într-o mulțime de lucruri, n-ai putea să faci un fel de schimb între mine și boccea? aș vrea să mă mai poarte și ea pe mine, nu numai eu pe dânsa.

— Nimic mai ușor, numai dacă râvnești cu tot dinadinsul la gloria de boccea; dar, zisei eu, uitându-mă lung la nasul lui, nu cumva, până una-alta, ai schimbat nasul cu dascălul Alecu? Ce-ai pățit?

Și nasul lui era, în adevăr, grozav; mare de felul lui, nu se putuse îndeajuns adăposti sub umbra îngustă a chipiului și era deci roș ca un ardei; iar pielea zvântată de arșiță începuse a i se scoroji; rămase, prin urmare, nedumerit de observația mea și, îngrijit, începu a-și netezi nasul, căutând parcă să simtă cu mâna ceea ce nu putea să vadă cu ochii.

— Nu-i nimica, îi zisei eu în chip de mângâiere; peste puțin o să ajungem la Ozana; acolo vei face o baie nasului tău și are să-și vie numaidecât în fire; greu însă va fi să găsești un loc îndestul de adânc, unde să-l poți boteza în întregime.

— Îți vine să râzi?...

— Ba nu, zău, adică nu-ți puteai lua un alt nas de drum? Eu, drept să-ți spun, nu m-aș simți în stare să duc, pe lângă

bocceaua din spate, și o așa dihanie de nas.

Și cu de-acestea timpul trecea și drumul se scurta... Intrasem pe prundul Ozanei. Soarele pleca spre apus și puțin mai avea până ce să coboare după înaltele creste ale Hălăucei.

Prundișul crâșca sub opinci și umbrele noastre deșirate ne însoțeau cu pași largi și cu picioare lungi.

Ozana luneca grăbit cu unde de aur curgător pe lângă noi; verdele pădurilor răsărea așa de fermecător de sub strălucirea cu care-l poleiau cele din urmă raze roșietice ale apusului, încât o nesfârșită haină de lumină se părea aruncată de o mână colosală și nevăzută peste această natură numai mie iubită și numai mie prietenă.

Totul era așa de încântător și eu eram atât de trist! Mă aflam atunci în una din acele stări sufletești, care s-ar putea numi neutre, și din care e de ajuns să faci un pas înainte sau înapoi, în o parte sau în alta, spre a te înălța de pe pământ la cer sau a cădea din ceruri pe pământ. Nu mă bucurai însă mult timp de acest echilibru sufletesc, căci un glas, ce mă striga din depărtare, mă trezi.

— Ei! jupâne, ei! n-auzi, ia stai! stai o țâră. Întorsei capul și, spre marea mea nedumerire, văzui un stol de fete și neveste, îmbrăcate de sărbătoare, care, ridicându-se de pe malul pârâului și alergând spre noi, ne făceau semn cu mâinile să ne oprim.

— Dar asta ce-a mai fi, zisei eu mirat tovarășului meu; ia să ne oprim. Și, oprindu-ne, sosiră și ele buluc. Toate erau roșii ca niște bujori și suflau ca niște foi în mișcare. Cât te-ai șterge la ochi, furăm închiși din toate părțile într-un cerc de altițe și de catrințe; nici una însă nu începu vorba; dar fiecare se uita cu un fel de neîncredere la noi.

"Minunat! cugetai eu, uitându-mă împrejur. Un Apo-

lone ca mine și un cerc de grații ca acesta numai la Pipirig se poate găsi."

— Ei, și, în sfârșit, ce ne-ați oprit în drum; aveți să ne întrebați de ceva?

— Baaa... n-avem nimica de întrebat, zise una mai țanțoșă dintre ele; da v-am chitit de departe că aveți mărunțișuri de vânzare.

— Că, adică, suntem coropcari, nu-i așa? Apoi n-ați chitit rău deloc, numai cât, în loc să avem de vândut, avem de cumpărat: trandafiri de pe la fete și mure de la neveste; și zicând aceasta, strânsei ușor cu dosul a două degete obrazul grăsuliu și roș al celei ce-mi vorbea. Cu o lovitură ușoară ea-mi dete mâna jos și o rupse de fugă, râzând cu hohot. Celelalte o urmară și, ca un stol de rațe sălbatice speriate de vânător, zburară, împrăștiindu-se, care încotro.

Stătui un minut spre a le privi cum fug și, deși nu-mi plăcu deloc chipul cum mă cântărise în mintea lor acești judecători în catrințe, deși mă văzui scoborât la simpla treaptă de coropcar, totuși această neașteptată și hazlie întâmplare schimbă șirul gândurilor mele și-mi aduse seninul în suflet și pe față.

Soarele se coborâse acum sub orizont și umbrele nopții se ridicau fumegând de prin adâncurile văilor. Treptat, se stingea orice mișcare și, cel mult dacă un greier de miriște, un scârțâit de cumpănă sau un lătrat de câine mai tulbura adânca liniște a văzduhurilor cuprinse de amurg.

Era tocmai să ne abatem la cea dintâi casă țărănească, când iată că ne întâmpină preotul din sat, care mă cunoștea.

— Drum bun, ne zise el cam nedumerit; dar bine, de unde și-ncotro?

— De unde vrei și-ncotro vrei, părinte. Dar sfinția-ta?

— Ia, prin popor cu de-ale darului; da n-o să vă opriți nicăieri?

— Tocmai la aceasta ne gândeam și noi; suntem obosiți și flămânzi.

— Dacă-i așa, poftiți mă rog la mine și-om îngriji de toate. Se înțelege de la sine că, fără multe marafeturi, primirăm bucuroși invitația părintelui Ionică Găleanu.

Peste o jumătate de ceas, ne aflam deci în gazdă la părintele Ionică din valea Pipirigului.

Nu știu pentru ce, stând întins pe un așternut de iarbă proaspăt cosită și mirositoare și privind stelele, care începeau a se aprinde în seninul serii, mă strămutai cu mintea în niște timpuri vechi, dar vechi de tot: patriarhul Abraham trecea măreț prin închipuirea mea cu lunga lui barbă și cu sacrii lui perciuni; înfloritele văi biblice pline de soare se deschideau înainte-mi ca niște guri de rai; iar între îndoiturile verzi ale dealurilor, turmele albe pășteau în larg iarba fragedă a colinelor. Pe îngerii călători îi vedeam iarăși cum sosesc și bat la ușa binecuvântată a părintelui evreilor; iar pe bătrâna Sarah mi-o închipuiam umblând și aprinzând focul pentru cina de seară...

Și cu toate acestea nu mă aflam decât în nevoiesa vale a Pipirigului, lipsită de orice aureolă legendară, la părintele Ionică, un preot mic și blond, fără nici o asemănare cu fabulosul protopărinte al poporului lui Dumnezeu; la preoteasa sf.-sale, o femeie voinică cu chip curat românesc și care căpătase, fără nici o binecuvântare, pe cei cinci copii ai săi zdraveni și sănătoși, și din care pe nici unul nu-i trăsnise prin cap să-l jertfească vicleniei lacome a vreunui Dumnezeu. Noi?... Noi mai puțin încă semănăm cu îngerii călători; eu, mai cu seamă, m-aș fi spânzurat dacă cineva ar fi îndrăznit să mă ieie drept înger; și totuși închipuirea

mea voia cu orice preț să însemne o trăsătură de unire între măreția legendară a trecutului și micimea schiloadă a timpului de față. Și cine știe pe unde ar mai fi cutreierat gândul meu, dacă foamea, pârdalnica de foame nu l-ar fi atârnat greu spre pământ. Părintele Ionică veni să ne poftească la masă. Ce pitorească era masa părintelui Ionică! În mijlocul unei mese rotunde de tei, cu trei picioare, stătea nemișcată o mare mămăligă frumoasă ca aurul, din care aburii suri și fierbinți se ridicau drept în sus, ca din jertfa lui Abel; iar împrejurul mămăligii, străchinile nouă, smălțuite cu albastru și roș, pline cu borș de oaie și numărate pe căciuli, stăteau fiecare alăturea cu câte o lingură albă de lemn, de asemenea nouă.

— Binecuvântează, părinte, zisei eu, așezându-mă la masă.

— Binecuvântată fie împărăția Tatălui și a Fiului... și sfârșitul binecuvântării, adică Sfântul Duh, se pierdu în gâtul adânc al părintelui Ionică.

Cu cruce, fără cruce, începurăm a sorbi din borșul fierbinte cu iuțeala potrivită foamei fiecăruia dintre noi, ridicând sprâncenele și încrețind fruntea. N-aveam furculițe și, prin urmare, căutam a da mămăligii forma cea mai nimerită spre a luneca pe gât. Sorbiturile și înghițiturile se urmau cu o cadență regulată și monotonă. Eram sătui. Ne scularăm de la masă: era și timpul, căci pleoapele noastre de plumb ne cădeau fără voie peste ochi; sângele nostru leneș începuse a circula greoi și somnul ne dobora la pământ... *"Et misit soporem in Adamum." 1*

Atâta numai că, la deșteptare, nu era să găsesc lângă mine o Evă în plus și o coastă în minus.

Și, deși toată casa părintelui Ionică îmi era pusă la îndemână cu toate poclăzile și lăvicerile sale, mă hotărâi

totuși să dorm afară. Am câteodată porniri molatice de sibarit ; decât, aceste porniri îmi vin, de regulă, tocmai atunci când le pot împăca mai puțin...

Astfel, în locul așternutului moale de foi de trandafir, mă mulțumii cu o pătură groasă de iarbă mirositoare, cosită în ajun; înlocuii stofa moale de Bitinia prin o albă și curată pocladă de lână țigaie făcută de însăși mama preoteasa; iar sub cap pusei o pernă vârtoasă de lână, cu horbotă pe margini și înfățată chiar atunci. Mă învălii cu altă pocladă și, spre a-mi fi mai cald, aruncai pe deasupra cerul cu stelele. N-avui timp să mă îmbăt de priveliștea măreață a serii aceleia. Luna și stelele, care înotau în negrele și depărtatele adâncuri ale nemărginirii, mă priveau cu atâția ochi de foc cu gene de umbră... dar ce-mi păsa mie de toate acestea? Mie-mi era somn și adormii. Dormii dus. Noaptea trecu într-o clipă de ochi.

Și trimise somnul asupra lui Adam *(lat.).* S i b a r i t ” ”— persoană care trăiește în lux, lene și desfrâu.

JUPÂNEASA ZAMFIRA

Mârcu e un han așezat pe valea Negrei, cam la jumătate calea dintre Șarul Dornei și Broșteni.

Eram la 18 iulie, cu două zile adică înainte de iarmarocul de la Fălticeni și, prin urmare, o mulțime de care țărănești, încărcate cu de-ale vânzării, se opriseră aici din drumul lor spre iarmaroc. În mic, se putea vedea tot comerțul și toată industria muntelui: oale, străchini, mangal, doage, cofe, putini, piei de oaie, sumane, țesături groase de cânepă, pânză de bumbac, ștergare de borangic, lăvicere, țesături mai subțiri de lână vărgată, opinci ne-

lucrate de piele de porc,si pleca mai depoaerwww linguri grosolane, scăfiți, coveți, știubeie de salcie, chersine și alte câteva produse ale unei industrii cu totul primitive.

Așa, călare, cum mă găseam, stătui un moment să privesc cu de-amănuntul la toate acestea.

— Ei, și ce-ai rămas țintuit în drum? auzii deodată pe tovarășul meu, strigându-mi de la spate. Nu cumva ai de gând să te faci negustor de opinci sau de doage?

— Și de una, și de alta, scumpul meu spectru; de opinci spre a-ți pregăti cataligele pentru călătoria pe lumea cealaltă; de doage, pentru a meremetisi pe cât cu putință, bărbânța hodorogită dintre umerele tale; cine știe, poate vei fi nevoit să duci lui Pluto puțin lapte acru ca plocon, spre a-ți face și ție loc în al optulea cerc al iadului, lângă Thaďs, vechea ta amantă, care — pe cât am aflat — face de două mii de ani o baie care nu miroase tocmai a parfum de roze. A m e r e m e t i ș i — a drege.

— Fără să te măgulesc, trebuie să-ți mărturisesc, zise tovarășul meu, că — din câți cunosc — dumneata ești cel mai tare în anacronisme; de astă dată însă o să-mi dai voe să restabilesc puțin ordinea cronologică a faptelor: despre Thaďs, Laďs, Phrynea și alte Aspasii, vom sfătui *pleno ventre* ; nu bagi de seamă, se vede, că am devenit străveziu de foame?

Descălecarăm la ușa crâșmei; lăsarăm frâiele cailor în mâinile Axiniei și intrarăm înlăuntru. Un miros de rachiu mă izbi în nas. Crâșmarul, un român de astă dată, răsărea, ca de obicei, pe jumătate de după tejghea și, c-o îndemânare vrednică de cel mai desăvârșit Avrum, mânuia un întreg popor de pahare și de gărăfi. Toate curcubeiele păreau că-și dăduseră întâlnire și se vârâseră, pe culori, în sticlele cu rachiu ale crâșmarului de la Mârcu. Cei câțiva

dulapi unsuroși, așezați în chip de mese, pe câte patru picioare bătute în pământ, erau cuprinși, pe toate părțile, de bărbați și de femei cu măsuri și cu pahare de rachiu dinainte. În munte vinul nu are trecere; se pare însă că s-a făcut un fel de învoială între vin și rachiu: rachiul să se bea, iar vinul să-i împrumute paharele; și după modul cum românul din munte măsoară din cap până-n picioare litrul de rachiu ce i se pune dinainte, s-ar părea că o singură părere de rău i-a mai rămas — aceea, adică, de a se fi înlocuit patriarhala ocă a lui Cuza printr-o blestemăție nemțească pe care și el, de ciudă și pentru a mai mări cuprinsul măcar în gând, a botezat-o cu numele de "chilă"; și iată-l deci pe românul nostru din munte bând rachiul, nici cu stamboala , nici cu merța, ci numai cu chila. Și se face la noi, în toate zilele și pe toate drumurile, un foarte hazliu patriotism; se strigă și se scrie că crâșmarul jidan otrăvește populația noastră rurală; și, pe tema aceasta, se tună atâta încât ai crede că ultimul cuvânt al regenerării noastre naționale trebuie căutat în fundul șipului cu rachiu al lui Ițic sau

Cu stomacul plin" (lat.)" *Stamboală* — baniță. Șloim. E o greșeală. Badea Ion, crâșmarul nostru național, are tot atâta de puțini dumnezei, dacă nu chiar mai puțini, decât cel mai perciunat Avrum: păpușoiul, găina, oul, lăvicerul, năframa, cojocul, sumanul nimeresc tot așa de bine drumul spre badea Ion, ca și spre jupânul Ițic; singura deosebire ar fi poate aceea că otrăvitoarele dresuri ale rachiurilor, în loc de a fi jidovești, ar fi în cazul celălalt curat românești; și, deși lucrul acesta ar fi, în adevăr, un mare pas făcut pe calea regenerării, ar trebui totuși să se considere că românul, sceptic cum e, dă foarte puțină însemnătate faptului că otrava de care moare e jidovească

sau curat românească.

Și deși, spre cea mai mare glorie a neamului românesc, țăranul nostru se pare înzestrat cu un stomac de tinichea, aceasta nu împiedică totuși ca bărbații de munte să aibă fața arsă și îmbătrânită, iar femeile să pară ca niște capre cu picioarele etice și cu sânuri lungi, ascuțite și sălbatice. Mi s-a întâmplat să întâlnesc, de multe ori, babe purtând în brațe copii mici. "Al cui e copilul, mătușă?" o întrebam eu, dorindu-i cale bună. "A cui să hie? ia, a neu", răspundea ea cu glas subțire și înțepat, lăsând să se întrevadă o raghilă ruginită de dinți, în dosul a două buze albe cu pete roșii-vinete. "Prea cu putință, ziceam eu în gând, căci și copilul însuși e bătrân..."

— Noroc bun, zisei, intrând în crâșmă, urmat de tovarășul meu, și adresându-mă crâșmarului.

— Foarte mulțumim, răspunse el mecanicește, și urmând a deșerta gărăfi și a umplea pahare și măsuri de rachiu pentru numeroșii săi musterii.

Îmi era, în adevăr, foame; dar nu mă ispiteau deloc cei câțiva cârnați lungi, colbăiți, subțiri și cu pântecele lipit de spate, ce atârnau pe cuie deasupra tejghelei; ai fi zis că lor înșiși le era foame, atâta erau de costelivi!... Oricum, tovarășul meu îi măsura *Raghilă* — darac, instrument cu dinți de fier pentru pieptănat fuioarele de cânepă.

cu ochii scânteietori și lacomi, și era cât pe ce să întindă mâna și să înhațe unul.

— Puțină răbdare, zisei eu, dându-i mâna la o parte, hămesitule antropofag; ia seama că ceea ce vezi înaintea ochilor tăi nu sunt decât toate rudele tale înșirate pe ață și spânzurate pe cuie în crâșma de la Mârcu.

Tovarășul meu mârâi ceva printre dinți, dar se stăpâni.
— Jupânească, jupânească, zisei eu, strigând pe femeia crâșmarului,

care umbla de colo până colo, slujind pe mușterii; jupânească, ia poftim oleacă-ncoace.

Și femeia se apropie de mine. Crâșmarul se părea că-și caută de treabă.

— Mă rog, zisei eu, când femeia fu lângă mine, am voi să mâncăm ceva; venim de departe și suntem osteniți și flămânzi; n-ai vreo odaie mai deoparte?

Crâșmarul însă, care auzise întrebarea mea și care cu o repegiune de maestru cântărise câștigul ce i se înfățișa, zise femeii lui:

— Du pe dumnealor în odaie, Zamfiră, și vezi ce poftesc. Ne scularăm și urmarăm pe crâșmăreasă. Sunt dator să însemn în treacăt că Zamfira lui Ilie Filipoiu, crâșmarul de la Mârcu, se deosebea mult de Sura lui Avrum din Șeștină: statură mijlocie, sprâncene negre îmbinate, păr castaniu, ochi căprii, nasul drept, gura mică, fața ovală, câte o gropiță în fiecare obraz când râde, vârsta — 25 de ani... Și dacă mai adaugi că viața sedentară și bunul trai îi păstrase toată plenitudinea, rotunjimea și frăgezimea formelor femeiești, dacă mai adaugi tonurile trandafirii care răsăreau de sub pielea albă și curată a feței și a brațelor ei, apoi cu drept cuvânt te-ar fi prins mirarea și n-ai fi putut să-ți dai socoteală cum de se rătăcise această mieluță țigaie printre atâtea capre fără barbă.

— Jupânească Zamfiră, zisei intrând în odaie și adresându-mă crâșmăresei, nu căuta că suntem așa prăpădiți; ia pârdalnica as' de ploaie ne-a apucat pe Șeștină și ne-a murat ca pe niște șoareci; dumnealui, îl vezi? și arătai la tovarășul meu, e căprar în armata lui Vodă, și eu sunt revizor de drumuri; călătorim pe socoteala stăpânirii și, fiindcă norocul ne-a adus în casă la dumneata, apoi dă-ne ceva să mâncăm; plătim oricât, numai să fim mulțumiți.

— Da ce-ți pofti dumneavoastră? ne întrebă ea.
— Asta-i asta, jupânească Zamfiră; doar știu că n-o să ne dai borș de ochi căprii și friptură de obraji trandafirii; ia dă-ne și dumneata vreun scrob, vreun borș de pui, niște brânză cu smântână, dă-ne ceva, că suntem așa de flămânzi, încât, de mai stai mult cu noi, te mâncăm cât ai clipi.

Și o strânsei ușor de obraz cu dosul a două degete.
— Da-ți aștepta o țâră? mă-ntrebă ea zâmbind și dându-mi jos mâna cu o lovitură ușoară.

— Da om aștepta și două, numai cât mai degrabă, că tovarășul ista al meu are obicei de moare cum apune soarele și n-aș vrea să moară flămând, sărmanul.

— Îndată, încheie Zamfira noastră, ieșind iute și trăgând ușa după dânsa.

Peste puțin, Axinia intră în odaie.
— Da 'neavoastră, mă întrebă ea, îți rămânea aici ori mergeți mai departe?

— Da tu, Axinio, unde crezi că e mai bine de mas? Prin pârloage ori la jupâneasa Zamfira din valea Negrei Broștenilor?

— Cum îți vrea 'neavoastră.
— Foarte bine, mânem aici. Du-te și cere să-ți deie să mănânci; cere să-ți deie și vin, dacă bei; pune-te bine la cale și, dacă nu-i avea unde dormi, vino aici în odaie.

Axinia păru că vrea să zică ceva, dar se răzgândi, ieși și se duse.

Tovarășul meu se lungise cu fața-n sus pe unul din cele două paturi ce se aflau în odaie și stătea nemișcat, cu ochii în podele "Podele "— tavan.

și cu ceafa rezemată între degetele încleștate ale amânduror mâinilor sale, în loc de pernă. Mă lăsai și eu într-un cot pe celalt pat; mă simțeam obosit. Peste puțin, ușa se

deschise și jupâneasa Zamfira intră cu ceea ce s-ar putea numi tacâmuri. Trase masa de lângă fereastră în mijlocul casei, așternu pe ea ceva care semăna a o față de masă și puse două tacâmuri alcătuite fiecare din câte două talgere, unul întins și altul adânc, care se înrudeau cu farfuriile prin formă, iar cu străchinile prin florile lor de smalț albastru și gros; furculițele și cuțitele, deși cam ruginite, erau totuși cuțite și furculițe; lingurile de tisă, cu coada în formă de șarpe săpat în lemn, dovedeau munca stăruitoare a vreunui călugăr; iar deasupra tuturor, domnea câte un gros și mare șervet de cânepă strâns în patru.

— Bravo, jupânească Zamfiră! zisei eu, privind pe crâșmăreasă cum punea masa, și fără a mă urni de pe cotul pe care stăteam rezemat, bravo! pe cât văd, dumneata ai de gând să ne ospătezi ca pe niște feciori de domn. Vezi dumneata pe tovarășul ista al meu, care stă lungit ca o tânjală? Să știi că, până acuma, el a și suflat cu gândul o mămăligă întreagă și-o oală cu borș; pentru el, prin urmare, și fiindcă suntem, cum s-ar zice, la Sf. Ilie, să n-aduci la masă decât două mere, da știi d-ta, de cele sântiliești, pe-o parte gălbii și pe alta trandafirii și, dacă fragii nu s-au trecut, n-ai face rău să-i aduci vreo doi, că-i plac strașnic.

— Ei, dumitale nu ți-e foame, zise ea roșindu-se ușor și sfârșind de pus masa.

— Cam ai dreptate, jupânească Zamfiră, eu sunt de cei care se satură cu lumina luceferilor de seară.

— Ai să mănânci trânteală de la badea Ilie, zise tovarășul meu, întorcându-se pe o parte și cu fața-n casă.

Crâșmărița ieși și, după câteva minute, intră cu o femeie după ea, amândouă încărcate cu de-ale mâncării. Ni se puse pe masă o coșcogea mămăligă pe un fund de lemn, un scrob, la care se păreau că luase parte găinile unui sat

întreg, o mare strachină cu caș frământat chiar atunci și o strachină, și mai mare încă, plină cu un ocean de borș. Tovarășul meu se sculă iute, se puse la masă și începu să mănânce cu o lăcomie și o furie vrednică de un sălbatic.

— Bine, jupânească Zamfiră, zisei așezându-mă și eu la masă, pe cât văd, d-ta îți bați joc de noi; am uitat, ce-i drept, să-ți spun că d-lui e Flămânzilă din poveste, care, numai pe-o măsea, pune nouă cuptoare de pâine și nouă ialoviți fripte; și d-ta ne-ncurci c-o lingură de borș și c-un strop de brânză? Ia stai numai oleacă ș-ai să vezi cum o să sufle într-o clipă și scrob, și brânză, și borș, și mămăligă.

— Și d-ta, ce nu-i dai pace? dacă i-i foame, cum n-are să mănânce?

— A! Vasăzică pe d-ta, jupânească Zamfiră, te-a pălit mila de d-lui! bine, am să te așez la badea Ilie.

— Ei! Parcă badea Ilie altă grijă n-are. Și răspunsul acesta atât de simplu mă lăsă pe gânduri... "Hm! cugetam eu, pișcând din mămăligă și sorbind subțire borșul de pe vârful lingurii; mi se pare că jupâneasa Zamfira are ochi destul de căprii și, dacă cerurile s-ar hotărî să-și amestece cu mările culoarea și adâncimea lor, ar trebui să se ieie puțin după ochii sprintenei jumătăți a lui badea Ilie de pe valea Negrei Broștenilor; nu știu, însă, în cazul acesta, cu ce lumini tainice și cu ce viață arzătoare ar însufleți ele moarta lor adâncime... Și în ochii jupânesei Zamfira e atâta taină și atâta viață arzătoare!... Sunt atât de mici gropițele din obrajii ei când râde!... Am văzut în viața mea atâtea sprâncene îmbinate și totuși nici unele din ele n-au avut darul de a-mi strânge ființa atât de puternic în arcul lor fermecat, după cum găsiră cu cale s-o facă, într-o clipă, sprâncenele jupânesei Zamfira. Toți trandafirii pământului s-ar vesteji de ciudă dacă s-ar uita la gura mică

și înflorită a crâșmăresei...” *Ialoviță* — vacă mare și grasă.

Și nu băgam de seamă că duceam la gură lingura deșartă și că, în mod inconștient, luam de două ori din mămăligă și niciodată din borș. Și poate că aveam dreptate; căci, mai la urmă, cine pusese pe jupâneasa Zamfira să stea înfiptă în fața mea și, mai ales, cine poftise pe sfântul soare, care apunea, să se strecoare prin fereastră și să amestece nuanțele de aur antic ale razelor sale cu tonurile albe și trandafirii, care răsăreau de sub pielea fină a femeii acesteia?

— Mă rog, jupânească Zamfiră, zisei eu lăsând lingura, punând mâinile în buzunări și răsturnându-mă în cumpănă pe speteaza scaunului, mă rog, nu crezi d-ta că soarele, acest Făt-Frumos din poveste, a pierdut urma Ilenei Cosânzene, și că s-a vârât pe fereastră la d-ta, ca s-o caute? Eu te sfătuiesc să tragi perdeaua, că tare mă tem să nu te văd zburând pe fereastră călare pe-o rază de lumină...

— Ei!... zise ea c-un fel de cochetărie proprie oricărei femei, ia lasă-mă-n pace! Și un fel de mânie prefăcută se citea în ochii ei. Strânse iute de pe masă și ieși.

Peste puțin ușa se deschise și Axinia intră.

— Da...

— Da bine, sfârleaza dracului, zisei eu luându-i vorba din gură, alt drum nu era de mers la Șar?

Axinia se uită lung la mine, neînțelegând de ce-o luam așa repede.

— Cată-ți treaba, Axinio, zise tovarășul meu bătând-o ușor pe umăr; nu te speria; ia jupâneasa Zamfira nu-ș' ce-o făcut, nu-ș' ce-o dres cu ochii d-sale cei în floarea fuiorului de cânepă, că l-a săgetat prin inimă. Nu cumva știi tu să descânți de săgetătură?

— D-apoi să-i descânte cine l-o săgetat, zise ea jumă-

tate glumind, jumătate mușcată de un fel de gelozie înnăscută oricărei femei.

— Mă rog, zisei eu, pe un ton de o seriozitate silită; n-o să sfârșești cu fleacurile? Du-te, Axinio, și zi cuiva să ne aștearnă ceva pe paturi să ne culcăm, că eu cad de somn. Tu unde te culci?

— Da m-oi culca și eu undeva.

— Foarte bine, numai să nu te culci cu nasul la stele, să te găsesc mâine dimineață cu fluier de argint între dinți; nu de alta, da n-aș vrea să-ți văd iepele și pe cuconașul ist tânăr bocindu-te.

— Lasă, nu purta 'neata grijă de asta, zise ea roșindu-se ușor și ieșind din odaie.

Peste puțin, jupâneasa Zamfira și cu Axinia intrară cu de-ale așternutului. Puseră pe fiecare pat și la căpătâi câte o pernă mare și vârtoasă, iar în lung câte două poclăzi una peste alta, una ca prostire și alta ca ogheal. Ni se puse pe masă un sfeșnic de lut cu o lumânare de seu și câteva chibrituri.

— Iaca așa, jupânească Zamfiră, zisei eu uitându-mă la paturi, nici împăratul turcesc nu cred c-o să doarmă noaptea asta mai bine decât noi. Un lucru numai: cu poclada asta — și arătai pe cea cu care era să mă învelesc — s-a mai învelit cineva?

— D-apoi ne-am învelit noi, răspunse ea, uitându-se lung la mine și neînțelegându-mi rostul întrebării.

— Nu glumești?... Chiar d-ta singură, jupânească Zamfiră?

— Ei, zise ea ca înțepată de întrebarea mea, d-tale ți-i de glumit, nu ți-i de dormit.

— Ba deloc, jupânească Zamfiră; eu n-am glumit de când sunt.

— Ba, jupânească Zamfiră, întrerupse tovarășul meu, ia să-ți spun eu una și bună: vrei să n-auzi la noapte trăsnind pe acoperământ și hodorogind prin pod? unge ferestrele cu usturoi și pune cruce de ceară galbenă pe borta cheii; altmintrele, toate bufnițele și toate cucuveicile, de pe unde-or fi, toate-or să se strângă în preajma casei d-tale; ș-ai să vezi sclipind toată nopticica lumini albastre pe la ferești... Trebuie să știi că d-lui îi lunatic și noaptea stă la sfat cu strigoii, cu bufnițele și cu liliecii.

— Da poate că n-a mai hi tocmai așa cum spui d-ta, zise ea cam în bătaie de joc.

— Vasăzică...

Și tovarășul meu își puse mâinile la spate și privi pe crâșmăreasă drept în ochi.

— Vasăzică, zisei eu apucându-l de vârful urechii și făcându-i vânt, vasăzică, stânga-mpree... jur! și la culcare... marș!

Amândouă femeile ieșiră din odaie râzând cu hohot. Când ne scularăm dimineața, soarele încă nu răsărise; caii erau dinaintea crâșmei și Axinia-i înșeuase. Badea Ilie și jupâneasa Zamfira erau sculați și trebăluiau prin crâșmă.

Plătirăm și ieșirăm să plecăm.

— Apoi mai rămâneți sănătoși, zisei încălecând și cârnind calul spre drum.

— Să mergeți sănătoși și drum bun, ne doriră într-un glas badea Ilie și jupâneasa Zamfira, și mai poftiți când v-îți intoarce, adăugă aceasta din urmă.

— Bucuroși, să vă găsim sănătoși! Plecarăm. Pentru întâia oară poate în zilele mele, mergeam pe un drum de munte în o strălucită dimineață de vară, fără să-mi dau seama de frumusețea locurilor ce străbăteam... Gândurile mele rămăseseră departe de mine... Și cine știe cât aș fi

mers astfel, dacă tovarășul meu nu s-ar fi însărcinat să mă smulgă dintr-un soi de toropeală sufletească...

— Ei! bătrânule Isac Lachedem, îl auzii deodată strigând de la spatele mele, ei! legendarule jidov rătăcitor, ia privește și-mi spune, te rog, dacă, sub cerul veșnic de primăvară, care plutește peste fericitele văi ale Cașmirului d-tale asiatic, unde închipuirea a așezat raiul pământesc, ai văzut un răsărit de soare sau o priveliște mai măreață decât pe valea Negrei Broștenilor noștri? Oare Himalaiele și Hinducușii misterioasei d-tale patrii își înălțau mai mândri spre cerul limpede piscurile lor aeriene? și aurul idealizat al razelor de soare poleiesc acolo mai fermecător decât aici crestetele lor neguroase? Oare e acolo mai molatic și mai cu măiestrie țesut din ceață și lumină vălul străveziu și imens aruncat de D-zeu peste adâncuri? Oare spiritul, care sufla peste ape în zorile Creațiunii, era mai dulce și mai lin decât adierile depărtatului nostru apus? În ce pârâu de rece și curgătoare rouă a pus natura un suspin mai adânc de dureroasă dragoste decât în glasul Negrei Broștenilor noștri? Și dacă, față de toate acestea, rămâi încă nepăsător, dacă idila biblică a lui Boaz și Ruth nu-ți înflorește închipuirea, dacă din zarea veacurilor nu-ți răsar în suflet ochii negri ai indianei Tamar, dacă nu întrevezi sub alba stolă asiriană chipul fermecător al chaldeianei Rachel, dacă, în sfârșit, sufletul d-tale mai rămâne, față de toate acestea, lănțuit în sânul crâșmăresei cu ochi în floarea fuiorului de cânepă...

— Dacă toate acestea se întâmplă sau nu se întâmplă, îl întrerupsei eu, tu rămâi totuși cea mai mare secătură din univers...

— Tocmai când...

— Tocmai când și destul, ori te umflu de urechi.

— Foarte bine; iată un argument în fața căruia trebuie să-mi plec capul și...

— Să taci...

UN POPAS

Pe înnoptate, ajunserăm în Păltiniș. Casele, rar semănate pe amândouă laturile drumului, începuseră a dormita în mijlocul ogrăzilor largi, împrejmuite cu garduri de răzlogi în zigzag; iar pe lângă focurile aprinse mai deoparte, și ale căror flăcări roșietice jucau capricios în întunericul împrejmuitor, stăteau cei de casă, pregătind cina de seară. Aninat de o cujbă înaltă, atârna, nemișcat, deasupra focului, ceaunul negru într-o baie de flăcări; un câine cu urechile ascuțite și istețe, conștient de locul ce-l ocupa în familie, stătea și el culcat în apropiere, cu botul pe labe și cu ochii țintă la foc; un copil cu un băț lung, mai mult de joacă, scormolea de departe jăraticul, și o puzderie de scântei se ridica, topindu-se în văzduhul înalt și întunecos...

— Jupânească Catrină, jupânească Catrină! auzirăm deodată pe Axinia strigând.

Când întorsei capul, o zării prin întuneric, acățată de un gard de răzlogi și suită pe el ca pe o scară.

— Jupânească Catrină, jupânească Catrină! și cu pumnul ei mic bătea repede într-un răzlog care răsuna înăbușit; jupânească Catrinăăăă!...

— Da cine mă strigă? auzirăm noi un glas de femeie întrebând din întuneric, fără a se apropia.

— Eu, jupânească Catrină, Axinia din gura Borcii. Duc pe doi boieri până-n Șar, ș-am înnoptat aici; ne-am întâlnit

în drum cu badea Gheorghe, ș-o zis să venim să mânem în ia-seară la 'neata.

— D-apoi că v-iți duce 'neavoastră, jupânească Axinie, în altă parte, că eu n-am unde să vă culc, răspunse ea scurt, înțepat și mânios.

— Nu te supăra, jupânească Catrină, zisei eu, că nu-i nime de vină; ia, badea Gheorghe al dumitale a crezut c-are să-ți fie urât singurică în ia-seară; păcat că nu ne primești; când ai și ti ce oameni de treabă suntem!...

Drept răspuns auzirăm o ușă trântindu-se.

— Ei, sfârleaza dracului, ai pus-o de mămăligă cu badea Gheorghe și cu lelea Catrina ta! Unde dracu mânem noi în ia-seară?

— Da las' c-om găsi noi...

— Da, adică, de ce nu ne-a fi primit, fa Axinio?

— Da mânca-o-ar jernii ; parcă crezi 'neata că doarme singură când nu i-i omu acasă?

— Da?... Atunci să mergem în altă parte. Cârnirăm caii și intrarăm într-o ogradă, care deocamdată părea pustie; înaintând însă puțin, zărirăm la o parte un masiv de umbră. Era o casă. O lumină slabă țâșnea din loc în loc prin pereții ei și, dacă acea lumină ar fi fost mai puternică, ai fi crezut că arde casa pe dinlăuntru. Un câine se însărcină să vestească pe cei din casă despre sosirea noastră. Ușa se deschise largă, și un flăcău voinic se arătă în privazul ei luminat.

— Bună vremea, voinicule, zisei eu apropiindu-mă; bucuroși de oaspeți?

— Mulțumim dumneavoastră, bucuroși, poftim, răspunse el alungând câinele.

Descălecarăm. Eu și tovarășul meu intrarăm înlăuntru; Axinia rămase la cai. Pe o vatră mare, plină cu jăratic,

sub un horn grosolan, așezat pe un pop de stejar, un flăcăuan cu pieptul gol și puternic, cu fața rumenă și plină de sudoare, pălea o mămăligă uriașă. Un capăt de lumânare de seu, înfipt într-un poponeț de lut, și cu mucul mai înalt decât flacăra, mijea pe o masă, asemenea unui trunchi

Viermii *(reg.)* Sfeșnic.

de căsăpie; de jur împrejur, pe lângă pereți, goale, unsuroase și așezate pe picioare de lemn bătute în pământ, se întindeau niște lavițe înguste. Bârnele de brad, din care erau durați pereții fără ferești, își arătau pe alocurea goliciunea lor rotundă și afumată de sub o lipitură coșcovită de lut galben, mânjit odată cu var. În cotlonul dintre horn și peretele despre ușă un teanc scorojit de piei mițoase de oaie stătea înghemuit și umplea casa de un miros pătrunzător de stână. Când mămăliga fu gata, flăcăul o răsturnă fierbinte pe o masă mai mică și rotundă, ce se afla în mijlocul casei. Celălalt flăcău scoase de sub laviță ceapă, ucise pe masă cu un pietroi niște sare, aduse nu știu de unde o scafă de lemn plină cu brânză și, poftindu-ne și pe noi, începurăm a mânca. Fără multe marafeturi, făcurăm cinstea cuvenită cinei frugale a flăcăilor; iar Axinia, intrând cu tarnițele și cu poclăzile de la cai tocmai la timp, putu și ea să nu rămâie de căruță.

Cina fu scurtă. Greul însă începea de aici înainte; erau unele probleme de călătorie, foarte încurcate, pe care însă tovarășul meu le dezlega cu o iuțeală și o îndemânare fără seamăn; așa, de pildă, fu de ajuns ca somnul să-i facă chip pe la gene, spre a-l vedea numaidecât asezând în lung o tarniță pe una din lăviți, potrivindu-și în scobitura ei, plină cu o pernă vârtoasă, capul său mic și țuguiet, întinzându-și ca o râmă firul subțire și lung al persoanei sale pe lavița prea lată pentru dânsul, acoperindu-se până peste nas cu

una din poclăzi și, într-o clipă, adormind. Tovarășul meu era o alcătuire fericită în puterea cuvântului. Axinia umflă și ea o pocladă și o pernă fără să zică nimic, ieși din casă și se făcu nevăzută. Cât despre mine, care, când e vorba de somn, am de împăcat o sută de ochi, chibzuiam un loc pentru acest soi de moarte vremelnică. Lavițele erau prea înguste pentru mine și mă hotărâi deci să mă culc jos la pământ.

— Măi băieți, întrebai eu pe flăcăuani, da oleacă de fân nu s-a găsi pe la voi?

— Ba s-a găsi, cucoane, cum să nu se găsească?

Și fără altă vorbă, ieși din casă unul din ei și, peste câteva minute, se întoarse cu o coșcogea sarcină de fân. Desfăcui fânul în o pătură groasă, jos în mijlocul casei, pusei și eu o tarniță drept căpătâi, mă lungii pe mirositorul meu așternut, mă învelii cu poclada rămasă, închisei ochii și chemai somnul. Cei doi băietani se și lungiseră cu fața-n sus și cu piepturile desfăcute pe locurile de pe lavițe rămase slobode.

Stinsesem lumânarea de mult, și somnul, cu ametitoarele lui mângâieri, căută să amorțească și să închege cursul din ce în ce mai încet al gândurilor mele. Eram, poate, pe punctul de a păși în adânca liniște a somnului, dar mă opri o clipă zgomotul îndesat și răgușit, ce-l făceau niște picături, parcă de ploaie, ce-ar fi căzut de sus, rar și îndesat, pe poclada cu care eram învelit. Poate că afară ploua în adevăr și, de prin acoperământul spart, picura înlăuntru. Se poate... În tot cazul scosei mâna de sub învelitoare și, pipăind, căutai să mă încredințez... nici urmă de udeală... și totuși picăturile nu încetau de a cădea peste mine din ce în ce mai des... Poate că vechimea lucra și noaptea la desființarea coșmoagei în care mă adăpostisem, și lu-

tul din coșcovituri cădea peste mine în mici fărâmături... Se poate; scosei mâna de sub învelitoare și căutai să mă încredințez... Nici o urmă zgrențuroasă!... Și totuși micile fărâmături nu încetau de a cădea peste mine din ce în ce mai des. O beldie mai îndrăzneață din fânul pe care mă culcasem mă înțepă, parcă, la ceafă; întorsei mâna, mă scărpinai și impresia înțepăturii dispăru. N-apucai bine să-mi așez mâna la locul ei sub învelitoare, și înțepături simții sub genunchi și pe la subțiori... Aproape în același timp, altele mă arseră în spate, pe piept și după ureche... Și ar fi trebuit să am o sută de unghii, spre a-mi putea apăra părțile atacate. Ca culme, simții pe lungul nasului și pe curmezișul frunții mele urma gâdilitoare a unui mers ușor și grăbit... "O călătorie pe nasul meu? Iată, în adevăr, ceva cu totul original", cugetai eu. Și nu mă dumeream, deocamdată, care să fi fost natura ființelor silfice , ce lunecau atât de ideal pe căile fără de urmă ale frunții și ale nasului meu... Sării ars și aprinsei capătul de lumânare...

Priveliștea ce se înfățișă ochilor mei îmi deșteptă în suflet și groaza, și admirația. Întreg peretele din preajma culcușului meu dispăruse sub negre și nesfârșite legiuni de ploșnițe late și pântecoase, care, în pas de voie, urcau la deal drumul bagdadiei; și, deoarece ploșnițele trebuie să fie mai vechi decât omenirea, minchipui că meșteșugul și înțelepciunea lor războinică trebuie să fi slujit de noimă măiestritelor alcătuiri ale armatelor omenești. În adevăr, aproape de bagdadie, câțiva din ploșnițoii cei mai iscusiți erau trimiși în recunoaștere și, pipăind drumul, deschideau marșa neguroasei armate; în frunte și pe flancurile legiunilor se țineau alți ploșnițoi negri, grași și pântecoși, care păreau că se bucură de înalte grade ierarhice; iar duiumul armatei, în lungi, tăcute și negre șiruri, urca la deal

încet și cu pas chibzuit; rezervele, care se țineau la urmă, erau alcătuite din tineretul blond și roșiatic al națiunii, înșiruit și el după vârstă, așa încât, la coada urdiei, furnica iute și neastâmpărat o sumedenie de ploșnițe mici cât gămălia boldului, prin a căror piele subțire transpira sângele roș și nemistuit încă, pe care-l supseseră cu o zi mai înainte. Ajunse la bagdadie și în dreptul poclăzii mele, ploșnițele, cu o neînchipuită iscusință, păreau că calculează perpendiculara și, cu o preciziune matematică, dându-și drumul de sus, cădeau drept peste învelișul meu. Numai atunci îmi putui da seamă de picăturile îndesate, ce căzuseră din pod asupra mea, și nu-mi rămase decât admirațiune pentru iscusința cu care acești mici, negri și crânceni dușmani de noapte știuse să lase drumul anevoios al culcușului meu de fân, pentru drumul strategic al bagdadiei... Oricum, umflai tarnița și poclada și ieșii afară... Iar "visătoarea nopții regină", care, în

Silf — personaj din mitologia popoarelor celtice și germanice, care întruchipă, împreună cu silfida, elementul aerului.

drumul său etern, plutea pe seninul adânc al cerurilor, avu de astă dată prilejul să mă privească, din înălțime, în haina pe care nimeni n-o poate lua omului din spate; iar câinele de gazdă, drept pe picioarele de dinainte, se uita la mine când cu un ochi, când cu altul, neputându-și da seama pentru ce-mi vânturam eu așa de deznădăjduit bulendrele în aer... Mă îmbrăcai și, de nu mi-ar fi fost gândul plin de ploșnițe, cine știe dacă nu m-aș fi apucat să fac mărturisiri de dragoste "reginei blonde a nopților", deoarece prea galeș și prea trist se uita la mine din înalta împărăție a umbrelor. Găsii însă mai nimerit să plănuiesc un loc unde să-mi pot sălășlui, pentru ce-mi mai rămânea

din noapte, zvânturata mea persoană.

— Măi Tărcuș sau Grivei, zisei, adresându-mă câinelui; fiindcă tu ești singura ființă din univers, care cunoști nefericirile mele din noaptea aceasta, fă bine, te rog, și-mi arată drumul spre vreo căpiță de fân oarecare, de vreme ce tu trebuie să ții un catastih în regulă de toate culcușurile mai călduroase din ograda stăpânilor tăi. Și blând îl netezii pe cap; iar el, scheunând ușor, dădu repede din coadă și părea că se silește să priceapă înțelesul vorbelor mele. Cum însă nu știam nici unul limba celuilalt, nu ne puturăm înțelege și căutai deci să ies singur din încurcătură. Mă îndreptai, așadar, spre un masiv rotund de umbră, care părea a fi o căpiță de fân. Nu mă înșelasem. Fără să mai stau pe gânduri, dădui brânci căpiței și-o răsturnai.

— Ho, boală! auzii deodată strigând, de sub fânul răsturnat, un glas subțire și speriat.

Și într-o clipă Axinia răsări drept în picioare în mijlocul vrafului de fân.

— Ptiu! ucigă-te crucea; da aici ai fost, sfârleaza dracului?

— Da 'neta ai fost? zise ea, scuturându-și repede de pe cap și de pe umeri fânul ce se acațase de ea; am chitit că-i vo boală de jită.

— Bine, bine c-ai chitit, șopârlă nebotezată: acum însă fiindcă nu-s nici boală, nici jită, ia să-mpărțim căpița-n două și să dormim.

— Da ghine, 'neata nu te-ai culcat înuntru?

— Dinlăuntru înlăuntru m-am culcat eu; dar m-am răzgândit și, în loc să dorm cu ploșnițele în casă, mai bine dorm în fân afară, alăturea cu tine.

Nu mântuisem încă de regulat noul meu culcuș și, când mă uitai, Axinia și dispăruse sub o pătură groasă

de fân.

— Fa Axinio, zisei eu culcându-mă și trăgând fânul peste mine, să nu cumva să horăiești că te-azvârl din fân de nu te zărești.

Și fânul de peste Axinia tresări ușor sub mișcarea de echilibru, ce căuta să și-o ea pentru dormit.

— Da ce? ai și adormit, diavol împelițat? Nici o mișcare, nici un răspuns... Nu răsărise încă soarele, când intrai în casă și aprinsei lumânarea. Tovarășul meu și cei doi flăcăuani dormeau încă duși, fără a se fi urnit de cum îi lăsasem de-cu-seară. Nu știu ce se va fi fost petrecut sub poclada tovarășului meu; în schimb însă, pe piepturile desfăcute ale celor doi flăcăuani și pe fețele lor aburite de somn, mii de ploșnițe negre și cu pântecele sătule stăteau nemișcate și mistuiau în tihnă cina lor de-cu-noapte. Când lumina le atinse ochii lor obosiți, poate de nesomn, începură a se urni încet și greoi și a se îndruma, într-o nesfârșită urdie neagră, către tăinuitele lor chilii de sub coșcoviturile lutului de pe pereți.

— Hei! scumpul meu, zisei apucând pe tovarășul meu de un picior și trăgându-l jos; ia deșteaptă-te din somnul tău de veci, căci trâmbița Învierii a doua a sunat de mult.

Se sculă pe jumătate, se frecă la ochi și, când văzu lumânarea:

— D-apoi că doar n-a fi ieșit bunică-mea din groapă să horhăiesc eu pe dealuri cu noaptea-n cap.

Și fără să mai zică ceva, se trânti furios înapoi, trase poclada pe el, se întoarse cu fața la perete și se pregăti din nou de dormit.

— Te înșeli, scumpul meu, zisei smuncindu-i poclada de pe dânsul; bunică-ta a ieșit din groapă de mult, și cel ce judecă viii și morții a și trecut-o în ceata sfintelor capre

de pe ceea lume; hai, scoală-te să plecăm.

N-avu ce face. Cu o resignare de martir se sculă pe jumătate și rămase un moment ca buimac pe marginea patului cu picioarele jos.

— Mă rog, zise el dezmeticindu-se și scărpinându-și cu dreapta iute și îndesat umărul stâng, mă rog, ce vra să zică asta?

— Asta vra să zică, scumpul meu, că eu țin cu orice preț să mai rămână câteva, măcar, din picăturile sângelui tău și pentru negrii tăuni din fundul Tartarului, către care în curând vei păși.

— Breeeee!... Da de dimineață a mai început a senvârti moara lui Tudoran cea pustie!...

— Dimpotrivă, eu cred c-a început prea târziu; ia privește. Și apropiind lumânarea, arătai spre piepturile desfăcute și negre ale celor doi flăcăuani.

Rămase ca trăsnit; apoi, iute și fără să mai zică ceva, o rupse de fugă pe uș-afară. Iar după câteva minute, dădui peste el, după casă, făcând ziua ceea ce eu făcusem noaptea... și tot în prezența lui Tărcuș.

Axinia înșeuase caii, flăcăuanii se sculaseră și noi eram gata. Voii să plătesc ceva pentru găzduire.

— Mulțumim d-neavoastră, zise flăcăuanul cel mai mare neprimind banii, să mergeți sănătoși și mai poftiți când v-iți întoarce.

— Mulțumim dumneavoastră, flăcăilor, zisei eu încălecând; mai rămâneți sănătoși!

— Să mergeți sănătoși, răspunseră amândoi într-un glas. Plecarăm. Dimineața era rece și o pătură groasă de rouă argintie acoperea împrejurimile verzi. O liniște și o tăcere solemnă stăpânea întreaga fire. Neguri albe se ridicau spre văzduhuri din văile depărtate și adânci; iar

sub răceala aerului de noapte, respirația vie și călduroasă a apelor Negrei aburea iernatic, trăgând o brazdă sură de ceață mișcătoare între malurile ei curate de prund cu multe fețe.

Tovarășul meu mergea zgribulit și cu gulerul de la vengherică ridicat peste urechi; Axinia, sprintenă ca o țarcă și împrospătată de răcoarea dimineții, de-abia atingea pământul cu pasu-i grăbit și ușor. Cât despre mine, potrivit felului meu, și adăpostit sub mantaua mea binecuvântată, dădusem frâu slobod ochilor și gândului spre a rătăci în sânul imensei nemărginiri aurite de intâile raze curate ale unui soare tânăr.

Soarele era la prânz când ajunserăm în Panaci. Nu ne oprirăm aici, sub umbra unui fag de pe marginea drumului, decât spre a mai răsufla caii. Când fu soarele deamiază, sosirăm în Neagra Șarului sau Dorna românească, ținta călătoriei noastre. Aici întâlnirăm pe Halunga.

— Da...? zise Halunga văzându-ne; și restul întrebării îl înlocui prin cele câteva semne ale ochilor, ale sprâncenelor și ale degetului său cel cu inel de aur.

Căci, în paranteză vorbind, Halunga era omul cel mai monosilabic din câți există pe pământ; la dânsul o silabă plătea cât o frază, și un semn al arătătorului său cu inel de aur cuprindea, de multe ori, întreaga lui gândire. Trebuia să fi trăit cu dânsul mult ca să-l înțelegi... Eu îl înțelegeam, căci trăisem mult cu dânsul.

— De la Piatra peste munți, răspunsei aproape în același stil.

— Hai!... și plecă înainte, făcându-ne semn să-l urmăm. Peste un pătrar de ceas furăm la prietenul nostru comun, un negustor din Piatra, așezat vremelnic în Șar. Trei zile stăturăm pe loc, și oricine își poate închipui că în aceste

trei zile învățai de la Halunga tot rostul, toate chițibușurile și toate șiriclicurile plutăriei.

Și fiindcă Halunga era acel care jucase hora Unirii în mijlocul Bistriței cu apa până la brâu, tot el acela care înființase în Piatra, cu *Te-Deum*-uri și aghesme, pitării și căsăpii naționale, tot el acela care pusese temeliile societății, tot naționale, de exploatare a pădurilor sub foarte naționalul nume de "Plutașul", — urmează deci că tot lui Halunga avea să i se întâmple o foarte hazlie, dar totuși foarte națională nenorocire.

Era într-o duminică; și fiindcă locul de petrecere și de adunare în zile de sărbătoare e crâșma și, mai ales, fiindcă crâșmarul din Șar era român și nu jidan, urmează că, împins de curiozitate și îndemnat de Halunga, mersei și eu la crâșmă, desigur, nu pentru a bea, ci pentru a vedea adunată la un loc țărănimea muntelui.

Și cine nu cunoștea pe Halunga în Șar!

— Noroc bun, bade Filipe, zise Halunga intrând, urmat de mine, în crâșma plină de țărani.

— Foarte mulțumim, domnule Halunga, răspunse crâșmarul, un român cu ochii mici și vicleni.

Și Halunga, uitând de mine, se legă numaidecât în vorbă, când cu unul, când cu altul; iar eu, cu mâinile la spate și neștiind tocmai hotărât ce să fac cu persoana mea, schimbam piciorul de reazem când pe dreapta, când pe stânga, și căutam să-mi dau o înfățișare pe cât se poate mai puțin ridicolă; și oricât făceam eu pe importantul, totuși țăranii, deștepți și ironici cum sunt ei, mă trăgeau cu coada ochiului și-și căutau înainte de băut rachiul lor prost din pahare mari de vin... La un moment dat, ușa se umplu cu pântecele și pieptul unui fel de Goliat, care, intrând înăuntru și înaintând printre țărani, părea că înoată

cu umerii în afară peste un furnicar de cămăși albe și de chimiruri late. Ras chiar atunci, cu musteața neagră și puternică, rumen la față, cu ochii negri, vioi și isteți, era tipul românului în floarea vârstei și a frumuseții... Acesta era vestitul Ilie Marcu, al căruia cal bea rachiu, rodea pastramă și cunoștea geografia amănunțită a muntelui mai bine decât un autor de cărți didactice; cel puțin calul lui Ilie Marcu ducea, necârmuit, pe stăpânul său la toate stânele, la toate cherestelele, la toate târlele, la toate primăriile și, mai ales, la toate crâșmele muntelui, cuvânt pentru care lua parte la toate campaniile geodezice și de triangulație.

— Bună ziua, Marcule, îi zise Halunga, cum îl văzu intrând.

— Foarte mulțumim, domnule Halunga, răspunse Marcu. Și o strângere de mână verde și românească se schimbă între amândoi. Această strângere de mână îi fu fatală lui Halunga.

— Măi Filipe, zise Marcu crâșmarului, o ocă de rapciu. Până ce crâșmarul să aducă la îndeplinire porunca, Halunga mă făcu cunoscut lui Ilie Marcu. Aceeași strângere de mână și aceeași nenorocire mă pândea.

Rachiul se aduse și trei pahare mari se umplură.

— Ia poftiți, zise Marcu, dându-ne fiecăruia câte unul, și-ți cinsti câte-o țî' de rapciu.

Și să te împingă păcatul să nu primești cinstea românului... Și bietul Halunga, care nu punea rachiu pe limba lui să-l fi tăiat, fu nevoit să ia paharul.

— Bine-am găsit, Marcule, zisei ciocnind paharul cu el și cu Halunga.

— Bine-ați venit, răspunse el; și dădu paharul de dușcă. Eu și Halunga ne mulțumirăm a ne muia buzele în rachiul din pahar, ca într-o adevărată infecție; dar Marcu

nu înțelegea lucrurile astfel; cu "ia mă rog", cu "bine-ați venit", cu "bine-am găsit", și eu, și Halunga furăm siliți să golim paharele până la fund. Și în timp ce Ilie Marcu se părea că bea apă, nouă ni se părea că înghițim flăcări.

Când mă uitai la Halunga, cât pe ce să mă bufnească râsul: roș ca un rac fiert, cu ochii bulbucați, strălucitori și înotând în lacrimi, părea că înghite o stamboală de jăratic; voia parcă să spună ceva, dar, din lapidar cum era, devenise cu totul monosilabic și, oricât de obișnuit eram cu crâmpeiele lui de cuvinte, mă simțeam, de astă dată, în neputință de a-i înțelege silabele despărțite prin reticențe; avea, parcă, aerul să-mi facă mie și lui Ilie Marcu o lecție de silabisire.

Tocmai lucru mare nici eu nu plăteam, mai la urmă; totuși, mai tare decât Halunga, îmi păstram întrucâtva, victorios, perpendiculara persoanei mele pe pământul care mi se părea că se îmbătase și, într-un dans fantastic, se învârtea cu mine, cu Ilie Marcu, cu Halunga, cu țărani, cu tejghele, cu uși, cu ferești, cu pastrama de pe cuiele corzilor și cu un motan, ce dormea colac într-un colț, la picioarele unui sac cu făină.

"Ce dracu, cugetam eu, cuprins de vârtejul rotațiunii universale, oare să fi scăpat de Ion Rusu numai ca să dau peste Ilie Marcu? Oare Dumnezeu n-a avut altă grijă decât să umple văile munților săi cu mustăți, cu șipuri cu rachiu și cu stomacuri de tinichea?"

Și în ciuda și în dezgustul meu pentru toate crâșmele naționale cu rachiu patriotic, îmi venea să iau pe Halunga de picioare și să dau în capul lui Ilie Marcu; găsii însă mai nimerit să-l apuc cam de după spate și să ies cu dânsul afară, spre marea indignare a lui Ilie Marcu, care băgă de seamă, în cele din urmă, că-și pusese boii în plug cu

niște netrebnici. Trebnici sau netrebnici, lăsarăm pe Ilie Marcu la crâșmă cu părerea lui cu tot; iar noi, cam pe două drumuri, ne îndreptarăm spre casă.

Cum ajunserăm acasă, gazda noastră, o târgoveață foarte drăguță, ne legă la cap cu câte o grimea albă muiată în apă rece și porunci să ni se dea câte o cafea neagră fără zahăr. Un somn de câteva ceasuri ne readuse la starea de mai înainte. A doua zi trebuia să plecăm, și tovarășul meu a cărui deviză era *"Non bis in idem"* se puse cu picioarele în prag și declară că, cu nici un preț, nu se mai întoarce pe unde venise.

Eu însumi, de altmintrelea, aș fi dorit să mă întorc pe plută. Timpul însă fiind secetos, Bistrița trebuia să fie mică și drumul pe apă, prin urmare, greu și primejdios. Totuși, față cu hotărârea nestrămutatului meu tovarăș, trebui să înclin pentru drumul pe apă; dar fiindcă de la Dorna nu merserăm niciodată cu pluta pân'la Piatra, cerui oarecare lămuriri de la Halunga în privința greutăților și primejdiilor ce le-aș fi putut întâmpina.

— Hm! făcu el după un moment de cugetare... greu... la Colțul Acrei... apă mică... Hm... pe Clește, nu... la Chei... la Toance. *Grimea* — basma. Nu de două ori pentru același lucru.

Și deși înțelegeam perfect ceea ce voia să-mi spună Halunga, totuși el, în dorința lui de a nu lăsa nimic nelămurit în mintea mea, scoase basmaua din buzunar, o răsuci într-un ciuciulete pe care-l întinse în toată lungimea lui pe masa din mijlocul casei, și:

— Neagra Șarului, arătă el, străbătând toată lungimea ciuciuletelui de basma cu arătătorul lui cel cu inel de aur.

Scoase din buzunar un carnet și-l puse perpendicular pe capătul de la vale al basmalei răsucite, mai adăugând la

lungimea carnetului său și lungimea unui creion.

— Bistrița, zise el, așezându-le frumos și în linie dreaptă, cu degetele-i albe și iuți de scamator.

Și până ce să-mi răsucesc eu musteața, zâmbind față de chipul intuitiv cu care Halunga se silea să vâre în capul meu firea lucrurilor, până ce să-mi pun mâinile la spate și să mă dau aproape de masă, prefăcându-mă că urmăresc lămuririle date de el cu mare băgare de seamă, Halunga își smulse din picioare botinele și colțunii.

— Colțul Acrei, zise el, așezând curmeziș, în raport cu vârful creionului, unul din colțuni. He, hei!... trebuie plutaș; pe Cleșteu... te duci.

Și celălalt colțun, întins în linie dreaptă, arăta o parte din mersul drept și slobod de orice primejdie al Bistriței...

— La Chei... continuă el, așezând la capătul colțunului din urmă amândouă botinele paralel una lângă alta și lăsând între ele un spațiu îngust... numai de-amiază se vede soarele.

Iar la o mică depărtare de vârful botinelor și drept înainte își puse pălăria.

— Toancele... iac-așa... iac-așa... zise el frământând aerul cu mâinile spre a-mi arăta cum adică fierbe, se sfarmă și se pulverizează apa în lupta sa cu stâncile crescute din pământ până peste luciul ei.

Și înhățându-mi fără veste pălăria din mână...

— Aici-s Chetroșii, zise el așezând-o la locul cuvenit.

Înhățai și eu de pe pat mantaua mea cea mare și, trecând iute la spatele lui Halunga, i-o aruncai în cap, îl înfășurai repede în ea și îl cuprinsei puternic în brațe...

— Săriți! Oameni buni, săriți că s-a înecat Halunga! începui eu a striga câtu-mi lua gura, cutreierând odaia cu el în brațe.

— Mă... Mă... Mă... nebunule, îl auzeam strigând de sub manta cu glas răgușit.

— Săriți! continuai eu și mai tare, neslăbindu-l din brațe. Deodată ușa se deschise și drăguța noastră gazdă năvăli repede în odaie.

— Da ce e? Ce s-a întâmplat? întrebă ea speriată.
— Săriți! că s-a înecat Halunga.
— Da? Și un hohot de râs o apucă, când văzu ivindu-se de sub manta picioarele goale ale lui Halunga.

— Mă nebunule!... zise Halunga, când scăpă de sub manta cu părul vâlvoi... Mă nebunule!

Și repezindu-mă la masă, începui a lua iute și pe rând lucrurile de pe ea și a le trânti de pământ la picioarele gazdei noastre, care-și ștergea cu batista lacrimile râsului.

— Na, ziceam eu la fiecare trântitură. Na! iaca Colțul Acrei, iaca Toancele, iaca Cheile Bistriței; cât despre Chetroși, care erau închipuiți prin pălăria mea, îi lăsai în pace, aninându-i în cui.

— Da bine, ce-ați pățit, creștinii lui Dumnezeu? întrebă încă o dată gazda noastră, cu fața înflorită de râs.

— Mă nebunule... repetă Halunga... și, culegându-și lucrurile de pe jos, se puse pe un scaun și începu să se încalțe...

A doua zi, suindu-ne pe plută, plecarăm la Piatra.

În munții Neamțului

A doua parte din volumul "Pe drumuri de munte"

FLORICICA

De astă dată, mă hotărâi să plec călare și, fiindcă era asupra iarmarocului de la Duminica Mare, rugai pe prietenul meu Tasache Crăcăuanu, cel mai vestit hipolog sau, mai bine zis, geambaș de pe vremuri, să-mi închipuie un cal potrivit pungii mele și țintei ce urmăream. Astfel, spre seara mai sus-pomenitei sfinte duminici, numai ce-l văd pe Tasache al meu intrând în ogradă și ducând de dârlogi un soi de dihanie, pe care cu un prisos de bunăvoință ai fi putut-o lua drept cal.

— Bine, măi Tasache, zisei eu ieșindu-i înainte și de-abia stăpânindu-mi râsul, da de unde dracu ai prins tu dihania asta și mi-o vâri în ogradă cu atâta ifos?

— De unde? Ia, din iarmaroc, după ce am dat 50 de lei unui român de la munte.

— Puteai să te duci dracului cu românul și cu muntele tău cu tot; da ce vrei să fac eu cu mâța asta, bre?

— Cu mâța asta? Ai s-o pui pe grăunțe și pe săceală și,

în două săptămâni, n-ai s-o mai cunoști. E o iapă de rasă, din soiul lui popa Gheorghe de la Călugăreni.

— Poate o mâță de soi, măi Tasache! mi se pare că românul dracului te-a legat la ochi și, în loc de iapă, ți-a vândut o mâță.

— Mâță, nemâță, ai să vezi, numai mersul ei face mai mult decât am dat.

— Ei, și adică ce așa de strașnic mers are, de crezi tu că face mai mult de 50 de lei?

— Merge la gebea, de poți să dormi pe ea și să duci pe palmă paharul cu apă.

— Bine, măi prăpăditule, nu cumva crezi tu că eu m-am hotărât să-mi strămut domiciliul pe spatele unei mâțe sau să duc de pe pământ apa sfântului Ilie din cer? Și, mai la urmă, ce mâncare-i gebeaua aceea a ta?

— Gebeaua? gebeaua e un fel de mers armenesc, adică împrăștiat și legănat; merge fără să salte; rari cai merg la gebea!

— Bine, am priceput; acum vino de stă la masă cu noi, ș-apoi te poți duce la dracu cu toate gebelele tale.

Și iată cum în sfânta zi de Duminica Mare mă trezii stăpânul în regulă al unei iepe mici și slabe, care mergea la gebea și care urma să fie tovarășa odiseei ce plănuiam.

Oricum, dar Tasache al meu avusese dreptate: după două săptămâni de grăunțe și de săceală, Pisicuța — așa o botezasem pe iapă — reintrase în deplinătatea formelor alese și drăgălașe, pe care i le însemnase soiul din care hipologul meu Tasache zicea că se trage. Parc-o văd ș-acum: castanie peste tot, cu botul mic și cu nările largi, cu capul fin și tăiat pe niște linii dulci și bine hotărâte, cu ochii negri, mari și vioi, cu coama bogată, cu gâtul gros și puternic, cu pieptul lat, cu trupul sprinten și subțire, cu

șoldurile largi, cu piciorul fin și nervos, cu copitele mici și ușor înclinate, Pisicuța mea avea mai mult înfățișarea unui lucru de artă decât a unui cal de ham. Și, de unde ai fi crezut că greutatea unei pene ar fi fost de ajuns ca să-i frângă mijlocul în două, nici măcar nu se îndoi când eu îmi așezai pe spatele ei volumul respectabil al persoanei mele cu întreg tarhatul meu de drum... Ce voiți? era iapă din soiul lui popa Gheorghe de la Călugăreni...

Plecai... Muntele Pietricica, făcând pe stânga față răsăritului, ținea învăluit încă, în umbra-i colosală, orașul adormit. Cel mult dacă, în aerul limpede al dimineții, se înălțau, ca deșteptate din somn, sub întâile raze ale soarelui crucile cu fețe sclipitoare ale bisericilor; iar valurile de lumină ale răsăritului depărtat, lunecând pe deasupra crestetului stâncos al Pietricicăi, întindeau, peste adâncul văzduhului, o punte aeriană de pulbere aurită, care mergea să-și rezeme capătul dimpotrivă pe negurile sure, în care se păreau cufundate până la gât piscurile viorii ale munților din apus...

...Tacito, solo, e senza compagnia... 1

Mersesem trei ceasuri fără oprire și Pisicuța îmi aduse aceasta la cunoștință gemând și strănutând... Era obosită. Descălecai sub un plop bătrân și stufos de pe marginea drumului, luai șaua din spatele Pisicuței, o frecai la ochi, o trăsei de urechi, o mângâiai pe obraz și o sărutai drept pe mijlocul botului; ea, măgulită de această neașteptată dragoste, întinse capul ei drăgălaș și-l rezemă pe umărul meu... Iată pentru ce-i învoii să pască slobodă patlagina, troscotul și chirul colbăit de pe marginea drumului; iar eu desfăcui și întinsei pe iarbă, mai deoparte, mantaua mea imensă, cu care aș fi putut acoperi întregul nostru emisfer; aprinsei o țigară și mă lungii pe spate, ca un alt Prometeu,

la umbra stufoasă a plopului... Atât numai că pe Prometeu îl ciupeau de pântece și de nas vulturii cu pliscuri de fier ai lui Zefs, în timp ce pe mine mă pișcau de spate și de ceafă o întreagă republică de furnici, peste a căror țară se abătuse — se vede — o margine din poalele nesfârșit de lungi ale mantalei mele; și aceasta tocmai atunci când priveam mai inspirat, prin rețeaua frunzelor plopului, albastrul adânc și limpede al cerului, când sufletul meu era gata să străbată, pe o rază de lumină, taina lumilor nevăzute, când inima mea începuse să bată sub pintenul dureros sau dulce al amintirilor, când strălucita mea închipuire era să mai adauge, în sfârșit, o nestemată, încă, la cununa nemuririi mele!!...

Cuminte însă ca totdeauna, îmi căutai de treabă; lăsai cerul în pace să-și cearnă azuru-i adânc în picături albastre prin rețeaua deasă și mișcătoare a frunzelor de plop, razele de soare să se Tăcut, singur și fără tovărășie.

topească, în tonuri de aur, pe fundul vioriu și depărtat al munților, vântul amăgitor să sărute florile și să fugă, iar florile înșelate să plece în urmă-i capul și să plângă, cu lacrimi de rouă... și-mi umflai mantaua de-o aripă, o târâii până dincolo de țara neagră a furnicilor cu dinții de criță, o scuturai așa de puternic, încât stârnii o groaznică vijelie pân-în depărtare și surghiunii, din sânul dulce al patriei, în țări străine și necunoscute, o sumedenie de furnici îndărătnice, care se acațaseră de mantaua mea, hotărâte să mă urmărească cu război chiar dincolo de hotarele lor!... Și fiindcă buna-cuviință cere, când te afli în largul naturii, să cugeți cât o ploșniță cel puțin, mă mulțumii doar să găsesc cusur frunzelor de plop că fac prea mare gălăgie degeaba și fără cuvânt, că, adică, la înălțimea la care se află, fără ca o adiere cât de ușoară să le bage în seamă, ele totuși

se clatină cu zgomot, lovindu-și unele de altele discul lor lat și greoi, aninat, fără cumpăneală, de o coadă lungă și subțire... N-aș putea spune tocmai hotărât dacă, în timp de vreo două ceasuri lungi, am stat deștept și am visat sau dacă am dormit și am cugetat, după cum iarăși n-aș putea lămuri cam ce hotar ar putea fi între vis și aievea; atâta știu că, la deșteptare, mă trezii cu sfântul soare acațat de vârful plopului.

Din albastrul șters al cerului adânc, soarele, alb de fierbinte ce era, ploua cu foc peste capetele noastre; nici o suflare de vânt nu mișca aerul învăpăiat; în fânețe nici un fir de iarbă nu se clătina; chiar plopul neastâmpărat se liniștise și, de pe verdele gingaș al foilor lui încremenite, lumina soarelui se răsfrângea în văzduh ca de pe mii de mici oglinzi aeriene. Întreaga fire răsufla greu... Cel mult dacă cosașul răgușit, locuitor nevăzut al miriștii uscate, și greierul de câmp, negru și sprinten stăpânitor al umbrei din împărăția îmbălsămată a florilor, mai țârâiau a arșiță!...

După alte două ceasuri de gebea sau, mai bine zis, de înot al Pisicuței mele prin marea de flăcări ce se revărsa peste pământ în miezul arzător al zilelor de vară, cârnii la dreapta și intrai, de-a dreptul și triumfal, prin porțile larg deschise, în ograda caselor de țară, unde locuia un vechi prieten al meu. Stăpâna de casă, în haină albă de dimineață și cu capul slobod învăluit în o grimea tot albă și cu țurțuri mici de mărgele roșii pe margine, trebăluia nu știu ce prin cerdacul larg din față. Când văzu de departe pe cineva intrând călare, făcu repede unghi drept din brațu-i alb, rotund și gol până la cot, puse iute despre soare, cu palma-i diafană, o mică perdea trandafirie privirii, se rezemă cu celălalt braț săpat în marmură vie de

balustrada cafenie a cerdacului, se mlădie puțin înainte, rămase neclintită și se uită țintă... O mai frumoasă și mai desăvârșită cariatidă nu se putea închipui... și, în o clipă, dispăru și se mistui, ca înghițită de privazul întunecos al unei uși întredeschise... Cu atât mai rău sau... cu atât mai bine pentru cine n-a văzut stele căzătoare în plinul miez al zilelor de iulie; și încă și mai bine pentru acel căruia privirea nu i s-a întunecat aievea sub închipuirea că o rază — și cea mai luminoasă — s-a rupt din soare și s-a mistuit, ca înghițită... fie chiar din privazul întunecos al unei uși întredeschise!...

Pisicuța se opri la scară și, înainte de a descăleca, o femeie trimisă întru întâmpinarea mea mă pofti în casă, din partea "duducăi". Eu, care, când îmi vine la socoteală, iau vorbele după slova lor, făcui chip Pisicuței cu frâul la dreapta, ca și cum aș fi avut de gând să urc scara călare și să intru în casă cu Pisicuță cu tot. Pisicuța, care nu șovăia între glumă și între frâu, își puse una din copite pe întâia treaptă.

— Iu! făcu femeia, țipând speriată; și repede fugi în casă. Auzii din lăuntru un hohot de râs femeiesc din toată inima, ce nu putea fi decât al stăpânei de casă, care de mult îmi cunoștea apucăturile.

Descălecai și dădui pe Pisicuța, spre îngrijire, unui argat de ogradă, iar eu suii scara, aruncai mantaua pe balustrada cafenie a cerdacului și intrai în casă. Femeia pe care o speriasem mă scutură de colb cu o perie, privind în pământ și de-abia stăpânindu-și râsul, cu palma la gură; mi se dădu apă, mă spălai, mă ștersei, mă slujii de degete în loc de pieptene și trecui în altă odaie mare și curat îmbrăcată, unde, până ce să vină cineva, mă răsturnai pe o canapea și aprinsei o țigară, cu privirea pierdută în podele

ca în adâncul cerului.

Mare lucru să nu fi fost fermecate podelele casei aceleia! Altfel nu mi-aș putea da seama pentru ce, fără să-mi fi fost somn, pleoapele-mi căzură peste ochi și, în loc de întuneric, o puternică lumină îmi inundă privirea... iar închipuirea mea se strămută, într-o clipă, în alte lumi, în alte timpuri... Strânsei pleoapele mai tare, ca să văd mai bine... Un mare oraș, așezat între dealuri verzi, se întindea înaintea mea și, pe străzile-i albe, largi și pline de soare, lume multă foia în toate părțile. Eu, cel de altădată, istovit de nevoi, cu ochii stinși, cu obrazul îngropat, cu musteața bătrână înainte de vreme, cu pantalonii scurți până la glezne, de se vedea guma sărăcăcioasei mele încălțăminte, cu haina roasă la un cot și cârpită la celălalt, pe cap cu o pălărie în stil "acordeon", scoboram la vale pe o stradă lungă, largă și dreaptă, cu capul plecat și plin de gânduri, la o subțioară cu un teanc de cărți ponosite, iar sub cealaltă cu... un mare și rotund harbuz turcesc... Intrai în ograda unei mari clădiri din coastele unei biserici și un stol de fete între opt și zece ani, în fuga mare, se repeziră înaintea mea; una, mică cât o lingură și iute ca o picătură de argint viu, le întrecu pe toate, îmi sări în gât, mă sărută sau mă mușcă de obraz sau de ureche, sări repede jos înapoi, luă harbuzul mai greu decât ea, îl trânti de pământ de se desfăcu în o sută de bucăți, luă pe cea mai mare și prinse a-i roade miezul, înmormântându-și în el, până la sprâncene, fața-i mică de copil. Din când în când, arunca spre mine, peste marginea de deasupra a cojii de harbuz, ochii ei mari, negri și plini de o nevinovată bucurie; zeama roșie îi picura de pe barbă pe pestelcă și de pe pestelcă pe pământ... Când ridică capul spre a-și mai lua suflet și a vedea în ce parte mai are de lucru, era mânjită până la

urechi și o sămânță de harbuz neagră și lată îi rămăsese lipită pe vârful nasului.

O singură dată în viața mea am simțit părerea de rău că nu sunt pictor...

Apoi iute ca o zvârlugă se repezi și îmi sări drept în brațe; cu o mână îmi prinse o musteață, iar cu cealaltă mă luă pe după gât, de-mi ajunse coaja de harbuz drept dinaintea gurii.

— Mănâncă, bădie, și mata; să vezi ce bunu-i!... zise ea. Și-mi potrivi la gură partea unde mai rămăsese ceva miez.

— A! tare-i bun! zisei, mușcând. Se cunoaște, Floricico, că pe-aici a mers botișorul tău de trandafir și dințișorii tăi de șoricuț.

Și c-o îndemânare de *cow-boy*, zvârli coaja roasă până la verde în ceafa unei fete; mă lăsă de musteață, mă împresură cu amândouă mâinile pe după gât, își vârî capu-i mic sub marginile pălăriei mele și mă sărută cu zgomot pe frunte.

— Bădie, tare-mi ești drag! zise ea lăsându-se puțin pe spate, rezemată de amândouă brațele mele și privindu-mă drept în ochi cu un fel de extaz nepotrivit cu cei opt ani ai ei. Așa-i că și eu ți-s dragă?

— Dragă, Floricico, dragă, zisei eu, strângând-o în brațe; dragă ca o floare mititică și nebunatică ce ești, fiindcă, pe lumea asta, numai tu, draga bădiei, te mai gândești la mine.

Un zâmbet amar îmi trecu pe buze, mi se umeziră ochii și glasul mi se înnodă în gât.

— Iar plângi, bădie?

— Nu, Floricico, mă bate soarele-n ochi...

— Spui minciuni, bădie; soarele te bate-n spate; te doare

ceva?

— Să-ți spun drept, Floricico, mă doare capul. Cu amândouă mâinile ei mici și ude încă, mă netezi pe frunte moale și drăgălaș și... șterse ea singură și... pentru totdeauna locul unde mă sărutase cu atâta nevinovăție.

Deschisei ochii, dar nu mai văzui nimic din ceea ce fusese... Atâta doar, că mă aflam într-o casă de țară, într-o odaie mare și curat îmbrăcată, răsturnat pe o canapea, cu țigara-n gură și cu privirea pierdută-n podele ca în adâncul cerului...

Mare lucru să nu fi fost fermecate podelele casei aceleia!... Pe unde intrase, nu-mi putui da seama... poate că pe aceleași scări ale văzduhului, peste același râu larg și vijelios al timpului, peste care și închipuirea mea, făurind spre trecere o punte de lumină, legase între ele cele două capete depărtate ale vieții mele... Poate că intrase chiar, cu pas mărunt, ușor și nesimțit, prin ușa întredeschisă a odăii... Se poate; când pleoapele mi se ridicară de peste ochi și recăpătai simțul realității, stăpâna casei, îmbrăcată într-o rochie neagră de mătase ușoară, încinsă peste mijloc cu un colan lucrat în solzi auriți, stătea în picioare dinaintea mea și mă privea nemișcată. De sub horbota neagră și subțire a mânecii stângi, dimprejurul alb al brațului ei, mijeau cu scânteieri palide-roșii boabele mari ale unei brățări de mărgean; iar din noaptea negrei rochii, cu răsfrângeri mișcătoare și molatice de lumină mută, răsărea gâtul ei de alabastru viu și capul ei sculptural de Venere antică. Pare c-o văd ș-acum... Câte vieți, câte inimi, câte suflete n-ar fi putut găsi mormântul lor de veci în taina adâncimii fermecate a ochilor ei negri!...

O privii drept în față... Pe nas nu mai avea lipită nici o sămânță de harbuz neagră și lată.

Pe fruntea mea, nici o urmă de nevinovată sărutare!... Îmi întinse amândouă mâinile ei albe și mici; eu i le sărutai pe amândouă, fără să-i dau măcar bună dimineața și fără să mă urnesc de cum stăteam răsturnat pe canapea.

— Foarte frumos, domnule bădie, zise ea în sfârșit, desfăcându-și ușor mâinile din strânsoarea mea și așezându-se pe un scaun aproape de mine; foarte frumos! Vasăzică d-ta vii la mine să dormi, nu să mă vezi?

— Mă iartă, cuconiță Floricico, zisei eu foarte serios; mai întâi află că eu nu dorm niciodată, fiindcă visez totdeauna; al doilea, nici n-am nevoie să te văd, fie acasă la d-ta, fie oriunde, deoarece, când mă aflu singur, prea ai meșteșugul de a mi te vârî nepoftită în suflet, prin fundul pălăriei, și a-mi stârni fel de fel de vedenii cu farmazoniile d-tale. De când crezi d-ta că umblu eu după o vrăjitoare care să-mi descânte de-a scăpării? Ia, te poftesc, caută în creții de la spate ai rochiei d-tale celei cafenii, cu care erai îmbrăcată la Dumbravă acum o lună, și ai să vezi că le lipsește o bucățică tăiată cu cuțitașul; ce vrei? mi-a spus o vrăjitoare să-i duc ceva de pe d-ta, și am să-i duc.

— Nu glumești? Mi-ai tăiat rochia mea cea cafenie? zise ea cu glas de spaimă glumeață; și punându-și mâna la gură cu o nespusă drăgălășie, dată numai femeilor, mă privi o clipă, cu zâmbetul pe față, drept în luminile ochilor...

— Ar trebui să fiu o mare secătură ca să m-apuc de glumit cu o fermecătoare ca de-alde dumneata; cel mult dacă umblu să-mi răscumpăr sufletul din o robie mai grea decât a turcilor și a tătarilor!...

— Rochia mea cea cafenie, pe care mi-a cumpărat-o Ștefan de la București?!

— Ei, da!... Rochia... dumneatale... cea cafenie... pe

care... etc., etc. ... și ce poftești?

— Uf!... bădie, tare-mi ești urât... fugi de-aici!... zise ea acoperindu-mi și împingându-mi ușor fața cu toate cele zece degete moi, calde și răsfirate ale amânduror mâinilor sale mici; ești un sălbatic și un original cum n-am mai văzut!...

— Nu cumva, mititica mea, cuconiță Floricico, vei fi crezând d-ta că tare-mi ești dragă? Te înșeli!... Sălbatic și original!... Of!... ce mare descoperire ai mai făcut!... Oricum însă, zisei eu, răzgândindu-mă, tot e mai mare decât a doua cămașă de la raci și nu știu a mai câta prostire de la scoici descoperite de mustăciosul, bâlbâitul, gușatul și... favoritul d-tale învățat de la București.

— Bădie, iar începi cu...

— Prostiile... Se poate; decât să faci bine să nu mă mai pui în față cu favoritul d-tale învățat; ce vrei? Nu pot suferi mutrele roșii și bâlbâite!...

— Și vasăzică d-ta, domnule bădie, nu mă mai iubești deloc? zise ea cu un ton pe care se silea să-l facă amenințător.

— Deloc.

— Și nu mai poți suferi mutra mea?

— Nu.

— Și n-ai să vii să mă mai vezi niciodată?

— Niciodată.

— Și-ți sunt urâtă tare?

— Tare urâtă!... Iute ca fulgerul, își puse și își îndesă pe gura mea dosul moale și cald al amânduror mâinilor sale albe și mici...

— Sărută, să te iert!... Chemai în ajutor tot stoicismul sângelui meu și, cu zâmbetul în ochi, rămăsei nesimțitor.

— Bine, am să te pârăsc lui Ștefan că nu mă mai iubești, zise ea cu fața înflăcărată de o drăgălașă mânie și cu ochii

aprinși de ura unei iubiri înăbușite...

— Ei și?... Nu cumva Ștefan al d-tale o să mă facă să-mi fii dragă cu de-a sila, odată ce-mi ești urâtă foc?...

Zâmbind și neclintită, mă privi o clipă drept în ochi.

— Știi ce una, bădie?

— Ce, cuconiță Floricico?

— Hai să ne împăcăm.

— Hai... da ce-mi dai?

— Ce să-ți dau?...

— Unghiuța matale de la degetul cel mic. Cu o mișcare mlădioasă și ageră, vrednică de cea mai ageră și mlădioasă pisicuță, își lipi repede de buzele mele unghia degetului celui mic de la mâna dreaptă... Ce să săruți din unghie mică, chiar caldă și trandafirie de-ar fi fost!... Totuși răsună în văzduh zgomotul puternic al unei pătimașe sărutări!...

Ștefan, bărbatul Floricicăi, era cel mai bun prieten al meu din copilărie.

Ea... mai presus decât Ileana Cosânzeana, din cosiță floarea-i cântă, sau decât Trestiana, fiica dumnezeiește greșită a vreunui Statu-Palmă-Barbă-Cot...

— Dar, în sfârșit, zisei eu schimbând vorba, ce e cu lenețul d-tale de Ștefan de nu se mai arată? Nu cumva doarme ș-acum?

— De unde? Ștefan e dus de ieri la Galați cu de-ale moșiei.

— A!... vasăzică, mititica mea cuconiță Floricico, o s-avem cinstea și plăcerea de a prânzi între patru ochi?

— Ba, cu voia matale, domnule bădie, o s-avem cinstea și plăcerea de a prânzi între douăzeci și patru; toate surorile și verele mele au năvălit săptămâna asta peste mine, de pretutindeni.

— Ce păcat că n-a năvălit săptămâna asta peste d-ta și

învățatul d-tale de la București!... Am fi avut atunci cinstea și plăcerea de a prânzi între douăzeci și cinci de ochi!... Am auzit că învățatul d-tale, uitându-se prea de-aproape la un rac mare și viu — știi că e scurt de vedere — racul l-a apucat cu foarfeca piciorului de lumina ochiului și l-a chiorât...

— De mă mai necăjești așa, bădie, să știi că mă mânii foc. — O! cât îmi place să mă certi Cu-adâncii-ți ochi și mari! De-ai ști tu-n urmă, când mă ierți, Cât de frumoasă-mi pari!...

Mă lovi ușor cu palma peste gură și, sculându-se repede de pe scaun, se duse de apăsă cu arătătoru-i elastic pe butonul de lângă ușă al unei sonerii.

Dureroasa fericire ținuse o clipă!... În depărtare, răspunse apăsării un lung țârâit metalic, care luă în urechea mea înfățișarea puternică a zgomotului de prăbușire înaltă și năprasnică a unei vechi clădiri... Ceva se prăbuși parcă în inima mea și, în o clipă, mi se păru că am trăit o viață întreagă... Sângele mi se scurse din față și numai ochii mei umezi de lacrimi și pironiți în podele mai rămaseră vii pe chipul meu de mort...

— Iar... zise ea uitându-mi-se în față și scuturându-mă ușor de umăr — iar?

— Nu... mă bate soarele-n ochi...

— Spui minciuni, bădie... unde vezi soare? ce-ți este?

— Drept să-ți spun, mă... doare... capul... Nu zise nimic. Se lăsă mai mult să cadă decât să se așeze pe scaun, cu mâinile încrucișate pe genunchi și cu capul plecat. Cine știe?... Poate că și ea trăi în o singură clipă o întreagă viață!...

— Ah!... izbucni ea deodată, ridicând și încleștându-și în văzduh, ca spre rugăciune, mâinile ei. Ah! bădie, tare sunt nefericită... Doamne! Doamne!...

Și nodul lacrimilor îi tăie glasul. Cu ochii umezi și pierduți în deșert, cu mâinile împreunate și rugător îndreptate spre o putere nevăzută, avu o clipă de încremenire.

Chipul durerii deznădăjduite, chemând asupra-i îndurarea cerului, n-ar trebui să fie altfel săpat în marmură...

— Nu fi copilă! zisei eu sculându-mă repede de pe canapea și netezindu-i ușor amândoi obrajii. Nu fi copilă!... Nu se pot înfrânge hotărârile soartei; pe căi deosebite suntem meniți a ne duce fiecare crucea până pe vârful Golgotei... Nu fi copilă!...

Mă privi rătăcit cu ochii plini de lacrimi.

— Nu fi copilă, pentru Dumnezeu!... Liniștește-te!... Și, apucându-i capul între mâini, o sărutai ca pe un copil, în părul ei negru și bogat.

Își desfăcu mâinile și molatic le lăsă să cadă pe amândoi umerii mei...

— Bădie, tare-mi ești drag!... Și cu o ușoară strângere nervoasă, mă trase puțin spre dânsa.

— Așa-i că și eu ți-s dragă?... zise ea privindu-mă adânc în ochi. Îi apucai amândouă mâinile ei mici în mâinile mele tremurătoare.

— Dragă, Floricico, dragă de la sămânța de harbuz lipită acum douăzeci de ani pe vârful nasului tău de copil și până la alunica neagră ce doarme dusă și fericită pe brațul tău de femeie, în umbra trandafirie a culcușului său de fulgi auriți!...

...Și niciodată n-am întinat pe această femeie în noroiul murdar al simțurilor, și n-am târât niciodată în vârtejul de dragoste pângărită a sângelui ce clocotește în vine stricate și păcătoase pe acest înger nefericit, icoană desăvârșită a dumnezeiești frumuseți...

Totuși...

— Destul!... zisei eu cu glas înecat și răgușit, desfăcând și aruncând, repede și brutal, mâinile ei din mâinile mele. Destul, Floricico!...

Iute ca o zvârlugă, mă împresură pe după gât cu brațele ei și... mă sărută sau mă mușcă de obraz sau de ureche...

Și trupul meu cuprins de fiori nu se mlădie sub greutatea amețitoare a trupului ei...

...În ograda unei mari clădiri din coastele unei biserici... mică cât o lingură... iute ca o picătură de argint viu... oare timpul și uitarea nu așternuse încă, peste icoana vie a unei vieți de altădată, linţoliul lor nestrăbătut?...

Femeia pe care o speriasem intră cu apă și dulcețuri.

— Lasă, Anică, tablaua pe masă, zise ea femeii, și vezi, dacă duducile-s îmbrăcate, poftește-le-ncoace; spune-le c-avem musafiri de la Piatra.

Femeia ieși.

— Apropo! zise ea, venindu-mi în față și punându-și o mână pe umărul meu, nu ți-am spus că Magda...

— Ei, ce e cu Magda?

— Ghici!...

— Și-a scrântit, fără îndoială, vreun picior, dându-se de-a tumba pe vreo căpiță de fân...

— Nu.

— Atunci se vede că, din nebunatică, drăgălașă și mincinoasă cum era, s-a făcut înțeleaptă ca un viţel de trei ani?

— Nu, ghici!...

— Apoi atunci, Floricico, rogu-te să te faci lingurăriță, căci țigancă ești; pune-ți în părul tău negru ghioci în loc de flori, ca să am de unde lua unul, spre a-ți ghici.

— Ei, nu, zise ea nerăbdătoare și vârându-se în sufletul

meu. Drept răspuns o sărutai ușor pe frunte.
— Ei, nu, ghici... și se auzi pe dușumea bătaia ușoară și poruncitoare a piciorului său mic...

— Nu cumva, zisei eu zâmbind cu înțeles și răsucindu-mi vârful mustății, nu cumva frumoasa noastră Maria de Magdala -așa îi ziceam eu Magdei — și-a vândut vila sa din Ierusalim și cu prețul aurului de pe ea a cumpărat miresme scumpe, spre a le vărsa pe picioarele vreunui Isus de contrabandă și a i le șterge, în urmă, cu părul ei negru și bogat?

— Tocmai!... Tocmai!... Magda se mărită, e aici și...
— "Viitorul" dumisale?
— Da! o să-l vezi, o să-i faci cunoștința și ai să-mi spui cum ți se pare.

— Cu alte cuvinte, ne aflăm în deplină Cana Galileei... Foarte bine!... Magda e o viță proastă.

— Și pentru ce, mă rog?...
— Pentru că nu-mi place, când vin la voi, să pun frac și mănuși albe; știi că eu sunt cam necioplit; putea să mai aștepte Magda cu marafeturile prezentațiilor și ale reprezentațiilor sale matrimoniale, măcar până ce treceam eu Bistrița și avea, în urmă, destulă vreme să se îndoape, cât poftea, cu rățoielile nesărate ale cine știe cărui vânător de gologani... Desigur că-l cheamă sau Georges sau Jean... Știu eu că voi toate aveți gusturi franțuzești; adu-ți aminte cât sânge rău ți-am făcut până ce să te dezbar de a mai zice lui Ștefan al tău "Etienne"; dar în sfârșit cum îl cheamă pe viitorul tău cumnat?

— Georges...
— Destul, că mă zgârii în ureche. Un ropot de alergătură repede și o mare gălăgie de glasuri femeiești, care vorbeau tare și râdeau în același timp, se auzi prin cerdacul larg

din față și, cât ai clipi, privazul ușii se umplu de ochi veseli și de fețe înflorite și iarăși, cât ai clipi, mă simții apucat de mâini, de brațe, de umere, de cheotoarea surtucului...

— Bine ai venit, bădie!

— De unde vii, bădie?

— Ne-a spus Florica c-ai să vii...

— Așa-i c-ai să mai stai la noi?

— Azi mergi cu noi la Dumbravă...

— Iiii!... Ce bine-mi pare c-ai venit!... zise Emilia, sărind în sus prin casă și bătând în palme de bucurie...

— O să-mi devastați persoana, tătari ce sunteți!... zisei eu în sfârșit, cuprinzând în brațe atâtea capete câte putui și sărutându-le pe fiecare drept în creștet... Bine v-am găsit!...

Și nu știu pentru ce potopul acesta de bucurie, izvorât din atâtea inimi curate, nu era îndeajuns să înece un fel de dureroasă întristare, ce-mi stăpânea sufletul și inima...

Floricica, cu ochii în podele, stătea răsturnată pe canapea în locul unde șezusem eu și, învârtind pe deget o cheie mică legată de capătul unei cordele roșii, părea dusă pe gânduri și străină de ceea ce se petrecea în jurul ei...

Oare podelele casei aceleia nu erau fermecate și pentru dânsa?...

— Dar, în sfârșit, mai lipsește cineva, zisei eu apucând pe Magda de vârful amânduror urechilor și privind-o drept în ochi.

Se uită un moment la mine nedumerită și întrebător, apoi iute se înroși...

— Ia te rog să mă lași în pace, zise ea dându-mi jos mâinile cu o lovitură ușoară; și, întorcându-se repede și oarecum supărată, se duse de se opri dinaintea unei oglinzi, unde se prefăcu că-și îndreaptă și-și mai resfiră legătoa-

rea lată de la gât, întocmită sub bărbie într-un mare fiong auriu-închis.

...Femeia e, fără îndoială, ghicitoarea cea mai grea de dezlegat... Vădit jignită de aluzia mea, Magda se dusese totuși să întrebe oglinda dacă e destul de frumoasă!... Are, se vede, femeia ceva și din firea paingănului: prinde în mrejele sale tot ce-i cade, dar se desfătează mâncând numai ce-i place... Și Magda era un paingăn cu gusturi foarte subțiri!...

Un miros ascuțit de piele rusească mă izbi în nas; întorsei capul!...

— Domnul Georges... îmi zise Florica, făcând cu stânga mișcarea reglementară de recomandare; "bădia", domnule Georges; și cu dreapta făcu spre mine aceeași mișcare.

— Încântat, domnule Georges! Și fără obișnuita încovoiere de mijloc, strânsei verde și scuturai și mai verde cu dreapta mea cam rustică dreapta grăsulie și rotundă de femeie cochetă a dlui Georges... Mi se păru că strâmbă puțin de nas; dar suferi cu eroism felul curat românesc al sălbaticei mele strânsori...

Și domnul Georges, care stătuse doisprezece ani la Paris nu mirosea numai a piele rusească... Nasul meu avu, până-n seară, minunatul prilej de a se desfăta pe lângă dl Georges când cu mirosul dulceților de zmeură, când cu acel al dulceților de fragi sau de căpșune, când, în sfârșit, cu mirosul mult mai prețuit pe vremuri, de Patchouli. Oricum însă, dl Georges era "ireproșabil": scurt, gros și plești, avea totuși părul de după urechi adus cu măiestrie pe amândouă tâmplele; fața-i rotundă și brusnată era străjuită din josul fiecărei urechi de câte o mică pingea de păr castaniu, rămășiță din niște favoriți odată întregi, dar chinuiți mai târziu de foarfeca glumeață a vreunui

bărbier parizian. Vârful gălbiu și ascuțit al musteților sale, răsfirate pe buze, se arcuia perfect de simetric deasupra nărilor largi ale unui nas deșelat; buzele cărnoase, umede și roșii chemau parcă spre ele mâncările grase și sărutările calde; ochii spălăciți și leneși vădeau o minte somnoroasă; sub bărbia cu îndoituri proaspăt rase și pudruite, țipa, deți ametea privirea, fiongul imens al unei legători roșii; pe pântecele-i rotund și plin stătea frumos și rotund îmbumbată jiletca fără încrețituri; din josul pantalonului strâns pe gleznă, ieșeau și se întindeau lipite pe dușumea botinele roșii, lungi, înguste și cu bot de rață, ale dlui Georges; iar de pe zarea lustruită a creștetului său pleșuv, ochiul luneca în văzduh ca de pe luciul sterp și gol al unei ape adormite...

— Cu toate acestea, domnule Georges, zisei eu, să nu crezi că mă cheamă "bădia"; ia, stolul acesta de caragațe, pe care-l vezi d-ta aicea, a găsit de cuviință să mă boteze după legea lor; și aceasta pentru singurul cuvânt că, nu știu câți ani vor mai fi deatunci, le luam pe toate la subțioară ca pe o testea de linguri și alergam cu ele cât era ograda de mare; ai fi dat mult să le fi văzut atunci, cum se înroșeau, cum boldeau ochii de sub subțioara mea, cum scoteau limba și cum țipau, de frică să nu le scap... Și câteodată le scăpam înadins... Ia, vezi d-ta pe domnișoara cea de la oglindă, care se preface că-și îndreaptă fiongul de sub bărbie? -și arătai spre Magda — și care astăzi nu știe ce să mai facă cu ochii dumisale cei mari și negri?... O vezi?... m-a mușcat odată de nas, de-am purtat o lună de zile urma dințișorilor dumisale celor mici și ascuțiți... Te pot încredința că mușcă rău și adânc, deși, de altfel, e un înger din ceruri în călătorie de plăcere pe pământ...

Magda întoarse capul și se uită la mine peste umăr.

— Vrei să te muşc iar, bădie?
— Nu, Magdo, nu; păstrează-ţi dinţii, c-o să-ţi trebuiască mai târziu...

Mă privi lung, fără să-mi răspundă.
— Mare parte din toate acestea, zise dl Georges, le ştiam de mai înainte; un singur lucru nu ştiam...

— Că Magda e un înger?...

— Nu. Că...
— Muşcă rău şi adânc?...
— Cam aşa ceva, zise el privind spre Magda cu cea mai spălăcită dulceaţă din lume...

— Nu face nimic, de cumva ai prins de veste că e un înger, dezamăgirea n-o să fie aşa de mare, când, mai la urmă, vei afla că e un simplu căţel...

Se stârni un hohot de râs colosal; singur dl Georges rămase scandalizat de metafora mea şi... în gândul lui, mă făcu mojic.

— Fiindcă d-ta, dle bădie, m-ai făcut căţel, zise Magda, apropiindu-se de mine şi prinzându-mă metodic de cheotoarea surtucului, apoi te condamn să-mi scrii, spre pedeapsă, chiar acum, pe albumul meu, versuri galante, care să mă îndrepteze în ochii d-tale personal...

— Mi-i foame, Magdo, şi ştii că, pe nemâncate, nu plătesc nici două parale.

— Bine; îţi amân pedeapsa pe după-prânz.
— După-prânz... bine. Floricica se sculă de pe canapea şi ieşi. Emilia mă luă de braţ şi mă târî după ea în grădină. Peste câteva minute sosiră toate celelalte, cu Magda în frunte şi cu dl Georges în coadă.

Magda veni drept la mine, mă apucă de celălalt braţ şi mă îndreptă pe o cărare dinspre fundul grădinii, care dădea în câmp.

— Magdo, știi că...
— Te rog să mă lași în pace, zise ea ghicindu-mi gândul.
— Cu toate acestea...
— Te rog să mă lași în pace; nu vezi ce nas deșelat are?
— Dar...
— Și ce ochi spălăciți?! Ce pântece mare?! Gura!... buzele!... uf!... parcă-s doi cârnați umbriți de nările nasului ca de două aripi de vultur răsfirate în aer!...

— Ești tare în comparații, totuși ascultă, Magdo...

— N-ascult nimic și te rog să mă lași în pace; după-prânz ai să-mi scrii versuri pe album, dar să fie galante de tot.

— Mă trudesc, Magdo, să te pricep și nu pot; pentru ce, adică, să mai deștepți tu zulea bietului domn Georges și să-l mai umilești, odată ce-ți e indiferent sau, mai bine zis, nesuferit?

— Treaba mea...
— Cum "treaba mea"? adică vrei să faci din mine topor de oase?

— Treaba mea. Să-mi scrii versurile pe album, dar să fie galante de tot.

— Și dacă nu ți-aș scrie?
— Serios, domnule bădie? zise ea cu glas de miere și uitându-mi-se în față cam pieziș și de jos în sus, n-ai să scrii Magdei versuri pe albumul ei?...

Mă învinse și tăcui ca un vinovat. "Bietul domnul Georges!" cugetai eu, cuprins de o adevărată milă. Nu știu, dar a fi iubit pe acest diavol de Magda și a nu fi fost iubit de dânsa trebuia, desigur, să fi fost o mare nenorocire.

Îmi făcui cruce.
— Ce-ți faci cruce, bădie? zise Magda uitându-se întrebător la mine.

— Cum să nu-mi fac cruce când, la dreapta, am un diavol împeliţat?

— Da?... Socoteam că-ţi faci cruce fiindcă o să ne punem la masă!

Avea ea răspuns la toate. Ne chemă la masă. Floricica se puse în capul mesei, eu la dreapta, dl Georges la stânga, Magda lângă mine, Emilia lângă dl Georges, Ilenuţa, Antonia, Ana, Frăsinica etc., etc. ...

Biata maică-mea — D-zeu s-o ierte — de câte ori nu m-a plesnit cu lingura peste mână şi peste gură, numai ca să mă înveţe să mănânc frumos!... Aşi!... ţi-ai găsit!... Şi astăzi, când mănânc ouă moi, mă mânjesc pân'la urechi!... Ei bine!... Dl Georges le mânca cu atâta măiestrie!... degetele sale albe, grăsulii şi ascuţite la vârf mânuiau furculiţa sau cuţitul cu atâta îndemânare în autopsia oului, încât rămânea, la urma urmei, găoacea pe dinăuntru tot aşa de lucie ca şi pe dinafară... şi nici o pată de ou pe şervet, pe farfurie, pe cuţit, pe furculiţă sau pe musteţile dlui Georges!... Şi dacă în viaţa mea vreo părere de rău mi-a ros inima, apoi aceasta a fost părerea de rău că n-am stat şi eu măcar doisprezece ani la Paris spre a învăţa cum se mănâncă ouăle moi!... O căpiţă de brânză cu smântână, foarte artistic clădită de dl Georges pe farfuria d-sale, însoţită de mămăliguţa caldă corespunzătoare, dispăru metodic în adâncul pântecelui său, printre crăpătura transversală a buzelor sale groase, întocmai cum o colină de deal ar dispărea în crăpătura adâncă a unui cutremur de pământ!... Fu însă un moment când admiraţiunea şi — aş putea zice — chiar respectul meu atinseră culmea... Aceasta fu la puiul cu smântână... Cine dracu mai poate scăpa cu obraz curat din faţa unui pui cu smântână?!... Eu, cel puţin, n-am putut niciodată mânca, în chip cuviincios, acest blestemat

soi de mâncare; și tocmai de la acest soi de mâncare am căpătat de la biata maică-mea — D-zeu s-o ierte — cele mai multe linguri peste mână și peste gură!... Ei bine, dl Georges era un om în puterea cuvântului genial!... Altmintrelea, cel puțin, nu mi-aș fi putut da niciodată socoteală cum de un întreg cimitir de pui să pășească din lumea aceasta în cealaltă lume din pântecele dlui Georges și să nu lase, ca amintire despre dânșii, decât doar ciolanele lor lustruite și, anume, frumos și foarte sistematic înșirate pe marginea, ca și ele de albă, a farfuriei dlui Georges?... Și nu știu cum făcea: prindea, cu mult meșteșug, gâtul de pui între vârful cuțitului și fundul farfuriei, iar cu unul din coarnele ascuțite ale furculiței scotocea carnea de prin încheieturi, de nu rămânea din gâtul de pui decât o lungă, noduroasă și încovoiată "mâța popii", care mergea zburlită să-și ia, la rând, locul lângă celelalte oase smerite de pe marginea farfuriei... Și, pe fundul farfuriei, nici un strop de smântână, cuțitul și furculița ca din testea, șervetul virgin, mustețile dlui Georges, răsfirate sub nas și arcuite deasupra nărilor, ca ieșite proaspăt din oficina celei mai moderne frizerii!... Și când mă uitam la blestemăția de pe farfuria mea, când mă gândeam că șervetul meu nu mai poate să stea, cu cinste, a doua oară pe masă, și când, mai cu seamă, zăpseam pe dl Georges că mă trage din când în când ironic cu coada ochiului... Ei bine, atunci mă simțeam umilit! Noroc numai că cei de casă erau toți și de mult deprinși cu tot felul meu de stângăcii și noroc, mai cu seamă, că Floricica nu mi-ar fi îngăduit niciodată să cioplesc vreunul sau vreuna din cusururile și sălbătăciile mele... Avea și Floricica gusturile ei necioplite...

"Ce ți-i și cu civilizația asta", cugetam eu, privind pe dl Georges cu câtă eleganță desfăcea carnea de pe un picior

de pui fript sau coaja de pe un măr domnesc!... Și avea dl Georges un așa meșteșug la ținut paharul și la turnat vinul!... Și vinul gălbiu așa sclipea de frumos, din paharul străveziu, printre grația fină de alabastru însuflețit a degetelor sale!... Și după ce-l bea, i se umezeau buzele roșii de o așa trandafirie rouă, care iute dispărea sub o ușoară apăsare cu șervetul, fără, bineînțeles, nici o daună pentru mustețile sale! !... Hotărât că Magda își pierduse mințile... Să fi fost eu în locul Magdei! mie să mi se fi pus la picioare o asemenea comoară de însușiri!...

— Sărut mânușița matale, cuconiță Floricico, zisei sculându-mă de la masă și sărutând dreapta stăpânei de casă, sărut mânușița și cine-a dat azi să deie și mâine.

— *Merci, M-me*, zise dl Georges cu o frumoasă reverență și sărutând aceeași mână.

— Merele le-am adus eu de la Iași, zise Magda, punându-mi pe gură și fără multă ceremonie dosul alb al mâinii sale mici...

Ni se aduse cafeaua în "salon". Eu îmi luai locul de dimineață în colțul canapelei și, liniștit, îmi sorbeam cafeaua și îmi fumam țigara.

Magda ieși iute și se întoarse și mai iute.

— Domnule bădie, te poftesc să-ți faci pedeapsa, zise ea, punându-mi pe genunchi un mic album legat în catifea vișinie cu monogram aurit.

— Mai întâi, Magdo, n-ar fi nici tocmai o pedeapsă, nici tocmai greu de a-ți scrie ție versuri; căci n-ar fi silit cineva să-și cheme muza prea de departe; decât...

— Decât să faci bine și să nu lungești vorba, domnule bădie. Și-mi dete și un creion mic.

— Atunci cu o condiție: am să-ți scriu ceva și am să iscălesc dedesubt; ce-ți voi scrie poți citi oricui; iscălitura

însă n-ai s-o știi decât numai tu.

— Adică cum?

— Adică cum, adică necum, o condiție ca toate condițiile.

— Bine, primesc. După vreo zece minute, albumul Magdei, plin de toate prostiile, se mai înavuți și cu următoarea: Maria din Magdala, de sfânt amor cuprinsă, Îmbrățișa cu lacrimi genunchii lui Isus... Și fulgera de patimi privirea ei aprinsă... Ce fericiți, acuma, sunt ei în ceruri, sus!... Tu, poate, să râzi, Magdo, de-aceste amintiri Din biblicele vremuri. — O! știu că ești pe dos! De-aceea, n-ar fi bine, prin schimb de însușiri, Să fiu eu Magdalena și tu să fii Hristos?...

Și, iscălind dedesubt pe dl Georges, dădui Magdei albumul și creionul.

Ea aruncă o privire repede pe foaia scrisă, se duse într-un colț al odăii, limba îi fulgeră roș pe vârful arătătorului drept, șterse ceva, scrise ceva și iute închise albumul.

— Da nouă, duducă Magdo, nu ne-arăți ce ți-a scris bădia pe album? ziseră toate într-un glas.

— Nu-i voie de văzut iscălitura; dar dacă bădia mă dezleagă de condiție...

— Și dacă te-aș dezlega, ai arăta? zisei eu, neînchipuindumi ce schimbase ea în album.

— De ce nu?

— Ei bine, te dezleg, zisei eu, voind s-o pun într-o încurcătură din care nu-mi trecea prin minte cum are să scape.

Dete albumul Emiliei care citi cu glas tare versurile scrise.

— Citește și iscălitura, zisei eu, când ajunse la sfârșit. Deodată Emilia bufni de râs.

— Ce râzi, Emilio? citește!...

— Ci-chir-me-za..., silabisi Emilia râzând cu lacrimi. Ci-

chirmeza era un tip caraghios din copilăria lor, și bietul dl Georges fusese înlocuit de Magda prin Cichirmeza!...

Ce vrei? Cu fetele e greu s-o scoți la capăt! Peste puțin, trebuia să plecăm la Dumbravă, unde urma să luăm masa de seară și unde Florica avuse grijă de a trimite mai dinainte toate cele trebuitoare.

— Hai, gătiți-vă de plecare! zise ea, adresându-se la toți; am spus să pună caii.

— Să știi, Florico, zise Magda, ținându-i calea și vârându-și fața până sub nasul Floricăi, să știi că eu și cu bădia mergem călare la Dumbravă; eu pe Pisicuța și bădia pe Burdachi al lui Ștefan: zi să pună șeile.

Și venind repede dinaintea mea și atârnându-se ușor în jos de amândouă clapele surtucului meu:

— Așa-i, bădie, că mergem călare la Dumbravă? zise ea, vârându-și nebunatic și pieziș, până sub nasul meu, mutra-i veselă, deșteaptă și întrebătoare.

— Mai rămâne vorbă?! Cu mutra ta ești în stare să faci pe cineva să înghită cuie de potcoavă.

Înhață pe Ana și pe Antonia de după gât și ieși cu amândouă buluc pe ușă.

După ea, dl Georges și apoi toate celelalte. Floricica rămase la urmă.

— Floricico, n-ai să râzi de o rugăminte ce am să-ți fac?

— Bădie, zise ea cu un fel de durere în glas și cu o deznădejde galeșă în ochi, chiar dac-aș voi să râd, n-am să pot, orice rugăminte mi-ai face.

Așa n-o văzusem pe Floricica niciodată. Îi prinsei capul între palme, ca unui copil, și, îndreptându-i fața spre mine, o privii... avea ochii păienjeniți de lacrimi.

— Floricico, zisei eu privind-o în ochi și urmând a ține între palme fața-i îndreptată spre mine, Floricico,

mă tem să bănuiesc pricina stării tale sufletești; totuși mi se pare că Magda e o nebună și tu o proastă...

— Bădie!... zise ea cu glas tremurător; și, molatic, își lăsă fruntea să-i cadă pe pieptul meu.

O sărutai ușor în creștetul capului.

— Floricico, Floricico! din toată gama dragostei noastre curate, senine și dumnezeiești, o singură notă mai lipsea... N-ai putea să-mi spui tu care?...

— Gelozia!... zise ea ridicând repede fruntea și privindumă înflăcărat — gelozia!...

— Nu, Floricico, te înșeli... Prostia... Și pentru întâia și cea din urmă dată în viața mea strânsei în brațe pe această femeie, sărutând-o cu patimă pe amândoi obrajii... Era așa de frumoasă!...

— Și ce rugăminte era să-mi faci? zise ea atârnându-mi-se de gât cu ochii înrourați.

— Pentru ziua de azi să nu schimbi nimic din îmbrăcămintea ta.

— Așa-i că ți-s dragă? zise ea ștergându-și ochii cu dosul amânduror mâinilor; așa-i că mă iubești?

— Nebuno ce ești! Și apucând-o de vârful urechii, mă prefăcui că-i fac vânt pe ușă.

— Nebuno ce ești!... să nu schimbi azi o iotă din îmbrăcămintea ta.

Ieși. Și când rămăsei singur, nu știu dacă durerea, dezgustul de viață sau împietrirea ce însoțește un trai făr' de nădejde năvăliră fiecare în parte sau dacă toate deodată puseră stăpânire pe sufletul și inima mea...

"Adică — mă gândeam eu — de ce soarta vitregă, dacă ne-a îndrumat viața pe cărări deosebite, n-a sfărâmat tot ea, încai, și legăturile neîndurate dintre două suflete nefericite? Sau poate voiește soarta să afle de la mine și de la

Floricica dacă, în cumpăna vieții, trag mai greu întocmirile omenești decât cele dumnezeiești? Doamne, Doamne!... — cugetai eu ca încheiere — pentru ce, în rostul adânc al înțelepciunii tale, ai mai zămislit pământul cu puterea cuvântului tău? Și dacă l-ai întrupat din nimica, oare, în largul nesfârșitului tău fără de margini, nu găseai un alt adăpost pentru casa de nebuni?..."

Până ce tot și toate să fie gata de plecare, luai albumul Floricicăi, care se afla din întâmplare pe masă, mă răsturnai în colțul știut al canapelei, îl deschisei... Aș vrea să smulg din suflet icoana feței tale Și-a ochilor tăi rază să-mi pară că s-a stins! Să uit că vreodată te-am întâlnit în cale... De te-am iubit... să-mi pară că te-am iubit în vis!! Noianul veșniciei aș vrea să se deschidă Imens, fără hotare, cu negre adâncimi, Și-n brațe de-ntuneric aș vrea să mă cuprindă Pe veci...

Magda intră pe ușă ca o vijelie.

— Gata, bădie, hai!... și mă înhață de mână.

— Du-te, te rog, Magdo, de spune femeii să-mi scoată mantaua pe cerdac, că vin și eu îndată.

Magda ieși repede.

Pusei albumul pe masă la locul lui. În o trăsură mare de casă se suiră toate fetele; într-un docar mic cât o găoace de nucă, tras de un cal bătrân, numai cât un șoarece, se suiră Floricica cu dl Georges; Magda pe Pisicuța, băiețește, eu pe Burdachi, bărbătește. Trăsurile apucară înainte, eu cu Magda încheiam mersul.

— Să rămânem, bădie, mai în urmă, că mă îneacă colbul, zise Magda strunind pe Pisicuța.

Burdachi își măsură, de la sine, pasul după al Pisicuței.

— Magdo, azi n-ai fost cuminte deloc, zisei eu privind înainte, fără a-ntoarce capul.

— De ce, bădie? întrebă ea repede, făcând pe șa o mișcare, ca și cum ar fi voit să se așeze cu fața spre mine.

— Pentru cuvântul că azi, toată ziua, ai fost un diavol împelițat.

— Ei, și?

— Ai supărat pe Floricica...

— Mai întâi, Floricica n-are nici o treabă cu mine, și al doilea, dacă s-a supărat, ei bine, am s-o mușc la Dumbravă de vârful nasului și am s-o dezmânii.

— Așa te împaci tu cu lumea?

— Așa mă împac eu cu Floricica.

— Și cu mine, dacă aș fi supărat, cum te-ai împăca? Simulă spre mine o mușcătură în aer, fără să zică nimic.

— Ești pur și simplu un cățel primejdios, Magdo...

— Da înger nu-s?

— Și chiar dac-ai fi, eu vrei să ți-o spun asta?

— Și de ce nu?... Hotărât că acest diavol de Magda își bătea joc și de mine; totuși căzui pe gânduri și până la Dumbravă nu mai schimbarăm nici o vorbă.

Când ajunserăm în poiana Dumbrăvii, caii erau deshămați pe lângă trăsuri; mai deoparte, masa albă întinsă pe iarba verde; iar prin fânațul înflorit al poienii, cuprins de umbra înaltă a stejarilor, fetele, care încotro, cu capetele goale, alergau după flori și după fluturi albaștri și galbeni de seară... Mi-nchipui că n-ați văzut niciodată un nebunatic stol de fete într-un fânaț înflorit... bine: atunci n-ați văzut nici un fânaț de două ori înflorit. Și zâna florilor și toate zeitățile femeiești ale apelor și ale pădurilor, plăsmuite de închipuirea păgână a celor vechi, au trebuit să răsară din înrudirea fermecată dintre floare și femeie... Totuși acest cadru zugrăvit cu atâta măiestrie de mâna întâmplării era mânjit de... o pată de untdelemn!! Cel

puțin dl Georges se hotărâse, de astă dată, să nu fie, nici mai mult, nici mai puțin, decât untdelemnul! În tot cazul, pardesiul d-sale, lung sau, mai bine zis, scurt de la ceafa-i roșie până aproape de ciubotele d-sale tot roșii, bătea în floarea verzie a untdelemnului de măsline grecesc!... Cel mult, dacă de sub mâneca pardesiului scotea capul la iveală marginea sfioasă a manșetei sale de un alb fără cusur; iar din manșetă se arătau mâinile grăsulii ale dlui Georges, ocrotite împotriva mușcăturilor soarelui, vântului și ale țânțarilor, de niște mănuși Bismarck, adică tot roșii... Și fiindcă diavolițele de fete fugeau, de nu le zăreai, după fluturi în toate părțile; și fiindcă rotunjimea scurtă și grăsulie a dlui Georges nu era clădită pe roate, apoi stătea și ea, înfiptă în mijlocul poienii, și, cu o mână, ce se silea să pară îndemânatică, cerca să vâneze, cu o baghetă fină de abanos, fluturii din aer... La rădăcina unui stejar, aproape înmormântată în iarba înaltă, și înflorită, Floricica, în rochia-i neagră de mătase ușoară, stătea culcată cu capul rezemat pe mână... Un gând dureros pe fruntea veselă a naturii!...

Descălecai. Magda se duse călare până lângă Floricica și, de călare, îi vorbi nu știu ce; Floricica se sculă și Magda căzu deodată de pe Pisicuța, drept în gâtul Floricăi...

— Iu! auzii deodată pe Floricica țipând... Și iute duse mâna la nas...

Mă buși un râs nebun și, râzând, mă dusei lângă Floricica; Magda se și amestecase printre celelalte fete după flori și după fluturi.

— Bădie, Magda a-nnebunit; mă roagă să-i ajut să descalec și, după ce descalecă, se repede la mine și mă mușcă de nas... Și, mă rog, de ce râzi?...

— Râd, fiindcă niciodată Magda n-a fost mai cuminte

decât acum.

— Ce fel de cuminte, dacă mă mușcă de nas?

— Tocmai fiindcă te-a mușcat de nas! I-am spus că te-a supărat purtarea ei de azi și s-a hotărât să te muște de nas, ca să te dezmânie, și te-a mușcat; mai cuminte, ce vrei?

— Putea să mă sărute.

— Magda mușcă, nu sărută, zisei eu sentențios. Un vânt care se iscă din senin și câțiva nori adunați în pripă la sfat deasupra capetelor noastre ne grăbiră masa și ne scurtară șederea în Dumbravă, pe care, de altmintrelea, ne hotărâsem s-o mânăm până noaptea pe lună... Dușmani ai poeziei vieții se găsesc, de multe ori, și în aer!

Cu aceeași regulă ca la venit, ne întoarserăm devreme acasă. Seara, ceai și sindrofie. Dl Georges, cu o vădită iscusință și mândru oarecum de îndemânarea și desăvârșita-i destoinicie, înjghebase cu fetele jocuri de "societate", pe care le vrâsta, din când în când, cu câte o boscărie cu o batistă, cu un gologan, cu cărțile de joc... și mai ales cu cărțile de joc!!...

Magda, cuprinsă de o melancolie prefăcută și ghidușă, de te umfla râsul, se așezase dinaintea pianului și *scherzando, andante, staccato, veloce, con brio...* se alinta cu degete ușoare pe clapele albe și negre ale pianului și, din gamele-i nebunatice și stâlcite, simțirea nu lipsea!... Magda era tipul desăvârșit al femeii, care, sub forme ușoare și nestatornice, ascunde înțelesuri temeinice și adânci!...

Floricica, plecată sub lumina lămpii pe o catifea vișinie, își cosea pe dânsa gândurile cu fire de aur...

Eu?... Eu stăteam răsturnat și liniștit în colțul știut al canapelei și, prin norii viorii ai fumului de țigară, mă sileam să pătrund în adâncul depărtat al lumii de gânduri ce frământa poate atâtea capete vesele și înflorite sau me-

lancolice și visătoare... "...Același cap îl pleci ș-acum Pe mâna-ți de copil; Și-ntipărit e-n umbr-același Dumnezeiesc profil! . . . . . Ș-acum din visu-ți te deștept Cu-aceeași sărutare; Ș-același rumen trandafir Pe fața ta răsare!..."

Cugetam eu privind pe Floricica cum stătea plecată și cum, pe fundul de lumină, era săpat în linii de umbră profilul ei dumnezeiesc!...

Cu toate acestea, cum era ea de cufundată în acul și ața ei... mi se părea că văd pe Venera împletind la colțun...

— Unde ți-e albumul, cuconiță Floricico? întrebai eu de departe — te rog să mi-l dai, că am să-ți scriu ceva pe el; cine știe dacă voi avea prilejul de a-ți mai face versuri de acum înainte; mâini plec pe coclauri și...

— Și ai să te întorci iar pe aici, zise ea oprindu-și acul la mijlocul unei împunsături și întorcând capul spre mine.

— Dacă nu mă ia dracu, poate... Magda se și sculase repede de la piano, luase albumul de pe masă și mi-l pusese pe genunchi împreună cu un creion mic.

— Numai te rog, zise Floricica, să faci bine să nu-mi scrii vro ghidușie, cum ai totdeauna obiceiul de a-mi scrie pe albumul meu.

— Nu, nu! de astă dată m-am hotărât să fiu foarte serios...

Magda își reluă locul la piano, Floricica sfârși împunsătura începută și-și urmă lucrul, dl Georges scotea cordele pe nas, fetele căscau gura, eu... făceam versuri... IDEAL PIERDUT Ai, desigur, ochii negri, gura mică, nasul fin, Ș-un oval tăiat cu artă de vrun maestru divin! Mersul tău, înfățișarea, trandafirii de pe buze Mi-amintesc pe cea mai dulce dintre cele nouă Muze. Tot ce vede ochiul, gândul, în cereasca ta făptură, Mai presus mă-nfiorează, decât tot

ce e-n natură! Ah! Aș pune firmamentul sub picioare-ți pedestal... Și să fac — aș vrea — din tine strălucitu-mi ideal!... Și așa cum te-ar încinge nimbul tău dumnezeiesc, O întreagă veșnicie aș voi să te privesc!... Decât spinul, Floricico, crește veșnic lângă roză, Poezia șchiopătează și se schimb-ades în proză... Ești frumoasă, Floricico... O minune-ntre minuni!... Lasă dracului andreaua... Nu cârpi seara colțuni!...

Magda citi cu glas tare, și strofei din urmă îi dădu o intonație așa de naturală, și la: "Nu cârpi seara colțuni", dădu cu dosul mâinii o așa de măiastră lovitură peste catifeaua Floricăi, încât zbură biata catifea tocmai în fundul odăii.

Se stârni un colosal hohot de râs, iar bietul dl Georges rămase la mijlocul unei boscării începute.

— Vezi, bădie, că iar mi-ai scris ghidușii pe albumul meu? Dacă-s eu nebună și ți-l dau!...

A doua zi dimineață, și eu și Pisicuța apucarăm drumul muntelui...

SPRE NICHIT

... A doua zi, dimineață, când porțile ce străjuiau intrarea din câmp în ograda Floricăi se închiseră, scrâșnind în urma mea cu neunse și hrentuite încheieturi de fier ruginit, mi se păru că ceva ascuțit mă înțeapă în suflet, sau ceva greu și înalt îmi cade pe spate, și că răsuna a sec din lumea aceasta tocmai în lumea cealaltă!...

Și cum măsuram eu sau, mai bine zis, cum măsura Pisicuța, la gebea, drumul plin de colb, de pe care soarele, de o suliță înalt pe ceruri, nu sorbise încă umezeala

dimineții, toate lucrurile, sub ochii mei, luau înfățișările aiurite din lumea cealaltă. Soarele, ce plutea în albastrul adânc și păienjenit de ceață al bolților cerești, se uita parcă chiorâș la mine cu înțepenirea lucie și sticloasă a unui ochi de mort înfipt și încremenit în umbra depărtată a orbitei sale vinete și reci; arborii rari de pe marginea drumului, în neclintita lor însuflețire, trimiteau parcă din înălțime, cu șoapte de frunze și de vânt, ultimul "rămas bun" celui ce călca pentru cea din urmă oară hotarele așezate între cele două lumi; adierile răcoroase și ușoare din răsărit îmi atingeau fața și treceau pe fruntea mea ca fâlfâitul rece și fioros de aripi fantastice ale unui stol de lilieci cu zbor negru, iute și tăcut; florile câmpului mă priveau ca atâția ochi roșii ai duhurilor pustiului. Pisicuța, străbătând parcă drumul înalt al celor nouă vămi, mi se părea că merge pe o cale îngustă numai cât o muchie de cuțit și, hipnotizat de eterna legănare a pasului ei, așteptam pe fiece minut să mă prăbușesc în noianul gol și fără fund de sub picioarele mele... Ființa mea se topise, se idealizase și, ca un fir de ață fără sfârșit, mi se părea că sufletul meu se deapănă lung în urma mea...

"Sărmane om, sărmane lut netrebnic și pieritor!... cugetam eu mergând la gebea. Pentru ce, adică, cel ce te-a plăsmuit a mai înveninat atomul nimicniciei tale cu năzuințe vecine cu nebunia?... Și dacă, din noroiul în care te-a înmormântat până la gât, ți-a îngăduit să ridici capul și să îndrepți, arare, ochii tăi spre ceruri, pentru ce, lângă o clipă de sublim, a așezat o eternitate de ridicol? Pentru ce, cu descântece și cu vrăji dumnezeiești, să se sape prăpăstii fără fund și fără de margini între două sărutări; și pentru ce, încă, între două inimi îndrăgostite, să se ridice, ca un zid de oțel, o ieftină formulă sacramentală? Și, mai

la urmă, pentru ce?...”

Întorsei capul și privii îndărăt... Prin cerdacul larg din față, stăpâna de casă nu mai trebăluia nimic... În haină albă de dimineață și cu capul slobod învăluit în o grimea tot albă cu țurțuri mici de mărgele roșii pe margine, făcuse unghi drept din brațu-i alb, rotund și gol până la cot; cu palma-i diafană pusese despre soare o mică perdea trandafirie privirii; cu celălalt braț, săpat în marmură vie, stătea rezemată de balustrada cafenie a cerdacului și, nemișcată, privea în zarea depărtată a drumului... O mai frumoasă cariatidă nu se putea închipui... Și din soare nici o rază nu se mai desprinse, și de pe ceruri nici o stea nu se mai mistui... Cel mult dacă depărtarea sorbea treptat în adâncurile sale chipul alb al Floricicăi, desprins încă de pe zare și încremenit în aureola de lumină țesută în jurul ei de razele de aur în pulbere ale soarelui curat de dimineață... Ridicai în aer imensa mea pălărie neagră și de trei ori o închinai, ca pe un steag cernit, înspre apus... Din cerdacul larg din față fâlfâi ca răspuns și de trei ori se închină spre răsărit, cu nestatornice forme de vânt, faldurii molatici și roșii ai unei batiste subțiri... și depărtarea smulse soarelui o rază și golul înghiți cerului o stea... Iar între apus și răsărit, o adâncă mare de întuneric se lăți... Dincolo de marginile răsăritene ale acestei mări, se întindea taina nesfârșită a lumii celeilalte...

“Sărmane om, sărmane lut netrebnic și pieritor! cugetam eu, legănându-mă la gebea prin lumea subțire a umbrelor. Pentru ce adică?...”

Și drumul de sub copitele Pisicuței răsună a sec și a hodorogit... Intrasem pe un pod ce tăia de-a curmezișul peste Bistrița. Nu știam nici ce pod era acesta și nici încotro ducea. Deoarece însă marșrutul îl lăsasem cu totul

pe seama Pisicuței, nu căutai să mă dezmeticesc unde mă aflu; mă mulțumii doar să opresc la mijlocul podului statua mea ecuestră și, din aerul înalt, să-mi las și gândul și privirea să lunece un minut pe cursul fugător al undelor... Și dacă niciodată n-ai avut fie bărbăția, fie fantezia de a-ți scutura de pe suflet și de pe inimă prostiile omenești, după cum un arbore, la suflarea vântului, își scutură foile sale netrebnice și seci, atuncea, desigur că n-ai rămas, întotdeauna, decât ceea ce ești: o păcătoasă "ființă superioară", un nemernic "împărat al Făpturii"... Și nu te-ai simțit, prin urmare, nici topindu-te sub o rază de soare sau o mângâiere de vânt, nu te-ai putut nici întrupa în norul alb, ce plutește pe înalte și albastre aripi de văzduh... Nu te-ai simțit, cu alte cuvinte, o clipă măcar, trup din trupul și suflet din sufletul larg al naturii!... A sta suspendat în aer și neclintit deasupra unui curs de apă, ce lunecă grăbit sub picioarele tale, a porunci, cu puterea voinței tale, gândului să-ți încremenească în suflet și sângelui să-ți înghețe în vine, a opri în sânul tău bătăile pripite ale ceasornicului inconștient, ce-ți socotește neîndurat clipele scurte ale vieții, a te preface în cremene însuflețită sau în ființă de cremene, a pricepe cu simțul potențiat al urechii tale susurul colosal și nehotărât al imensului curs de viață ce însuflețește vinele lucrurilor, a sta tu singur neclintit în universala lunecare a totului către nesfârșit...

"Cât e de dulce, cugetam eu, să ai, din când în când, câte un minut, măcar, de sublimă nebunie!"

Și cum stăteam eu pironit cu privirea pe spatele goale și fugătoare ale unei șăgalnice unde, ce se scălda cu o nerușinată nevinovăție în razele soarelui, deodată totul se opri; Firea încremeni pe loc și statua mea ecuestră, cu pod cu tot, o plecă la goană pe cursul Bistriței la deal! Clipa

neclintită a eternității mele se topi în văzduh, izvorul de viață vie deveni putrejune, hlamida dumnezeirii îmi căzu de pe umeri... Iar la capra dimpotrivă a podului, un individ cu fața îmbujorată de somn, răsărit în calea mea dintrun fel de coteneață de scânduri, cu un soi de obraznică oficialitate în mișcări, îmi făcu semn să mă opresc și, fără nici o "bună dimineața" sau "cale bună", întinse înspre mine mâna ruginită și-mi ceru 12 bani.

— Pentru ce? îl întrebai eu, și de ce numaidecât 12 bani?

— Brudina, cucoane; câte doi bani de fiecare picior de vită, îmi răspunse el scurt și hursuz.

Și după ce mă încredințai, numărând cu îngrijire, că eu și Pisicuța la un loc aveam tocmai șase picioare de vită, scosei 15 bani și, dându-i somnorosului meu individ:

— Ține, prietene; iaca 15 bani; n-am 12 potriviți. Trei bani rămân ca plătiți pentru un picior și jumătate de vită, pe când m-oi întoarce.

Lucrul se păru de tot firesc omului meu care, abătând cu o veche obișnuință clapa degetelor peste bieții mei gologani, îi înmormântă iute în fundul ruginit al palmei sale și, fără nici o ceremonie sau "drum bun", îmi întoarse spatele, intră în culcușul său și trase după sine, cu zgomot hodorogit, ușa de scânduri uscate a coteneții sale. Eu dădui călcâie Pisicuței și-mi căutai de drum.

Și fiindcă ideile mari au la rădăcina lor, mai totdeauna, lucruri mici:

"Ce nesocotință, mă gândeam eu foarte serios, pe capul cârmuitorilor noștri!... De le venea lor în minte să așeze biruri nu numai pe câte capete, ci, mai cu seamă, pe câte picioare de vită sunt în țara aceasta, ce nesecate izvoare de aur ar fi mai curs în vistieriile largi ale scumpei

noastre patrii!...”

Și, legănat, cu desagi cu tot, ca o limbă de ceasornic, de eterna gebea a Pisicuței, scurtam încet și fără țintă drumul către necunoscut... Iar de prin îndoiturile posomorâte și adânci ale imensului amfiteatru albăstriu al munților din dreapta, negurile albe se ridicaseră și se mistuiseră în văzduh și, în locul lor, o nesfârșită și subțire rețea viorie de aburi auriți se așternuse peste marea frământată, parcă de valuri, a brădetului negru-verde, ce umplea cercul vederii, de jos de la pământ până la hotarele senine din înaltul cerului... Din vale și de pe stânga se furișau până la mine sclipirile scurte și fugătoare ale Bistriței, ce luneca grăbită, când răsfățându-și goliciunea sub razele, acum iuți, ale soarelui, când aruncându-și peste umeri haina țesută din umbra tainică a luncilor tinere de sălcii și de arini.

Mersesem trei ceasuri fără oprire și atât eu cât și Pisicuța simțeam nevoie de odihnă. Și fiindcă Pisicuța, iubitoare de singurătate ca și mine, descoperise sau alesese, poate înadins, un drum, pe marginea căruia nici casă, nici crâșmă nu se pomenea, mă hotărâi a petrece ceasurile de arșiță ale zilei și a-mi face popasul obișnuit în nenumăratele adăposturi de umbră verde și tăinuită, pe care singuraticele împrejurimi mi le puneau la îndemână. Cârnii la stânga și scoborâi în umbra adâncă a unei tinere lunci de arini de pe malul Bistriței.

Într-o poiană mică așternută cu o iarbă scurtă, deasă și de-un verde gingaș și parcă anume săpată în semicerc în desișul arinilor, deasupra și pe marginea înaltă a malului Bistriței, îmi așezai conacul meu de zi. Deschingăi tafturii Pisicuței și-i luai povara din spate; iar până ce să așez eu șaua și desagii la rădăcina unui arin, Pisicuța și luă o baie de spate și de coaste în iarba verde și răcoroasă a

poienii; se sculă iute, se scuturǎ plină de mulțumire și, vârându-și botu-i negru și fin în iarba fragedă, începu a paște. Și fiindcă pildele bune trebuiesc urmate, îmi lepădai și eu hainele, mă vârâi în apă și, apoi, fiindcă din anumite împrejurări, nu puteam împărtăși cu Pisicuța fragedul ei prânz, desfăcui desagii și mă pusei în cale să-mi stâmpăr și eu foamea care, după baie mai ales, începuse a deveni neîndurată. Băgai de seamă însă că desagii mei suferiseră o infracțiune, dar că hoțul, în loc să ieie, pusese ceva. Astfel, găsii înlăuntru un mare pachet cu îngrijire făcut și frumos legat, deasupra căruia sta scris ca moto: "poftă bună". În pachet, pui fripți, ouă răscoapte, prăjituri, pâinișoare mici și rotunde de casă, mere domnești... Dintre mere, unul singur era învelit frumos într-o hârtie roșie, subțire, și legat cruciș cu o îngustă cordea aurie, întocmită deasupra într-un mic și foarte meșteșugit fiong.

"Aș prinde rămășag, îmi zisei în gând, că acest măr e pus de diavolul de Magda!"

Și nu mă înșelai; când dezlegai cordeaua și desfăcui învelitoarea, găsii înlăuntru un mic și cochet pătrat de hârtie albă, pe care sta scris: "de la Magda"...

"Hotărât, îmi zisei eu, că acest diavol de Magda nu mă slăbește nici în lumea aceasta..."

Și mușcai cu furie din măr... Iar din lumea aceasta, mi se păru că aud pe Magda țipând tocmai din lumea cealaltă.

De câte ori închipuirea nu întrupează nălucirile deșerte ale sufletului!...

Și nu știu pentru ce, cum mâncam eu ouăle răscoapte, mi se păreau că-s moi și căutam, prin urmare, să ies la capăt cu ele după metoda analitică a dlui Georges; cu vârful a două degete desfăceam foarte artistic de pe ciolane carnea de pui fripți, iar ciolanele, în mod inconștient, le înșiram

pe iarbă, ca pe marginea unei farfurii; tăiam foarte elegant mărul în patru felii și încă și mai elegant despoiam feliile de coajă; ba, fu un moment când mi se păru că miros a piele rusească, că vârfurile musteților mi se suiseră deasupra nărilor și că, în locul sălbaticului meu păr, mi se întinsese pe creștet luciul pustiu și gol al cheliei. Împinsei și zvârlii în toate părțile și din toate puterile, cu mâinile și picioarele, coji de ouă, coji de mere, ciolane de pui; ba, cu o îndemânare căpătată de copil, mi se pare că trimisei, cu vârful ciubotei, tocmai în mijlocul Bistriței, vreo două prăjituri și vreo câteva pâinișoare pentru peștii care, din fundul apei, holbau, poate flămânzi, ochii la mine... Oricum, mâncai, mă săturai, și, mai presus de toate, rămăsei cu încredințarea că, așa cum mă găseam, eram totuși destoinic de cea mai aleasă și mai înaltă educație...

"Și, cu toate acestea, de câte ori, mă gândeam eu legând desagii la gură, de câte ori biata maică-mea, D-zeu s-o ierte, nu m-a plesnit cu lingura și cu furculița peste mână și peste gură!"

Ca chestie de prevedere, priponii pe Pisicuța de rădăcina unui arin; la tulpina altuia, îmi așezai desagii drept pernă, mă înfășurai în mantaua mea imensă, îmi îndesai pălăria peste urechi și mă lungii perpendicular pe cursul Bistriței... E așa de dulce să chemi somnul în murmurul apelor, în răcoarea verde a luncilor, sub mângâierile moi ale vânturilor!... Și totdeauna m-am mirat cum de n-a trăsnit prin minte nici unui rege sau împărat să cerceteze cam unde s-ar putea găsi cheia tuturor fericirilor!?... Ce frumos ar fi înlocuit ei atunci coroanele lor de nestemate cu o largă și neagră pălărie colbăită; ce lin n-ar fi străbătut ei poate la gebea pe spatele vreunei Pisicuțe meleagurile pustii ale bunului D-zeu, cu câtă dărnicie nu le-ar fi pus

dătătorul de toate, la îndemână, ciupercile munților și apa limpede a pâraielor; ce dulce nu s-ar fi legănat ei în visuri fericite cu capul pe bolovani sau pe desagi; ce saltele moi de iarbă verde nu și-ar fi așternut ei spre odihnă!... Decât vezi! când te umflă prostia în spate, las' pe ea, că te suie până și pe treptele cele mai de sus ale cârmuirii popoarelor!...

Și cum mijeau ochii mei păienjeniți și pe jumătate acoperiți de pleoapele-mi grele de somn, mi se părea că Bistrița curgea pe sub marginea răsfrântă a pălăriei mele și, curgând, mi se părea, în fantasmagoria dintre vis și aievea, că mă târăște, cu mal cu tot, pe cursul ei la vale... "O! dac-aș ști că un destin Spre-același țel ne mână, M-aș arunca-n al vostru sân Ș-am merge împreună..."

Cugetam eu cu privirea ațipită pe lunecarea grăbită a undelor ei și cumpănindu-mă pe hotarele dintre somn și trezie.

Pleoapele-mi căzură grele peste ochi ca o perdea neagră cu flori de lumină trandafirie... adormii.

Când mă deșteptai, soarele păsise de mult peste meridiană și umbrele luncii, împinse de lumina razelor lui, înaintau, lunginduse, încet spre răsărit; căldura zilei era covârșitoare și nu îndrăznii să părăsesc răcorosul meu adăpost de umbră și verdeață; cel mult dacă, amândoi, eu și Pisicuța, ne desfătarăm ca doi fericiți, mai bine de o jumătate de ceas, în undele albăstrii de cristal rece și curgător ale Bistriței; iar în timp ce eu, după baie, ușuram desagii de ultimele merinde, Pisicuța scotocea și ea, pe ici pe colea, iarba rămasă prin îndoiturile mai adâncate și mai umede ale poienii. Când soarele fu la trei părți din drumul său pe ceruri și sta să cumpănească dincolo de piscurile depărtate și viorii ale Munților Calului, aruncai

șaua și desagii pe spatele Pisicuței, încălecai, suii dâmbul și apucai drumul de coastă, ce taie spre miazăzi.

Nu știu cum vor fi alții; cât despre mine, știu atâta, că pierd măsura timpului, de îndată ce rămân pe voia slobodă a pornirilor mele de sălbatic, când, adică, biruit de dragostea neînfrânată a singurătății, îmi șterg urma dintre oameni și mă mistui, sub îmboldirile ei, în necunoscutul larg al naturii, ca o frunză mânată de nestatornicia vânturilor. Și soarele poate prea bine tivi cu aur marginile rupte ale nourilor, ce se întind în fâșii lungi deasupra apusului său; poate prea lesne stăpânitorul zilei să dispară în noianul de flăcări, ce se aprinde pe hotarele dintre amurgul nostru și aurora altor lumi; umbrele se pot ridica din adâncuri și pot arunca linţoliul lor mohorât peste zările fără sfârșit ale răsăritului; chiar vârful pălăriei mele, suit pe picioarele de umbră deșirată ale Pisicuței, își poate trimite chipul său boțit din țara apusului, plină de întuneric, tocmai în împărăția trandafirie și depărtată a zorilor... Făptuitorul a toate își poate, mult și bine, învârti ca o sfârlează între degete universul său întreg în golul orb al adâncurilor, toate se pot... Sufletul meu singur nu e în stare să audă și să priceapă scârțâitul fantasmagoric, cu care timpul întoarce, din fundul veșniciei, cheia colosală și ruginită a Făptuirii... Iată pentru ce, cum mergeam eu pe spatele Pisicuței ca un sac umplut cu gânduri, nu prinsei de veste nici când soarele scoborâse treptele văzduhului spre lumea cealaltă, nici când munții de pe dreapta mă înmormântaseră în umbra lor posomorâtă, nici când luceafărul de seară își țintuise în negrul albăstriu al cerului chipul său viu de lumină scânteietoare, nici când "regina nopții moartă" pe năsălie de nouri albi începuse a pluti pe căile deșerte ale umbrelor înalte... Mă oprii în drum și căutai împrejur...

tăcere, noapte și pustiu... Cel mult, dacă de prin cositură câte un greier rar mai țârâia a noapte și a târziu... Totuși, mi se păru că, de pe dreapta, străbate, din desimea neagră a pădurilor, până la mine, pâlpâitul depărtat și roșiatic al unei flăcări înghițite în răstimpuri de întunericul des al nopții... Într-acolo făcui din frâu Pisicuței chip să apuce, și într-acolo apucă și ea. După puțin, izbutii să ies pe pipăite din desișul încâlcit al pădurii în luminișul unei poieni, în care, pe cât putui deocamdată deosebi din depărtare, trei oameni trebăluiau nu știu ce împrejurul unui foc; un câine se însărcina să-mi vestească sosirea și, sculându-se iute de unde stătea — se vede — lungit, se repezi, lătrând furios, înaintea Pisicuței și năzui s-o apuce de bot; dar Pisicuța ridică capul și câinele mușcă aerul; încercă s-o atace pe la spate, dar o copită cu măiestrie și la timp îndreptată împotriva încăpățânatului dușman îl făcu să se rostogolească schiolălăind, și cu aceasta să înceteze și ostilitățile. Eram acum lângă foc și lângă oameni, care se pregăteau poate să vină în ajutorul câinelui lor.

— Bună vremea, oameni buni, zisei descălecând și adresându-mă îndeosebi unui moșneag lung, verde și drept, care, stând în picioare, scurgea dintr-un ceaun apa clocotită, în care fersese niște drele și niște urechiuși.

— Mulțumim d-voastră, răspunse el scurt, aproape fără a mă privi și rostogolind într-o mare strachină de lut drelele și urechiușile fierte, din care ieșeau aburi fierbinți. Na, măi Ghiță, și ia vezi și tu de mămăligă, zise el, dând ceaunul unuia dintre flăcăuani. Și tu, măi Țâlică, ia mai închipuie niște uscături pentru noapte.

Și până ce Ghiță să așeze ceaunul de mămăligă pe capătul unei cujbe, într-o baie de flăcări, până ce Țâlică să vină târând după el o întreagă pădure de vreascuri și de

uscături, eu luai șaua și desagii din spatele Pisicuței și o priponii de un țăruș, mai deoparte în largul poienii.

— Iaca așa, moșule, zisei eu, venind lângă bătrân, cu voie, fără voie, dar pentru noaptea asta o să fiu musafirul d-tale.

— Voia la d-voastră, domnișorule, răspunse moșneagul, scoțând din niște desagi, ce stăteau mai deoparte, o căpățână de usturoi și pregătindu-se a-i ucide cățeii într-o scăfiță de lemn, cu o piatră lungăreață, groasă și rotundă ca un pisoi. Dar, dacă nu vi-i cu supărare, încotro mergeți d-voastră la vremea asta și pe locurile aistea, domnișorule?

— Drept să-ți spun, moșule, aș putea să-ți spun de unde viu, dar unde mă duc mai bine ai putea să știi d-ta sau Cel-de-Sus.

Moșneagul se opri un moment din curățit cățeii de usturoi și mă privi nedumerit, fără să-mi răspundă.

Apoi adresându-se lui Ghiță:

— Ia vezi, măi Ghiță, de cea mămăligă și-o fă mai mare; și tu, măi Țâlică, ia vezi de vreo două brazde mai zvântate să facem un așternut pentru dumnealui.

— Mulțumesc, moșule, mulțumesc; o să împărtășesc și cina și o să dorm și pe așternutul d-tale; dar, dacă nu te superi, ai putea să-mi spui cum te cheamă și de unde ești?

— Apoi, domnișorule, noi suntem tocmai de pe lângă Orășa și mie-mi zic Alisandru Coșofleață. Am venit aici după oleacă de iarbă pentru vitișoarele noastre, că pe la noi nu s-a prea făcut vara asta, și-i scumpă de tot.

— Și flăcăuanii sunt băieții d-tale?

— Ai noștri, domnișorule, și mai sunt acasă vreo cinci mai mărunței!...

— Să-ți trăiască, moșule; d-apoi știi că te ții bine? Ai și mai mărunței?...

— Apoi dă, dacă dă D-zeu, ce să facem?
— D-zeu știe ce face, moșule, dă cui trebuie și cui poate.
— A hi, domnișorule, răspunse moșneagul, muncindu-se și izbutind, în sfârșit, să ucidă cu pisoiul un cățel mai îndărătnic de usturoi. Ș-apoi toate ar hi cum ar hi, dar ne mănâncă angaralele, că tare s-o mai înmulțit de la o vreme încoace. Îi greu de tot, domnișorule, încotro te întorci.

— Ce să faci, moșule? La lume subțire, nevoi multe.
— C-apoi bat-o pustia de lume, că tot mai bine era mai de demult.

— Cine zice altfel, moșule? decât, vezi d-ta, roata lumii se învârtește, și noi cu dânsa.

— He, hei! domnișorule, bine-ar fi dacă s-ar învârti; da, vezi d-ta, că nu se învârtește, o-mpiedicat-o nu știu cine și merge de-a săniușul: cei de deasupra, tot deasupra, și cei dedesubt, tot dedesubt, răspunse moșneagul aducând pe fundul scăfiței usturoiul ce se ridicase, la pisat, pe marginile ei. Ș-apoi bat-o întunericul de roată, zise el sculându-se de jos, că prea te curmă-n două când te-apucă dedesubt... Da, de... Se vede că ce-a orânduit D-zeu minte de om nu poate să desfacă, încheie moșneagul luând cu degetul din usturoi și gustându-l de sărat.

Pe fundul de lumină, se desprinde din noapte înfățișarea zburlită a unei căpițe de fân, ce părea că merge singură. Când căpița sosi lângă noi și se rostogoli mai la o parte, Țâlică răsări de sub dânsa în picioare, cu pălăria turtită și plin de paie de sus până jos. Ghiță, cu pieptul desfăcut și roș, cu fața dogorită și asudată de căldura focului, răsturnă și el, pe o năframă albă, din ceaunul negru, o mare și fierbinte mămăligă oacheșă. Moșneagul se trase mai deoparte, își spălă mâinile și le șterse de poala cămășii, apoi, descoperindu-și capul, se îndreptă cu fața spre ră-

sărit, rămase un minut în picioare și neclintit, în bătaia mișcătoare și roșiatică a focului, șopti ceva din buze, își făcu trei cruci smerite și mari și, luând strachina cu drele și urechiuși și scăfița cu usturoi, veni de se așeză pe iarbă lângă năframa cu mămăligă. Flăcăuanii se așezară și ei împrejur, cu pălăriile pe cap, fără să se spele, fără să-și facă cruce...

Și-mi trecu, în o singură clipă, pe dinaintea minții adânca prefacere și nestatornicie a lucrurilor...

"Progres... regres..." cugetam eu pișcând din mămăligă și căutând loc și pentru două degete ale mele printre cele vreo cincisprezece, spre a muia și eu o urechiușă în mojdeiul prea sărat din fundul scăfiței...

Oricum, dar Ghiță, mai ales, avea ceea ce s-ar putea numi, în unele împrejurări, "pitorescul mâncării". Cele patru degete țapene ale dreptei sale, abătute și mai țapăn în jos pe podul palmei, se înfigeau cu îndemânarea unei vechi obișnuințe și, ca un hârleț viu, numai atâta surpau din malul mămăligii, cât era de nevoie ca să alcătuiască din dărâmătură, cu tiparul palmei, un gălătuș lung și rotund și destul de gros, pe care, însoțindu-l de câteva drele sau urechiuși muiate în mojdei, îl arunca, făcându-i vânt, în pustiul gurii sale, unde ființa lui se mistuia fără de urmă... Cel mult dacă pereții gâtului se întindeau înainte și se fereau în lături din cale-i, spre a-i deschide drum mai larg spre pântecele adânc al lui Ghiță. Și dacă ochii lui Ghiță lăcrimau sub apăsarea, și dacă fața lui Ghiță se înroșea sub truda înghițitului, toate aceste nu puteau fi socotite decât ca dovada unei lupte voinicești dintre Ghiță și gălătuș; iar un gogâlț înădușit și la răstimpuri deopotrivă de scurte era singura înștiințare că strâmturile gâtului au fost biruite...

Rupsei o bucată de mămăligă ș-o aruncai câinelui, care

stătea pe labe, mai departe.

— Na, măi Tărcuș, și vezi de te împacă și tu cu Pisicuța. Cine-i de vină, dacă tu vrei numaidecât s-o săruți pe bot?

Câinele se uită țintă la mine, stătu puțin pe gânduri, apoi luă binișor mămăliga și se duse cu ea mai în umbră sub poala pădurii.

Iar când flăcăuanii și moșneagul, fiecare învelit în sumanul său, se lungiră, spre odihnă, pe lângă foc, mă înfășurai și eu în mantaua mea și, cu capul pe desagi, mă înmormântai, spre același sfârșit, în căpița de fân, dar mai la o parte din bătaia focului. Și cred că saltelele biblice ale regelui Solomon nu erau nici mai moi, nici mai mirositoare decât așternutul meu de iarbă îmbălsămată și cosită din ajun. Și dacă înțeleptul rege își odihnea privirea lui molatică pe chipul aievea și mângâios al oacheșei regine din Saba, de ce adică visurile mele să nu fi fost și ele înfiorite de chipuri tot așa de dulci și tot așa de mângâioase și de oacheșe ca și acel al tinerei regine din țara fericită a miresmelor?

Când mă deșteptai, vârfurile înalte și ascuțite ale brazilor dimprejur răsăreau din umbră și, ca niște săgeți neclintite de aur, spintecau văzduhul limpede... Soarele se ivise de mult pe ceruri. Mă uitai împrejur, moșneagul și flăcăuanii, nicăieri... Când mă sculai, îi zării pe tustrei cosind în fundul de la deal al poienii, moșneagul în frunte și băietanii după el. Pusei șaua, încălecai și mă abătui pe la cosași.

— Bună dimineața, moșule, și noroc bun! strigai eu de departe către moșneag.

— Mulțumim d-voastră, domnișorule! răspunse el cu glas așezat și destul de ridicat ca să-l pot auzi.

Și până ce să mă apropii eu, moșneagul înfipse co-

porâia în pământ, scoase cutea din tioc și începu să-și ascută coasa pe palmă.

— Tot alba la roată, moșule, tot? zisei eu când fui lângă moșneag.

— Apoi, dă, domnișorule, mânjii la praștie, pân' s-or mai da și ei la ham; așa a lăsat D-zeu, răspunse el vârând cutea în tioc, or să ajungă ei și la roate, n-aibă grijă!...

Și scuipând în palme, se pregătea să vâre coasa în iarbă. Scosei din pungă niște bani.

— Ține, moșule, zisei eu dându-i moșneagului, de cumva ți s-a rupe coasa, să-ți cumperi alta nouă. Și acuma te rog să-mi arăți prin pădure vreo potecă de picior, pe unde aș putea merge călare.

— Da unde vreți să mergeți, domnișorule?

— Ți-am spus, moșule, că știu de unde vin, dar unde mă duc mai nu știu și nici prea vreau să știu; vorba e să mă duc.

De astă dată moșneagul se uită cu tot dinadinsul țintă la mine și mă măsură din cap pân-în picioare, cu Pisicuță cu tot.

— Apoi, dă, domnișorule, dacă-i așa, uite, apucă și d-ta pe poteca asta la deal; dacă nu-i rătăci, ai să ieși la schit.

Și-mi arată spre deal gura strâmtă a unei poteci, ce se deschidea în desișul pădurii.

— Apoi, mai rămâneți sănătoși și cu bine, oameni buni, zisei eu dând călcâie Pisicuței la deal.

— Să mergeți sănătoși, domnișorule, cu bine, răspunseră tustrei într-un glas.

Și intrai pe sub poala pădurii în gura potecii. "Dacă nu-i rătăci, ai să ieși la schit"... Aceste vorbe ale moșneagului îmi răsunau încă în urechi... Vasăzică mai întâi, puteam rătăci, și al doilea, prin împrejurimi se afla un schit; cu alte

cuvinte, una rea și una bună... Decât, rătăcește cineva când are o țintă și, greșind drumul, n-ajunge până la ea; pentru mine deci, care mergeam la întâmplare, cuvântul de "rătăcit" nu putea, prin urmare, să aibă nici un înțeles. Schitul era altă vorbă; de ajungeam până la el, bine; de nu, tot bine; iatămă, dar, în regulă cu mine însumi, din toate punctele de vedere. Și cum șerpuia poteca la deal, după cum îi venea la îndemână, față de îndoiturile largi ale pământului de sub dânsa, tot așa și Pisicuța șerpuia la pas, suflând des și opintindu-se din greu când drumul suia mai pieptiș. Brazii suri și neclintiți, cu trunchiuri netede și goale, se ridicau încremeniți și drepți până la înălțimi ametitoare; iar din bolta ciuruită de umbra neagră-verde, alcătuită de crengile lor îmbrățișate sus de tot, ca prin o sită deasă, se cerneau în liniștea largă a pădurilor picături de cer albastru; și fulgi nestatornici de lumină aurie cădeau peste mine de pretutindeni. De jur-împrejur, privirea ți se oprea pe fundul pădurii, ca pe un zid de umbră depărtat; ai fi zis că te afli sub o imensă boltă de templu sprijinită de mii de coloane, din înălțimea căreia cu greu mai străbătea înlăuntru lumina ogivală a cerului. Cheptănușii mici și negri cu gulere roșii și verzi lunecau în spirale tăcute și iuți pe trunchiul arborilor în sus; veverițe negre și roșii, cu cozi stufoase și lungi, din încheietura înaltă a unei crengi, își cumpăneau zborul spre copacul dimpotrivă; ciocănitori și ghionoaie cu pliscuri de oțel tocau în arbori și pădurea largă răsuna a sec... Peste crestetul înalt al brazilor luneca vântul ca un râu nevăzut și, tăindu-se în frunza lor ascuțită, trimitea până-n depărtare tânguioase și prelungi glasuri de orgă. Din toate părțile tăcere solemnă, de pretutindeni liniște sfântă...

...Și de la deal un român, c-o traistă-n băț, scobora la

vale pe poteca strâmtă.

— Bună ziua și cale bună, prietene, zisei eu când fu în dreptul meu.

— Mulțumim dumilorvoastre, domnișorule, răspunse el uitându-se cam sfios la mine.

— Da ce ai în traistă?

— Ia, vreo doi chitici de păstrăv, să iertați, îngăimă el luându-și căciula din cap.

— Și-i aduci de departe?

— Tocmai de pe Asău, domnișorule.

— Și unde-i duci?

— Apoi, dă, unde putem și noi; ia, mai prindem și noi câte o para, două, pentru cele nevoi.

— Vasăzică ți-s de vânzare?... ia să-i văd. Și românul scoase din traistă vreo zece păstrăvi, tot unul și unul de mari.

— Ce să-ți dau pe ei? Și fiindcă o manta lungă și o pălărie mare ieftinește de multe ori marfa în pădure:

— Apoi, dă, domnișorule, cât v-a lăsa inima...

— Nu; cât ceri? Românul se uită lung la mine...

— Ia, vreun leu de parale, dacă vi-i cu voia dumilorvoastre. Scosei doi lei și-i dădui românului, care rămase nedumerit.

— Acuma, fă cumva, te rog, și mi-i înșiră pe-o smicea, ca să-i pot duce.

Românul scoase iute un briceag, tăie o crenguță subțire de brad, o curăți, o ascuți la un capăt și-mi înșiră păstrăvii pe ea, vârându-le-o prin urechi la fiecare.

— Apoi, foarte mulțumesc și mergi sănătos, prietene, zisei eu, dând călcâie Pisicuței la deal.

— Să mergeți sănătoși și foarte mulțumim, răspunse românul plecând la vale.

Și mergeam ducându-mi prânzul înșirat pe nuia. Când soarele fu la amiază, chibzuii un loc în pădure mai la o parte și-i așezai lagărul meu de zi. Cu prilejul acesta, mă încredințai că nu eram tocmai lipsit de oarecare talente culinare... înjghebai iute un foc mare, spintecai și curății păstrăvii pe din lăuntru, îi înșirai pe o țiglă cât toate zilele de lungă și, în mai puțin de jumătate de ceas, prânzul meu fu gata; scosei niște pâine uscată ce mai rămăsese în desagi — sarea și piperul nu-mi lipseau
— și, peste altă jumătate de ceas, mai leneș decât un derviș și mai moale decât un boa-constrictor, stăteam lungit la umbră, cu capul pe desagi... E așa de ușor să fii fericit!... cu condiția numai ca să nu schimbi înțeleapta ta nebunie pe nebuna înțelepciune a celor cuminți.

Toate ca toate, dar încotro apuci când poteca se desface înaintea ta ca o caracatiță cu picioarele împrăștiate pretutindeni sub desișul pădurii, și, mai cu seamă, ce te faci când soarele, prea grăbit parcă, se pleacă la vale, dincolo de piscurile munților dimpotrivă și te lasă în voia umbrelor, care dau chioare peste tine?... Mă oprii la o răspântie, pe un gheb al muntelui și, după o scurtă chibzuire, apucai la vale, pe una din poteci, care mi se păru mai umblată. Nu înnoptase încă de tot, când întâmplarea mă scoase mai la limpeziș și norocul mă făcu să dau peste o așezare omenească, despre care nu-ți puteai, deocamdată, da cu socoteala cam ce ar căuta și ce rost ar avea pe locurile acelea... O casă mică, cu înfățișare destul de curată pe dinafară, cu prispă pe dinainte, acoperită cu scânduri, împrejmuită cu un gard de răzlogi și, în ograda strâmtă, pe cât puteai deosebi prin umbră, câteva straturi, fie de ceapă, fie de usturoi, ba și niște tufe mai mari la o parte, care puteau prea bine să fie de cartofi. Și fiindcă dinlăun-

tru licărea prin fereastra jumătate de sticlă, jumătate de hârtie, o lumină slabă spre afară, descălecai și începui a bate cu pumnul într-un răzlog al gardului, care se cutremură și răsună a sec. Ușa casei se deschise și, pe fundul de lumină slabă al privazului ei, se zugrăvi repede, în linii de umbră, chipul mărunt al unei femei.

— Da cine-i acolo?... Cine bate? întrebă ca de departe cu un glas stins, care totuși se silea să fie ascuțit și înțepat.

— Cine să fie?... Ia eu, om bun, dragă jupânească; am rătăcit drumul și m-a apucat noaptea aici; te rog să mă primești să mân la dumneata până dimineață.

Și fiindcă femeia păru că stă pe gânduri:

— Da, ia poftim, te rog, mai încoace, adăugai eu. Femeia veni lângă gardul nu tocmai nalt și, fără să zică nimic, mi se uita în față de aproape, lung și cercetător; apoi ridică în sus un cerc de gânj, ce îmbrățișa doi pari alăturați ai gardului de răzlogi, și împinse în lături și târâiș o poartă lungă, tot de răzlogi.

— Bună vremea și bine-am găsit, zisei eu intrând pe poartă cu Pisicuța de dârlogi.

— Mulțumim d-voastră, răspunse ea dând poarta la loc, numai nu prea avem loc de mas, adăugă ea venind în urma mea.

— Pentru oameni buni este loc, dragă jupânească, și într-o găoace de nucă: vorba e să trecem noaptea cum om putea.

Luai șaua și desagii din spatele Pisicuței și le pusei pe prispă; iar pe ea o legai, deocamdată, de un răzlog al gardului.

Când intrai în casă, mă încredințai că, în adevăr, loc de mas nu prea era... Toată lungimea peretelui din fund, dacă lungime s-ar fi putut numi, era prinsă de o laviță în-

gustă, care-și arăta pe alocurea goliciunea-i unsuroasă de sub spărturile largi ale unui lăvicer vechi, cu care, chipurile, era acoperită; după ușă o cofă cu apă; de la marginea de deasupra a ferestrei până la încheietura dinspre ușă a peretelui, o scândură scurtă, scorojită și îngustă se cumpănea, în chip de poliță, pe două cuie lungi de lemn; pe poliță, câteva hârburi vechi și afumate, iar printre hârburi, fărmături uscate de mămăligă oacheșă; în colțul dimpotrivă și sprijinit pe un pop de brad, se ridica un horn mic cu vatră rece, pustie și fără cenușă, iar pe vatră clipea, mijind, un capăt de lumânare de seu într-un poponeț de lut...

Ș-atâta tot. Iar când întorsei privirea, ca să fac mai de aproape, și la lumina poponețului, catagrafia mai amănunțită a gazdei mele... mă lovi amețeala... Ce voiți? M-am simțit întotdeauna răsturnat cu picioarele-n sus când am auzit un clapon cântând cucoșește sau am văzut o femeie cu musteți...

"Nu mai încape îndoială, cugetam eu, că Natura, în iuțeala zămislirii, se zăpăcește și ea câteodată... Altfel cum s-ar putea tălmăci că se găsesc pe lumea aceasta bărbați spâni și femei cu musteți?"

Așadar, gazda mea avea musteți... și când zic aceasta, înțeleg două șfichiuri de păr sure și lungi, care se prelingeau în jos de pe amândouă laturile buzei de deasupra; ceea ce, în alte împrejurări, s-ar fi putut numi față era, de astă dată, o alcătuire împoncișată de ciolane, peste pudoarea cărora sta așternut un săftian galben, cum îl apucase vremea; boțit pe alocurea sau întins până la lustru, când îl înțepa pe dedesubt vreun ciolan mai ascuțit... Și nu știu cine să fi fost tras în lături de cele două șfichiuri de musteți ca de cele două băieri ale unei pungi, de strânsese așa de ascuțit și în creți așa de mulți și de mărunți gura rotundă

și în formă de smochină zbârcită a gazdei mele... de sub o cârpă murdară și sucită pe cap, țâșnea în toate părțile păru-i aspru, sur și speriat; de sub streșina întunecoasă și pustie a sprâncenelor și de amândouă laturile de deasupra ale unui nas scorojit de vechime, licăreau adânc și tremurător ochii ei mici, rotunzi și slab însuflețiți de o lumină umedă, stoarsă și spălăcită... Și de n-ar fi fost decât numai o pișcătură de babă, numai cât o șchioapă de înaltă, ai fi zis că duce în cârcă jumătate din globul pământesc... Așa de mare și de rotund era ghebul din spatele ei!...

— Și stai singură, mătușă, în pustietatea asta? o întrebai eu.

— Ba nu, dragu mamei, stau cu hică-mea și cu Gligori. Înțelesei că Gligori trebuia să fi fost feciorul ei.

— Apoi nu văd pe nici unul; sunt duși undeva?

— Gligori-i dus de azi-dimineață pin pădure, că-i pădurar; hicămea trebuie să hie și ea pe-aici, dacă nu s-a hi culcat pe-afară, pe undeva.

Ar fi urmat deci să mân singur, cu baba-n casă... Și aș fi făcut aceasta cu atât mai bucuros, cu cât pentru întâia oară în viață mi se înfățișa prilejul de a mânea între aceiași pereți cu... Mama Pădurii... Decât lavița era așa de scurtă și de îngustă, lăvicerul de pe ea așa de spart și de plin cu bănuieli; pe jos, modâlcile uscate de glod așa de dese și de tari; pe sub coșcoviturile de pe pereți atâtea legiuni de plosnițe autohtone trebuia să fi mișuit!...

— Apoi, bine, mătușă dragă, zisei eu, în sfârșit, de mas om face ce-om face; vorba e cum o scoți la capăt când ți-i foame la vremea asta...?

Trebuie să mărturisesc în treacăt și nu spre cea mai mare glorie a mea, că, la drum, umbra mea se ține nu se ține de mine, dar foamea nu mă slăbește, cum nu-l slăbește

pe crocodil... Și, mai cu seamă, să mă culc flămând?... O! aceasta n-aș fi făcut-o nici în ruptul capului, de-aș fi știut că-mi rod baba și rămân fără gazdă...

— Nu cumva ți se întâmplă, adăugai eu, ceva de-ale mâncării la îndemână, măcar cât de cât? Nu degeaba, bineînțeles.

— Vai de mine, dragu mamei, d-apoi ce să-ți deie mama să mănânci? Ia, Gligori când ne-aduce de pe unde umblă el, mai îmbucăm și noi câte ceva.

— Bine, da vreo mână de făină, vreun cartof, vreo ceapă, ceva, nu găsești d-ta pe nicăieri, mătușă dragă?

Și scărpinându-și drept în creștetul capului cârpa, pe care o mai suci o bucată:

— Dă... ba așa, îngăimă ea cu glas trăgănat, poate tot s-a găsi ceva; numai dacă te-i mulțumi, dragu mamei.

— Da m-oi mulțumi, mătușă, cu ce-a fi, numai să fie. Se întoarse, se înălță pe vârful degetelor și, întinzând după horn o mână uscată și lungă, trase afară o legătură ce părea a fi cu făină și o puse pe vatră; apoi ieșind în ușă:

— Fă Aniță, făăăă... Hei! n-auzi, Anițoooo!... începu ea să strige cu un glas de pânză nouă și sclivisită, ce parcă s-ar rupe pârâind.

O pauză, și de nicăieri nici un răspuns.

— Fă Anițoooo!... — pauză — dare-ar boala-n tine! Iar te-ai pus cu găinile la dughit... mânca-te-ar lupchii să te mănânce!...

Nici un răspuns. Baba scoborî pragul și dispăru. Peste câteva minute, se întoarse și intră înlăuntru; iar în urmă, și priponită parcă de ghebul ei prin firul subțire și nevăzut al unui fluid magnetic, privazul îngust al ușii se umplu cu un fel de dihanie, căreia cu greu i-ai fi putut hotărî un loc pe scara lungă a viețuitoarelor... Ceea ce baba

înțelegea sub numele mângâios de "hică-mea" era, de astă dată, un soi de Quasimodo de gen femeiesc, pentru alcătuirea căruia natura sleise, cu dărnicie, toate comorile sale de monstruozități... Astfel, între niște umere largi și fără nici o înclinare în jos, lipise, fără mijlocirea gâtului, un cap cât o stamboală de mare sau, mai bine zis, o claie de păr negru, aspru și încâlcit la un loc cu paiele murdare și gălbii ale strohului cald, din care chiar atunci se părea că ieșise; pe aceeași linie cu bolta frunții înguste și sub cele două arcuri negre ale unor sprâncene stufoase, zvârlise, ca cu mistria și la întâmplare, două priviri albicioase și holbate, din care o încremenire hipnotică stinsese parcă orice lumină; nasul, tupilat și cu pântecele la pământ, își ridica în aer numai nările sale imense și largi, deasupra unei guri spintecate până la urechi; iar de sub buzele-i groase, vestede, cărnoase și răsfrânte una-n sus și alta-n jos, înaintau spre afară două raghile rare de dinți ruginiți; câinești, mai îndrăzneți, încălecaseră peste amândouă încheieturile umede și lucitoare ale buzei dedesubt; pe dreapta și de sub barbă, atârna greu și noduros, până în josul sânului, o traistă vie de piele caldă cu pete galbene, vinete și roșii... Și de n-ai fi știut că aceea e o gușă, ai fi zis că duce în brațe un copil schilod și neisprăvit.

Înțelege deci oricine că nu suferii pe Anița să se amestece în bucătăria mea; singur, așadar, rasei de pe ceaun rămășițele de coajă uscată ale unei vechi mămăligi, singur mi-l clătii cu apă și singur mi-l așezai pe cei câțiva bolovani înșiruiți, ca pirostrii, în jurul unui foc, ațâțat afară de Anița; iar când apa începu a fierbe, tot singur aruncai în ceaun pumnul de făină ce aveam la îndemână, singur curății și tăiai în felii subțiri câțiva cartofi și o ceapă, ba, dacă nu mă înșel, tot singur hăcuii pe palmă câteva fire de

mărar și le aruncai pe toate în apa care clocotea umflată cu făină cu tot... Și de multe ori stau și eu și mă gândesc cum de-și greșește cineva menirea câteodată ! !... Unde-aș fi eu astăzi de mă făceam bucătar!... Iar când răsturnai, pe niște foi late de brustur, mămăliga mea heteroclită și începui a cărăbăni din ea cu o foame de lup, mă încredințai că pot exista descoperiri și mai mari decât ale lui Kepler sau Copernic... Mâncai și, în loc să-mi spăl mâinile, frecai, după legea artei, palmă de palmă, iar mămăliga lipită de ele căzu, cernându-se în ciuciuleți uscați și mici, ca un fel de libațiune postumă pentru zeitățile flămânde ale pădurii!...

Până ce baba și cu Anița să mai trebăluiască nu știu ce, dădui ocol casei spre a chibzui un loc mai potrivit pentru cvartirul meu de noapte și, spre marea mea bucurie, descoperii dindos și la lumina unui chibrit o poiată de scânduri plină cu fân, bine închisă de toate părțile, afară de ușa care stătea în lături.

"*Sententia compos voti!...*" *1* ar fi strigat cu entuziasm Horațiu, dacă și el ar fi avut ca mine

prilejul fericit de a fi cal pentru o singură noapte măcar.

Cu greu, nu e vorbă, dar înduplecai în cele din urmă pe baba mea să-mi îngăduie de a mânea peste noapte în poiata ei cu fân...

Ba că am să-i împrăștii fânul, ba că Pisicuța are să-i mănânce fânul, ba că am să arunc, cine știe cum, vreun chibrit în fân și o să-i dau foc casei, ba că ce-are să zică Gligori, când s-a întoarce și-a auzi...

— Ian ascultă, mătușă dragă, zisei eu, tăind scurt scânciturile babei mele, mai întâi de toate o să-ți plătesc orice stricăciune și pagubă ți-aș face în fânul d-tale. Cât despre

Gligori să-i spui că a trecut silvicultorul pe-aici și că a mas peste noapte în poiata lui cu fân; acum înțelegi?...

— Da... 'neata... ești?...

— Ei da! Eu sunt mai mare peste păduri, altfel ce crezi d-ta c-aș căuta eu pe-aici?...

— Apoi atuncea mâi, mamă, unde vrei și să ne iertați, că, dă, noi nu știm...

— Nu face nimica, mătușă dragă.

— D-apoi n-o să avem ce să vă dăm de așternut...

— Nu te supăra cu nimica, mătușă dragă, am tot ce-mi trebuie; du-te de te culcă. Culmea dorinței" "(H o r a ț i u , *Arta poetică*)" (trad. autorului)."

Baba intră în casă și trase ușa după dânsa. Anița rămase afară și se pierdu în noapte, eu umflai șaua și desagii și intrai în poiată cu Pisicuța de căpăstru...

Aprinsei, în loc de lampă, fitilul cu benzină al unei mici chibritelniți de buzunar, legai pe Pisicuța într-un colț al poieții, îi aruncai dinainte un braț bun de fân, închisei și înțepenii ușa pe dinăuntru cu un par zdravăn, pusei șaua în loc de pernă și, înfășurat în manta, mă trântii spre odihnă în fânul moale și adânc.

Stinsei lumina. Cât voi fi dormit nu știu, destul că, într-un târziu, mă deșteptai, sau cam așa ceva mi se păru că se întâmplase cu mine... Știu eu?... Poate că nu sfârșisem de visat încă vreun vis îndărătnic, ce ținea mortiș la întregimea sa și-și mâna deci fără sfială fantasmagoria lui peste hotarele pipăite și aievea ale treziei mele... Se poate!... Mai știi?... Oricum, însă auzeam sau mi se părea că aud, cel puțin, acum din înaltul cerului, acum din adâncul pământului, acum pe aproape, acum de departe, o muzică, o orchestră, o fanfară... Mă ridicai într-un cot prin întuneric și ascultai... Da! o instrumentație bizară din concertul

căreia nu lipsea nici piculina, nici oboiul, nici trâmbița, nici flighehornul, nici contrabasul, nici ocarina, nici flautul, nici doba cea mare și mai cu seamă cimpoiul, care acum se umfla cu țipăt înalt de trișcă crăpată, acum se dezumfla cu fosăit de gâscă sau de cucuveică ce doarme sub o streșină de biserică... Și nici într-un chip nu puteam prinde cu urechea depărtarea de la care venea această bizară orchestrație wagneriană... Poate că visam încă... mă pipăii, mă scuturai cu amândouă degetele cele mici în fundul urechilor, ba mi se pare că-mi arsei și o palmă prin întuneric... Unde!... Eram deștept după toate regulile!... și cu toate acestea fantastica simfonie, mânată când încoace, când încolo, de lunecarea nestatornică a unor valuri de vânt, se juca parcă de-a *prinde-mă* cu zăpăcitul meu auz... Sau poate... Dar ce să caute pe locurile acestea și la vremea asta vreo oaste cu muzica-n frunte?... Dar dacă?... Și în închipuirea mea cuprinsă de groază, mi se părea că văd pe babă cu botul mult mai ascuțit, cu părul mult mai speriat, cu mustețile mult mai lungi și cu doi cărbuni aprinși în loc de ochi, cum, sub lumina roșiatică și fioroasă a lunii, diriguiește, cu o vargă de alun, un taraf negru de duhuri necurate... Sării ars în picioare, prin întuneric, drept în mijlocul poieții... Să aprind chibritelnița?... Ar fi fost lucru necugetat: știu eu ce putea să fi fost afară?... Bâjbâind și tiptil, mă apropiai de ușă, lipii urechea și ascultai... Sus în aer țipa o trâmbiță cu sunet rupt, în podul poieții răsuna o darabană, dinspre pădure sufla un cimpoi cu toate triștile sale, la stânga ciripea o piculină, sub picioarele mele fosăia ceva repede, greu și înăbușit... Căutai să mă acăț de ceva, ca să mă sui mai sus... Nu găsii nimic... Îmi veni amețeală... Nu știu ce făcui, dar făcui ceva... poate că-mi făcui cruce... poate... știu atâta că mă trezii în mână cu chibritelnița

aprinsă... *"Alea jacta est"*... Smuncii parul, deschisei ușa și ieșii afară... Și cred că, în clipa aceea, omenirea număra un erou mai mult... Și iar ascultai, întro mână cu chibritelnița și în cealaltă cu degetul pe trăgătoarea revolverului... Fanfara se depărtă și, din concertul infernal, cel mult dacă mai străbătea până la mine, de peste întunericul pădurilor, bâzâitul depărtat și nehotărât al cimpoiului... Tot nedumerit, dar cel puțin mai liniștit intrai în poiată... N-apucai bine să pun mâna pe ușă și s-o închid, și fanfara începu de pretutindeni mai îndrăcit... O răzvrătire se produse în toată ființa mea și furia luă locul fricii... eram pe punctul de a descărca în toate părțile cele șase focuri ale revolverului meu, când zăpăceala mișcărilor mele, privirea mi se îngropă în lipsa neagră a unei scânduri din susul peretelui dimpotrivă... Poiata era despărțită în două și, pentru o clipă, cel puțin, mi se păru că pe spărtură izvorăște diabolica fanfară până la mine! Iute îngrămădii fân peste fân, Pelionul peste Ossa, mă suii, mă acățai, mă înălțai și ajunsei la spărtură... Înaintai chibritelnița și vârâi capul... Privii în lături... Zarurile au fost aruncate.

privii în jos... Și acum mă mir că n-am rămas petrificat: silită de căldura culcușului său de paie și fără teamă de privirile oarbe și discrete ale nopții, fără grijă și cu fața-n sus, dormea... Anița; și... Și mă mir și acuma că n-am rămas petrificat... iar din gușa ei cu umflări și dezumflări ritmice, izvora infernala fanfară...

— Ptiu!... ucigă-te crucea!... Retrăsei din spărtură capul cu chibritelniță cu tot și mă culcai din nou, dar nu mai putui adormi.

Dimineață, până-n ziuă, dădui babei ce dădui și apucai la vale pe poteca din pădure.

"Hm! Ș-apoi să mai zică cineva că istoria cu capul

Meduzei e o poveste!...”

Fără voie întorsei capul și privii îndărăt... nu mă urmărea nimeni.

PĂRINTELE GHERMĂNUȚĂ

...Și, o bucată de vreme, botul ascuțit al babei, cu mustețile lui sure și lungi, și gușa noduroasă a Aniței, cu fanfara ei cu tot, stăpâniră îngrozita mea închipuire; cum însă eram silit de răcoarea și umezeala dimineții, îmi aruncasem peste umeri mantaua mea imensă, de sub ale cărei poale lungi și răsfirate împrejur, cel mult dacă se mai iveau spre afară urechile mici, drepte și ascuțite și botul negru și fin al Pisicuței... Pătrunsă și stăpânită parcă și ea de solemna măreție a împrejurimilor, călca cuminte oarecum și măsurat, și mergea cu pas mărunt, domol și meditativ. Și, de m-aș fi luat după mișcarea plină de înțelegere și în toate părțile a urechilor ei, ar fi trebuit să cred că auzul ei, cu mult mai mare destoinicie decât al meu, prindea, din depărtări nemăsurate, feluritele glasuri nehotărâte și că se îmbată și ea de șoptirile tainice și pline de farmec, ce însoțesc, de pretutindeni, în faptul curat al zilei, nețărmurita deșteptare a Firii... Pierdut câteodată în larga și neprihănita singurătate a naturii, cine n-a ascultat graiul duios și mistic, în care adierile călătoare ale dimineții își destăinuiesc frunzelor adormite ale codrului eterna lor dragoste? Al cui suflet n-a întinerit în fața unei picături de rouă, ce îndoaie, sub greutatea răcoroasă și scânteietoare, fruntea încărcată parcă de gânduri a unei flori? Cu măsura scurtă și neîndestulătoare a inimii sale, cine n-a căutat totuși să socotească nemărginitul adânc al patimii

nevinovate, cu care o undă zglobie își lasă strălucitoarea-i goliciune în voia dezmierdărilor șăgalnice ale unei raze de lumină, spre a-și arunca în urmă, peste pudoarea-i parcă jignită, haina de umbră a pădurilor? De câte ori, în mijlocul arborilor muți și neclintiți, nu ne-am simțit ca în tovărășia unor vechi și buni prieteni guralivi! De câte ori nu le-am destăinuit lor durerile noastre și de câte ori, mai cu seamă, nu ne-au alinat ei aceste dureri! Din nenumăratele generațiuni de foi putrede și îngrămădite de vremuri unele peste altele, cine n-a văzut cum își ridică fruntea, rar și sfios, o floare albastră sau roșie, și cine, iarăși, n-a înțeles cum răsare viața din păturile eterne ale morții?... Și, în fața veșnicei nimiciri, și în fața veșnicei reînvieri, cine nu s-a simțit el însuși lunecând pe rostul fatal al lucrurilor spre însăși neînlăturata și desăvârșita sa neființă?... Și cine n-a îndreptat atunci, din nestatornicia lumii acestea, o dureroasă amintire spre lumea de veșnică odihnă a celor ce nu mai sunt?... Și... al cui suflet n-a simțit răsărindu-i, fără de voie, o lacrimă caldă la capătul cugetărilor sale?...

Și botul ascuțit al babei, cu mustețile lui sure și lungi, și gușa noduroasă a Aniței, cu fanfara ei cu tot, își topiră ființa și se mistuiră parcă în valurile adânci ale unui soi de caldă filozofie melancolică și visătoare; iar de pe depărtările înalte ale pădurilor, un prelung șuier ascuțit și melodic străbătu până la mine... Un mierloi saluta — se vede — cu glas prevestitor întâile raze ale zorilor ce deschideau, în calea soarelui, porțile înflăcărate ale răsăritului... Într-o clipă, peste tot cerul din stânga, păienjenit de rețeaua rar întrețesută a pădurilor, se desfășură și se întinse, din miazăzi spre miazănoapte, o imensă perdea de lumină trandafirie, ale cărei margini de deasupra se topeau sus de tot și se pierdeau pe nesimțite în înălțimile

limpezi și largi ale văzduhului vioriu de dimineață. De după depărtările umbroase ale pământului se deschise, ca un colosal semicerc de aur înflăcărat, geana aprinsă a soarelui și, cât ai clipi, trunchiurile neclintite și netede ale brazilor se poleiră de o lumină curată și rece... Iar în solemna încremenire a firii, nu se mișca, încet și gânditor, decât doar chipul meu tăiat în umbră pe fundul de lumină al adâncului pădurilor din dreapta... De pe pământ la ceruri, tăcerea sfântă de pretutindeni se îndrepta ca un imn de imensă rugăciune a făpturii către Ziditorul său... Și fu un moment când Pisicuța nu mai simți, desigur, nici o povară pe spatele sale... Sau sunt momente, cel puțin, când "conștiința de sine" desprinzându-se ca o lipitoare sătulă și căzându-ți de pe suflet, întreaga ta ființă se desface, se topește, se împrăștie și, ca un prinos curat și neprihănit, se înalță pe trepte de văzduh și de lumină către Dumnezeul său etern... Atomul devine imensitate! Te cauți și nu te găsești nicăieri, sau te cauți și te găsești pretutindeni!...

Deodată Pisicuța, ca îngrozită parcă de o vedenie fioroasă, se opri ca trăsnită din mers, începu a sforăi și a se smunci îndărăt, vădind dorința de a mă scutura jos de pe spatele sale și a mă arunca cât colo la pământ, cu tot calabalâcul meu sentimental de visătoare filozofie... Toate îndemnurile și silințele mele de a hotărî să-și urmeze calea fură zadarnice; iar când văzui, în cele din urmă, că echilibrul meu e aproape primejduit, descălecai și, târând-o de dârlogi, cercai a o îndemna să pășească peste stavila nevăzută ce din senin parcă se ridicase în fața ei; dar nici în ruptul capului nu se dădu urnită din loc cu un pas măcar înainte: ba, dimpotrivă, ea se încumeta să mă târască pe mine înapoi. O lăsai un minut să se liniștească; tremura cum îi varga și, sforăind, se uita cu ochii speriați în toate

părțile. Năzatică n-o știam și, prin urmare, numi puteam da cu socoteala ce se întâmplase cu dânsa... Mă mulțumii deci, deocamdată, să stau locului și să mă lupt cu smunciturile ei, spre a n-o scăpa din mâini. Oboseala o mai liniști puțin: mă dădui pe lângă ea, o bătui ușor pe gât, o scărpinai pe sub bărbie, o mângâiai pe ochi, o netezii pe obraz... Ca de obicei, își rezemă capul pe umărul meu și, pentru un moment, om și cal alcătuiră, în liniștea pădurilor, un grup din toate privințele vrednic de dalta unui Fidias sau Praxiteles... Cum însă n-aveam nici gândul, nici gustul și nici timpul de a trece la nemurire pe calea aceasta, căutai să-mi tălmăcesc pricina acestor năzăreli sau poate chiar *marafeturi* ale Pisicuței. Iată pentru ce, cu drept sau fără drept, bănuii că vreo sălbătăciune de lup sau de urs trecuse pe acolo cu puțin mai înainte, că străbătuse de-a curmezișul peste drum și că lăsase, pe urma ei, o dâră de miros în aer, pe care nasul Pisicuței, cu mult mai priceput decât al meu, o descoperise și peste care ea, mai puțin curajoasă decât mine, nu îndrăznea să treacă. Îmi veni în minte o idee genială: vârâi mâna în desagi și scosei iute prosopul meu de drum cât toate zilele de lung, al cărui miros heteroclit eram încredințat că va covârși și se va înălța victorios peste toate miresmele acre și sălbatice ale tuturor fiarelor universului... Nu degeaba stătuse el atâta vreme sub ocrotirea desagilor mei, în strânsă vecinătate cu tot soiul de măsline vechi și zbârcite, cu usturoiul și ceapa greu mirositoare, ce alcătuiau temelia merindelor mele de drum, cu coșcogea oaie prefăcută în căciulă de vremuri grele și, în sfârșit, cu câte alte opinci neargăsite, cu câte soiuri de brânză cărămizie, cu câte feluri de unsori de ciubote, cu câți piepteni, rari odată și lungi în dinți, dar ajunși acuma deși, cu dinții scurți de tot!...Și când

prosopul meu își destinse spre pământ jilava, unsuroasa, boțita și gălbia sa lungime, mă încredințai încă o dată că, pentru întâia oară în viața mea, îmi încolțise în minte o idee genială... Iute și cât ai clipi, capul Pisicuței întreg dispăru sub lungimea întorsăturilor late și de mai multe ori ale nesfârșitului meu prosop... Iar când făcui din dârlogi Pisicuței chip să păsească înainte, ea păși, fără frică și fără încăpățânare, peste neînvinsa și îngrozitoarea stavilă aeriană, ce, cu o clipă mai înainte, părea că se ridicase în fața ei. Și iată cum, mulțumită atotputerniciei făcătoare de minuni a prosopului meu, ieșii din o neașteptată și grea încurcătură, și iată pentru ce încă, în tot lungul drumului, nu îndrăznii a atinge câtuși de puțin și nu profanai deloc sacrosanta înfățișare a smeritului meu prosop... Cine știe? Poate că-mi era scris, în pribegia mea fără de țintă, să mă întâlnesc cu diferite dihănii... m-aș fi înfășurat atunci cu minunatul meu prosop, după cum se înfășura Iris cu minunata sa cingătoare și, ca sub o egidă de biruință, aș fi străbătut, ca și dânsa, în lung și în lat, lumile largi ale bunului Dumnezeu!... Toate puteau să fie așa; dar, până atunci, nu știu pentru ce mă uitam adesea îndărăt și căutam cu ochi speriați în toate părțile... Nici vântul, încremenit pe creștetul înalt al pădurilor, nu-și mai cânta frunzelor eterna sa elegie, nici florile mici și sfioase nu-și mai îndreptau ochii lor albaștri și limpezi, din adâncul umbrelor presurate cu nestatornici fulgi de lumină, spre vechiul și credinciosul lor amant... din susurul tăcerii netulburate, glasuri străine și fioroase mi se păreau că se desprind în răstimpuri, și inima mea, ca înțepată fără veste de ceva ascuțit, le însemna pe toate cu bătăi pripite și repezi; în preajma ochilor mei și în oglinda închipuirii mele muncite de vedenii, gheburile crâmpeielor de putregaiuri, acope-

rite cu ierburi sălbatice, sau șoldurile goale ale unei stânci, cu haina ei de mușchi sfâșietă de vijelie, se înfiripau și trăiau viața scurtă a unei năluciri apocaliptice, care mi se părea că se mișcă încet, se târăște furiș, vine, ajunge și întinde spre mine o gheară flămândă și ucigașă... Mă feream în lături speriat... era o creangă mai îndrăzneață, care sau căuta să-mi mângâie fața, sau năzuia chiar să-mi radă pălăria de pe cap...

De la o vreme însă băgai de seamă că, dacă eu mă gândeam cu tot dinadinsul la fel de fel de dihănii, ele, în schimb, habar n-aveau de existența persoanei mele pe pământ...

N-aș putea spune cât mersesem; atâta știu că, potrivit pornirilor mele, căutai să mă ridic iarăși spre cerurile din care mă scoborâsem cu puțin mai înainte... Sufletul meu își destinse aripile, ochii mei se înălțară și, prin bolțile de umbră înaltă ale pădurilor, căutară să deschidă gândului meu un drum spre largul limpede al văzduhurilor!... Uitasem însă că soarele nu e alcătuit de Cel Atotputernic numai ca să-și facă zilnica sa călătorie de la răsărit spre apus, ci că i s-a mai dat și menirea de a însemna, din înaltul tăriilor, prânzul oamenilor de pe pământ și, în popasurile sale cerești, de a se mai opri câteodată și drept inima cuiva, fără ceas hotărât... Astfel, când privirea mea pământeană se întâlni cu el în ceruri, mi-l găsii oprit "drept inimă". Și iată cum, din ceruri mă văzui silit a mă scoborî iarăși pe pământ; de astă dată însă drept în fundul desagilor mei... Sărmanii mei desagi!... ei înșiși erau flămânzi și costelivi, ei înșiși aveau coapsele deșelate și pântecele lipit de spate... Trecuseră frumoasele lor zile de îmbelșugată rotunjime, după cum trecute erau și pentru mine frumoasele zile de la... Aranjuez; iar când mă abătui din potecă

sub o umbră mai deasă și-i luai din spatele Pisicuței, mi se păru că vor să zboare în sus cu mine cu tot, în loc de a cumpăni spre pământ... atâta erau de ușori... Îi pusei totuși cu de-a sila jos și scotocii cu deamănuntul prin fundurile lor... pustiu, sărăcie și nimic! Și totuși, de câte ori o ceapă, un cățel de usturoi și o coajă preistorică de pâine nu ți-ar înlesni nălucirea de o clipă a unui ospăț vitellian! De câte ori două-trei măsline zbârcite n-ar trage mai mult, în cumpăna flămândei disperări, decât ochii negri, umezi și voluptoși ai celei mai molatice hetaire!... Și degetele mele, cuprinse de frigurile foamei, scotoceau tremurând fundurile adânci ale desagilor și, în închipuirea lor hămesită și oarbă, luau opincile scorojite drept niște imense coji de pâine uscată, ghemul de târsâne drept o ceapă cât un cap de motan, iar pieptenii mei drept cine știe ce șușăniți de străveche pastramă rămasă de pe vremuri și scăpată, ca prin minune, de furia flămândă a dinților mei... Și când mă gândeam eu că întru nimic nu eram mai prejos decât toți eroii tuturor odiseelor homerice, și când mă gândeam eu că vicleanul fecior al lui Laerte înghițise, în pribegia lui fatală, atâtea spate de boi grași sau de berbeci cu lâna de argint... ei bine, mă simțeam nedreptățit... Cel puțin de mi-ar fi ieșit un urs înainte!... l-aș fi mâncat tot, de la vârful unghiilor până la ascuțișul urechilor... sau, de m-ar fi mâncat el pe mine, ei bine, tot eu m-aș fi ținut cel sătul!... atâta eram de flămând! Și, în fundul desagilor mei, nimica, sărăcie și pustiu... Rămăsei abătut, și toată putința mea de cugetare se scoborî din cap în pântece... Ce să faci? Să te apuci, ca Moartea, de ros smicele tinere de pe lângă rădăcina copacilor bătrâni? Să te înșiri la rând cu Pisicuța și, lăsându-ți gura apă, să ronțăiești cu deliciu firele roșietice și rare de chir sălbatic? Să mănânci?... Da

ce să mănânci?... De-ar fi fost, cel puțin, așternută pădurea pe jos cu jir în loc de cucuruzi de brad, calea-valea... Dar așa?... Și, în strășnicia deznădăjduitei mele stări, mă apucă un râs nebun... Ce ți-i și cu amintirile câteodată!...

Nu mai știu cu câți ani înainte, dar, în tot cazul, cam demult, fusesem pe coclauri cu un mare naturalist, mititel și iute ca un titirez și vânjos ca o vargă de oțel; el, după buruieni atingătoare de flora Moldovei în general, și a Ceahlăului îndeosebi, eu, de teleleu-Tănase; iar, ca apendice, cu cordele și zurgălăi, dna naturalistă, însoțită de micul și nedespărțitul său Bijucă, alb și flocos și cu botișorul dumisale totdeauna rece, trandafiriu și umed.

Plecasem din zori, cu sloboda, cu gând să ne întoarcem, pe la prânz, iarăși la gazda noastră de pe schit, la Sălăgeanu, vestitul învățător al muntelui, pe acele vremuri... Trecuse prânzul de mult și soarele, care n-avea de făcut nici o erborizație pe plaiurile cerești, pășise dincolo de amiază și-și căuta liniștit de drumul său înspre apus...

— Bine, *Alexandre*, întreba, din când în când, dna naturalistă cu glas ridicat și ascuțit, bine, dragă, da n-o să mai sfârșești odată cu buruienile tale? Uite, e târziu și Bijucă nu mai poate de foame, mititelul; o să trebuiască să-l duc în brațe până devale; nici nu mai poate merge, sărăcuțul!" Bijou, mon pauvre petit, viens ici!"...

Și Bijucă, care se trezise de mic tot între lume subțire și aleasă și care nu știa prin urmare decât franțuzește, își lăsa de multe ori trebile sale și, în sunet de zurgălăi și în tremurături de cordele roșii, alerga mărunt, cu lăbuțe albe și mici, la chemarea duioasă a stăpânei sale; iar limba lui îi atârna afară din bot, ca o molatică și tremurătoare foaie de trandafir bătută de vânt...

Și *Alexandre*, care n-auzea sau se făcea că nu aude, mic

și subțire cum era, și cu picioare subțiri de oțel, pe jumătate acoperit de sarcina imensă a herbariului său de hârtie sugătoare, zbura din buruiană în buruiană, se pleca din când în când, smulgea câte una, se ridica, o privea, o mirosea, o studia o clipă și sau o arunca cât colo ca netrebuincioasă, sau o așeza la rând, cu îngrijire și sfințenie, ca pe o comoară neprețuită, între doctele foi late și lungi ale pântecosului său herbarium de hârtie sugătoare!

— Bine, *Alexandre*, da n-auzi? Și *Alexandre* n-auzea.
— Iaca, domnule, îmi zicea de multe ori doamna naturalistă. Iaca, așa-mi face în fiecare vară; mă ia cu dânsul pe coclauri și mă poartă prin toate prăpăstiile după buruieni... Of! Doamne!... Când ai ști!

Și, în acest "of Doamne!", nerăbdător și nervos, și, mai ales, în acest "când ai ști", urmat de o trăgănată și oarecum confidențială și dureroasă reticență, un tălmăcitor de gânduri omenești ar fi putut citi întreaga istorie a unui suflet dezgustat...

— Dă, cuconiță dragă, îi răspundeam eu cu glas mângâietor, rece și părintesc; dă, mata ai putea, mai la urmă, să lași prea bine pe domnul doctor să plece singur în escursiunile sale științifice; d-sa, pe cât se vede, e un alpinist fără pereche; și o constituție gingașă și puțin rezistentă, cum e cea femeiască, nu poate răspunde la "tururile de forță" cu care domnul doctor se pare obișnuit. Nu vezi mata cu câtă ușurință suie și scoboară? parcă-i un titirez de oțel. Eu îl admir și, oricât de deprins mă simt și eu cu asemenea lucruri, m-aș lăsa totuși bătut, fără luptă și pe toată linia, de domnul doctor. Mă mir că mata ai curajul să-l urmezi; eu, unul, drept să vă spun...

— O! Domnule, domnule! zise ea, întrerupându-mă, da crezi dumneata că vrea să plece singur? zice că-i e urât

fără mine; și... uite, mă ia așa, pe toate coclaurile, fără să vreau.

— Și eu cred, cuconiță dragă, că — dacă lucrul stă așa — apoi doctorul are deplină dreptate.

— Deplină dreptate?... Și de ce, mă rog?... zise ea cu un glas subțire și prefăcut de ascendentă mirare interogativă.

— Pentru cuvântul foarte simplu că s-ar simți nemulțumit fără tovărășia dumneavoastră de fiece minut; sunt și lucruri pe care mata nu le înțelegi sau nu știi cel puțin să le apreciezi îndestul.

— Lucrurile, scumpul meu domn, se înțeleg și se apreciază după valoarea și după plăcerea ce-ți pricinuiesc, zise ea, scuturând cu capătul ascuțit al umbrelei ceva imaginar de pe vârful fin și lustruit al unuia din pantofii săi mici ca de copil.

— Tocmai, tocmai! și ar fi prilej, prin urmare, ca mata să te simți foarte măgulită, dacă nu și chiar foarte fericită.

— "Merci bien!... J'en ai assez de ces chozes-lí. "— "Si tôt?... "Și ca și cum ar fi lunecat înadins pe lângă punctul meu de întrebare, se plecă în mod foarte firesc, și, cu o măiastră ușurință, rupse un mare și frumos fir de romaniță albă ce tocmai se întâmplase răzleț în calea ei.

— Sunt așa de frumoase florile de munte, zise ea scoțând un bold — ea știe de unde — și prinzându-și floarea pe sân cu degete subțiri, ușoare și îndemânatice.

O privii zâmbind, fără să-i răspund.

— Nu-i așa? întrebă ea cu glas mlădios și stăruitor.

— Frumusețea, cuconiță dragă, e lucru cu totul relativ... și dacă florile, cochete și gingașe cum sunt ele, și-ar înțelege adevărata lor menire, ar trebui să-și aleagă drept patrie un alt loc, iar nu pământul rece și umbra posomorâtă și umedă a pădurilor.

— Cred că ele fac aceasta pentru ca să trăiască mai mult.

— Prețuiește mai mult o clipă de strălucire decât o eternitate de întuneric... Dar bietele flori nu știu aceasta...

— Da *Alexandre?... Alexandre?...* zise ea uitându-se în toate părțile cu un fel de spaimă prefăcută, oare ce s-a făcut? N-ai băgat de seamă încotro să fi apucat?

— Nu; dar, în tot cazul, cred că la deal. Începurăm a urca.

— Dă-mi voie, te rog, să mă sprijin de dumneata, zise ea apucându-mi brațul; nu mai pot; am presimțirea c-o să-mi sfârșesc zilele în vreo prăpastie din pricina buruienilor lui *Alexandre*.

— Aceasta ar fi o idilă pe cât de științifică, pe atât și de funebră, dragă cuconiță, dar totuși o idilă; ș-apoi... când e în cer atâta lumină, pe pământ atâta umbră, atâta liniște pretutindeni și...

— *Bijou! Ah, petit méchant! viens ici!...* Trebuie să știi, domnule, că Bijucă al meu e un nesuferit; uite cum rămâne veșnic în urmă și mă lasă singură...

Și Bijucă, în sunet de zurgălăi și în tremurături de cordele roșii, alerga mărunt la deal cu lăbuțe albe și mici, la chemarea de duioasă mustrare a stăpânei sale; iar limba lui îi atârna afară din bot ca o molatică și tremurătoare foaie de trandafir bătută de vânt...

— Foarte frumos, domnule Bijucă, zisei eu, adresându-mă cățelului când fu lângă noi, foarte frumos! Te-ai apucat, hoțule, de făcut pesemne idile cu florile și cu buruienile, și-ți părăsești stăpâna; dar dacă vine vreun urs ș-o mănâncă, vagabondule, cine să dea socoteală? Ia fă bine, te rog, și stai de pază mai pe aproape.

Doamna naturalistă îmi aruncă o privire ironică și

ghidușă, cum numai femeile știu să arunce.

— Așa-i că-s grea?... Așa-i că nu mă mai poți duce?... zise ea, la un moment dat, atârnându-se mai simțitor de brațul meu.

— Sunt în lumea aceasta, dragă cuconiță, și greutăți negative, care, adică, în loc să te atârne spre pământ, te ridică spre cer; s-ar părea atunci că, întocmai ca zeităților antice, ți-au răsărit aripi la umeri și că ai putea să străbați cu ele văzduhurile spre...

— Spre *Alexandre*? nu-i așa? zise ea, întrerupându-mă, spre *Alexandre*?...

Și, ca și cum ar fi stat să cadă, împiedicându-se, își împreună degetele amânduror mâinilor și se atârnă mai greu de brațul meu în jos.

Au femeile, câteodată, niște fantezii!...

— Desigur că spre *Alexandre*! decât vezi mata, cuconiță dragă, se poate prea ușor să rătăcești drumul și, în loc să te poți ținea de zborul lui ușor după flori și buruieni, se poate întâmpla, prea lesne, să te trezești, ca Alexandru Machedon, la porțile raiului...

— Bine... Bine... zise ea, privind nehotărât înainte și apăsând pe fiecare vorbă; bine, dar dacă sfântul Petru, care am auzit că e un bătrân morocănos și hursuz, nu-ți deschide ca să poți intra înăuntru, așa-i că tremuri de foame și de frig la porțile raiului?...

— O! o!... deloc, dragă cuconiță; sfărâmi porțile și intri în rai, rămânând ca sfântul Petru să se burzuluiască în urmă cât a pofti...

— Și ți s-a întâmplat de multe ori să sfărâmi porțile raiului și să înfrunți mânia prăpăditoare a sfinților săi păzitori?...

— Dacă nu mă înșel, dragă cuconiță, zisei eu, uitându-

mă la ea de sus în jos, mata ai aerul de a săpa prea adânc în sufletele omenești; aveți, pe cât se pare, apucături arheologice.

— Uite, uite! zise ea, întrerupându-mă și strângându-mă speriată de braț, uite, *Alexandre* a căzut jos; hai mai iute... i s-a întâmplat ceva...

Ca la o zvârlitură de băț înaintea noastră, doctorul, alături cu pântecosul său herbarium, stătea lungit cu fața-n jos și, rezemat pe amândouă coatele, făcea el știe ce, foarte grav și adânc cufundat parcă în ceva de mare însemnătate.

Ne apropiarăm, fără să ne simtă; iar când furăm lângă el și ne încredințarăm cu ce se îndeletnicea, ne bufni pe amândoi, deodată, și fără voie, un râs nebun...

Nici mai mult, nici mai puțin, doctorul păștea sau, cel puțin, dintr-o rariște de iarbă sălbatică, ciupea pe alese o anumită buruiană în trei foi mici, rotunde și de un verde-deschis, cu coada lungă, subțire și roșiatică și... o mânca.

Când ne auzi râzând la spatele sale, întoarse capul, ne privi foarte serios un moment; apoi, ca și cum lucrul ar fi fost cu desăvârșire firesc, își urmă înainte și cu băgare de seamă științifica sa cină, fără să zică nimic...

— *Alexandre*... bine, *Alexandre*, ce faci? pentru Dumnezeu! o să te otrăvești... Ce te-ai apucat să mănânci buruieni pe inima goală? începu să strige ca speriată doamna naturalistă.

— Îmi era sete, Natalie, și am dat aici peste *Oxallis acetosella, le pain du bon Dieu*, o plantă de un gust acrișor și foarte plăcut, care taie setea; uite, gustă și tu.

Și zicând acestea, îi întinse un mic smoc de *Oxallis acetosella, le pain du bon Dieu*...

Gustă ea, îmi dădu și mie... Și, la un moment dat, ne

trezirăm pe pântece, păscând foarte conștiincios iarba fragedă a pădurilor...

Iar Bijucă, neclintit și țapăn pe lăbuțele sale albe și mici, sucindu-și privirea când într-o parte, când în alta, se uita țintă la noi și căuta să-și dea socoteală cam ce ni se întâmplase... Și limba lui îi atârnă afară din bot ca o molatică și tremurătoare foaie de trandafir bătută de vânt...

— Află, doctore, ziceam eu păscând, că de va fi să-mi scriu vreodată amintirile, apoi să știi că am să te ridic cel puțin la treapta de proroc al evreilor; căci, mai la urmă, nu cred să fi fost întru nimic mai presus minunea marelui jidov, care a adăpat, în chip miraculos, cu apă de stâncă pe turma însetată a poporului lui Dumnezeu, decât minunea dumitale cu *Oxallis acetosella*. Și mare lucru să nu se fi încheiat, mai la urmă, dumnezeiasca putere a divinului Moise în descoperirea prin pustiile Arabiei a vreunei buruieni de soiul *acetosellei* dumitale... Mă rog, n-ai putea să-mi spui dumneata dacă în țara fericită a miresmelor se găsește măcrișul iepurelui... *id est, Oxallis acetosella*? Căci, drept să-ți spun, în *Pentateuc*, pe care l-am citit din scoarță în scoarță, n-am găsit amintindu-se nimic despre așa ceva.

— Fiecare climă cu flora ei, răspunse el scurt și sentențios, urmărindu-și netulburat păscutul său. . . . . .
. . . . . .

Era de mult de-atunci, dar în oglinda închipuirii se păstrează vii și nesterse unele amintiri ale trecutului; iată pentru ce, în strășnicia deznădăjduită a stării mele de față, râdeam singur ca un nebun...

Totuși de la o vreme se sfârși cu râsul și ochii mei rătăciți căutau în jos spre iarbă... Parcă era un făcut: multe din buruienile ale căror nume sucite îmi rămăseseră în minte de la doctor se înfățișau privirilor mele; numai" Oxa-

llis acetosella" părea că-și pusese pe cap chitia dracului...

Ce-mi folosea mie, de pildă, că *Geum montanum* îmi aținea calea cu florile sale galbene și mari? Ce mă încălzea pe mine că *Potentilla aurea* își răsfăța sub ochii mei florile sale portocalii?... În zadar *Campanula abietina* se uita la mine cu ochi albaștri și limpezi; în zadar *Cortusa matthioli* scânteia roș în calea mea... Și dacă *Impatiens noli tangere* îmi păienjenea drumul cu trunchiul său zvelt și răsfirat, apoi nu făcea aceasta decât ca să-și bată joc de mine — pentru ca, adică, să-mi arunce în nas toate semințele sale, de îndată ce m-aș fi atins de una măcar din păstările ei!... *Hedysarum alpinum* și *Dryas octopetala* aveau aerul să-mi dea de veste că mă aflu pe piscuri de munți vecine cu cerul; iar *Aconitum napellus* și *Aconitum moldavicum*, cu ochi albaștri închiși, întindeau posomorâți parcă spre mine potirul lor cu venin; numai *Papaver alpinum*, cu fața lui albă și oftigoasă, mă îndemna să mă culc și să dorm, având aerul de a căuta să mă încredințeze că somnul ține de foame...

Și de-aș fi fost măcar cine știe ce mare filozof grecesc! Aș fi mâncat, fără multă vorbă, cucută sau ceapa ciorii și, scurt, aș fi păsit fie *ad inferos*, fie la nemurire; m-aș fi mulțumit chiar cu smerita glorie a lui Pythagoras, care mânca bob și născocea table de socoteli... dar așa! !... Eu, simplu muritor din timpul meu!... Cel mult dacă "Atropa belladonna, aliter "mătrăguna, își mai deschidea, cu dragoste, în calea mea, brațele sale albe de femeie vicleană...

Și când mă gândeam eu că, tot împreună cu marele, dar micul și vânjosul meu naturalist, și tot cu plăpânda și eterica sa jumătate, și tot cu Bijucă cel mic, flocos și alb, sub privirile iscoditoare ale lunii pline, ce-și cumpănea, în miez de noapte, mersu-i înalt deasupra văcăriei Mânăstirii Neamțului, mâncasem, în lipsă de pâine, și cu o foame

pantagruelică, sardele de cutie cu mămăligă caldă! Și când, mai ales, îmi aminteam că, mai pe urmă cu câțiva ani, doamna naturalistă, din fundul unui molatic fotoliu de București, mă încredința că niciodată nu ospătase mai cu deliciu decât atunci!...

— Ș-apoi, ce odihnă sfântă! adăugam eu cuprins de melancolia părerilor de rău, ce dulce dormeam noi cu toții, înmormântați într-o moale și îmbălsămată căpiță de fân răsfirată ca saltea, sub privirile mângâioase ale stelelor!! Cu ce farmec negrăit eram legănați de simfoniile tăcerii adânci, întrerupte în răstimpuri de țârâitul depărtat al greierilor de noapte!!... Și era așa de frig... și era așa de cald!...

— Desigur... desigur... observa ea rar și gânditor, cu privirile pierdute parcă în depărtările altor lumi, desigur că trecutul e un frumos apus de soare... și când te gândești că, de nicăieri, o altă rază de lumină nu va mai veni să dea strălucire norilor posomorâți ai vieții!...

Și, întrerupându-se, ridica spre podele ochii ei adânci și umezi...

— De ce? o întrebam eu cu glas mișcat și cu privirile pierdute în lumea privirilor ei, de ce am jeli numai soarele ce apune și n-am nădăjdui și în soarele ce va să răsară?... Oare, dacă o frunză se scutură, o altă frunză mai plină de viață nu răsare la loc? Și dacă o floare se vestejește, oare altă floare nu reînvie mult mai strălucitoare în primăvară?...

Întorcea molatic capul spre mine și mă privea cu zâmbet amar.

— Crezi încă în primăveri și în răsărituri de soare, în frunze care renasc și în flori care reînfloresc? Desigur... desigur... ești un om fericit!

— Cred, cel puțin, că, în putrejunea din care suntem

alcătuiți, este și ceva etern...

— Și acel ceva? ...Îi sărutam mâna și plecam. . . . . .
. . . . . .

Ei bine, când mă gândeam la toate acestea, mă apuca amețeala; și mă uitam, în toate părțile, pe jos, după *Oxallis acetosella, le pain du bon Dieu*; sau, cum s-ar zice, după măcrișul iepurelui; dar măcrișul iepurelui își pusese pe cap chitia dracului.

Mă hotărâi să-mi fur căciula ca țiganul. Așezai șaua la rădăcina unui brad, așternui mantaua, mă lungii cu fața-n sus și mă hotărâi să-mi închipui că nu mi-e foame... Țiai găsit! Avea Pisicuța un așa talent la rontăit iarba și la ucis între dinți vârfurile tinere și fragede ale crengilor, încât îți lăsa gura apă.

Deodată, Pisicuța se opri din păscut și, cu un smoc de iarbă înflorită ce-i atârna afară din bot, se uită țintă și speriată, oarecum, la deal...

"Vreo dihanie!..." îmi fulgeră mie prin minte. Și punând mâna pe revolver, mă sculai iute și drept în picioare. Un călugăr scobora încet, pe potecă la vale, cu o mare și umflată traistă la șold.

"Mântuirea ta prin tine, Israele" cugetai eu întorcând cam pe dos versetul biblic, ceea ce, potrivit împrejurării, însemna că mântuirea mea stătea în traista umflată de la șoldul călugărului.

— Blagoslovește, părinte, și cale bună, zisei eu, când călugărul fu în dreptul meu.

— Mulțumim d-voastră, domnule, mulțumim d-voastră, Domnul!...

Și îndreptându-și spre mine fața-i palidă și slabă, mă privi smerit și sfios, strângându-și îngrijit, cu degete aspre, noduroase și tremurătoare, rasa la piept.

— Îi fi ostenit, părințele; vii de departe? Ia mai șezi colea oleacă, de te hodinește.

Și-i arătai spre locul unde șezusem eu lungit cu capul pe șa.

— Mulțumim d-voastră, domnule, mulțumim d-voastră, îngână el pe o notă oarecare din pisaltichie, răsfirându-și pe piept degetele ruginite ale stângii sale, iar cu dreapta netezindu-și sfios și smerit de sus în jos barba-i sură și încâlcită; dar ne-am grăbi, că suntem cam de departe, încheie el, înclinându-se cu oarecare evlavie înaintea mea.

— Da ia șezi; c-un ceas mai devreme ori c-un ceas mai târziu, n-o să fie mare treabă; șezi!

Mă pusei jos, se puse și călugărul.

— Vii de departe?

— Tocmai din fundul Ciungului, domnule.

— Ești de pe la vreun schit din apropiere, nu-i așa?

— Tocmai de la Nichit, domnule.

— Da ce? Nichitul e așa de departe de aici?

— Apoi tot a mai fi cale ca de-o jumătate de zi.

— Și după ce-ai fost sf.-ta tocmai prin fundul Ciungului?

— Apoi după oleacă de bureți; ia mai uscăm și noi pentru iarnă, că, dă, cu de-aiste ne mai ținem și noi viața.

— Ș-apoi tocmai prin fundul Ciungului după bureți?

— Apoi nu sunt mai pe-aproape, că-i culeg țigancele, de-i duc la târg.

Și umblam cu vorba împrejurul trăistii călugărului, cum umbla vulpea împrejurul gărăfii cu mâncare a cocostârcului.

— Da nu mi-i vinde și mie vreo câțiva dintr-înșii, dragă părințele?...

— Da, mă rog, poftiți, iaca; se grăbi să zică călugărul, scoțând traista din gât și punându-mi-o dinainte; iaca,

luați cât vă trebuie, că eu mă pot duce să-mi mai culeg alții și în altă zi.

Și fața călugărului se înseninâ de bucurie la ideea că poate își răscumpărase pielea cu prețul a câțiva bureți.

Ce bureți!... erau niște hribi arămii, fragezi și mici, de-ți venea să-i mănânci de cruzi.

— Apoi, dacă-i așa vorba, părințele, ia să facem noi colea un foc ca acela și să-i tragem o față de mâncare, să se ducă vestea. Trebuie să știi, dragă părințele, că-s rupt de foame; vin și eu cam de departe ș-am rătăcit pe meleagurile aistea ale sf.-tale; de-aseară n-am pus nimic în gură.

Și în toată această păcătoasă și nevoiașă stare de lucruri, nota epică nu lipsea...

Astfel, când iscusitul meu călugăr, cu un amânar de oțel în formă de scoabă veche, prinse a scoate din vinele mute și negre ale unei cremene reci un izvor de scântei luminoase și când, mai ales, din frunzele uscate și îngrămădite peste iasca aprinsă, începu să se ridice în sus fumul negru și înăbușit, mi se păru că stă în fața mea Achates, cel mai mare meșter al vechimii în scăpărat cu amânarul și cel mai iute și îndemânatic alcătuitor de focuri din vreascuri și din frunze uscate al vremurilor de demult... Și cât pe ce să zbor pe aripile nărăvitei mele închipuiri, spre clasice pustiuri arzătoare și gălbii și cât pe ce să înfiripez, din stâncile împrejmuitoare mie, o lume de monștri aeroceraunici, care, din fundul negru al umbrei pădurilor, m-ar fi privit cu ochi încruntați și ar fi rânjit fioros la mine cu gingini vinete și goale!...

Și vreascurile n-apucaseră încă să se prefacă în jăratic și hribii nu fuseseră puși încă pe rug, și eu mai că suflasem în gând aproape toate ciupercile din traista călugărului...

Și de cumva, pe lângă șoaptele tainice și înalte ale vântului cu frunzele, pe lângă murmurul etern al apelor străvezii cu pietrele peste care curg și trec în calea lor fatală, pe lângă orchestrația aeriană și plină de farmec, pe care o alcătuiesc, în miezul înflăcărat al zilei, muzicanții înaripați și fără de număr ai lui D-zeu, pe lângă atâtea melodii ale văzduhului, izvorâte de pretutindeni din nevăzute harfe eoliene, mai adaugi și "hangul" unison, pe care-l ține, cu glas înalt de trișcă crăpată, sfârâitul hribilor pe cărbuni, apoi vă pot încredința că muzică mai serafimică n-ați auzit!... Și eu cred că, dacă simfoniștii clasici ai vremurilor noastre n-au atins încă nici unul culmea meșteșugului lor, apoi aceasta nu se datorește decât împrejurării că nici unul din ei n-a mâncat ciuperci fripte la umbra pădurilor!

Și hribii, așezați pe spate și cu pântecele-n sus, sfârâiau pe cărbuni, iar măruntul meu călugăr îi presura pe piept cu sare și piper și punea în această îndeletnicire atâta măsură și chibzuială și, fără să-și dea seama, așa își țuguia buzele pe linia întinsă a celor două degete, cu care-i presura, încât ai fi zis că vrea să-i sărute pe toți, de rând. Din când în când, câte un hrib mai puțin răbdător la usturimea focului ridica dintr-un șold, pocnea și, așezându-se iarăși pe cărbuni, sfârâia înainte.

— Gata friptura, părințele? întrebam eu de departe, cum stăteam lungit cu fața-n sus, cu capul pe șa în loc de căpătâi și cu degetele amânduror mâinilor încleștate la ceafă.

— Gata, acu, numai să se mai frigă oleacă, c-apoi cade greu la inimă.

Și în privegherea diriguitoare și cu multă băgare de seamă a acestei fripturi anahoretice, nu rareori se întâmpla ca măruntul meu călugăr să-și tragă iute mâna de pe

câte un hrib ce nu stătea tocmai cuminte pe jăratic, să scuipe pripit pe cele două degete diriguitoare și să-și scuture în aer mâna de ele, ca și cum ar fi voit să le arunce cât colo, spre a ostoi, cu chipul acesta, usturimea mușcăturii arzătoare a vreunui cărbune mai îndrăznеț. Ba, de multe ori, își aplica singur un fel de autoflagelațiune, pe partea corpului care-i cădea mai la îndemână.

— Ia seama, părințele, ia seama, strigam eu de departe, ori de câte ori se frigea călugărul; ia seamă să nu mâncăm degete fripte în loc de hribi; azi e sfânta vineri și ar fi păcat, măcar că degetele de călugăr trebuie să fie de post...

— Nu te teme, domnule, nu te teme; suntem noi deprinși cu de-aistea... Și scuipa călugărul, de parcă descânta de deochi tuturor stihiilor de la cele patru vânturi...

Dar în sfârșit friptura fu gata. Și dacă soarele, ce sta să cumpănească dincolo de amiază, ar fi putut, din înălțime, să străbată cu privirea prin desișul întunecos al bolții de umbră ce ne ocrotea de pretutindeni, apoi ar fi văzut întinsă pe rariștea de iarbă înflorită a pământului năframa albăneagră-vânătă a călugărului, soră mai mică în lungime, dar mai mare în curățenie, cu imensul meu prosop; iar pe ea tăbărâți la întâmplare hribii fripți, întocmai cum ar tăbărî o turmă de oi obosite, în popas de odihnă, pe drumul gălbiu și plin de colb; și, după cum de lâna oilor se acață, în treacăt, curnuții și scaii pârloagelor, tot așa se acățaseră cărbunii stinși ai focului de spatele hribilor mei; și dacă ceea ce albea pe la subțiorile scorojite ale fiecărui hrib nu era tocmai sare nemistuită, apoi era, cel puțin, cenușă nescuturată, lucru care totuși nu împiedica pe măruntul meu călugăr de a-și da ifose profesionale de Moschion sau de Labdacus.

Oricum, eu mă dădusem pe lângă năframa cu hribi,

îmi însemnasem cele patru puncte cardinale ale persoanei mele cu o largă și smerită cruce potrivită împrejurării, îmi luasem pălăria de pe cap și, scuturând, pe cât era cu putință, de cărbuni și de cenușă câte un hrib, îi făceam vânt în pustiul întunecos și flămând al gurii mele.

Și poate că, în scurt, aș fi ajuns cu înghițitul la capătul celălalt al năfrămii, dacă nu mă oprea la timp măruntul meu călugăr.

— Da-ți mai avea oleacă de răbdare, domnule, zise el, mânând înspre dânsul, cu un băț pârlit la capăt, cel de pe urmă hrib ce mai rămăsese răzleț printre cărbuni, poate-om găsi și vreo fărâmătură de pâine.

Și cu vârful pârlit al bățului, făcu hribului vânt pe năframă. De la sine se înțelege că pusei strună flămândei și prăpăditoarei mele porniri.

Iute și harnic, după cum era și de mărunt, scotoci uscățivul meu călugăr, printre hribii rămași în traistă și scoase la iveală o pâine oacheșă, destul de mare, cu gingini zdrențuroase de amândouă părțile și începută la un capăt; iar când dădui să rup din ea, înțelesei că și o pâine poate avea odiseea și nefericirile sale; fire de lână sure și lungi, luate în hiolă din țesătura moale a trăistii, stăteau acățate de colțurile uscate, țepoase și ascuțite ale ginginilor pâinii, ca de dinții unui darac; fărâmături mărunte și albe de hribi mijeau neclintite de printre adâncurile rupturii aspre a capătului început; iar când prinsei a o bate la spate spre a scutura dintr-însa pulberea măruntă și albă de hribi, o sumedenie de furnici începură a curge de prin toate ascunzătorile pâinii, ca o ploaie neagră și fină și a fugi speriate și nedumerite care încotro... *"Si licet exemplis in parvo grandibus uti, Haes facies Trojae, cum caperetur, erat!..."* 1

Așa de speriați și de nedumeriți mi-nchipui că trebuie s-o fi împuns de fugă troienii lui Priamus, când îi luă Achille cu jărdia de la spate!...

Sărmanele furnici!... erau și ele menite să-și ducă, de acum înainte, pe țărmuri străine și depărtate, nemângâiatul dor de patrie; le era și lor, se vede, scris să mănânce pâinea amară a pribegiei, și cine știe dacă nostalgia după fundurile Ciungului nu era să pună, sub alte apusuri și sub alte răsărituri de soare, capăt zbuciumatei lor vieți! !...

— Da bine, părințele, zisei eu, bătând în pâine ca-ntr-o pernă și sculându-mă, de jos, ca să nu mă umple furnicile; bine, te-ai apucat de dus furnici de prăsilă din fundurile Ciungului tocmai în gura Nichitului? Ce? Pe la Nichit n-aveți furnici?...

— Da, bată-le pustia, domnule, să le bată, parcă te poți feri de ele? Se vâră pes'tot locul după mâncare... ia, și ele, ca toate lighioanele lui D-zeu, unde văd masă-ntinsă, hop și ele!... Dacă ne este îngăduit a ne folosi în cele mici de exemple mărețe,

Aceasta este înfățișarea Troiei, când a fost cucerită (Ovidiu).

— Ai dreptate, părințele, ai dreptate! ia să lăsăm noi viii cu viii și morții cu morții și să ne căutăm mai bine de suflet, zisei eu, așezându-mă într-un cot de-a lungul năfrămii.

Rupsei pâinea, dădui călugărului, îmi oprii și mie și începui a mânca.

— Da o gură de rachiu nu-ți pofti? mă întrebă călugărul, vârând mâna în sân și scoțând o sticluță potrivit de mare și plină pân' la jumătate cu ceva galben-roș.

— Și două, părințele.

— Poftim. Și așezându-se și el lângă năframă, mi-ntinse

sticla. Era un rachiu dumnezeiesc.

— Da strașnic rachiu, părințele, strașnic rachiu! De unde-l cumperi?

— D-apoi că-l facem noi, domnule, nu-l cumpărăm.

— Mă rog, zisei eu, mai luând o-nghițitură, nu mă poți învăța și pe mine cum se face?

— Da cum nu, domnule? faci ceai rusesc tare, cum se face ceaiul, și după ce se răcește, pui jumătate ceai și jumătate spirt de cel bun, de vin; pui zahăr, cât vrei să fie de dulce, pui inipere, izmă creață, anghelică și coji de portocală, dacă ai, și lași așa de dospește câteva zile, ș-apoi începi a bea din el.

Și, trăgându-i și călugărul un gât, astupă cu îngrijire sticla cu dopul, o vârî în sân, își luă comănacul din cap și, punându-l alăturea, începu a mânca cu smerenie și cumpătat, fără grabă, fără pripire, potrivit darului său.

În câteva minute, ospățul nostru de anahoret fu gata.

— Da de apă ce-om face, părințele? Hribii au fost cam sărați și sărătura face sete.

— Apoi este pârâu devale, domnule; mă duc eu acu s-aduc apă numaidecât.

Și fără să mai aștepte vreun răspuns din parte-mi, își și puse comănacul pe cap ș-o porni devale, de-a dreptul prin pădure, cu mâinile goale.

— Ei, părințele, părințele! !... dădui eu să strig; așă! !... călugărul își și mistuise, în desișul depărtat al pădurii, mărunta sa închipuire; iar când, de la capătul privirilor mele, se rupse și se desprinse petecul îngust și cafeniu al spatelor sale, rămăsei nedumerit.

"Da-n ce dracu are s-aducă el apă?... în gură?... în pumni?... mă gândeam eu, rămas în picioare neclintit și uitându-mă țintă spre desișul încâlcit în care se mistuise

năluca măruntă și mohorâtă a călugărului meu. Nu cumva să-mi fi făcut șotia călugărul naibii? Mai știi?... Te-i trezi numai că i-a trăsnit prin cap să se tot ducă la Nichit și pe mine să mă lase aici în cât m-a găsit...

Ce să faci? Să te iei după dânsul? Să te-apuci de scotocit prin hălăciuga pădurii o pișcătură de călugăr în floarea umbrelor, care și-ar fi putut tupila, ca o veveriță, întreaga sa făptură după o cioată sau la încheietura unei crengi?"

Pisicuța ridică capul și se opri din mestecat un smoc de iarbă înfloritǎ, ce-i atârna pe jumătate afară din bot...

Când îmi îndreptai ochii pe linia de privire a Pisicuței, zării desprinzându-se treptat, de pe fundul de umbră al pădurii, înfățișarea gheboasă, plecată înainte și cu capul gol a călugărului meu; iar între mâinile-i întinse ducea parcă ceva, cu mare cumpăneală.

Îmi ascuții privirea, dar nu putui deosebi ce ducea călugărul cu atâta sfințenie și băgare de seamă.

Iar când fu destul de aproape ca să-l pot vedea, mă încredințai, spre marea mea nedumerire, că ținea de o parte și de alta, între degetele-i noduroase și răsfirate ale amânduror mâinilor sale, un soi de tingire de tinichea, mai mult lungă decât largă și plină ochi cu apă...

— Da tingirea asta, îl întrebai eu când fu lângă mine, de unde o găsiși, părințele? Că de-aici ai plecat cu mâinile goale?...

— Da nu-i nici o tingire, domnule.

— Da cum nu-i tingire? Eu o văd că-i tingire ca toate tingirile; atâta numai că-i de tinichea.

— Da nu-i nici o tingire, domnule; ia-i comănacul meu; dă, îl mai facem și noi de tablă câteodată; că dă! vine vremea fel de fel; poate că ai câteodată nevoie, prin pădure, ba de-o apă, ba de-o mămăligă, și, dacă n-ai în ce, rabzi

mult și bine și de sete, și de foame...

— Mare ți-i minunea ta, Doamne! D-apoi eu nu te-am văzut cu tingirea-n cap, părințele, eu te-am văzut cu comănac ca toate comănacele.

— Așa-i, domnule, da vezi d-ta, i-am scos îmbrăcămintea, că doar nu era s-aduc eu apă cu-mbrăcămintea pe dânsul.

— Bine, părințele, da pozna asta n-am mai văzut-o niciodată!!...

— Nu-i fi văzut-o, domnule, că nu-i fi umblat prin nevoi.

— Bine, da de ce nu iei sf.-ta în traistă, când pleci la pădure, vreun pahar, vreo tingire ca toate tingirile?

— Da ce să ne mai încărcăm noi cu atâta tarhat, domnule, când ne putem sluji cu comănacul și în loc de tingire, și în loc de pahar? Suntem bătrâni, domnule, și nu putem duce în spate atâta jăchilă.

Logica călugărului îmi închise gura.

— Binecuvântează, părințele, zisei eu, suflând în cruce peste apă și ducând comănacul la gură.

— Binecuvântată fie împărăția Tatălui și a Fiului și a Sf. Duh, amin!...

Băui jumătate de comănac.

— Ei, părințele, ia să plecăm, că-i târziu și zici că schitul e cam departe.

— Cam departe, domnule; da mergeți la schit?

— Merg, părințele, încotro văd cu ochii; și, fiindcă mi te-ai întâmplat sf.-ta în cale, apoi merg și eu la schit; aș putea să stau acolo câteva zile?

— Da cum nu, domnule? Puteți sta și mai mult; puteți sta chiar la mine, dacă vi-i cu voia și vi-ți împăca.

— Da eu mă-mpac cu toată lumea, părințele, și cu sf.-ta simt eu c-o să mă-mpac de minune.

— Apoi bine, domnule; atuncea să plecăm. Călugărul își puse năframa-n traistă și traista la șold, iar eu aruncai șaua pe spatele Pisicuței și-o închingai. Nu băgasem de seamă, dar când luai pe mână frâul Pisicuței și fu să plec, călugărul stătea gata și mă aștepta, cu comănac pe cap ca toate comănacele.

Și nu mai fu cu putință să mi-l închipui, în urmă, pe părintele Ghermănuță decât cu tingirea-n cap; iată pentru ce, cum scoboram noi la vale, călugărul cu sloboda și eu cu Pisicuța de dârlogi, fără voie, mă bufnea râsul din când în când.

— Râzi de comănacul meu, domnule, văd eu bine!

— Cam așa, părințele, drept ți-oi spune. Cum naiba să-ți vie în minte sf.-tale să faci comănac din tingire și tingire din comănac! Doar asta nu-i lucru ușor; și, mă rog, egumenul are la știință treaba aceasta?

— D-apoi că egumenul parcă n-are și el tot așa; și parcă ceilalți vreo nouă, câți mai suntem, n-au și ei, toți, tot așa!

— Bine, dar să faci sf.-ta mămăligă în comănac?!!

— Ei, domnule, doar mămăliga nu-i lucru spurcat; și, chiar dac-ar fi, cele sfinte nu se spurcă; ș-apoi, ce ți-i c-a fi comănacul de tinichea, ce ți-i c-a fi de hârtie sclivisită? Îmbrăcămintea-i totul, domnule. Iacă, îmbracă-te d-ta cu rasă și-ți pune un comănac în cap, și să vedem: are să știe cineva că nu ești călugăr? Tot așa și cu comănacul meu; cine știe că-i tingire?...

— Dacă are pe deasupra îmbrăcămintea darului!... Nu-i așa? zisei eu, întrerupându-i cugetarea.

— D-apoi? Se-nțelege, domnule; îmbrăcămintea-i totul...

— Și darul, nimic?

— Ba a fi el și darul ceva; da parcă darul se vede? Doar darul îi pentru noi, călugării, nu pentru ochii lumii; pentru ochii lumii, iaca: rasa, comănacul, barba; doar d-ta ești om învățat; n-ai auzit de hoți de codru, care s-au îmbrăcat în straie călugărești, și până nu i-o prins, parc-o știut cineva că-s hoți, ori că nu-s călugări?...

— Doamne, părinte, Doamne! Să te-audă mitropolitul vorbind așa, ce mai gherlă ți-ar trânti și ce mai ascultare ți-ar rândui!...

— D-apoi că D-zeu să mă ierte, domnule... zise călugărul, însoțind această reticență de o mare și parcă izbăvitoare cruce.

Și în acest "D-zeu să mă ierte", și în această reticență însoțită de o mare și parcă izbăvitoare cruce, cineva ar fi putut citi o întreagă pagină din istoria inedită a sfântului nostru monahism.

Era, pe vremea aceea, mitropolit fericitul întru pomenire Calinic Niclescu, acel asupra căruia oftigosul călugăr Clement Neculau, profesor de grecește la Academie, trăsese focuri de revolver; dar fie că nu-l nimerise, fie că gloanțele se turtiseră pe paftalele de aur ale colanului, cu care rangul încingea coapsele măruntului și slăbănogului cap al bisericii, că nu se alese, din toată această dramă călugărească, decât mitropolitul cu spaima, iar Clement cu închisoarea.

— Eu aș socoti, domnule, zise călugărul oprindu-se în drum, să tăiem de-a dreptul devale, că schitu-i cam departe și mă tem c-om înnopta în pădure.

— Să tăiem, părințele, pe unde socoți sfinția-ta; vorba e să ajungem cu lumină la schit.

Călugărul coti la stânga prin desișul fără urmă. Și nu-

ți venea să crezi ochilor, când te uitai la părintele Ghermănuță, cu câtă îndemânare șerpuia prin desișul încâlcit al pădurii, cu câtă nesilită ușurință urca și scobora... lăsat pe spate la vale, plecat înainte la deal, părintele Ghermănuță își păstra netulburat centru-i de greutate înlăuntrul bazei sale; și ai fi zis că, în calea lui, suișurile se scoborau și scoborâșurile se suiau, spre a-i face drumul pânză... Și de n-ai fi stat cu privirile înfipte în spatele lui înguste și cafenii, mărunt, subțire și în floarea umbrelor cum era, s-ar fi topit părintele Ghermănuță și s-ar fi mistuit în zarea încâlcită a crengilor, după cum, în văzduhurile amurgului, se mistuie și se topesc unele vedenii de o clipă, întrupate de închipuirea cuprinsă de fiorii pustii ai singurătății... Avea părintele Ghermănuță ceva din firea șopârlei, pe care acum o vezi, acum n-o vezi, și ia-i urma, dacă poți, când vrei să-i pui bățul pe coadă... Și eu cred că pădurile au suflet și, în sufletul lor, dragoste de mamă pentru toate vietățile ce se adăpostesc la umbra ocrotitoare a sânului lor; și fiindcă părintele Ghermănuță păsise demult spre starea de vietate a pădurilor, apoi și pădurea cu brazii săi uriași, cu vânăta încremenire a stâncilor sale, cu așternutu-i moale și ruginiu de foi uscate și seci, cu neagra și frageda putrejune a vreascurilor sale, părea cuprinsă de clipa vie a unui fior de ocrotitoare dragoste în calea grăbită și sub pașii mărunți ai părintelui Ghermănuță... Sub mersul său ușor nici vreascurile nu trosneau, și nici așternutul moale și ruginiu de foi uscate și seci nu foșnea sub lunecarea-i cotigită de șopârlă mlădioasă; țesătura deasă a crengilor împânzite păstra totdeauna o spărtură îngustă, prin care părintele Ghermănuță se strecura ca suveica printre ițe; iar când firul subțire și cafeniu al persoanei sale se alătura pe lângă grosimea seculară sau luneca prin dreptul înălțimii

ameţitoare a vreunui brad încremenit pe temeliile sale, părintele Ghermănuţă se mistuia, pentru o clipă, ca sorbit, ca înghiţit parcă de trunchiul mohorât al uriaşului codrilor... De câte ori nu-l prăpădeam din ochi şi de câte ori nu-l vedeam, iarăşi, pe părintele Ghermănuţă înfiripându-se în zare, ca izvorât, ca răsărit, ca ieşit parcă la lumină, cu comănac şi cu rasă cu tot, acum de sub scoarţa sură a vreunui fag, acum din trupul ciuntit al vreunei frânturi sau al vreunui crâmpei rămas în picioare, pe urma unui brad răsturnat alăturea de vreme sau de vijelii!...

— Bine, părinte, da stai mai încet, că-i valea mare şi eu nu pot scoborî aşa de iute cu iapa de dârlogi...

Şi biata Pisicuţă, zgârcindu-şi picioarele de dinapoi, lungindu-şi gâtul după frâu şi înţepenindu-se pe picioarele întinse de dinainte, luneca de multe ori de-a săniuşul pe luciul foilor, ca pe un gheţuş, când valea scobora prea repede.

Părintele Ghermănuţă se oprea un minut, mă aştepta şi iarăşi o pleca la vale... Ai fi zis că se prăpăstuieşte în neştire, ca sorbit de adâncimi, şi te aşteaptă să-l vezi, la fiecare pas, mistuindu-se în umbră ca o vedenie născocită de frigurile închipuirii...

Cu vai-nevoie mă ţineam de dânsul cât colea. Puţin mai avea soarele până ce să scapete dincolo de piscurile depărtate şi neguroase ale munţilor din urma noastră, când ieşirăm la limpeziş în valea largă a Nichitului.

Încălecai, spre a mă putea ţinea mai aproape de părintele Ghermănuţă.

Cât prindeai cu ochii spre răsărit, între munţi de o parte şi între munţi de alta, pârâul Nichitului curgea grăbit şi limpede, acum printre fâneţe înflorite, acum printre lunci tinere de mesteacăni, de sălcii sau de arini, acum

printre prundișuri întinse și sterpe de mozaic cu multe fețe; iar razele soarelui ce cădeau pieziș pe crestele fugătoare ale undelor lui îi dădeau înfățișarea cotigită a unei nesfârșite cordele late de mătase moale, cu schimbătoare sclipiri de aur...

Amurgul începuse a se ridica din adâncuri... iar între piscurile înalte ale munților, ce se răsfățau încă în pulberea de lumină roșiatică a celor din urmă raze ale apusului, văile tupilate întunecau priveliștea, ca atâtea pete imense de umbră viorie... Din adâncimi, din înălțimi, din taina pădurilor, din întunericul codrilor, din văzduhuri, de pretutindeni, glasurile prelungi ale serilor de munte se ridicau treptat a liniște și a odihnă... Și, încet, încet, se strângeau toate și toate adormeau pe rând; și tot mai rar se desprindea din depărtări un lătrat de câine, un sunet de talangă, un glas de bucium... Numai pârâul, mânat cu grăbire în calea lui fatală de o putere nevăzută, mai însemna, în amorțirea universală, eterna mișcare a vieții în vinele adormite ale lucrurilor... Departe, foarte departe, la răsăritul din fața noastră, spre gura largă a văii, sclipea încă ceva în umbra amurgului, ca o stea căzută din ceruri pe pământ... era cea de pe urmă rază de lumină, ce cădea rătăcită și pieziș din depărtările apusului pe luciul metalic și înalt al turnului de la biserica schitului; iar când această stea se mistui și se stinse în umbra pământului, o altă stea se aprinse în tăriile cele mai de sus ale cerului... Era luceafărul de seară...

Un sunet prelung și jalnic de aramă sunătoare, lovită în răstimpuri deopotrivă de depărtate, înfioră și făcu să tremure umbrele singuratice ale văzduhului; și valea largă se umplu, până la marginile de deasupra ale munților săi, de glasul sfânt al rugăciunii și al păcii... Era clopotul schi-

tului, care vestea închinătorilor pustiului ceasul slujbei de seară...

Părintele Ghermănuță se opri din mers în fața răsăritului, își luă smerit, cu toate cele cinci degete răsfirate ale stângii sale, comănacul din cap; iar cu cele trei degete inițiale și împreunate ale dreptei de trei ori însemnă larg, cu trei cruci evlavioase și mari, cele patru puncte sacramentale ale trupului său; și atingând, după fiecare cruce, pământul cu dosul mâinii de închinare, de trei ori se plecă, în chip de mătanie, în fața atotputernicului și nevăzutului său D-zeu...

Și fața lui slabă și veștedă, și cele două bucle sure și mari de păr împrăștiat ce-i țâșneau pe tâmple de sub comănacui parcă prea strâmt, și barba lui căruntă ce se prelingea spre pământ în lungi și plângătoare șuvițe de lână încâlcită, și traista cu ciuperci de la șold, și tingirea-i de tinichea de pe cap învelită cu pâslă, și întreaga lui făptură măruntă și cafenie, ca într-o haină, se îmbrăcă, pentru o clipă, într-un fel de tainică lumină... În extazul scurt al unei rugăciuni ce izvora, în șoapte neauzite și domoale, din buze umilite și păcătoase, întreg sufletul părintelui Ghermănuță, ca o flacără ușoară, se înălța spre treptele tronului Celui Preaînalt... Și aureola sfinților mucenici înfășură, ca într-un fel de strălucire, făptura lui întreagă...

Ce mare și sublim era părintele Ghermănuță!...

Ce mic și netrebnic mă găseam eu față de dânsul... Fără voie, îmi descoperii capul și, în imensitatea deșartă, tăcută și plină de umbră, ca spre rugăciune plecai fruntea mea în fața răsăritului...

Odată cu noaptea sosirăm și noi la schit. Și de n-aș fi fost biruit de oboseală, aș fi avut poate destulă vreme să-mi las și inima, și sufletul să guste farmecul tainic, cu care

liniștea sfântă învăluie în noapte acest adăpost al rugăciunii și al păcii, pe care lepădarea de cele lumești l-a îngrădit cu prăpăstii fără de fund și cu codri făr' de lumină... Și totuși, de la hotarele dinspre răsărit ale pământului adormit, peste adâncurile oarbe ale nopții, geana lunii înflăcărate trimitea lungi raze de lumină mută și rece, care se topeau pe luciul aerian al turnului neclintit... Ai fi zis că, în văzduhuri, mâna Celui atotputernic aprinsese o candelă de străjuire pe un mormânt pustiu și părăsit... De primprejur și din depărtări nehotărâte, umbre negre se desprindeau din noapte în răstimpuri și, lunecând grăbite, se mistuiau pe rând în ușa luminată și larg deschisă a bisericii, după cum, în flacăra unei lumini aprinse în întuneric, năvălesc și se mistuie, orbi, fluturii hipnotizați... Din lăuntrul gol, înalt și sec al bisericii, glasuri, acum prelungi și tremurătoare, acum trunchiate și repezi, porneau spre afară și trezeau văzduhurile târzii și adormite... era ceasul al nouălea, ceasul de seară al sfintei vecernii, care aduna spre rugăciune, în casa Domnului, pe smeriții și credincioșii închinători ai pustiului...

Când părintele Ghermănuță păși din întuneric în fâșia de lumină ce izvora pe ușa larg deschisă a bisericii, se opri pe loc, își întoarse fața spre catapeteasmă, își luă comănacul din cap și, după toate regulile darului său, de trei ori își făcu cruce și de trei ori se înclină, ca spre mătanie, în fața icoanelor sfinte, ce păreau că-l văd și că se uită la el din fundul depărtat al bisericii...

Descălecai dinaintea chiliei părintelui Ghermănuță și, până ce să leg, deocamdată, pe Pisicuța de un stâlp al cerdacului, părintele Ghermănuță scotoci nu știu pe unde, găsi și scoase cheia de la ușă, descuie și, când fu să intru și eu înlăuntru, părintele Ghermănuță, după ce-și anină într-

un cui din tindă traista cu ciuperci, aprinse o lumânare subțire de ceară galbenă, pe care o lipi de marginea știrbă de deasupra a unui sfeșnic de alamă, tot galben... N-aș putea hotărî cu un singur cuvânt mirosul ce domnește în orice chilie de călugăr; curat a tămâie nu miroase și nici curat a piper negru, ba nici chiar curat a dohot; dar, desigur că miroase curat a toate acestea la un loc!... Și fiindcă părintele Ghermănuță, cu înseși slăbănoagele și muritoarele sale mâini, își clădise chilia din dărâmăturile uscate ale pădurilor lui D-zeu, apoi chilia ieșise cam după măsura măruntă a harnicului ei întemeietor; și dacă intrând trebuia să pleci capul, apoi aceasta nu însemna altceva decât că părintele Ghermănuță îi dăduse ca înălțime întinderea făpturii sale înseși, numai cât cu comănac cu tot; și dacă erai silit să te așezi cam lăturiș spre a-ți strecura grosimea trupului prin îngustimea ușii, apoi aceasta, iarăși, nu însemna altceva decât că tot părintele Ghermănuță luase drept măsură lățimea tot a făpturii sale, numai cât cu mâinile-n șolduri... Drept în față, într-un cui, un șirag de mătănii de os cafeniu; deasupra, o icoană în stil rusesc închipuind Maica Domnului în culori, cu copilul Isus în brațe, și închisă între privazuri late de lemn negru și lustruit, la care păreau a se fi închinat nenumărate neamuri de muște bătrânașe, ce văzuseră, pe rând, lumina vieții și întunericul morții sub acoperământul binecuvântat al părintelui Ghermănuță. Între cele două ferești de la stânga, o masă de brad, alb odată, dar mohorât acum de vremuri; și pe masa pe cât de scurtă, pe atâta și de îngustă, un mare ceaslov legat în piele neagră, împodobit la mijloc cu o cruce, iar pe margini cu chenaruri de poleială galbenă; în colțul stâng de lângă ușă, un dulap în canaturi și frate mai mic cu masa păstra poate, sub încu-

ietoare, lucrurile mai ferite ale părintelui Ghermănuță; în colțul din fund și dinspre dreapta, patul cu macat de lăvicer, cuprins deasupra și întocmai pe măsură de o saltea subțire îmbrăcată cu pistră vărgată cu roș; la căpătâi, un cultuc înfățat cu cit, ale cărui flori albastre sau roșii deabia mai mijeau de sub lustrul problematic, pe care vremea sau poate chiar barba și părul părintelui Ghermănuță îl așternuse peste ele; drept perne de perete, însuși peretele gălbiu și coșcovit; iar între capătul de la picioarele patului și între soba ce se tupila, înghemuită, în colțul din dreapta al chiliei, o ladă de Brașov, cu zugrăveli albastre, roșii sau verzi, care își avea în regulă actul său de vârstă scris cu boia albă, din josul lăcății pântecoase și ruginite, în mari cifre arăbești; cel puțin, veleatul 1793 nu putea să însemne altceva decât mitrica de naștere și de botez a lăzii cu multe zugrăveli a părintelui Ghermănuță. Pe lada acoperită cu o velință, stăteau așezate și frumos păturite straiele mai de zile mari ale părintelui Ghermănuță; iar deasupra, peste straie, străjuia în picioare și neadormit un comănac nou, îmbrăcat cu șiac cafeniu.

— Știi că-mi place grozav chilia sf.-tale, părințele? zisei eu călugărului, care se plecase pe un genunchi și umbla să descuie lăcata de la ladă; mare lucru să nu mă fac și eu călugăr, când oi mai îmbătrâni.

— Să-ți ajute Dumnezeu, domnule; da... dă, vezi dumneata, are și călugăria necazurile și greutățile ei, și n-o poate duce oricine cu toate ale ei.

— Ce necazuri? ce greutăți, părinte? Să te duci la biserică, să te închini, să te rogi lui Dumnezeu... Alte, ce greutăți și necazuri mai poate avea călugăria?

— Așa-i, domnule, așa-i; da... dă, are și ea necazurile și greutățile ei, mai afirmă încă o dată părintele Ghermănuță,

scoțând din ladă un ogheal aproape nou de buhur roș și punându-l pe capătul despre ladă al patului; că, dă, urmă el, mai scoțând și o pernă îmbrăcată tot cu cit înflorit și punând-o peste ogheal, și călugării sunt oameni... Când se despart de lume, parcă-și lasă ei în lume toate păcatele lor, după cuvântul evanghelistului? Nu, domnule! Mai aduc dintr-însele și la călugărie. Dă... suntem și noi oameni, încheie călugărul încuind lăcata și punând cheia sub velință.

Puse perna la căpătâi, cultucul mai deoparte, desfăcu și întinse oghealul pe pat și așternutul fu gata.

— Da cu iapa ce-om face, părințele?

— N-aveți grijă, domnule, regulăm noi toate, acu. Și ieșind afară, se întoarse peste câteva minute cu toată jăchila Pisicuței în brațe și-o puse jos în tindă, mai deoparte.

Peste alte câteva minute, Pisicuța se găsea frumos și liniștit încvartirată pentru noapte sub un mic șopron de scânduri, legată de un țăruș bătut în pământ și cu o sarcină zdravănă de iarbă proaspătă dinainte, adusă de părintele Ghermănuță, el știe de unde.

— Da poate va fi și dumneavoastră foame, zise el, după ce ne întoarserăm din șopron în chilie, dacă-ți vrea, s-a găsi și pentru dumneavoastră ceva.

— Fiindcă sunt în gazdă la sfinția-ta, părințele, apoi vreau tot ce vrei și sfinția-ta; chiar mâncare dac-ar fi.

Luă iute ceaslovul de pe masă și-l rezemă în picioare pe fereastră, descuie tot iute dulapul cel mic în canaturi, și într-o clipă masa fu gata; câteva foi late și rotunde de podbal cu zglăvoace și boișteni uscați pe vatră, câteva măsline străvechi pe fundul unei farfurii cu margini albastre și crețe; în fundul unei străchini smălțuite, câțiva hribi cu untdelemn, oțet și usturoi; mai deoparte, felii de pere și de

mere uscate la soare, cu câteva nuci printre ele; nelipsita pâine cu gingini pe amândouă părțile, dar fără furnicile și fărmăturile albe de hribi reglementare; iar în mijlocul tuturor și mai răsărit decât toate, se înălța, cu oarecare conștiință despre însemnătatea sa, șipul cu rachiu.

— Apoi bine-am găsit, părinţele, noroc și bucurie să dea Dumnezeu! Binecuvântează! zisei eu, făcându-mi cruce și punând la gură sticla cu rachiu.

Și până ce părintele Ghermănuță să-și facă și el cruce și să rostească binecuvântarea cerută de împrejurare, aproape un sfert din sticla cu rachiu se și mistui sfârâind în adâncurile bântuite de secetă ale gâtului meu... Era un rachiu dumnezeiesc!...

— Să știi, părinte Ghermănuță, că hotărât, mă fac călugăr când oi mai îmbătrâni, zisei eu cu încredințare, întinzându-i sticla cu rachiu.

— Dă, domnule, să-ți ajute Cel-de-Sus, răspunse el, ducând sticla la gură; da... încheie părintele Ghermănuță, luând sticla de la gură și ștergându-și în două părți mustețile-i încâlcite cu mâneca cenușie a antereului său de lăstrică, vezi d-ta, are și călugăria necazurile și neajunsurile ei...

— Eeee!... Apoi asta-i chiar fățărie, părinte Ghermănuță... Cu asemenea rachiu, cu asemenea zglăvoace și, mai ales, cu asemenea salată de hribi, ce mai vorbești sfinția-ta de necazuri și de neajunsuri? Da se vede c-așa-i făcut omul, să cârtească totdeauna și să nu mai fie mulțumit niciodată...

— Așa-i, domnule, da vezi d-ta, zglăvoacele trebuie să le prinzi de prin baltă, hribii să-i aduci de la pădure, usturoiul să-l sameni și celelalte să le cumperi... și când n-ai cu ce?... Ia, vai de capul nostru, cum mai trăim și noi; chipurile, avem și noi câte trei lei, o litră de brânză, o sângeacă de rachiu și 25 dramuri de untdelemn la luna

și câte-o pâine la săptămâna; d-apoi cu atâta ce poate să facă un om?... să moară ori să trăiască?...

— Au doară nu numai cu pâine va trăi omul, ci și cu cuvântul lui Dumnezeu, zice evanghelistul, părinte Ghermănuță; de ce, prin urmare, n-ar posti un călugăr măcar patruzeci de zile pe lună, după pilda Mântuitorului și Dumnezeului nostru Isus Hristos în deșert, fără ca, cu toate acestea, să poată fi ispitit de Satana?

Și fiindcă boiștenii și zglăvoacele, cu podbal cu tot, erau prea sărate și-mi făcuseră sete, îmi mai astâmpărai gâtul cu o dușcă de rachiu... Era un rachiu dumnezeiesc!...

Și, iarăși, fiindcă nucile uscate, pe care părintele Ghermănuță le strica și le mânca miezul cu o îndemânare de veveriță, se vede că iarăși făceau sete, apoi și părintele Ghermănuță îi mai trase și el un gât zdravăn tot de rachiu.

— Apoi, vezi d-ta, domnule, răspunse el într-un târziu, ștergându-și în două părți mustețile-i încâlcite cu mâneca cenușie a antereului său de lăstrică, vezi d-ta, pe vremea aceea se făceau minuni, și sfinții apostoli și mucenici le arătau oamenilor calea cea dreaptă, și oamenii erau buni și drepți, nu ca astăzi, zavistnici, pizmătariți, clevetitori, hrăpăreți, răi și cârtitori...

— Și, îl întrerupsei eu, urmărindu-i mai departe reflexiunea sa biblică, se săturau noroadele cu cinci pâini și doi pești pe malurile Ghenesaretului, și tot mai rămâneau douăsprezece coșuri de fărâmături; și leproșii se lecuiau în scăldătoarea oilor, și schivnicii se mulțumeau cu lăcustele fripte, pe care le vânau de prin nisipurile arzătoare ale Iordanului, și păzitoarele de capre de prin văile Chedronului năzuiau la treapta de sfinte mucenițe...

Și cine știe unde s-ar fi oprit avântul meu biblic, spre lauda sfintelor vremuri, dacă părintele Ghermănuță, că-

ruia începuse a-i sticli ochii și a i se înroși vârful nasului, nu m-ar fi întrerupt...

— Că bine mai știi, domnule, cele bisericești; parcă le zici de pe carte.

— Apoi, de-a puterea-hi, părințele, sunt și eu oleacă de dascăl în oraș, zisei eu, mândru oarecum de treapta la care eu însumi mă înălțam.

— La care biserică, domnule?

— La Sfântul Ioan Domnesc; știi... la biserica din deal...

— Ei, ei! știu; unde-i și părintele Ghiță și popa David...

— Da, da! sunt chiar oleacă de cimotie și cu popa David și cu părintele Ghiță.

— Ce mai preoți de ispravă, domnule! Parcă-s niște vlădici, așa giubele de mătasă blănite cu samur au pe dânșii! !...

— Ba încă și ce antereie de cutnie, ca acelea.

— Ș-apoi se poartă încinși cu colane de catifea cu paftale de argint suflate cu aur; mă rog, curat niște vlădici; doar i-am văzut eu.

Și-i mai traserăm câte un gât de rachiu...

— Da potcapice! Ai văzut ce potcapice au, părinte Ghermănuță?

— De castor de cel bun și cu lustru pe dânsele de strălucesc la soare de parc-ar fi unse... Și cu cruce amândoi...

— Apoi se-nțelege, dacă-s amândoi stavrofori!...

— Da barba popii David? Ce mai barbă, domnule! leit sfântul Neculai...

Și părintele Ghermănuță îi mai trase un gât de rachiu, fără să mă mai poftească și pe mine și fără ca, de astă dată, să-și mai șteargă mustețile în două părți cu mâneca cenușie a antereului său de lăstrică.

— Barba părintelui Ghiță, urmă el, nu-mi place; îi prea scurtă și spârlichetă, ș-apoi rară, de i se vede pielea prin ea;

nu-i vorbă că nici nasul popii David nu-mi place, fiindcă-i cârn; nasul părintelui Ghiță-i mai frumos... Da nu mai guști oleacă? zise el, întinzându-mi sticla cu rachiu; gustă, dascăle, că doar aista-i rachiu călugăresc, nu bulearcă de care beți voi pe la târg; bea cât vrei, că doar mai am; nu s-o-ncheiet lumea-n sticla asta.

Pusei sticla la gură și gustai.

— Strașnic rachiu, părințele, strașnic rachiu, zisei eu, dregându-mi glasul și punând sticla pe masă.

Și pentru ca să se încredințeze de adevărul ziselor mele, mai trase și el o dușcă; apoi, punând sticla în zarea lumânării, se uită prin ea lung și tăcut; apoi, dându-i o tiflă:

— Na!... că nu mai ești bună de nimic!...

— Deșertăciunea deșertăciunilor; toate sunt deșertăciune pe lumea asta, părinte Ghermănuță; da ce ți-a făcut biata sticlă de-i dai cu tifla?

— Na! zise el mai dându-i o tiflă; păcătoaso și mangosito! Da așa te-am învățat eu să fii? îîî!... pârlita dracului! din roșie și frumoasă ce erai, te-ai făcut galbenă și oftigoasă... ptiu!...

— D-apoi că doar sfinția-ta ai oftigit-o; de ce ocărăști degeaba biata sticlă?

Și ieșind iute cu dânsa afară din chilie, îl auzii descuind ceva, încuind ceva, și iute se întoarse cu ea plină...

— C-apoi eu i-s doftoru, măi dascăle; ce credea ea, mangosita, c-are să-mi zacă de oftigă pe masă?... Trage-i, dascăle, c-aista-i proaspăt.

Pusei sticla la gură și mă prefăcui că-i trag; dar părintele Ghermănuță îi trase cu toată inima.

— Da tu, mă dascăle, ce hram ai la biserica lui Sfântu Ioan Domnesc, din deal, unde-i — îl întrerupse un sughiț

— unde-i... cum îi cheamă? spune, dascăle... cel cu... — alt sughiț — crucea și paftalele?...

— Popa David...

— Cel — scuipă spre stânga — cu barba spârlichetă?

— Da, cel cu barba spârlichetă...

— Da — alt sughiț — cel cu potcap și cu na... has?...

— Părintele Ghiță...

— Nu, mă da... hascale... cel cu nasul cî... hârn.

— Apoi popa Ghiță, cel cu barba ca sf. Neculai. Sticla cu rachiu începuse a da iar în oftigă...

— Da tu la ce strană cî... hânți la Sf. Ioan din deal? Și cu dreapta-i molatică, greoaie și fără cumpăneală, arătă, vag și cam cruciș cu înălțimea nasului său, spre un deal închipuit.

— D-apoi că doar eu nu-s la strană; eu îs cu lumânările, cu clopotele, cu măturatul bisericii...

— Da ison știi tu să ții, mă... hă?

— Ei! Așa, oleacă de ison!... Și, de unde nici nu mă așteptam, numai unde nu mi se răstoarnă părintele Ghermănuță pe speteaza scaunului, unde nu-și drege glasul și-și netezește barba, unde nu-și înfige ochii săi albaștri, mici și scânteietori, în podele și unde nu începe:

— "Dooooaaa-goagoagoa-hoahoa-mneeee-ghee-gheeeeheee..." Da ține, mă da... hascale, isonu...

— Năăăăăă...

— "Strriiii-gaaa-haaa-gaaa-taaaam căăăgăăă-trăăă tiii-ghii-ghiihii-hiii-neee-gheeee..." Mai sus, da... has-căle...

— Năăăăăă... și țineam isonul mai jos.

— "Aaaaa-gaaagaaa-haaahaa-uuuu-huuuziiii-măăă-găăă-găgă doaoaoa-goaoa-hoahoa-mneeee-ghee-ghe-he-hehee..." Mai jos isonu, da... hascăle.

— Năăăăă... Și țineam isonul mai sus.

— "Șiiii-ghiiii măă-hăăhhă miiiiluuu-eeee-ghe-ghe-heheee șteeee-gheee-heeee..."

— Da strașnic ghers, părinte Ghermănuță! Halal de organ!... Așa mai înțeleg și eu!...

Un glas ascuțit de oțel atârnat în sec țipă scurt, de afară, sub lovitura repede și fără de veste a unui ciocan metalic...

— Toacă, părinte Ghermănuță...

— Toa... toa-hoaoa-hoacă de polo... po... po looo looo... ploo... hoșniță! las' să toa... hoace!...

Voia, adică, părintele Ghermănuță să spună că toacă de polunoșniță.

La răstimpuri, și deopotrivă de depărtate, același glas de oțel atârnat în sec de trei ori țipă de afară sub lovitura de trei ori repetată a aceluiași ciocan...

O puternică și nevăzută suflare, venită parcă din depărtări misterioase, trecu pe fața descompusă a părintelui Ghermănuță, și roșața vânătă ce-o acoperea se mistui sub vălul palid al unei smerenii ce cuprinse chipul lui întreg; și, în întreaga lui făptură, o luptă uriașă ai fi zis că s-a încins între înger și demon. Dădu să-și facă cruce și de-abia izbuti să îngăimeze și să țese, cu dreapta-i neputincioasă, pe fața trupului său, chipul stâlcit al unei cruci...

Gemu ca un taur... Apoi, pe o gamă fantastică și cu iuțeala unei grindini metalice, un fel de melodie, alcătuită din notele cele mai de sus ale scării muzicale, începu a izvorî în grupe meșteșugite de țipete ascuțite, sub loviturile aceluiași ciocan pe oțelul atârnat în sec...

Părintele Ghermănuță dădu să se scoale și rămase pe loc... Capul îi căzu pe piept... ai fi zis că se roagă în gând...

Încă trei lovituri obosite, și glasul de oțel al toacei se stinse în noapte...

Părintele Ghermănuță ridică încet capul și cu ochi stinși se uită rătăcit în toate părțile... se apucă cu o mână de speteaza scaunului, cu alta de colțul mesei și stătu un moment... plănuia ceva... Apoi, fără veste, cu opintire deznădăjduită, se sculă în picioare, răsturnând scaunul; se cumpăni un minut, sprijinindu-se cu stânga de colțul mesei... apoi își făcu vânt și, cu un pas uriaș, ca pentru dânsul, se repezi spre ladă... s-ar fi sfărâmat de nu-l prindeam în zbor... Făcui ce putui: îl luai în brațe ca pe un copil și îl culcai pe lada prea lungă pentru el; luai straiele frumos păturite și le pusei pe dulap, iar sub cap îi vârâi cultucul cel mic de cit lustruit, și, în mai puțin decât s-ar spune, lada începu să se cutremure sub horăitul cu multe gorgoane, izvorât din organul puternic al părintelui Ghermănuță...

Adâncurile tăcute și largi ale miezului de noapte se umplură deodată de glasul jalnic și prelung al clopotului...

"*Vivos voco*"... *1*

Și călugării, ca umbre negre rupte din întuneric, se mistuiau în ușa luminată și larg deschisă a bisericii...

"*Mortuos plango*" *2*

Și părintele Ghermănuță dormea dus pe lada de Brașov...

"*Fulgura frango*" *3* "Pe vii îi chem"... "Pe morți îi plâng". "Fulgere frâng".

Și horăitul de tunet al părintelui Ghermănuță era parcă sfărâmat, în răstimpuri, de urletul de aramă al clopotului...

Ce mic și netrebnic era părintele Ghermănuță! !... Nu-i vorbă, că lucru tocmai mare nici eu nu eram! Când și cum, n-aș putea spune, destul că mă trezii culcat în pat, și vârât sub oghealul de buhur roș al părintelui Ghermănuță, cu capul pe perna îmbrăcată cu cit înflorit... Suflasem în lumânare... Adormii.

Nu știu hotărât dacă și în timpul somnului ținusem

sau nu ison părintelui Ghermănuță, căci totul trecu *in ictu oculi* , după cum toate trec, când se nimicește conștiința vieții reale.

Mă trezii cu soarele sus și cu părintele Ghermănuță nicăieri; iar în locul unde dormise el, pe lada de Brașov, straiele lui mai de zile mari stăteau așezate și frumos păturite, având deasupra lor, spre străjuire, nelipsitul comănac nou îmbrăcat cu șiac cafeniu.

Cea întâi vizită pe care o făcui, ieșind din chilie, fu la Pisicuța sub șopron. Când îmi simți pasul, întoarse capul și se uită la mine cu toată bunătatea inteligentă a ochilor săi negri și mari.

Părintele Ghermănuță avuse grijă, de mânecate, să-i pună dinainte un alt maldac de iarbă proaspătă și înflorită.

Pe o portiță de dindos, ieșii în grădinile largi ale schitului. Din vale și până-n zare, cât puteai prinde cu ochii, pe înclinarea lină a costișei, copaci roditori de toate soiurile răsăreau de la brâu în sus, din fânațul înalt și înflorit; iar frunzișul lor puternic, cu sclipiri de poleială verde-nchisă, se clătina domol în aerul limpede și larg, sub adierile ușoare și nevăzute ale unui vânt de răsărit; sub mângâierile acelorași adieri, fânațul adânc se mlădia în valuri molatice, cu scânteieri de rouă aprinsă în lumină de soare... Glasul sec al ierburilor trezite de vânturi umplea depărtările, și fluturi rari, albaștri sau galbeni, ca atâția fulgi de cer sau de lumină, însuflețeau văzduhurile cu zborul lor nestatornic... Într-o clipă.

Cu greu, dar totuși urcai, ca înot, prin această mare adâncă de flori, până pe sprânceana înaltă și arcuită a colinei. În fund, departe spre apus, munții peste care călcasem se desfășurau până dincolo de hotarele ochiului, ca un nemărginit amfiteatru frământat parcă de valuri

uriașe, peste a căror întindere viorie răsăritul aruncase un văl străveziu și fin, țesut din raze subțiri de soare... Jos, în vale, schitul se tupilă după dese și înalte pâlcuri de verdeață și, numai prin rariștea frunzișului mișcător, albeața curată a chiliilor mai străbătea, sclipind pe furiș, până la mine; iar în deșertul cerului, crucea singuratică a turnului bisericii se înălța neclintită, ca o stea scânteietoare tăiată pe un fund de azur... Spre dreapta, din văile umbroase ale munților Tazlăului, cu piscuri pierdute în pulbere de lumină, negurile albe se înălțau spre văzduhuri și-și topeau în aer creștetele lor, ca fumul ce s-ar ridica din o jertfă colosală, aprinsă de natură pe altarele sale pentru Atotputernicul său Ziditor!... O fâșie cotigită și lungă fără sfârșit de aburi străvezii și albi însemna, din apus spre răsărit, cursul fără odihnă al Nichitului, și numai sclipiri scurte și fugătoare de lumină vie mai vădeau până la mine lunecarea lui grăbită și fatală... Și peste toată această încremenire strălucită și imensă, ca peste întâile ape ale Creațiunii, un singur spirit mai plutea... era spiritul meu... Și în sânul acestei firi răsărite ca sub puternicul "*Fiat*" al lui Dumnezeu, o singură inimă mai bătea... era inima mea!...

. . . . . .

Venisem la schit cu hotărârea să stau câteva zile, fără să pun la socoteală firea mea nestatornică și iubitoare de pribegie... Și când îmi aruncam ochii spre negurile munților din miazăzi și când închipuirea mea străbătea în taina lor adâncă și liniștită, mi se părea că ceva mă soarbe, că întreaga mea ființă se subție, ca suptă de o gură nevăzută, și că nu rămânea din ea decât ceva sec și neînsuflețit. Niciodată n-am simțit mai aievea îndoita alcătuire a făpturii mele, decât atunci când am privit din depărtare taina ademenitoare a pustiului și a singurătății...

A doua zi dimineață, odată cu zorile, legănat de eterna gebea a Pisicuței, mă îndreptam spre tăriile neguroase ale munților din miazăzi.

SINGUR

— Domnule, îmi zisese părintele Ghermănuță la plecare, nu era rău să mai fi zăbovit d-voastră câteva zile la noi, că-i tocmai la primenitul luminii și vremea poate să se schimbe; și de v-a apuca ploaia-n pădure, apoi are să vă fie greu de tot; și, mai ales, cum nu cunoașteți d-voastră drumul, se poate întâmpla să rătăciți, că potecile se taie și se-ncrucișează între ele, de nu le mai dai de capăt.

— Cu-atâta mai bine, părinte Ghermănuță, îi răspunsesem eu încălecând, că doar n-am plecat de-acasă cu gândul să merg pe drum bătut și nici n-am făcut învoială cu stihiile ca să-și ieie căciula dinaintea mea; treaba potecilor, să se taie și să se încrucișeze între ele cât or pofti; și treaba luminii, să se primenească, dac-o gâdilentre spate.

— C-apoi drept ți-oi spune, domnule, că chisnovat om mai ești. De eram sau nu chisnovat, treaba părintelui Ghermănuță; iar de nu-mi păsa de încrucișatul potecilor și de primenitul luminii, aceasta era treaba mea. Și cum să nu fi fost treaba mea, când, mai ales, desagii mei se lecuiseră pe deplin de oftiga de care zăcuseră și-și recăpătaseră din nou vechea și îmbelșugata lor rotunjime... Pentru leafa pe câteva luni înainte, părintele Ghermănuță îngrămădise, pe fundul unuia dintr-înșii, foi late de podbal rotund, pe care stăteau așternute și mumificate, după cum pe fiecare aici le apucase vremea și le încremenise fierbințeala vetrii, popoare întregi de zglăvoace căpățânoase și de boișteni cu

ochii holbați. O legătură cu felii de pere și de mere zvântate la soare, mai pântecoasă decât un egumen, ținea cumpănă, în celălalt desag, zglăvoacelor și boiștenilor dimpotrivă; și, tot pentru cumpăneală, împărțise părintele Ghermănuță, de o parte și de alta, ouăle răscoapte de la găinile unui sat întreg; iar golurile dintre calabalâcul meu de tot soiul erau îndeplinite cu nuci guralive, care frecându-se între ele, tușeau în cor și în cadență, bătând parcă tactul gebelei legănate a Pisicuței mele. Pisicuța, de altă parte, nedumerită asupra gălăgiei ce se făcea îndărătul său, întorcea capul din când în când și împungea cu botul în desagi, ca și cum ar fi voit să pună nucile la ascultare; nucile însă, ca și cum i-ar fi făcut în ciudă, tușeau mai tare și țipau mai ascuțit. Iar de cumva se oprea în loc și se scutura, voind să arunce cât colo acel bucluc de la spatele sale, nucile țipau și mai ascuțit și făceau o gălăgie infernală; și astfel Pisicuța, neputincioasă și deznădăjduită, după ce stătea un minut pe gânduri, își relua, indignată, gebeaua întreruptă, iar nucile, scoborând glasul, tușeau în cor și în cadență și băteau înainte, vesele parcă, tactul gebelei legănate a Pisicuței mele. Vreo trei pâini cu gingini aspre și un șip de rachiu călugăresc, cu îngrijire astupat și pus la loc mai de fereală, alcătuiau, cu îndestulare și prisosință, proviantul de drum al pribegiei mele.

— Iaca, domnule, mai zise părintele Ghermănuță, vârându-mi și o secure în desagi, iaca, poate să aveți nevoie de tăiat vreun lemn pentru foc ori pentru altăceva... Nu știi cum vine vremea în pădure; când pleci la drum, nu-i rău să te îngrijești de toate...

Bietul părinte Ghermănuță!... Ar fi fost în stare să-mi dea și rasa din spate... Atâta dragoste prinsese el pentru mine într-un timp așa de scurt!...

— Foarte mulțumesc, părinte Ghermănuță, foarte mulțumesc, mai rămâi sănătos și să ne vedem cu bine, zisesem eu, dând călcâie Pisicuței.

— Să mergeți sănătoși și Domnul să vă aibă în paza sa, încheiese părintele Ghermănuță, închinându-se până la pământ și ridicând mecanicește dreapta spre comănac, ca și cum ar fi voit să-și ieie căciula din cap.

Și legănat de eterna gebea a Pisicuței, mă îndreptam, odată cu zorile, spre tăriile dimpotrivă ale munților din miazăzi.

Iar când, din depărtare ca de-o bătaie de pușcă, întorsei capul și mă uitai îndărăt, zării pe părintele Ghermănuță în poarta schitului, stând încă neclintit și uitându-se cu jind în urma mea; apoi, cenușiu și mărunt cum era, se topi în zarea cenușie a depărtării...

Mergeam singur și tăcut. Respirația aburoasă și nemărginită a nopții aruncase un lințoliu subțire și străveziu de neguri albe peste pârâul care, tremurând parcă de frig pe pietrele-i reci, luneca cu murmur grăbit și, ca o îngustă năframă întinsă pe lungul nesfârșit al văii largi, își pierdea cursul în taina depărtată a răsăritului...

Noianul de lumină trandafirie al zorilor cuprinsese tot cerul din calea soarelui ce se vestea, iar peste adâncurile albastre ale văzduhului, ca niște iuți și trecătoare gânduri amare ce ar fi umbrit în răstimpuri ochiul nemărginit și limpede al lui Dumnezeu, fulgi singuratici de nouri albi, tiviți cu lumină pe margini, lunecau molatic și tăcut pe depărtate și nesimțite adieri de vânturi... Firea toată părea cuprinsă de o solemnă încremenire și florile răzlețe care însuflețeau întinderea cu multe fețe a prundișului mort, sfioase și nemișcate, își înclinau spre pământ fruntea lor strălucită, sub greutatea scânteietoare a bobițelor

de rouă... Ai fi zis că fecioarele își plecau cu evlavie spre închinare, în templul sfânt al Naturii, capul lor virginal în fața Celui-Atotputernic...

Iar spre tăriile cerului înalt, ca și atâtea făclii aprinse de făptură în cinstea Ziditorului său, se ridicau, drepte și neclintite, vârfurile ascuțite ale brazilor, poleite de întâile raze ale soarelui curat și rece...

Și glasul de pretutindeni al tăcerii sfinte și netulburate, ca și o cântare umilită de laudă, izvorâtă din adâncul inimii neprihănit al firii, se îndrepta, în accente misterioase, către îndurarea fără de hotare a Celui-Preaînalt. . . . . .

Lăsasem de mult îndărătul meu orice urmă de viață omenească și, rezemat pe cunoștințele geografice ale Pisicuței, urcam în pas de voie și fără grijă suișul când mai repede, când mai trăgănat al câte unei poteci, ce-și furișa șerpuitu-i umbros sub taina netulburată a pădurilor... N-am fost niciodată grozav de tare în știința gromolnicelor și nici în a mâinii lui Damaschin; și putea, prin urmare, lumina să se primenească, fără știrea mea, oricât ar fi poftit și, tot fără știrea mea, să-și încrunte cerurile sprânceana și să-și verse urgia lor asupra capului meu... Ceea ce însă începea să se adevereasc erau potecile, care — după spusa părintelui Ghermănuță — se încrucișau și se tăiau între ele, de nu le mai dădeai de capăt...

Și, deși în împrejurări grele filozofia nu m-a părăsit, cu alte cuvinte, deși eram încredințat că și potecile, ca orice lucru în lumea asta trebuiau să aibă mai la urmă un capăt și un sfârșit, totuși o nemărginită și neputincioasă ciudă mă cuprindea când vreuna din ele, cu apucăturile ei de femeie vicleană, mă purta după voie și de nas până la hotarele murelor sau ale ciupercilor, ș-apoi deodată, ca și

cum cineva i-ar fi tăiat capul, se curma, își dădea sufletul și murea la marginea vreunui desiș încâlcit și întunecos al pădurilor...

Ce să faci în asemenea împrejurări?... Stai nedumerit și, cel mult, dacă-ți este îngăduit să dorești de a te afla și tu sub pielea biblică a vreunui profet, spre a-ți fi și ție dat să pui soarelui mâna la piept, să-l țintuiești în loc pe ceruri și să-l îndatorești de a nu se mișca un pas mai mult, până ce nu vei fi găsit o potecă cinstită și fără viclenie în suflet, care să te scoată cu ziua la vreun limpeziș.

Astfel mă socotii foarte jignit de părtinirea dreptății cerești, care hărăzește darurile atotputerniciei sale numai celor aleși... Dar, în sfârșit, ceva trebuia să fac, și făcui! mă lăsai la pronia întâmplării, un fel de zeitate oarbă, dar care vede mult mai bine decât zeitățile cu ochi și cu care totdeauna m-am înțeles ca și cu un vechi și credincios prieten...

Mulțumită deci acestei zeități prielnice mie, mă trezii peste puțin cu Pisicuță cu tot în inima unor codri de două ori seculari, de unde orice urmă de potecă aproape dispăruse de sub copitele Pisicuței...

Descălecai să odihnesc... Și de unde mă așteptam ca fiorii reglementari de groază ai pustiului și ai singurătății să-mi străpungă inima cu un fier aprins, dimpotrivă, o liniște senină, un soi de cerească beatitudine îmi cuprinse ființa mea întreagă... O pătură groasă de întuneric greu îmi păru că se desprinde și că mi se ridică de pe suflet și de pe inima mea care, ușurată ca de sub lanțurile zgomotoase ale unei grele închisori, începu să bată în voie, cuprinsă de simțiri străine de dânsa până atunci... Și de ce n-ar fi fost așa? Oare nu scuturasem eu de pe suflet și de pe inimă grijile cicălitoare și ridicole ale vieții de toate zilele? Oare

din ochii mei nu se șterse, ca prin descântec, priveliștea deșănțată și vrednică de milă a nemerniciei și stricăciunii omenești? Nu eram eu slobod să cuget, să simt, să râd, să plâng, să țip, să mă mișc sau să mă dau de-a tumba în toate chipurile și după toate îmboldirile nestrunite ale propriei mele firi? Cine avea mai nemăsurată putere decât mine asupra nemărginirii mute și solemne a singurătății și a pustiului? Mi se părea că firea întreagă, de la țânțar și pân'la urs, datoare era să cinstească în mine pe regele său atotputernic; căci singurul stăpânitor de obârșie divină eram numai eu în ceasul acela! . . . . . .

. . . . . .

Încălecai și începui a urca la deal pe drum aproape fără de urmă... Pisicuța se opintea din greu și răsufla des... Deodată se opri, ca trăsnită, din mers și eu tresării ca deșteptat fără de veste din somn. O stâncă ametitor de înaltă și dreaptă ca un perete căzuse parcă năprasnic din cer și tăiase capul drumului pe care urcam la deal... Iar în timp ce eu mă scărpinam, de ciudă, în creștetul capului și peste pălărie, Pisicuța, fiindcă nu se putea scărpina și ea ca mine, cu copita, apoi cu potcoava și tot de ciudă scărpina și ea pământul din care pietre mărunte, măcinându-se și ciuruind, curgeau de-a rostogolul la vale.

Dar, cum nu poți, cu ciuda și cu scărpinatul, să îndupleci pe o stâncă făr' de inimă și făr' de suflet să ți se dea din drum în lături și să-ți deschidă calea mai departe, de aceea și Pisicuța și eu, după o scurtă, dar temeinică chibzuință, ne hotărârăm să lăsăm încolo și ciudă și scărpinat și să așteptăm cu răbdare voile mai blânde ale întâmplării... Ș-apoi era și timpul. Soarele mai că păși̦se peste răscrucile cerului și foamea, care se învârtește — se vede — în jurul omului, ca și soarele în jurul pământului, sosise și ea drept

răscrucile stomacului meu și, fără îndoială, că și drept răscrucile stomacului Pisicuței...

N-aveam dinții Zgripțuroaicei din poveste și, prin urmare, nu puteam sfredeli stânca răsărită în calea mea, spre a trece mai departe; de aceea hotărâi să mă opresc și să-mi fac aici zilnicul și obișnuitul meu popas. Descălecai, dădui jos toată povara din spatele Pisicuței, îi luai frâul din cap ș-o lăsai slobodă, spre a-și căuta de suflet, ceea ce, de altmintrelea, mă hotărâi să fac și eu... Și, cum mă uitam în toate părțile, ca să fac mai aproape cunoștință cu locul hărăzit mie de întâmplare pentru vremelnicul meu popas, mă încredințai încă o dată că tot înțelepciunea întâmplării cârmuiește și regulează rostul întreg al tuturor lucrurilor...

Dreaptă cum era stânca, de parcă era trasă la cumpănă, avea totuși jos și cam la mijloc o scobitură destul de adâncă, în care cineva s-ar fi putut adăposti în larg, pentru orice împrejurare. Pe cât de sus se pierdea creștetul ei acoperit de păduri în adâncul cerului, pe atât, de la fața potecii, în jos, se deschideau, pe dreapta și pe stânga, spre fundul pământului, două prăpăstii cu adâncimi fioroase, plesuve, aspre și cu povârnișuri stâncoase, unde zmeurișul lui Dumnezeu creștea în deplina și netulburata lui voie; cu alte cuvinte, pe lângă proviantul meu de ouă, de zglăvoace și de nuci, înlesnit mie de părintele Ghermănuță cu atâta dărnicie, întâmplarea îmi mai punea la îndemână și zmeura răcoritoare și îmbălsămată a munților săi... Foarte bine! "Dar, mă gândeam eu, unde se află zmeură și stânci, acolo se țin și urșii"; și, drept vorbind, eroismul meu se simțea cam la strâmtoare, când mi-nchipuiam că vreun morocănos sihastru al pustiului putea veni la mine foarte grav și pe patru labe ca să mă întrebe de sănătate, pe mine,

care n-aveam decât două!... Și, într-un punct anumit, mi se părea chiar că zmeurișul e vânzolit de o vietate puternică, ba... mi se mai părea că și un mormăit, plin de rele prevestiri, străbate depărtările până la mine... Era vântul care clătina întinderea trandafirie și plină de soare a smidului de zmeură, și poate că vreun brad sau paltin, cu încheieturile slăbite de bătrânețe, se legăna scârțâind la suflarea aceluiași vânt... Din închipuire se naște frica, din judecată bărbăția... Cea întâi veșnic era cu mine, cea de a doua... mai pe apucate. Totuși, până ce să-mi iau măsurile pentru ce era să fie mai târziu, găsii cu cale să-mi așez în scobitura stâncii tarhatul meu întreg și să priponesc pe Pisicuța într-o așezătură mai largă și plină cu iarbă înaltă, de pe povârnișul uneia din prăpăstii; căci, de-aș fi lăsat-o slobodă, apoi, fantastică cum era și iubitoare, ca și mine, de pribegie, s-ar fi luat după florile ce scânteiau pe nemărginirea prăpastiei, în lumina soarelui de amiază, și s-ar fi prăbușit la vale de pe vreuna din nenumăratele muchii de stâncă, ce stăteau ascunse cu viclenie sub adăpostul de umbră netulburată al ierburilor înalte...

... Și să fi îndrăznit cineva să tăgăduiască că toate cele nouă fericiri nu dăduseră peste mine!... Dezlegai desagii, scosei dintrînșii vestitul meu prosop și, așternându-l pe iarbă, la intrarea vremelnicei mele locuințe, in *propatulo* , cum ar zice antichitatea, îl ridicai sau, mai degrabă, îl scoborâi la treapta de față de masă... Am, câteodată, și eu toanele mele de lux; decât mi se întâmplă aceasta tocmai atunci când lucrul se potrivește mai puțin... Iar La vedere.

când mă găsii așezat turcește dinaintea îmbelșugatului meu ospăț cu tot soiul de merinde, mă simții foarte nenorocit că nu am prilejul de a pofti la masa mea pe vreun nevoiaș de rege sau împărat, care — o dată măcar în viața

lui — nu s-a învrednicit să mănânce o singură frunză de podbal, cu zglăvoace cu tot, să guste rachiu călugăresc cu mirodenii de inipere și izmă creață, sau cel puțin să se fi lungit într-un cot, fără de grijă, pe iarba verde și înflorită de pe răscrucile pământului!...

Sfârșii ospățul meu cu mere zvântate și cu nuci, adică cu fructe, și deci după toate regulile înalte ale celei mai rafinate gastronomii. Strânsei rămășițele prânzului în desagi și vârâi desagii în fundul scobiturii...

Nu știu cum, dar mă simțeam parcă "la mine acasă"; și fiindcă oricine, la casa lui, trebuie să facă și ceva gospodărie — apoi, în lipsă de covoare de Persia, așternui pe jos poclada de sub șa, rezemai șaua în chip de pernă lângă unul din pereții lăturalnici al scobiturii, aninai frâul la intrare, într-o aschie mai răsărită de stâncă; în alta, și tot la intrare agățai mantaua; ba mi se pare că, cu un târș de brad în loc de mătură, făcui și ceva curățenie pe dinaintea ușii... Și dacă stăpâna ar fi fost acasă, aș fi crezut că întâmplarea îndreptase pașii lui Ulise spre peștera zeiței Calipso... Setea mă cuprinse; scoborâi în zmeurișul din care Pisicuța nu-și arăta pe deasupra decât numai vârful urechilor și, cu zmeură îmbălsămată și răcoritoare, o astâmpărai și pe dânsa.

Tăiat în față de trufașa și imensa stâncă aeriană, încins pe laturi de cele două prăpăstii, ar fi trebuit, ca să pot merge mai departe, sau să mă înalț la ceruri zburând, sau să mă cobor în Tartar de-a rostogolul; dar, fiindcă nu eram gata încă pentru nici unul din aceste două soiuri de călătorie, amânai pentru mai târziu și pe una și pe alta. Rămăsei deci locului; cu alte cuvinte, deși aș fi putut ieși din încurcătură într-un chip oarecare, mă hotărâi totuși să mă folosesc de adăpostul hărăzit mie de pronia întâmplării

și să aștept aici voile mai blânde ale ei. Și aceasta cu atât mai mult, cu cât, dacă jumătate din prorocirile părintelui Ghermănuță, cea cu potecile, se adeverise, de ce adică nu s-ar fi adeverit și cealaltă jumătate, cu primenitul luminii? Căci luna, măcar că e lună, dar mai la urmă e tot femeie; și să te ferească Dumnezeu de primenitul femeilor!... Cu ce mai de nouri groși și nestrăbătuți ochiului iscoditor nu era să astupe și să zăvorască ea ușile cerești ale sanctuarului său de misterioasă primeneală!... Câtă apă din văzduhuri nu era să-i toarne sfântul Ilie din cap spre a se la și a se curăți de rugina groasă, lăsată de negurile nopților pe fața ei bălaie și în părul ei blond! Câtă hodorogeală de tunete, ce mai vânzoleală și trăncăneală de pretutindeni nu era să zguduie, din temelie, gospodăria cerească!... Câte lumini nu trebuiau să-i aprindă fulgerele înaintea oglinzilor ei de senin, spre a-și cerceta mai cu deamănuntul în ele greșurile chipului său grăsuliu și sprâncenat!... Și când te gândești că eu întru nimica nu eram vinovat să duc în spate urmările acestei cochetării cerești!... Aprinsei o țigară și mă lungii într-un cot dinaintea vizuniei mele...

În golul înalt de sub picioarele mele, se întindea spre răsărit noianul fără hotar al munților pitici, ce-și ridicau cu sfială parcă piscurile lor viorii și văpaia de aur a soarelui înflăcărat; aburi ușori și străvezii, ca o rețea alburie și subțire de ață de paingăn, împânzeau imensitatea nemărginirilor deșerte... Albastrul șters al văzduhului topit apăsa greu peste pământ, iar sub arșița covârșitoare a miezului zilei, vântul adormise obosit; frunza codrilor nu se clătina și tăcerea netulburată își întinse pretutindeni nețărmurita ei stăpânire... Inima lucrurilor încetase de a mai bate și o sincopă colosală ai fi zis că tăiase suflarea în pieptul uriaș al Naturii... Moartea păși parcă peste

hotarele vieții și viața se tupilase în adâncurile cele mai dinlăuntru ale firii încremenite... Și cine știe câtă filozofie nesărată și câtă poezie sforăitoare n-aș mai fi făptuit eu cu gândul în fața amorțitei vieți universale, dacă pronia cerească nu m-ar fi dăruit cu o neprețuită însușire: ori de câte ori mă găsesc în fața priveliștilor mari ale Naturii liniștite, mă cuprinde numaidecât sau melancolia, sau... somnul, două stări ale persoanei mele, între care niciodată n-am făcut deosebire; căci după cum melancolia e somnul sufletului, tot așa somnul e melancolia trupului; și fiindcă nu-mi era somn, mă hotărâi să rămân melancolic...

Umbra stâncii mele de adăpost înmormântase împrejurările depărtate într-un soi de amurg prea timpuriu, care-și întindea liniștea sa netulburată până la hotarele luminoase ale zilei ce ardea încă în toată puterea caniculară a razelor soarelui... O suflare de vânt răzleață și molatică, furișându-se din ascunzătoarea-i răcoroasă de frunziș întunecos, se abătu fără de veste peste întinderea înflorită din fața mea; iar sub mângâierea ușoară și trecătoare, florile își plecară spre pământ fruntea lor drăgălașă, ca sub farmecul unei sărutări cu dor așteptate; și poate că ceea ce strălucea între foile albastre ale uneia din ele era o picătură de rouă sau... poate chiar o lacrimă de bucurie sau de durere... Oare Ziditorul a toată făptura n-a așezat câte-o scânteie de viață și de simțire în fiece lucru, de la om și până la firul de nisip?... De ce dar n-ar plânge florile sau nu s-ar tângui cu glasuri de vânt? Și de ce, încă, n-ar geme râurile cu eterne suspinuri de ape?... Și era în ceruri atâta strălucire, pe pământ atâta liniște sfântă!...

Un sforăit puternic și un nechezat ascuțit al Pisicuței rupse firul melancolic al cugetărilor mele și mă făcu să sar grăbit și drept în picioare și să alerg iute lângă dânsa;

poate că simțise ceva... Cercetai cu de-amănuntul împrejurimile... nu era nimic...

Ba cu una, ba cu alta, soarele se plecase simțitor înspre apus, și întunericul peste curând avea să sosească. Mă pusei deci în cale să-mi iau măsurile pentru siguranța deplină a popasului meu de noapte, lucru pentru care, de altmintrelea, aveam încă destulă vreme la îndemână... Securea părintelui Ghermănuță, ajutată de puterea sălbatică a brațelor mele, făcu minuni... În mai puțin decât s-ar crede, pădurile împrejmuitoare zăceau doborâte la pământ!... Și iarăși, în mai puțin decât i-ar trece cuiva prin minte, în fața peșterii mele și pe întinderea trebuitoare, pădurile desființate se prefăcură într-un val înalt și nestrăbătut de trunchiuri de copaci, încâlcite la un loc cu crengile lor. Pari lungi și deși, bătuți până la pământ în mijlocul valului, străjuiau drepți și neclintiți, cu vârfurile lor ascuțite, creasta zburlită a întăriturilor mele; iar între peretele stâncii și unul din capetele arcuite ale valului meu, lăsai o strâmtă deschizătură, ca loc de intrare și de ieșire. Apoi târâii înlăuntru un munte întreg de vreascuri și de uscături, care ar fi fost îndeajuns să hrănească pentru veșnicie focul nestins pe altarele Vestei...

N-aveam chip, n-aveam cu ce, dar într-un par mai înalt aș fi aninat și clasica înștiințare, pe care Romulus cu atâtea mii de ani o înfipsese, înainte de mine, pe zidul cetății sale: *Morietur quicumque transiliet moenia mea...* Și iată-mă deci în stare să stau de vorbă, peste gard bineînțeles, cu orice sihastru morocănos și cu patru labe al pustiului munților, ba chiar, la nevoie, să am destulă vreme de a-i frige și ochii cu tăciuni, de cumva s-ar fi încumetat la vreo călcare de domiciliu... Și dacă mai pui la socoteală securea, adică toporul părintelui Ghermănuță, și cele șase focuri ale revolverului

meu cazon, apoi înțelege oricine că mă găsii îndreptățit, după ce-mi sfârșii treaba, să mă primblu șuierând, cu mâinile la spate, pe dinaintea iscusitelor mele isprăvi, și să gust în pace deplină fericirile netulburate ale singurătății... Iar când cele de pe urmă raze roșietice ale soarelui de apus poleiau încă hotarele de răsărit ale depărtărilor neguroase, dezlegai pe Pisicuța din pripon ș-o vârâi între întărituri; îi smulsei din zmeuriș și-i adusei, pentru noapte, un braț zdravăn de iarbă fragedă și înflorită, astupai intrarea cu trunchiuri de copaci bine înțepenite și pusei, cu chipul acesta, între mine și pustiu, o stavilă nestrăbătută... Eram acasă la mine. Oricine va trece peste zidurile mele va muri.

Curând scăpătă și soarele după cele mai de pe urmă trepte ale apusului, iar Dumnezeu umplu, în urma lui, cu întuneric, cupa imensă a haosului său, de la cele mai de jos adâncuri ale pământului până la marginile cele mai deasupra ale cerurilor... Și formele schimbătoare ale lucrurilor se topiră și se mistuiră în noapte ca într-o mare întunecoasă și fără de margini... Ceasul de pace și de liniște sună tăcut de pretutindeni, și Firea amorțită își plecă spre odihnă capul său... Tăcerea își întinse adâncul tainei sale până la hotarele cele mai de pe urmă ale nesfârșitului, iar din înaltul cerurilor mâna îndurătoare a Celui-Preaputernic aprinse milioanele sale de stele și, cu lumina lor strălucitoare, călăuzea, pe drumul fatal al veșnicei sale pribegii, calea oarbă a pământului... Susurul domol, prelung și nehotărât al tăcerii mute se ridica peste abisuri, ca o cântare fermecată de leagăn, și lumile dormeau duse pe brațe imense de întuneric... Iar peste tot și peste toate, se aprinse la răsărit, ca o candelă de străjuire, luna plină a sfârșitului de iulie și, prin rariștea neagră a pădurilor, își trimise până la mine întâile luciri fantastice

și mișcătoare ale razelor sale argintii, piezișe și reci... Îmi descoperii capul și, plecându-mi fruntea înaintea răsăritului, îmi făcui semnul crucii...

Mă culcai și adormii repede. Când mă deșteptai a doua zi, numai după o clipă parcă de somn, băgai de seamă că soarele fusese cu mult mai harnic decât mine, căci se părea că se înălțase pe ceruri în vârful degetelor și, de peste întărituri, se uita furiș la mine, tocmai în fundul peșterii. Focul somnoros mistuia, fumegând, cel de pe urmă tăciune; Pisicuța, cu câteva fire de iarbă afară din bot, dormita pe toate cele patru picioare ale sale... Dădui în lături stavila de la intrare și ieșii afară din... vizunie. Liniște netulburată în cer și pretutindeni! și nici un vânt din cele patru nu-și părăsise încă culcușul său, spre a învia codrii adormiți. Peste deșertul înalt și plin de lumină al văilor adânci, numai gaia, cu țipet flămând și ascuțit, spinteca văzduhurile ca o săgeată neagră și iute. Și deși ziua era la început, soarele totuși ardea cu putere și prevestea o adevărată zi de cuptor. În zadar cercetai cu privirea întinderea cerurilor până la cele mai depărtate margini ale sale: nici o pată de nor nu plutea peste seninu-i albastru și limpede. Soarele își acoperise fața cu un zabranic de aburi roșietici și stihiile păreau că plănuiesc ceva în încremenirea lor. Astfel luai hotărârea să mă astâmpăr locului, până se va alege la o parte. Potrivit, așadar, acestei hotărâri, urma să îndeplinesc, pe ici pe colea, unele lipsuri ale vremelnicei mele gospodării. Priponii pe Pisicuța într-o așezătură cu iarbă înaltă, mai largă și pe îndelete aleasă; doborâi din nou la pământ alte păduri seculare și, cu trunchiuri pe care nu mă pricep cum de le mai putea pământul geui pe spatele sale, lărgii și înălțai întăriturile mele, până la punctul de a nu-i mai da mâna sfântului soare să mi

se oglindească înlăuntru, decât doar la amiază. Vânturile trebuiau să-și sfărâme furia lor vijelioasă de neclintirea zidurilor de lemn ale Genuclei mele; și fie că ciclopii vor fi lăsat sau nu vor fi lăsat urme de trecerea lor pe pământ, știam însă că cerurile și pământurile vor trece, dar... întăriturile mele vor rămânea!... Oricum, dar mă simțeam mândru; și încă cu drept cuvânt; de aceea pășii mai departe spre îndeplinirea altor lipsuri deopotrivă strigătoare la cer. Știam eu, de pildă, câtă vreme era să stau locului? Ș-apoi proviantul pe care-l aveam la îndemână era să-mi fie de ajuns?... Atâtea probleme care se cereau dezlegate numaidecât. Înarmat deci până-n dinți, și cu parul cel ascuțit în dreapta, plecai în pădure după ciuperci... Peste puțin, mă întorsei cu desagii plini de hribi, de râșcovi și de nicoreți; cât despre zmeură, dacă mi-ar fi fost sete, n-aș fi avut decât să întind mâna și s-o culeg chiar de sub labele ursului. Dar ceea ce băgam de seamă în toiul tuturor acestor îndeletniciri ale mele era dragostea ce prindeam, văzând cu ochii, pentru viața de sălbatic... Ba fu chiar un moment, când n-aș fi putut spune cu siguranță dacă vreodată fusesem în altă stare decât în cea de față; și dovadă despre aceasta e că uitasem cu desăvârșire deosebitele forme ale nasului deosebiților mei prieteni din lumea cealaltă. Și mi se părea mie că tot ce trăise altădată sub ochii mei nu putuse fi decât fantasmagoria bolnavă a unui vis sau, cel mult, amintirea neguroasă despre lumea fosilelor vreunei depărtate perioade geologice, despre care sau citisem undeva, sau îmi povestise cândva vreun funebru iscoditor de oseminte vechi și antedeluviane!...

Dimineața trecuse călduroasă și sosi de-amiaza ucigător de arzătoare. Soarele își ridicase de pe față zăbranicul său de aburi roșietici, și, ajuns în răscrucile cerurilor, își

cumpănea, parcă neclintit, pe albastrul șters al adâncurilor, discul său alb de lumină topită; iar din ceruri peste pământ, ca din o sită imensă, mâini colosale și nevăzute cerneau o ploaie de foc mistuitor... și pământul părea cufundat într-o genune de flăcări... De prin adâncul văilor, de peste înălțimea coamelor codrului, de pe întinderea scânteietoare a smidurilor înflorite, valuri străvezii de aburi sclipitori se ridicau în unde crețe și, tremurând în zare, se topeau în văpaia înaltă a cerului aprins... În turbarea ei caniculară, arșița miezului înflăcărat al zilelor de iulie mușca cu dinți de foc de pretutindeni și își ostoia setea sa covârșitoare cu cele de pe urmă picături de viață, umede și vii, sorbite din vinele adânci ale lucrurilor... Și, de pretutindeni, toate, într-un susur nedeslușit, sfârâiau a uscăciune!... Codrii uriași, ca o mână de vreascuri netrebnice, se zvârcoleau neputincioși și țipau de usturime înăbușită, sub văpaia incendiului universal. Greierul, cântăreț neobosit al zilelor de vară, amuțise, istovit, sub umbra înălțimii ocrotitoare a ierburilor; veverița pusese frâu neobositei sale zburdălnicii și, cuprinsă parcă de neclintirea prefăcută a morții, își mistuise ființa sa în încheietura umbroasă a unei crengi aeriene. Gaia nu mai spinteca văzduhurile cu țipăt flămând și ascuțit, vântul nu mai clătina frunza pădurilor, și nici un fulg de nor nu mai îndrăznea să brăzdeze cu umbra-i subțire înălțimile aprinse ale împărăției focului... Cât despre mine, lungit cum stăteam în fundul cel mai din adânc al peșterii mele, fără teamă de priviri iscoditoare, îmi făceam socoteală cum aș putea împărtăși posterității depărtate deosebitele simțiri pe care le încearcă cineva când e aruncat, de viu și fără păcate, în gurile de flăcări ale Tartarului! Și fiindcă Pisicuța, din iarba înaltă în care stătea înmormân-

tată până la gât, sforăia deznădăjduit, mă dusei s-o dezleg din pripon și s-o aduc între întărituri. Nu mă putui totuși opri de a nu mă desfăta o clipă, privind la lupta uriașă, ce se încinsese între ea și o muscă mare cu spatele lucitoare și verzii, care năzuia, numaidecât, să se adăpostească de arșița dogoritoare a soarelui în umbra umedă a uneia din nările ei; și cu greu ai fi putut hotărî care dintre amândouă erau mai iscusite în strategie, musca sau Pisicuța? Căci, dacă Pisicuța își apăra nasul, scuturând din cap în toate părțile, musca, nu mai puțin, cu o preciziune vrednică de cea mai desăvârșită balistică, ochea și prindea nasul Pisicuței din zbor și se înfunda, cu iuțeala unei săgeți, în adâncul uneia din nările ei; atunci Pisicuța sorbea și își umfla pieptul său puternic cu jumătate din atmosfera pământească; iar când aerul, astfel sorbit, era înapoiat cerului sub forma ruptă și zguduitoare a unei furtunoase note de trombon, musca țâșnea zăpăcită din nara Pisicuței și îi trebuia vreme până să se dezmeticească și să se descurce din ierburile încâlcite în care fusese aruncată, spre a-și găsi din nou echilibrul de luptă... De la o vreme musca își schimbă planul de atac și începu să bată părțile mai slabe ale citadelei, ca și cum, adică, Pisicuța n-ar fi avut nici picioare, nici coadă, nici dinți și, mai cu seamă, darul neprețuit de a-și scutura cu atâta putere pielea spatelor sale, încât geniul strategic al tuturor mușteloor universului la un loc ar fi rămas neputincios față de cutremurul prăpăditor al spinării și al coastelor ei... Și, deși eram încredințat că, în cele din urmă, biruința va cumpăni spre partea Pisicuței, mă hotărâi totuși să intru la mijloc, în această epopee măreață și crâncenă ce se desfășura ochilor mei, și dezlegând-o deci din pripon, o condusei, ca o altă zeitate antică, sub egida-mi ocrotitoare înlăuntrul

sacrosant al întăriturilor mele!... Iar pornirile războinice și sângeroase ale mușteі cu spatele lucitoare și verzii se ostoiră la hotarele umbroase ale pădurii.

Soarele pășise de mult acum peste creștetul stâncii mele de adăpost, și înălțimile din apus își prelungeau repede chipurile lor de umbră deasupra văilor dimpotrivă. Noaptea se vestea grăbită din adâncuri și luna nu pășise încă dincoace de hotarele răsăritului său. În schimb însă, de sub marginile depărtate ale văzduhului, de pretutindeni, nenumărate grămezi vinete de nouri posomorâți, cu frunți îndrăznețe și amenințătoare, se iviră fără de veste și împânziră într-o clipă, de jur împrejur, linia de împreunare a cerurilor cu pământul... Ai fi zis că imense și negre urdii de fantome uriașe urcau, în rânduri strânse, pe înalte trepte de haos, spre asaltul cel mai de deasupra al tăriilor cerești... Un tunet răzleț, răsărit din miazănoapte, răscoli clocotitor nemărginirile rotunde, și un ropot fără întrerupere și nedeslușit vestea, de pretutindeni, apropierea prăpăstioasă a artileriei cerești... O puternică suflare de vânt trecătoare și iute, ca un glas de pieire, strecurându-se printre frunzișuri, se stinse, tânguios și jalnic, în nesfârșitul umbros al depărtărilor... Vijelia își trimisese înainte pe cel mai ager dintre vestitorii săi înaripați... Și, de peste firea întreagă, până la hotarele auzului, într-o clipă se ridică, pe mii de note discordante și totuși armonice, simfonia înfricoșată a frământării și a zbuciumului universal!... Puterile adâncului se treziseră de pretutindeni și, sub ocrotirea oarbă a nopții, își dezlănțuiră asupra pământului îngrozit furia lor prăpăditoare... Uraganele umplură jgheaburile largi ale munților și, ca niște imense puhoaie vijelioase, se rostogoleau prăpăstios la vale; viforul șuiera, gemea și urla în răstimpuri cu glas acum de frunze spulbe-

rate, acum de codri zbuciumați, acum de munți cu furie zguduiți pe temeliile lor de cremene eternă... Sclipirile neîntrerupte și orbitoare de lumină frântă ale fulgerelor spintecau, pe linii fantastice și nemărginit de lungi, întunecimile fioroase ale nopții înalte... Și, între cele patru hotare ale nesfârșitului, întinderile oarbe tremurau cu răstimpuri scurte de întuneric și lumină albăstrie sub licăririle fugătoare și iuți ale focului ceresc... Fierbeau văzduhurile și cerurile clocoteau sub descărcările zguduitoare ale tunetelor, și pământul înfricoșat se cutremura nemernic, până în cele mai din adânc ale temeliilor sale, sub ropotul de trăsnete care cădeau asurzitoare prin întuneric, ca niște imense bombe de flăcări, și spulberau, ca și cum ai sufla într-un strop de țărână, frunțile de stânci îndrăznețe ale celor mai semeți dintre munții săi... Și sub zvârcolirea fără de margini a frământării și sub urgia întregului zbucium al făpturii, zăgazurile cerului se rupseră, jgheaburile adâncului se desfundară și, din înaltul întunecimilor, se prăpăstuiră asupra pământului, cu șuier de aer sfâșiat, potopul greu al apelor cerești... Și gemătul vijeliei pustiitoare își amesteca simfonia sa de nimicire cu urletul rostogolirii clocotitoare a șuvoaielor pământului... Iar sub urgia vijelioasă a apelor, stâncile, zguduite din înălțime și smulse de pe temeliile lor de veacuri, se rostogoleau prăpăstios în genunile adânci ale văilor... și sub izbirea lor neîndurată, brazii trufași ai codrilor se frângeau cu glasuri de trăsnet și umpleau depărtările întunecoase și goale cu cel mai de pe urmă răsunet prelung al prăpăstuirii lor de veci!...

Cine știe dacă ceasul cel grozav al împlinirii vremilor de apoi nu sunase acum și dacă nu era scris în cărțile oarbe ale ursitei ca să se aprindă și să ardă osia nemăsurată a

lumilor, de la un capăt până la celălalt? Iar temeiurile firii să se prăbușească și să umple, cu pulberea lor măruntă, întunecimile goale și fără de sfârșit ale haosului negru, din care puterea cuvântului dumnezeiesc le scosese spre ființă?

Se poate... Toate se puteau; un singur lucru nu se putea: acela anume ca, odată cu desființarea tăriilor făpturii, să se desființeze și tăriile mele... În zadar viforul, vijelia și uraganele se izbiseră oarbe în clădirea zburlită de crengi uriașe a întăriturilor mele, căci nu izbutiră decât să se sfâșie și să urle de durere și de ciudă... Și parii de sprijin ai îngrăditurii mele de păduri peste păduri, înfipți până-n inima pământului și înalți până la ceruri, cu vârfuri albe de dinți ascuțiți, râdeau prin întuneric de opintirile deznădăjduite ale neputinței lor; iar pe povârnișurile de epică amintire, calde încă de eroismul Pisicuței și de pornirile războinice și sângeroase ale mușteі celei mari cu spatele lucitoare și verzii, pânza deasă a apelor cerești era sfâșiată în două de grebănul lung și îngust al muntelui meu de adăpost și, cu iuțeală de vifor și cu clocotiri de tunete, se rostogolea pe două părți spre genunile adânci ale văilor... Și se rostogolea cu stânci, cu iarbă, cu flori, cu zmeuriș, cu toate idilele și iluziile Pisicuței mele, dar, mai ales, cu hribii, cu nicorețiі, cu ciupercile, cu râșcovii și cu bureții de tot felul pe care-mi-ntemeiasem nădejdea viitoare a întâmplătoarei mele schivnicii de mai târziu...

Cum însă sufletul meu niciodată n-a fost în stare să ducă prea multă vreme în spate povara ucigătoare a sublimului, și cum puterile întunericului, în urgia răzvrătirii lor, izbise, pe toate glasurile, clapele imense ale claviaturilor făptuirii, aș fi ajuns în cele din urmă să găsesc banală și monotonă această rodomontadă a stihiilor, dacă ele nu

și-ar fi tras măsurile tocmai la timp... Poate să fi fost pe la cântători, când urletele vijeliei începură a-și scoborî glasul, și zbuciumul codrilor a se mai potoli; un tunet răzleț încercă, din miazăzi, să mai răscolească clocotitor nemărginirile întunecoase, dar, iute, își stinse neputincios, în tăcerea nopții adânci, duruitu-i depărtat... Artileria cerească scoborâse treptele văzduhului spre lumea cealaltă... Cineva trase parcă în lături perdeaua neguroasă a norilor și, în întunericul cel mai de deasupra al cerurilor, o poartă de senin limpede se deschise spre adâncimile umbrelor albastre și o stea cu lumină tremurătoare își cumpăni, sfioasă parcă, chipul său peste adâncuri... Numai șuvoaiele apelor, nepotolite încă, își mai trimiteau de prin văi, până-n depărtare, vuietul lor nedeslușit și surd... Fiori iuți de vânturi ușoare însuflețeau, în răstimpuri, neclintirea frunzișului negru, și picături de apă mari cădeau grele pe pământ...

Cu vreascuri uscate, puse mai dinainte la adăpost, aţâţai un foc uriaș, și întunecimile îngrozite fugiră să-și adăpostească frica lor la marginile cele mai depărtate ale pământului; iar în bătaia luminoasă a focului, Pisicuța, înfiptă neclintit pe toate cele patru picioare ale sale, cu capul în jos și cu urechile plecate, stătea nemișcată cu încremenirea unei statui de bronz, tăiată pe fund de întuneric; de pe vârful prelins al moțului său din frunte, cele de pe urmă picături de apă ale potopului ceresc se strecurau domol și rar și, lunecând pe jgheabul strâmt dintre amândouă nările ei, cădeau grele pe pământ... Dormea și visa!... "Dormi în pace!" îi dorii eu în gând, aruncându-i poclada pe spate și închingând-o cu tafturul... "Dormi în pace!" Și tot în pace mă hotărâi să dorm și eu în fundul tihnit al vizuniei mele, după ce mai întâi aruncai pe foc, cu trunchiuri cu

tot, crengile unui întreg codru de brazi, atâta adică cât să poată el mistui pân-a doua zi; și în pace, prin urmare, dormirăm până-n ziuă și eu și Pisicuța...

Iar a doua zi, când mă deșteptai și mi-aruncai privirile peste împrejurimi, Firea întreagă mi se păru ca răsărită atunci pentru întâiași dată, din sânul adânc al apelor Creațiunii. Atâta era de fragedă, atâta era de virginală! Soarele însufleția, cu lumina de aur idealizat a razelor sale, picăturile mari și grele de rouă curată, care atârnau pe vârful negru-verde al fiecărei frunze mici și ascuțite de brad; ierburile subțiri și mlădioase, sub greutatea acelorași picături de rouă, își plecau molatic fruntea lor înspre pământ; iar sub căldura soarelui dătător de viață florile galbene, albastre și roșii, ca trezite din somn, își ridicau încet către ceruri potirul lor strălucitor. Un văl străveziu, țesut din fire limpezi de lumină trandafirie și cer albastru, acoperea imensitatea solemnă a nesfârșitului, și imnul tăcerii netulburate se înălța de pretutindeni, ca o rugă de mulțumire către Ziditorul puternic a toată făptura... Numai greierul păgân tulbura în răstimpuri, cu șuier pătrunzător, ceasul măreț de rugăciune, și gaia, ca o săgeată neagră și iute, spinteca văzduhurile largi cu țipet flămând și ascuțit...

Deschingai tafturul Pisicuței, îi luai poclada din spate și, scoțând-o din întărituri, o priponii în zmeurișul pologit încă de ploile nopții, dar care începuse a se ridica pe picioare sub razele acum fierbinți ale soarelui înalt pe ceruri.

Ziua trecu. Trecu și noaptea, și altă zi lumină iarăși cu strălucirea ei liniștea singurătății mele; și altă noapte îngână încă cu cântecul de leagăn al susurului său căpătâiul somnului meu fără de visuri... Dar vine o vreme când Natura te soarbe cu atâta putere neîndurată în adâncul

sălbătăciei sale, încât ți s-ar părea că sângele tău stricat și păcătos a fost înlocuit în vinele tale cu sânge de vioaie și ageră jivină a codrilor... Și eu, care mi se părea că plutisem patruzeci de zile și patruzeci de nopți peste toate valurile fără de frâu ale tuturor potopurilor, aveam dreptul să mă uit ca spre o zare depărtată la timpurile de altădată, și să privesc, ca prin sită, la chipurile șterse ale unei lumi pentru veșnicie înmormântate sau, cel puțin, să-mi cercetez barba, spre a mă încredința că nu e nici albă, nici până la brâu și că, prin urmare, nici nu mă ridicasem la treapta vreunui patriarh, ferit prin îndurarea proniei cerești de pieirea a toată suflarea...

Cum însă lucrurile toate au un sfârșit în lumea asta, tot așa avură sfârșit și merindele mele: ouăle, nucile, pâinea, zglăvoacele, merele, perele și boiștenii fuseseră de mult desființate; șipul cu rachiu își dăduse, și el, suflarea sa cea mai de pe urmă, și numai câte un hrib sau nicoreț se mai arăta răzleț, pe ici pe colea, prin vălmășagul imens al calabalâcului meu de tot soiul...

Iată pentru ce, privind cu jale la cei câțiva bureți ce mai rămăseseră, mi se părea că mă aflu înaintea unor

"*Rari nantes in gurgite vasto*" *1* Ultimii supraviețuitori în vastul ocean (V i r g i l i u , *Eneida*).

din clasica antichitate... Atâta numai că, după ce, la prânz, îmi mâncai fripți pe cei din urmă troieni ai mei, nu mai avui, măcar în gând, putința de a mai glumi pe socoteala vreunei depărtate antichități, oricât de clasică ar fi fost ea...

Când soarele scăpătă după-amiază, mă hotărâi, ca un alt Robinson, să cercetez împrejurimile, spre a mă încredința de nu cumva vreo potecă, oricât de îngustă, ar fi tăiată pe coasta prăpăstioasă a muntelui, sau, cel puțin,

dacă așezarea locurilor n-ar fi priincioasă urmării mai departe, cu oricâtă greutate, a drumului meu întrerupt. Și, fiindcă Pisicuța ar fi fost în stare să smulgă priponul și să se ia după mine, apoi mă dusei și, dezrădăcinând din munte o stâncă uriașă, ce-mi căzu la îndemână, o răsturnai peste capătul priponului ieșit afară din pământ. Apoi, înarmat până-n dinți și cu parul cel ascuțit ca unealtă de sprijin, plecai să dau ocol muntelui meu de adăpost... N-aș putea spune cum și cât am mers; fu însă un moment când, spre cea mai mare glorie a mea, băgai de seamă că Natura, pe lângă alte multe, mari și foarte înalte însușiri, mă dăruise și cu cele mai de căpetenie talente ale celui mai iscusit dintre alpiniști... Altfel nu m-aș fi putut lămuri cum, fără să-mi pierd cumpăneala o singură clipă, mă trezii deodată acățat pe o aschie de stâncă între cer și pământ, de unde, sub picioarele mele, prăpastia se deschidea neagră, fioroasă și fără fund, iar deasupra capului, peretele drept de stâncă își pierdea crestetul aerian în înălțimile albastre ale văzduhului... Totuși, fiindcă, cu oarecare chibzuială, se putea încă păși înainte, pășii; și, iarăși, fiindcă, cu oarecare îndrăzneală, s-ar fi putut sări peste crăpătura adâncă dintre două stânci, sării; și pășind acum cu chibzuială, acum sărind cu îndrăzneală, mă trezii pe muchia unei opcini plești și largi, la picioarele căreia munții se tupilau smeriți ca niște umilite și sfioase straturi de verdeață.

Mă lungii într-un cot pe iarba moale și spre sărbătorirea deplinei mele biruințe împotriva stavilelor de tot felul, pe care codrul și muntele mi le ridicase în cale, aprinsei o țigară, al cărei fum se înălță, prin depărtările albastre, până sub temeliile înalte ale stelelor lui Dumnezeu... Și, iarăși, fiindcă, de-a puterea fi, trecusem, cu toată alcătuirea ființei mele, spre tagma isteață a jivinelor, apoi cu

instinct ager și fără de greș, neabătându-mă adică din cale cu un palmac, măcar, la dreapta sau la stânga, mă întorsei pe același drum la întăriturile mele, unde Pisicuța mă aștepta nemișcată și cu ochii țintă în desișul în care mă văzuse mistuindu-mă... Un nechezat de duioasă mulțumire întâmpină, din parte-i, cu tremolo de bas profund, sosirea mea cu nerăbdare așteptată...

Întunericul sosi repede și, mai mult din obișnuință decât de nevoie, aprinsei focul reglementar de noapte; iar când dădui să scot din desagi sărăcăcioasa mea cină de seară, mă încredințai cu deznădejde că încetaseră, sărmanii, de a mai fi urechea de îmbelșugare a calului năzdrăvan din poveste... Dar, fiindcă flămând, iarăși, nu mă puteam culca, apoi așa turcește cum stăteam dinaintea focului și cu nasul în tăciuni, mă ospătai și eu, după putință, cu nu știu a câta dumnezeiască "fericire", care glăsuiește că "cei flămânzi se vor sătura", și potrivit, așadar, și meșteșugului meu de dascăl de gramatică, mâncai și mă săturai la timpul viitor.

A doua zi, în revărsatul zorilor, după o scurtă sfătuire cu Pisicuța, în care îi dădui toate învățăturile trebuitoare, de cum adică urma să calce și să se cumpănească printre stâncile prăpăstioase ale coastelor muntelui, și, după ce, mai ales, căpătai încredințarea că m-a înțeles și că va fi următoare sfaturilor mele, îi aruncai pe spate șaua și peste ea vremelnica mea gospodărie; apoi om și cal, omul înainte și calul în urmă de dârlogi, înaintarăm, pe căi neumblate, spre cele mai de deasupra ale tăriilor cerești. Călăuziți de chibzuială și îmbărbătați de îndrăzneală ieșirăm la lumină... Iar când pustiul larg al opcinii plesuve, la care ajunsei întreg și nevătămat, mă împresură de pretutindeni cu cercu-i rourat de verdeață scânteietoare, un dor fără de

margini îmi cuprinse sufletul și gândul meu se întoarse și cătă cu jind înapoi, spre întăriturile mele părăsite, văduve și pustii... Simțul duios al paternității pentru lucrul mâinilor mele se răzvrăti în mine și mă găseam vinovat că, de frica lipsei ciupercilor măturate de potop, schimbasem o viață patriarhală și tihnită pe o pribegie fără de țintă, către care pășeam pe nestatornice și oarbe trepte de necunoscut... Și multă vreme aș fi intonat în gând jalnice eremiade pe ruinele trecutelor mele fericiri, dacă Pisicuța nu s-ar fi însărcinat să mă trezească din toropeala sentimentală în care mă cufundasem... Smunci frâul, fără veste, ridică capul în sus, privi țintă spre zarea depărtată a opcinii, stătu o clipă nemișcată, apoi necheză ușor; și iarăși rămase neclintită și iarăși privi țintă în depărtare... Mă sculai în picioare, de cum stăteam lungit, și mă uitai cercetător spre unde-și îndrepta Pisicuța privirile... Nu zării nimic; erau însă lucruri asupra cărora Pisicuța nu se înșela niciodată, și mă deprinsesem, prin urmare, a crede orbește în prevestirile ei... Trebuia deci să fie ceva sau cineva. Din adâncul tăcerii, răsăriră deodată mai multe lătrături și, când întorsei capul spre partea aceea, doi câini, cât doi zăvozi de mari, se iviră în fugă de după muchia depărtată a zării și veneau în goană turbată spre locul unde mă aflam eu... Iute sării pe spatele Pisicuței și-mi pregătii, spre apărare, parul ascuțit. Aproape în același timp, de după geana aceleiași zări, o imensă căciulă neagră, țesită la o parte și curmată la mijloc, se arătă săltând în cadență și suind, parcă greoi, pe trepte de aer, înclinarea apuseană a opcinii... apoi două picioare nemăsurat de lungi și arcuite spre afară, prin a căror deschizătură se vedea, larg, priveliștea depărtată a munților dimpotrivă, se iviră numaidecât sub căciulă și, înfigându-se pe rând și la deopotrivă răstimpuri, cu gigan-

tice mișcări de compas, în iarba moale a opcinii, spintecau alene aerul, pe urma câinilor, îndreptându-se spre mine; o ghioagă groasă și lungă fără sfârșit, cumpănită slobod în mâna dreaptă, întregea cele câteva linii puternice ale chipului uriaș, ce se desprindea pe zare. N-apucasem încă bine să mă așez pe spatele Pisicuței, când sosiră și câinii și lupta se începu crâncenă între cele două tabere dușmane... Eu, nu-i vorbă, izbeam cu parul în dreapta și în stânga, dar asta, numai așa, de mântuială, sau, cel mult, spre a mă mângâia cu închipuirea că săvârșesc cine știe ce mare ispravă de cavalerism medieval, că parul meu nu e mai prejos decât lancea vreunui Rinaldo, că Pisicuța e cel puțin strănepoată în linie dreaptă a vreunui Baiardo și că eu însumi prețuiam măcar de două ori cât orice Orlando furioso!... lucruri pentru care întotdeauna am avut o grozav de mare slăbiciune... De altfel, singură Pisicuța era de ajuns ca să țină piept biruitor tuturor câinilor universului... Copitele potcovite ale tuspatru picioarelor sale cu așa iuțeală de fulger scăpărau în toate părțile, trupul ei de șopârlă mlădioasă cu așa iscusită strategie își punea, pe fiece clipă, la adăpost părțile slabe, încât înverșunarea crâncenă a dușmanului cu colții de fier murea neputincioasă la marginea de potcoave oțelite și de dinți ascuțiți ai cercului ei de apărare... Iar când, pe tromboanele largi ale amânduror nărilor sale, își revărsa, în sforăit de vifor, răsuflarea vijelioasă a pieptului său puternic, opcina întreagă se cutremura și zăvozii o rupeau de fugă îngroziți și... iar se întorceau în luptă...

— Hi!... potaie!... auzii pe cineva strigând de departe. Era un cioban tăiat pe linii de uriaș, care venea spre mine în fugă greoaie și care, cu gând de a ostoi câinii, ținea drept ghioagă, ridicat în aer, deasupra imensei sale căciuli, un

întreg arbore strujit de coajă și de crengi, dar cu rădăcina neatinsă.

— Hi... potaie!... Și pe fiecare silabă din cele patru ale strigătului său de tunet o însemnase, împungând de patru ori în sus cu ghioaga în văzduhuri!... Dar nu mai era nevoie, căci una din potăi, îndârjită de sosirea stăpânului său, se repezi în pornire turbată și năzui să apuce pe Pisicuța de bot; dar Pisicuța, care în mișcări avea agerimea gândului, iar în faptă iuțeala fulgerului, o și înșfăcă din fugă cu dinții de după ceafă, o ridică în aer și începu a o scutura cu furie; iar când crezu ea că destul a scuturat-o, îi dădu drumul de sus și câinele se simți foarte fericit s-o poată împunge de fugă și să se ascundă, schiolălăind, după picioarele lungi ale stăpânului său; celălalt câine, mai înțelept, socotise de cuviință să-și facă datoria lătrând furios din depărtare.

— Da bine, măi omule, zisei eu, când ciobanul fu lângă mine, ce dracu, voi păziți oile cu lupchi, ori cu câini? Aiștia-s curat lupchi, bre!...

— Da bată-i pustia să-i bată, cucoane, că nu-s lupchi; da iaca așa se reped ei, ori de-i om, ori de-i dihanie; d-apoi că și 'neata, drept ț-oi spune, c-amarnică vită de cal mai ai!...

— Da nu-i nici un cal, măi omule... că-i curat iapă; numai cât îi iapă de cele din țara harapului și-i amarnică, ce-i drept.

— Amarnică, zău!...

— D-apoi și câinii tăi, dacă se leagă de dânsa, așa, nitamnisam!...

— Apoi, dă... câini nu-s?... Da drept ț-oi spune, cucoane, că n-am mai văzut de când sunt cal să înșface câinele cu dinții și să-l scuture pe sus; și de-ar hi măcar vrun păcătos de câine... da Chiperiu aista pune lupu la pământ,

nu altă.

— A hi punând lupu, bre, da nu iapa mea; ia, vezi tu iapa asta? Într-o iarnă trei lupchi o rupt cu dinții; și tustrei lupchii nu i-o putut face nici măcar o zgârâitură.

— Aîîîra... Cucoane... Da dă... a hi, zău, că-i amarnică tare...

— Da ia să lăsăm vorba asta, măi omule, stâna voastră departe-i de-aici?

— Uite, colo-n vale, zise el arătând cu ghioaga spre apus, de-a curmezișul opcinii...

— Ei, și tu un' te duceai acu? Nu te poți întoarce cu mine, să mă duci pân'la voi la stână?

— D-apoi, dă, mă duceam până colea-n Goșman după niște oi; ghivornița de-alaltăieri noapte ne-o cam răscolit turma și ne-o răzlețit câteva mioare... Da m-oi întoarce, că doar mai este vreme până-n seară.

Plecarăm, eu călare, ciobanul pe jos, și câinii cât colea, la cuvenită depărtare de Pisicuța.

— Da cum se cheamă locurile pe-aici, bre? întrebai eu, într-un târziu, pe cioban.

— Plaiul Jitioanii, cucoane; da ce? n-ați mai fost niciodată pe-aici?

— Nu; n-am mai fost... și nici acu n-aș hi venit; da m-o prins pârdalnica cea de ghivorniță-n pădure ș-am rătăcit poteca și, uite, horhăiesc așa de câteva zile, fără să știu unde mă aflu.

— Da-ți hi umblând cu vo treabă pe locurile aistea?

— Da nici c-o treabă, măi omule... ba... adică cu treabă; sunt, chipurile, revizor peste păduri ș-am plecat cu revizia prin pădurari.

— Așa... da!?... Sosisem pe muchia povârnișului de

apus al opcinii și stâna se zărea devale, într-o poiană ca la o bătaie de pușcă depărtare.

Cum începurăm a scoborî, câinii ne și simțiră și începură a se înșira pe deal în sus, îndreptându-se spre noi, schiolălăind și lătrând furioși; ciobanul le aținu calea cu ghioaga, nu atâta pentru a mă apăra pe mine de ei, pe cât spre a-i apăra pe dânșii de Pisicuța.

— Bună ziua și bun găsit, oameni buni, zisei eu, descălecând lângă stână și adresându-mă celor câțiva ciobani tineri care trebăluiau care încotro, dar mai cu seamă unui baci bătrân care, ajutat de un flăcăuan zdravăn, cu plete unsuroase și lungi, turna într-o zăgârnă pântecoasă jintița caldă dintr-un ceaun negru și larg.

— Mulțumim d-voastră, răspunseră ei toți, cu glas greoi și gros: bine-ați venit!

Și fiecare-și urmă, fără să se stingherească, treaba începută; care turna zăr pentru câini, într-un fel de chersin larg și unsuros; care potrivea scoarța întreagă a unui brad despoiat, pe acoperământul tupilat al stânii zdruncinate de furtună; care arunca de mămăligă un ceaun uriaș, pe niște lespezi înalte, orânduite ca niște pirostrii în jurul unui foc viu de crengi uscate; care așeza pe comarnic, ca să se zvânteze, un caș rotund și mare cât un pântece de patriarh...

— Da venit-ai, mă Văsui, întrebă baciul cel bătrân, turnând jintița în zăgârnă, pe ciobanul care se întorsese din drum cu mine; găsit-ai mioarele, mă?

— D-apoi, c-am apucat să mă duc numai până colea-n opcină, și m-am întors cu dumnealui să-i arăt stâna; da m-oi duce eu mai amu, că doar mai este vreme până-n seară.

— Apoi du-te, mă, și vezi de nu li-i da cumva de urmă;

să nu le hi spârcuit vreo dihanie, dare-ar gălbeaza-n ele; du-te și vezi pin poienile Goșmanului ori a Răchitișului; de nu-i da acolo peste ele, urcă până-n Dealu Negru, că pe-acolo ați umblat cu oile înainte de ghivorniță; ia cu tine pe Chiperiu și pe Tătaru, și vezi de vină pân' deseară.

Și peste câteva minute, și picioarele nemăsurat de lungi, și imensa căciulă neagră, țesită la o parte și curmată la mijloc, și ghioaga dintr-un arbore, cumpănită slobod în dreapta lui Văsui, și cozile flocoase și țanțoșe în aer ale lui Tătaru și Chiperiu se mistuiră după sprânceana înaltă și verde a opcinii din răsărit...

Iar baciul cel bătrân, până ce nu-și mântui de turnat jintița prin zăgârne, până ce nu le atârnă pe toate de câte un cui de lemn, ca să se scurgă fiecare în câte un budăi deosebit, până ce nu-și clăti mâinile cu apă și le șterse de poala unsuroasă a cămășii încinse peste mijloc cu un chimir lat și bătut cu ținte de alamă galbenă, aproape nici nu se uită la mine.

Când însă își mântui treaba de-un capăt, băgă toată mâna dreaptă, aproape până în cot, tocmai la fundul chimirului și, gheboșându-se oarecum, scoase o lulea de lut odată roș, dar înnegrit acum de fumul cât suferise; și, tot din chimir, scoase afară un boț de hârtie unsuroasă, în care avea tutun; desfăcu hârtia cu sfințenie, înfipse în ea două degete, luă tutun și puse în lulea; strânse hârtia cu îngrijire și-o puse la loc în chimir; apoi veni lângă foc, unde stăteam eu, și, luând cu aceleași două degete un cărbune, fără teamă de mușcătura arsurii, îl așeză metodic în lulea, deasupra prafului negru de tutun.

— Da-ți hi viind de departe, domnișorule, mă întrebă el, cu luleaua între dinți; umblați cu treabă pe la noi? încheie el întrebarea, apăsând cu unghia policarului cărbu-

nele peste tutun și scuipând cu măiestrie printre dinți deasupra focului.

— Și de departe și cam cu treabă; numai cât nu-mi era treaba pe-aici; ia ghivornița cea de-alaltăieri noapte m-o apucat în pădure, ș-am rătăcit poteca; de nu dădeam peste Văsui al d-tale în opcină, cine știe pe unde mi-ar fi mai sticlit ochii!..

— Și de-aicea, unde chitiți să mergeți?

— D-apoi, dă, moșule, știu eu? ia, încotro se poate merge; când rătăcești, rămâi în voia drumului, nu drumul în voia d-tale.

— De asta, așa-i, domnișorule.

— Da-n sfârșit, aș vrea să ies undeva la lumină, moșule; pe unde s-ar putea merge la Tazlău?

— D-apoi, dă, domnișorule, drumuri or hi ele multe, numai cât îs toate cu depărtare și-s locuri tari; ș-apoi, după oara dealaltăieri noapte, s-or hi desfundat potecile și nu s-or hi liniștit apele; da apele ca apele, da n-ai să poți trece Tazlăul la vremea asta, că toate apele dau în el, și-a hi viind devale cu schinare, ca un balaur...

— Și-i departe Tazlăul de-aici?

— D-apoi că pe-aicea nu-i Tazlău; numai cât cracii lui îs pe- acolea pe-aproape; iaca, urmă el arătând cu mâna spre răsărit, în două părți deosebite, iaca, un crac iese de colea, de sub Poiana Rotundă și unul de dincolo, de sub poienile Goșmanului; da nu-i vorba de cracii lui, că doar n-ai să treci peste ei; ca s-ajungi la sat trebuie să treci peste Tazlăul cel mare, și socot că nu l-ăi putea trece, că nu se ostoiește el cu una, cu două, când vine mare.

— Da-l trec călare, moșule.

— Da te mătură Tazlăul, domnișorule, ca pe-o aschie, cu cal cu tot, răspunse moșneagul cu oarecare mândrie, atins

parcă în amorul lui propriu; și pufăind o dată din lulea, scuipă printre dinți mai cu măiestrie și mai departe peste foc.

— Bine, moșule, asta o s-o vedem noi; da când a fi să plec mâini-dimineață, o să te rog să-mi dai doi flăcăuani de-ai d-tale care-or fi mai voinici, să mă ducă pân-în sat; o să le fac cinste și lor și d-tale.

— Auzi, mă Huțane, t-ei prinde tu cu Sgribincea să-l duci pe d-lui pân-în sat devale? zise el, adresându-se la un soi de doi atleți, care stăteau cinchiți și tăcuți pe lângă foc, în așteptarea mămăligii.

— Da om merge, că doar i-o palmă de loc, răspunseră ei, fără măcar să întoarcă capul.

— Ei, vezi, moșule, că ei nu se tem de Tazlău ca d-ta?... — D-apoi, dă, ei nu s-or hi temând, c-aiștia doar îs de cei care umflă șuvoiu-n brațe și urcă cu el la deal.

— Da d-ta crezi că iapa mea nu umflă șuvoiu-n brațe? — D-apoi, dă, domnișorule, știm noi ce-a hi mai umflând iapa d-tale? zise el sculându-se de jos; și scuturându-și de unghia policarului luleaua de scrum, o vârî la loc în chimir.

— Mă Cârță, urmă el, strigând către un flăcăuan lung, care de-abia se cinchise și el pe lângă foc; mă Cârță, da ce te-ai lăsat pe vine, ca-n ziua de Paști? Ia vezi de-o țâ' de mojdei, că, ia, Bedreag îi gata cu mămăliga.

În adevăr, Bedreag, un flăcăuan chipeș cu pieptul puternic și desfăcut, cu fața dogorită de fierbințeala focului, ridicase de pe lespezi ceaunul uriaș și, cumpănindu-l de toartă cu stânga, iar de fund sprijinindu-l cu dreapta, îl răsturnă spre o petică unsuroasă și groasă, și, din tiparul lui negru și fierbinte, se rostogoli, ca o stâncă ruptă din munte, o gigantică mămăligă, care-și-ntinse imensitatea sa rotundă până sub gurguiul opincilor lui Cârță; Cârță

se feri în lături și, ridicându-se, nu atâta după îndemnul moșneagului, pe cât ca să facă loc mămăligii în poiană, intră și se mistui în fundul stânii.

— Da unde, păcatele, a mai hi și cel usturoi, moș Căpățână? unde, naiba, l-îndosiși, de nu dau peste el? se auzi Cârță din fundul stânii, strigând cu glas trăgănat și gros către moșneag.

— Ia vezi, mă Cârță, să nu te apuce de nas de sub cel chersân crăpat; ori, vezi, că l-or hi mâncat pâșii as-noapte și te-or hi lăsat cu dinții la stele. Și vezi de mai închipuie și ceva pentru musafiri, că doar nu ți-a hi mas numai ție șoarecii în pântece.

Peste puțin, Cârță se arătă cu două scafe mari de lemn, una aproape plină cu mojdei, alcătuit din apă și usturoi ucis cu coajă cu tot, alta cu felii mari de urdă și de caș, într-o baie, până la mijloc, de zăr cald.

— Da unde-i lingura, măi, uititule, băgă de seamă moșneagul, când puse Cârță scafele lângă mămăligă. Ori crezi că-i toată lumea, ca tine, cal, să-și moaie botu-n zăr și să beie?

— Ce nu dai pace băietanului, moșule? zisei eu, adresându-mă moșneagului.

— He! He!... C-apoi, doar unu-i Cârță Abrudeanu, sereacu. Când își primenește opincile, din Paști în Crăciun, ori s-alege cun picior desculț, ori cu târsânile bălălăind; da de-nfulicat nu mai are pereche pe fața pământului.

Și Cârță iar se mistui în fundul stânii.

— Da unde puseși lingura, moș Căpățână? se auzi Cârță strigând din nou către moșneag.

— Ia vezi, mă, c-a hi pe comarnic, printre cei cași. Și Cârță se întoarse cu o lingură lipovenească, scurtă-n coadă și lustruită cu roș, în formă de lingura zânei, pe care o vârî

în zăr printre feliile de urdă și de caș.

Bedreag scoase din brecinar o ață lungă și groasă și, c-o destoinicie de matematic, apăsă meridiane și paralele pe hemisferul cald al mămăligii, și mămăliga se desfăcu, risipindu-se, în fierbinți... corpuri geometrice.

Și făcându-se toți roată împrejurul mămăligii, își trase fiecare înspre dânsul partea sa; iar moș Căpățână așeză la mijloc scafa cu mojdei.

— Da-ți ospăta o țâ' și 'neavoastră, domnișorule, zise el, îndreptându-se spre mine, care stăteam mai deoparte, și aducându-mi într-o mână o bucată de mămăligă, iar în cealaltă scafa cu feliile de urdă și de caș.

— Bucuros, moș Căpățână, oi ospăta; numai cât se vede că d-ta mă iei drept Chiperiu ori Tătaru, de mi-aduci mâncare deoparte; ia pune, te rog, scafa și mămăliga mea colo, la rând cu d-ta; se vede că mie nu vrei să-mi dai mojdei?

— Da ne rugăm de iertare, domnișorule, noi chiteam că...

— Rău chiteai, moș Căpățână, zisei eu tăindu-i vorba, rău de tot; și, drept pedeapsă că ai chitit așa de rău, o să mănânci d-ta partea mea de caș, și eu partea d-tale de mojdei.

Și mă și așezai turcește între Cârță și Bedreag.

— Da poftim, domnișorule, zise moșneagul, scărpinându-se peste căciulă în creștetul capului și așezându-se și el la rând, bucuros, poftim, numai... dă...

— Dă, nedă, ia să te văd cum mănânci d-ta, moș Căpățână, mămăligă cu urdă, că uite eu cum mănânc mămăligă cu mojdei.

Și, după toate regulile celui mai deplin comunism, începui a mânca... Multă vreme însă după aceea n-am mai mâncat mojdei cu mămăligă...

Și moș Căpățână, cunoscându-se greșit, mușca tăcut din mămăligă și din caș, sorbind zăr cu lingura cea roșie și scurtă-n coadă.

— Ei, hai, moș Căpățână, gustă și d-ta din mojdei, că doar eu am glumit; mai lasă cea urdă, că-i fi sătul de frupt de oaie.

— Da poftim, domnișorule, poftim, că noi mâncăm de toate; dă... chiteam și noi să-ți dăm bucate mai subțiri.

— D-apoi mai subțiri decât mojdeiul, moș Căpățână, ce bucate mai vrei; uite, apă goală cu mămăligă caldă...

Și moș Căpățână începu a întinge și el în mojdeiul pe sfârșite.

Când ne lungirăm, ca după-masă, care-ncotro, pe unde găsirăm oleacă de umbră, moșneagul veni lângă mine, care mă așezasem între Huțan și Bedreag și aprinsesem o țigară. Moș Căpățână își scoase și el, cu ceremonialul obișnuit, luleaua și hârtia cu tutun din chimir.

— Ia fă-ncoace cea hârtie, moș Căpățână, zisei eu întinzând mâna spre moșneag.

Îmi dădu hârtia; scosei un pachet de tutun, căci aveam îndeajuns, îl desfăcui și i-l pusei în hârtie.

— D-apoi aista a hi de cel bun, domnișorule, observă moșneagul uitându-se cercetător la tutunul ce-i dădusem.

— Bun, rău, pune și d-ta-n lulea și trage-i, că doar tot fum are să iasă.

Ceea ce moșneagul făcu, fără să-l mai îndemn de două ori.

— Dacă nu v-ar hi cu supărare, zise moșneagul, lungindu-se într-un colț și uitându-se țintă la mine, v-aș întreba ceva.

— Nici o supărare, moșule, de ce să mă supăr?

— Parcă v-aș hi văzut undeva; nu sunteți de la Cheatră?
— Ba drept de-acolo, moșule; da cum se face de mă cunoști d-ta de la Piatra?

— D-apoi n-ați apărat d-voastră cu Enescu, la giurați, amu un an, pe niște hoți care-o fost prădat o stână?

Lucrul era adevărat.

— Ba da, moșule, da ce-i cu hoții aceia și cu stâna?
— D-apoi că doar stâna noastră era cu paguba și tot cu paguba o și rămas; că doar hoții o scăpat basma curată, ca niște fete mari; și tot noi și cu vina, și cu gloaba.

— Așa-i, moșule, mi-aduc aminte; numai cât eu nu-s advocat; ia, mă luase și pe mine, așa, lude printre călărași, că doar la giurați și dumneata poți fi advocat. Da blăstămatul cel de Enescu, acela o-ntors capul giuraților, de i-o făcut scăpați pe tâlhari, c-acela știe toate șurubăriile și-ți face din alb negru, și din negru alb.

— D-apoi că și dumitale cum îți mai melița gurița! de parcă-ți sufla Aghiuță la ureche, nu alta, zise moșneagul clătinând într-o parte și-n alta capul cu căciulă cu tot, în semn de mustrare, și, pufăind o dată din lulea, scuipă printre dinți, până peste gurguiul opincilor lui Bedreag.

— Ei, și nu cumva pentru asta ai să-mi porți ponos? Ce vrei, moșule? Așa-i legea: orice vinovat trebuie să aibă un apărător și, dacă scapă, norocul lui.

— D-apoi, vezi că legea-i proastă: cine-o făcut-o n-o avut cap, domnișorule; eu chitesc că giurații aceia îs puși acolo numai ca să le deie drumul hoților.

Și fiindcă, de-aș fi discutat cu moșneagul în contradictoriu, mă temeam să nu mă rămână, schimbai cu meșteșug firul vorbirii, fără să schimb și tema.

— Și hoții erau de pe-aici de pe-aproape? i-ați cunoscut?

— Da cum nu, domnișorule; niște potlogari din Calu-Iapa, feciori — chipurile — de gospodari... ne-o golit stâna de urdă și de caș, ba ne-o luat și câteva mioare, de le-o fript mai încolo, hăt, în pădure.

— Dă, moșule, unde-s bucate, și pagubă, încheiei eu sentențios; da, mă rog, apă de unde beți când vi-i sete? întrebai eu spre a schimba vorba.

— Apoi, ia de-acolea, din vale; este un șipot sub o rădăcină de brad; mă Huțane, ia răpezi, că ești mai sprinten.

— Apoi că mă duc și eu cu Huțan, moșule.

— Poftim, voia la dumnevoastră, domnișorule. Și, sculându-ne de jos, plecarăm împreună; dar până să facă Huțan un pas, eu făceam trei, și totuși mergeam alături ea; cu regula asta ajunserăm într-un desiș de brazi mărunți, în mijlocul cărora se ridica unul de două ori secular, de sub ale cărui rădăcini un fir subțire de apă limpede și rece se scurgea pe un jgheab așezat acolo de ciobani; băui până simții că am ucis setea pe care mi-o deșteptase arșița sărată a usturoiului și, întremați, ne întoarserăm la stână și eu, și Huțan.

Schimbai priponul Pisicuței mai la umbră sub poala pădurii și tot la umbră mă lungii și eu, cu capul pe șa și, beat de usturoi, adormii într-o clipă.

Și cine știe cât aș fi dormit, dacă un strănutat neobișnuit nu m-ar fi izbit drept în ureche. Când deschisei ochii și întorsei capul, un țap c-o barbă de patriarh și cu niște ochi holbați, în floarea frunzei de varză, mă mirosea cu de-amănuntul și, sub emanațiunile nevăzute, dar puternice, ale usturoiului meu, scutura din cap și strănuta disperat. Turma sosise de la pășune și odată cu ea sosi curând și noaptea. Focuri se aprinseră în poiană și, peste puțin, liniștea se întinse pretutindeni... Adormirăm cu

toții. A doua zi, în revărsatul zorilor, însoțit de Sgribincea și Huțan, apucai, peste munții din răsărit, drumul Tazlăului.

LA TAZLĂU

...Un pitic și doi giganți!... Cam așa înfățișare, cel puțin, trebuie să fi avut eu între Sgribincea de-o parte și Huțan de cealaltă, deoarece, cu tot prisosul de înălțime ce s-ar fi cuvenit să-mi dea spatele Pisicuței, capetele noastre, a tustrei, nu se ridicau totuși în văzduh mai sus unele decât altele; ba mi se pare chiar că fundul pălăriei mele, cu toate silințele ce-și dădea, nu izbutea nici întrun chip să se înalțe dincolo de curmătura căciulilor vreunuia din ei... Și până ce Sgribincea să-și deschidă o dată lărgimea imensă a pasului său greoi și rar pe întinderea de mușchi verde a plaiului rourat, biata Pisicuței își cheltuia jumătate din gebeaua întregii sale vieți, țesându-și iute la suiș mersu-i harnic și mărunt; și, până ce Huțan să-și ia suflet, sorbind văzduhurile dintr-o dată în pieptul său puternic, o întreagă vijelie s-ar fi putut alcătui din răsuflările la un loc, ce izvorau zgomotoase și repezi pe nările înfierbântate și larg deschise ale Pisicuței, sub truda opintirilor la deal...

Iar când, pe muchia verde a opcinii, ne întâlnirăm în față cu soarele ce-și înălțase deplin, peste sprânceana răsăriteană a pământului, discul său înflăcărat, chipurile noastre de umbră se lungiră în aer trecând pe deasupra stânii și se deșirară mistuinduse pe zările depărtate ale munților din apus... Lumina răsăritului scălda fețele noastre și, sub văpaia curată a ei, cei doi uriași se înfățișară transfigurați privirilor mele! Cu atât de neînchipuit far-

mec se amestecau sclipirile de aur antic ale razelor soarelui în pletele lor negre, bogate și lungi, așa de fraged înflorite se arătau ochilor mei trăsăturile bărbătești și pline de viață ale chipului lor puternic în bătaia de flăcări piezișe a răsăritului trandafiriu!...

Și, fiindcă Pisicuța, ori de câte ori o lua prea repede din loc, obosea numaidecât, apoi o oprii un minut pe zare spre a-și mai lua suflet. Huțan și Sgribincea se opriră și ei.

— Măi flăcăi, le zisei eu când fu să plecăm din nou, măi flăcăi, ia căutați de mai răriți cel pas, că cu mersul vostru aveți să-mi oftigiți iapa până-n Tazlău; ș-apoi socot că turcii nu ne-or fi alungând de la spate.

— Așa-i, cucoane, da vezi 'neata că, de-om merge așa pe- ndelete, apoi ne-apucă noaptea-n pădure și n-om putea trece Tazlăul cu lumină, că-i departe și locurile-s tari.

— Noapte, nenoapte, tari, netari, voi să mergeți așa ca să nu-mi oftigiți iapa; și vedeți, bre, de alegeți și voi un drum mai trăgănat, că — după ce văd eu înaintea mea — apoi avem de străbătut până-n sat un tartar întreg de munți și mă tem să nu mă lase iapa-n drum cu șaua-n spate.

— Apoi dă, cucoane, răspunse tot Huțan, pân-om da din sus de Preluce, în dreptul Rotăriei, om tot urca ș-om tot scoborî, că, până-n sus de Preluce, n-om putea merge pe vale — că-i valea strâmtă și plină de stânci; da de-acolonainte, dac-a da Dumnezeu ș-om trece cu lumină peste Tazlău, apoi mergem până-n sat tot pe drum de hodină.

— Ș-o să suim multe dealuri, măi Huțane?

— Apoi urcăm numai pe Goșman și pe Negru; ș-apoi suim pe Geamănă, de-acolo apucăm plaiu și dăm devale-n Preluce.

— Da ce mâncare-s Prelucele tale, bre?

— Ia niște poiene-ntre dealuri, mai jos de Durău.
— Da de ce Durău spui tu, mă Huțane? Eu știu că Durău-i la poalele Ceahlăului; ori poate-i fi umflat tu Ceahlăul în spate, cu Durău cu tot, și l-ăi fi strămutat pe meleagurile tale.

— Apoi a hi Durău, și pe-acolo, cucoane; da la noi se cheamă Durău, unde curge apa-n jos de pe stâncă, preț, așa, ca la două staturi de om înălțime.

— Da ce ne-om face noi, mă Huțane, bagă de seamă Sgribincea, dac-or hi revărsate Prelucele?

— Ei, ce ne-om face?... ia ce ne-am mai făcut, mă Sgribincea; ne-om vârî și noi în apă pân' la brâu ș-om ieși devale-n sat.

— Noi... da'nealui?
— Ei!... 'nealui îi călare, și doar știu că nu s-a-neca de călare tocma-n Preluce; greu a hi pân-om trece Tazlăul, că, vorba lui moș Căpățână, a hi vinind cu schinare ca un balaur.

— Bre, zisei eu după un minut de gândire, da n-am putea noi să ținem cumva coama dealurilor pân'la Prelucele voastre, fără să mai tot urcăm și să tot scoborâm la tihărăi?

— Ba cum nu, cucoane, s-ar putea; numai, vezi 'neata, că lucru-i cu depărtare mare; din plaiu Gitioanei ieșim în poienile Gușmanului, după aceea dăm pe la fundul Negrului în poienile Gemenii, apoi apucăm plaiu și scoborâm devale-n Preluce; numai, vezi 'neata, că asta-i treabă măcar de două zile și noi n-om putea, că mâini trebuie să him înapoi la stână, răspunse Huțan, care citea ca pe carte geografia muntelui.

— Apoi, dacă-i așa, apucați și voi, măi flăcăi, pe unde știți; numai cât vedeți de mă scoateți și pe mine și pe iapă teferi pân'la Tazlău.

— Apoi, dă, cucoane, așa chitim și noi, dac-a da D-zeu. Și fiindcă ei amândoi chiteau tocmai așa cum era să dea D-zeu, apoi, după un minut de odihnă pe zarea dealului, descălecai și începurăm a scoborî la vale.

Curând desimea codrilor ne sorbi în adâncurile sale nestrăbătute și, rareori numai, câte un strop de cer albastru sau câte un fulg de lumină mai picurau răzlețe, din înălțimile încâlcite ale bolților de crengi, peste umerii și peste capetele noastre. Ploaia măturase de pe coastele muntelui orice urmă de potecă și numai hogașurile săpate de puhoaie se mai țeseau iute între ele, ca niște tăieturi adânci în prundișul galben al povârnișului repede. Pe alocurea, arbori uriași, a căror bătrânețe șubredă nu se putuse împotrivi vijeliei de-acum câteva nopți, zăceau răsturnați la pământ în toată nemăsurata lor lungime și, cu trunchiuri pentru veșnicie adormite și cu crengi hrentuite în prăpăstioasa lor cădere, iezeau scoborâșurile încă umede și lunecoase ale muntelui... Om și cal trebuia deci să ne îndeletnicim cu sprintene mișcări de capre sălbatice, spre a sări sau pe deasupra, sau spre a ne furișa pe dedesubtul neîndurat al stavilelor ce ne tăiau mersul... Și de unde Sgribincea și Huțan treceau dintr-un singur pas gigantic peste rotunjimea înaltă a brazilor răsturnați, eu, dimpotrivă, întrebuințam toate meșteșugurile celei mai chibzuite cumpăneli, spre a trece teafăr și nevătămat peste greutățile de tot soiul, îngrămădite de vijelie în calea mea; cât despre Pisicuța, care se deprinsese a se ține de mine ca un câine credincios, o lăsasem slobodă, și ea, pentru a-mi dovedi că încrederea mea într-însa nu fusese zadarnică, apoi cu atâta pricepere își alegea linia de scoborât, cu atâta iscusință își înțepenea copita fină a piciorului său subțire în lunecușul viclean și repede al povârnișului, cu atâta age-

rime și ușurință trecea ca în zbor peste stavilele înalte ale copacilor din calea sa, încât chiar Sgribincea, care, dintr-un singur pas, ar fi străbătut prăpăstiile dintre doi munți, nu-și putu păstra obișnuita nepăsare, înnăscută munteanului îndeobște și lui îndeosebi, și, minunându-se de o măiastră săritură a Pisicuței peste un arbore răsturnat:

— C-amarnică iapă mai ai, cucoane, drept ți-oi spune, zise el sub îmboldirea unei neprefăcute admirațiuni; ia uite, mă Huțane, urmă el, cum sare iapa naibii peste copaci, parcă are pe Sarsailă-n pântece...

— Măi așa, mă!... Parcă-i de cele de la comedii; da de unde naiba dăduși 'neata, cucoane, peste vita as' de cal? C-amarnică dihanie de iapă-i, drept ți-oi spune... Cu asta n-ai habar, că te scoate de la greu și de la nevoie...

— Apoi, măi flăcăi, asta-i iapă din soiul lui popa Gheorghe din Călugăreni, răspunsei eu cu mândria cuvenită. Auzit-ați voi de popa Gheorghe din Călugăreni ce soi de cai are?

— Din soiul lui popa Gheorghe!... Ehei!... apoi am auzit și noi, cucoane, că popa acela are un soi amarnic de cai; amu pricep eu de ce zboară ca o ciută peste copaci... Îi din soiul lui popa Gheorghe!... halal vită de cal!...

— Amu, adaugă Sgribincea, om vedea noi, mă Huțane, dac- are să zboare și peste Tazlău cum zboară peste copaci...

— Da asta zboară, mă Sgribincea, și peste puhoiul Bistriței, cu 'nealui cu tot, că doar asta-i curat pajură, bre, nu-i iapă ca toate iepele. Dacă-i de-a lui popa Gheorghe, ce-ți mai bați capu!...

De la sine se înțelege că eu, prin împuternicire din partea Pisicuței, primeam în numele ei și mă îngâmfam de toate laudele ce, cu drept cuvânt, se aduceau atât neamului

strălucit din care se trăgea, cât și marilor ei însușiri de pricepere, iscusință și agerime.

Târâș, grăpiș, scoborârăm Gitioana și ne trezirăm în fundul strâmt al unei văi, prin care curgea cracul de miazăzi al Tazlăului; cu alte cuvinte, de pe întinderile senine, largi și pline de lumină ale plaiului înalt, ne găsirăm deodată prăpăstuiți în tainele pline de umbră și întuneric ale fundului pământurilor!... încă un pas, și am fi sosit poate la lăcașurile tihnite și de veci ale celor ce nu mai sunt... Atât de netulburată tăcere ne împresura de pretutindeni, așa de asemănătoare cu zborul umbrelor din altă lume fluturau prin aer închipuiri ușoare de întuneric și de lumină mută, așa de încruntat luneca înspre adâncuri, cu ape posomorâte, cracul negru al Tazlăului, printre maluri putrede de frunziș înalt, zăstit de veacuri în acea nețărmurită și pașnică domnie a morții!!...

Sgribincea și Huțan pășiră; eu, făcându-mi vânt, sării, iar Pisicuța zbură peste lărgimea îngustă a apelor lui, care-și curgeau neoprit și repede drumul lor înspre adânc... După un minut de odihnă, începurăm a urca spre plaiul Goșmanului, cu aceleași stavile ca și la scoborâtul Gitioanei, dar mărite prin însași împrejurarea suișului prea pieptiș și lunecos; și, cu toate acestea, Huțan și Sgribincea, în loc să urce, păreau că scoboară; eu chemam în ajutor toate tufele ce-mi cădeau la îndemână, spre a putea urca coastele frământate ale muntelui; iar Pisicuța zbura pe deasupra stavilelor dealului ca un grifon înaripat... Doar nu degeaba se trăgea ea din soiul vestit al lui popa Gheorghe din Călugăreni!... Când fu soarele la prânz, sosirăm și noi în lumina largă a coamelor Goșmanului, și foamea ne și călcă din urmă. Sgribincea își luă gluga din gât, scoase din ea câteva dărăburi zdravene de mămăligă rece, un

coșcogea boț de urdă învelit în niște foi mari de brustur lat și ceva sare din nodul murdar al unei petici; usturoiul, nelipsitul usturoi se arătă la iveală și el cu căpățânile lui zdrențăroase, pline de noduri și mustecioase; apoi Sgribincea așternu iarba plaiului verde drept față de masă, ne făcurăm roată-mprejur și, după câteva minute, eu, cel puțin, alene și sătul, mă găseam răsturnat într-un cot pe mușchiul moale ca o saltea și, cu țigara-n gură, priveam cu mulțumire de artist la pitorescul cu care surpăturile de mămăligă oacheșă, speriate cu câte un strop de urdă albă, se rostogoleau la răstimpuri deopotrivă de rari, ca și spre fundul unor prăpăstii, înspre adâncul gâtlejurilor încă flămânde ale lui Sgribincea și Huțan!...

— Amu, zise Huțan, sculându-se de jos, frecându-și cu mulțumire palmă de palmă și făcând să curgă o ploaie de ciuciuleți negri în iarba verde a plaiului, amu om putea merge, cucoane; doar om apuca să trecem cu lumină peste Tazlău, că, de unde nu, apoi mânem în pădure și noi n-om putea, c-avem grabă mare să ne întoarcem dimineață la stână.

— Da sfârșește-odată, măi Huțane, cu cea grabă a ta, zisei eu, prefăcându-mă cam supărat; ce tot grabă, grabă?... Când t-ei întoarce, pune și tu din Tazlău un pas pe Geamănă, unul pe Goșman și altul pe Gitioana și, din trei pași, iată-te la stână... Ce tot grabă... grabă?... Ia, mă rog slăbește-mă cu graba ta; când om ajunge, om ajunge și pace bună... doar știu că n-am să-mi oftigesc eu iapa pentru gustul tău; doar asta-i iapă de soi, bre...

— Dă... — răspunse Huțan, înțelegând gluma — chiteam și noi... da om face și cum zici 'neata.

Sgribincea strânse în glugă rămășițele prânzului, își anină gluga în gât și începurăm a scoborî cu toții spre

Pârâul Negru, un fir subțire de apă ce iese de sub cele din urmă poale ale Răchitișului și-și face loc printre Goșman și Dealul Negru, până la vărsarea lui în Tazlău, mai sus de Duruitoare, la piciorul de miazănoapte al Goșmanului. Tăiarăm repede peste Dealul Negru și, după un scurt popas dincolo de povârnișurile lui stâncoase și repezi, începurăm a urca spre plaiul Gemenei. Când începu soarele a cumpăni dincolo de-amiază, ieșirăm în largul plaiurilor acestui munte mai mărunt decât Goșmanul din stânga și mai răsărit decât Șoimul de pe dreapta sa.

— Uite, mă Huțane, auzii deodată pe Sgribincea strigând, uite, mă, ori aceea nu-i Călina lui Drăgan din Rotărie?

Când întorsei capul spre unde arăta Sgribincea, zării în depărtare o femeie venind repede și sprinten de-a lungul plaiului, spre noi.

— Ba chiar ea, răspunse Huțan, după un minut de cercetare cu privirea; da ori ce-a hi căutând pe-aici, coțofana naibii?

— Dă, mă, știu eu?... Da ne-a spune ea amu, când om lua-o la cercetare.

Femeia sosi lângă noi. Și Călina lui Drăgan din Rotărie nu era tocmai o coțofană... Subțirică și năltuță, cu obrajii rumeni, rotunjori și grăsulii; cu sânuri ce te împungeau în ochi de sub cămașa-i albă, curată și deschisă la piept, dar înnodată sub bărbie cu un șiret de arnici roș, ale cărui capete cu canafuri atârnau slobode în jos, cu o ademenitoare neregulă; cu părul ei negru răscolit pe tâmple și pe fruntea-i netedă, cu o ispititoare neorânduială; cu cârpa-i roșie de pe cap, întocmită cu măiestrie de mâna iscusită a întâmplării; cu ochii ei căprii și mari, însuflețiți de văpaia unui sânge pătimaș; cu gura ei mică și înflorită; cu dinții

ei albi și cu nasul ei fin, drept și cu nări neastâmpărate... Călina lui Drăgan din Rotărie nu era tocmai o coțofană...

— Cale bună, fa Călino, zise Sgribincea, tăindu-i drumul; da unde naiba o plecași tu, fa, așa cu sloboda, de răsai tu din Rotărie tocmai pe Geamăna, parcă te-ai strămuta de pe vatră pe cuptor? Cum ai trecut tu peste Tazlău, fa Călino?

— D-apoi că l-am trecut eu Tazlăul de-amu vreo trei zile, după bureți; da m-o prins unda dincoace și n-am mai putut trece-napoi.

— Și unde-ai stat tu, fa zvârlugă, așa singurică, trei zile și trei nopți de-a rândul? De-am hi știut noi, am hi venit să-ți ținem de urât, zise Huțan, turtindu-i ușor cu palma-i lată de uriaș cârpa roșie de pe cap.

— Ei, unde... răspunse ea, dându-i cu o lovitură mâna jos și fără a-l privi; unde?... ia m-am aciuat și eu pe Bratu, la Ilinca lui Florea, ș-amu plecasem la voi, la stână, după o țî' de urdă și de caș.

— D-apoi c-ai nimerit-o și tu miercurea, fa Călino, zise Sgribincea scurt.

Și amândoi mi se păru că se privesc în ochi cu înțeles.
— Da du-te, urmă el după o pauză, că moș Căpățână i-acolo, și ți-a da.

— Da voi un' vă duceți amu?
— Ia cu 'nealui să-l scoatem pân' devale-n sat. Și numai atunci Călina își aruncă repede privirea spre mine. Călina lui Drăgan din Rotărie nu era deloc coțofană.
— Da cum o să treceți voi peste Tazlău, că vine din deal, mânia lui D-zeu; ai să te îneci ca un șoarece, mă Sgribincea.

— Da nu te teme, fa Călino, că doar am mai trecut eu peste puhoiu Tazlăului și nu m-am mai înecat.

— Vezi, măcar, adăugă ea cu oarecare îngrijire, de-l treceți și voi pe la capătul de la deal al Prelucelor, din jos de Rotărie, c-acolo-i apa mai așezată și n-a hi viind șuvoiu cu creastă.

— Ei, zisei eu, amestecându-mă în vorbă, și adică ce-i porți tu atâta grijă lui Sgribincea, fa Călino?... S-a-neca, s-a-neca... nu s-a-neca, nu s-a-neca, și pace bună; cine ce are cu gustul omului?... Cum i-a hi scris... Nu cumva ai să te apuci tu cu D-zeu la harță de dragul lui Sgribincea?

— Da 'neata ce ai? zise ea înțepat, cu un fel de mânie drăgălașă în ochi și cu o roșeață și mai drăgălașă de vinovăție în obraji.

— Eu ce am?... Eu n-am nimica... Numai cât tu, fa Călino, fiindcă, drăgăliță-doamne, ești nevasta lui Drăgan, apoi ai prea multe drăgănele, încât ai de unde irosi și pe dealuri; ce păcat că nu cresc drăgănelele tale, fată hăi, prin cea iarbă verde, cum cresc fragii și căpșunele... Ce mai de lume s-ar strânge la cules de drăgănele pe urma ta!...

— Și-i hi având poate poftă și 'neata?... zise ea, plecând capul cam într-o parte și privindu-mă pieziș drept în ochi.

— Dă, Călino, fată hăi, mai știi păcatele?...

— Ci, ia cată-ți de drum, fa Călino, se auzi deodată strigând Huțan cu glas posomorât; du-te-n treabă-ți, fa, și nu ne mai zăbovi-n drum, că doar noi avem de mers, nu de plimbat, ca tine.

Și aruncă spre Sgribincea o căutătură încruntată de mânie.

— Apoi mergi sănătoasă, fa Călino, și vezi de mai dă pe la noi, îi zise Sgribincea cu glas domol și căutându-i galeș în ochi.

— Apoi să mergeți sănătoși, și cu bine, răspunse ea, plecând. Și subțirică, și năltuță, și sprinteoară cum era, se

așternu drumului pe plai... zbura, nu mergea.

"Hm!... mă gândeam eu, scoborând valea trăgănată cu Pisicuța de dârlogi, lui bietul Drăgan i-a cântat cucu-n spate când s-a-nsurat."

— Da ce naiba ți s-o lăsat negurile pe față, măi Huțane, îi zisei eu acestuia, cum mergea pe lângă mine tăcut și posomorât.

— Dă, ia muierea asta... nu-i zi lasată de Dumnezeu s-o-ntâlnesc și să nu pat câte-o boroboață; parcă m-aș întâlni c-un popă ori c-un iepure.

— Azvârle și tu c-o mână de paie ori țărână după dânsa și mântuie vorba.

— Da bat-o întunericu de muiere, că doar nu scapi de pocino- cu ei cu una, cu două... parcă-i un făcut cu muierea asta.

— Da Sgribincea tot așa zice, măi Huțane?

— D-apoi că ce am eu cu Sgribincea?... Cine-și cu treaba lui. Sgribincea rămăsese puțin îndărăt și nu ne auzea ce vorbim.

— Așa-i... da parcă, de când cu Călina, te uiți cam chiorâș la el.

— Da uite-se cine știe, că eu doar nu-i port socotelile lui.

— Socotelile nu i l-ei hi purtând, Huțane, da mi se pare că-i porți sâmbetele.

Când ne uitarăm, din întâmplare, îndărăt, Sgribincea, ca la o zvârlitură de băț, se pusese jos și-și lega târsânele de la opinci... Cum se făcuse, cum se dresese, că tocmai atunci i se dezlegase târsânele și trebuia să zăbovească, ca să și le lege; noi ne căutarăm de drum înainte, și, de la o vreme, nici nu-l mai zărirăm.

— Da ia s-așteptăm și pe Sgribincea, măi Huțane, zisei eu peste puțin, voind a mă opri din mers.

— Da lasă-l, cucoane, că dacă și-a lega târsânele, ne-ajunge el din urmă; să ne căutăm noi de-a noastre și el de-a lui, că doar n-a hi având numai târsâne de legat.

— Bine zici tu, măi Huțane; ia să lăsăm pe Sgribincea să-și lege târsânele-n răgaz.

Și ne urmarăm drumul la vale. Într-un târziu, ne călcă și Sgribincea din urmă... era cam obosit... venise, se vede, prea repede...

Formosum pastor Corydon ardebat Alexin. 1

— Bine, mă Sgribincea, îi zisei eu când fu lângă noi; bine, bre, ce pârdalnica nu-ți legi și tu mai bine celeațe?... Ai s-ajungi de râsul lui moș Căpățână, ca bietul Cârță. Păstorul Corydon se topea de dorul frumosului Alexis (Virgiliu, *Buc. II*).

— Ațele ca ațele, cucoane, da i s-a hi rupt și brăcinariu, de-o- ntârziet atâta, adăugă Huțan cu înțeles.

Sgribincea îi aruncă o privire încruntată. Hotărât că între Sgribincea și Huțan era vreo pricină mai din vechi... și nu cred să nu fi fost amestecați la mijloc și ochii căprii ai Călinei lui Drăgan din Rotărie.

— Da a mai hi mult pân' devale, măi flăcăi? întrebai eu pentru a schimba vorba.

— D-apoi că n-a mai hi așa mult, răspunse Huțan, că — ia -- s-aude cum vine Tazlău-n vale.

De prin văi ajungea, în adevăr, până la noi un vuiet surd, nedeslușit și depărtat, asemenea vuietului plin de fiori ce prevestește apropierea unui cutremur de pământ.

Soarele căta cam dintr-o parte, când intrarăm, din luminișurile largi ale plaiului, în umbra deasă a codrilor ce îmbracă văile de jos ale Gemenei; vuietul surd și nedeslușit al Tazlăului se schimbase în urlet clocotitor de ape vijelioase, ce mânau dindărăt cu iuțeală de vifor surpăturile de

stânci smulse din scoborâșurile înalte ale drumului lor la vale și frământau cu zgomot înădușit bolovanii grei și nestatornici de pe fundul strâmt al albiei lor. De la o vreme, sclipiri fugătoare și iuți începură a scânteia și a străbate până la noi prin spărturile de lumină îngustă ale rețelei de crengi umbroase, ce ne împrejmuia mersul... Era Tazlăul care, scăldat în raze de soare, își frângea strălucirea gălbie a undelor sale în curmezișul negru și încâlcit al rariștii de brazi. Peste puțin, sosirăm în valea lui strâmtă și plină de lumină, dar rămaserăm tustrei, țintuiți pe loc... Pisicuța doar, singură, de mai îndrăzni să înfrunte cu suflet netulburat priveliștea înfiorătoare a vijeliei apelor, să se apropie cu o nepăsătoare obișnuință de marginea neastâmpărată a undelor și să-și ostoiască setea, muindu-și botu-i negru și fin în apa liniștită dintre doi bolovani mărginași...

Huțan se scărpina cu nedumerire și pe sub căciulă, în creștetul capului; Sgribincea, rezemat pe ghioagă și tăcut, se uita în sus și în jos pe cursul pârâului, chibzuind cu ochiul un loc de trecut; eu, cu mâinile la spate, făceam același lucru; dar nici Huțan nu se dumerea, și nici eu, și nici Sgribincea nu puteam hotărî un vad de trecere, nu pentru picior, dar nici măcar pentru ochi! Cu așa amețitoare repejune, cu atâta iuțeală de vifor se scobora din prăpăstiile depărtate ale munților și luneca la vale, pe povârnișul înalt al albiei sale, Tazlăul încruntat!... În zadar te-ai fi silit să-ți rezemi ochiul pe lunecarea sclipitoare a undelor... În fuga lor nebună, îți smulgea privirea și, neoprit, ți-o târa fără de voie pe cursul lor vijelios... Iar noianul viforos, izbindu-și apele pe amândouă malurile înalte ale albiei, prea înguste pentru el, se răsfrângea spre mijloc spumegând și alcătuia o creastă semeață, ce luneca grăbită spre largul văilor cu sclipiri iuți de raze de soare.

Venea Tazlăul de printre dealuri, mânia lui Dumnezeu; venea Tazlăul cu schinare, ca un balaur, vorba lui moș Căpățână...

— Cucoane, zise Huțan, scărpinându-se în creștetul capului și pe sub căciulă, eu chitesc că n-om putea trece dincolo, că ne mătură Tazlăul ca pe-o așchie și t-ei îneca, păcatele noastre, cu cal cu tot.

— Da tu, mă Sgribincea, tot așa chitești? îl întrebai eu pe acesta.

— Dă, cucoane, de noi ca de noi, că ne lăsăm pe apă la vale și ieșim la mal, că doar îi știm noi moarea Tazlăului; da 'neata n-ai să poți trece, că te prăpădești.

— Ei, și ce-i de făcut atuncea, măi flăcăi?

— Apoi dă, cucoane, noi chitim, zise Huțan, c-a hi mai ghine să te-ntorci 'neata înapoi la stână și să mai zăbovești acolo păn' s-a mai ostoi mânia apei.

— Apoi asta nu se poate, măi Huțane, că doar eu nu-s suveică s-o dau hât încolo, hât încolo... Să trecem cum a da Dumnezeu și pace bună.

— Da te-neci, cucoane, răspunseră amândoi într-un glas.

— Măi flăcăi, ziceți mai degrabă că vă strânge frica-n spate când vă uitați la schinarea Tazlăului și că degeaba vă mai lăudați că-i cunoașteți moarea; iaca, dacă voi vă temeți, căutați-vă de drum înapoi la stână, că eu am să trec singur călare.

Aceasta, bineînțeles, era din partea mea laudă goală; căci, mai la urmă, uitându-mă numai la iuțeala de fulger cu care Tazlăul se părea că spintecă lumea în două, mă cuprindeau fiori de groază; decât stă în firea omului să-și îmbrace câteodată frica în vitejie și curaj, după cum odinioară un... bicisnic erou de fabulă s-a îmbrăcat în

piele de leu, ca să-ngrozească lumea.

Sgribincea zâmbi cu neîncredere; Huțan își scărpină cu înțeles obișnuitul creștet al capului pe sub căciulă și începură amândoi a se uita lung, când la mine, când unul la altul, fără să zică nimic.

— Ei, și adică ce vă uitați voi așa, măi flăcăi, și nu ziceți nimic? Nu cumva credeți c-am să mă întorc înapoi la stână, după vorba voastră, și să horhăiesc coclaurile? Asta să vă iasă din gând, bre; hai, ori treceți cu mine, ori căutați-vă de drum înapoi; mă, voi sunteți mai fricoși decât niște iepuri.

Vorbă să fie!... decât apucasem eu, așa, vitejia de coadă și mă țineam grapă de ea, cu toate că spatele-mi țâțâiau de frică; îndărătnicia însă e lucru mare la om: vezi că te duci la prăpastie și totuși socoți drept umilință de a te întoarce din drum înapoi. De altfel, îndărătnicia a fost poate singura boală de care mi-amintesc să fi zăcut în zilele mele.

— Ei, măi, și ce stați voi așa ca niște momâi? Hai, ori trecem, ori nu trecem, zisei eu ca încheiere.

Fără să zică nimic, Sgribincea își scoase gluga din gât și se duse în pădure de-o mistui undeva; apoi se întoarse, își desfăcu și el și Huțan ațele de la opinci și, de unde până acum erau aduse în jurul pulpei, de astă dată își înfășurară cu ele, strâns și peste opincă, toată căputa piciorului, înnodându-le cu îngrijire la glezne.

— Da ce faceți voi acolo, măi Huțane?

— Apoi înfășurăm talpa cu târsânele, ca să nu lunecăm așa tare pe bolovani.

— Vasăzică tot trecem.

— Apoi dă, să trecem dac-om putea. Pe cât mi-aduc aminte, tremuram de-a binelea; decât nu mai era chip de dat înapoi.

“Cum mi-a fi scris”, cugetai eu. Câteodată e și fatalismul bun la ceva; căci, dacă nu tocmai curajul, dar cel puțin un soi de nepăsare vecină cu el se deșteptă în sufletul meu, pe socoteala credinței că nu se poate înlătura ceea ce este să fie și că, vorba românului: ce e scris omului în frunte-i e pus.

Strânsei vălătuc mantaua și surtucul, legai vălătucul cu nojițele dindărăt la șa și mă făcui sprinten pentru orice împrejurare; strânsei zdravăn tafturul pe pântecele Pisicuței și încălecai. Huțan și Sgribincea își puseseră căciulile la adăpost în pădure, își suflecară mânecile și își făcură cruce, spre a chema parcă până și pe Dumnezeu în ajutorul lor; Sgribincea apucă pe Pisicuța de dârlogi, Huțan se ținea de la vale spre a o sprijini, de cumva s-ar fi cumpănit în partea aceea; eu o lovii ușor cu varga peste gât, spre a o hotărî să intre în apă. Deocamdată însă fură zadarnice toate străduințele noastre, căci, în loc să pășească înainte, Pisicuța sforăia și se smuncea înapoi.

— Măi Sgribincea, zisei eu, ia las-o de dârlogi, să vedem, n-a merge de bunăvoie? Treci mai bine lângă Huțan, s-o sprijiniți amândoi de la vale.

De îndată ce se simți slobodă, ridică capul în sus, privi drept înainte, sforăi puternic și începu să scurme cu copita în apă; părea că-și croiește un plan sau că se pregătește să întrupeze o hotărâre mai dinainte luată. Făcu apoi în apă și pe pipăite câțiva pași mărunți înțepenindu-și cu chibzuială copita-i fină pe lunecușul bolovanilor nestatornici; Sgribincea și Huțan se țineau pe lângă mine de la vale, gata să preîntâmpine vreo cumpăneală din partea Pisicuței. Intrarăm în cele dintâi ape ale șuvoiului... Simțeam cum repejunea fulgerătoare a undelor surpa sub mine picioarele Pisicuței, și totuși ea nu se dădea biruită de zbuciumul

apelor ce năzuiau s-o răstoarne. Pentru orice împrejurare, scosei picioarele din scări... Huțan și Sgribincea luptau din răsputeri împotriva repejunii cu care șuvoiul căuta să-i mărture; și de sprijinit pe Pisicuța nici nu mai putea fi vorbă... încă un pas, și intram în creasta viforoasă și spumegătoare a apelor ce zburau cu iuțeală de fulger în bătaia sclipitoare a razelor de soare.

Această nemărginită rostogolire de ape, ce-mi zbura pe dinainte, îmi smulgea privirea din ochi și, cu iuțeală de vijelie, o târa la vale pe cursu-i neoprit... Vârtejul amețelii mă cuprinse... Închisei ochii... dar, prin întuneric, rămase încă viu și îngrozitor urletul clocotitor al apelor noianului... Trecu poate o clipă... Trecu poate un veac... cine știe?... Deodată un strigăt de groază se ridică peste urletul clocotitor de pretutindeni:

— Înapoi, cucoane!... Zguduit, mă trezii parcă din somn... deschisei ochii... când privii spre dreapta, pe luciul apelor, un amestec de capete, de plete negre și lungi, de picioare și de mâini încă și mai lungi, care se ridicau și băteau apa deznădăjduit, luneca cu iuțeală de săgeată pe creasta sclipitoare a undelor... Erau Sgribincea și Huțan, pe care șuvoiul îi măturase ca pe două așchii.

Rămăsesem stâlp în mijlocul potopului; primejdia însă are mintea ei... Fără să-mi dau seama, arsei puternic pe Pisicuța cu varga peste gât, cu furia ce ți-o dă deznădejdea și groaza... Mă simții deodată umflat pe sus, ceva păru că-mi vâjâie pe la urechi, șuvoiul încremeni pentru o clipă, un zgomot surd de ape puternic frământate îmi izbi auzul, muntele din față păru că se năruie peste mine și, din cer, căzui fără de veste năprasnic pe pământ... Când mă dezmeticii, băgai de seamă că mă aflu pe malul celălalt al Tazlăului... Pisicuța, murată ca un șoarece, tremura cum

îi varga și căta din când în când cu groază înapoi... Descălecai, o frecai pe ochi, o trăsei de urechi, iar ea, venindu-și în fire, își scutură cu putere de cutremur apa de pe dânsa, împroșcând cu o ploaie mărunță pădurile pân-în depărtare...

"C-apoi asta-i curat pajură, bre, nu-i iapă ca toate iepele..." ... Și Huțan avuse dreptate: Pisicuța zburase pe deasupra, nu trecuse prin Tazlău...

Mă uitai în toate părțile... Singurătate și pustiu! Pusei la gură două degete și șuierai de amuți urletul clocotitor al apelor... Ascultai... Nici un răspuns de nicăieri; pornii la vale cu Pisicuța de dârlogi... apoi șuierai din nou... Din depărtările văii îmi răspunse un alt șuierat puternic și lung; plecai într-acolo și, peste puțin, dădui peste Sgribincea și Huțan, cu apa ciuruind de pe dânșii, stând jos, la umbră, pe marginea potecii și legându-și opincile desfăcute.

— Bun-ajunsa, măi flăcăi; ei, putut-ați trece apa?

— Noi ca noi, da' neata cum naiba o trecuși, cucoane? întrebară mirați amândoi.

— Cum s-o trec?... ia călare, cum vedeți.

— Doar de-i hi zburat pe deasupra, zise Huțan, înfășurându-și pulpa cu târsânele; că șuvoiul, cum vine el, răstoarnă câtă mi ți-i stânca, da' decum o gâzulie de iapă?

— Așa-i, măi Huțane; da, vezi tu, bre, că iapa mea nu-i stâncă, ci-i pajură de-a lui popa Gheorghe și zboară pe deasupra, nu merge prin apă ca toți caii.

— Mai așa... zău!... Nu-ți face, c-a hi sărit iapa naibii pe deasupra, că altfel nu-i de chip; amarnică vită de cal, drept ț-oi spune.

— Zi-i pajură de-a lui popa Gheorghe, măi Huțane, și taci, încheie Sgribincea, sfârșindu-și de legat opincile.

Plecarăm cu toții pe potecă, la vale; iar Pisicuța, slo-

bodă, se ținea de noi cât colea. Treptat, valea se lărgea și, când soarele fu la trei părți din drumul său pe ceruri, sosirăm la marginea Prelucelor sau, mai bine zis, la marginea unei mări încremenite și netede ca fața unei oglinzi, ce se întindea strălucitoare sub bătaia razelor soarelui, până dincolo de hotarele ochiului... Erau Prelucele revărsate.

Și în luciul acesta nemărginit, pe care nici o adiere de vânt nu-l însuflețea, munții răsturnați, cu codrii lor cu tot, își oglindeau neclintite chipurile lor, până spre fundurile cele mai de jos ale adâncului... Mai jos, spre fund, mai spre adâncuri, ca și pe o stavilă a nesfârșitului, ochiul se rezema pe albastrul răsturnat al bolților cerești... Aceiași nori răzleți și albi, aceiași soare strălucitor însuflețea lumea nemărginirilor de jos, ca și lumea nemărginirilor de sus... "Cine știe?"... cugetam eu... dar Huțan nu-mi dădu răgaz pentru nici un soi de filozofie asupra aievei celor două lumi din fața mea, deși aș fi înclinat s-o iau drept aievea mai degrabă pe cea de jos, decât pe cea de sus, după cum de regulă cam pe dos am luat eu lucrurile mai totdeauna.

— Amu, cucoane, zise el, 'neata să-ncaleci și noi om merge- nainte, și 'neata să te ții de noi, că nu cunoști locul și pe une locuri se fac șteoalne adânci; nu că doar ai să te-neci, da se duce iapa pân-în urechi.

Încălecai. Munții din adâncuri își clătinară piscurile lor cu codri cu tot, albastrul neted al cerului se frânse în mii de bucăți, nourii răzleți și albi se izbiră unul în altul, soarele se sfărâmă, luciul apelor se încreți și cercuri largi cu creștete strălucitoare se mânau spre maluri, unele pe altele... Huțan și Sgribincea intraseră în apă... Așa-mi închipui că uriașii vor fi străbătut mările cu apă până la glezne... Pisicuța, care zburase prin aer peste șuvoaiele vijelioase

ale Tazlăului, acum se simțea umilită oarecum, străbătând întinderile moarte ale acestei mări făr' de viață... Și numai când apa îi venea până la gât, când adică avea de luptat cu adâncul amăgitor de sub picioarele ei, numai atunci își încorda trupu-i mlădios și, potrivit pornirilor ei războinice, vânzolea cu picioarele-i fine de oțel și spinteca cu pieptul său puternic undele, care — spumegând de mânie și neputință — se abăteau umilite din calea ei, în lături... Cam tot după atâta timp de mers pe sub umbra pădurilor, sosirăm la Tazlău.

Trăsei la Ieremia Honcu, primarul locului pe vremuri, pe care îl cunoșteam de mult. Sunt nume sugestive, care, în cinci litere, îți sintetizează un portret întreg... Astfel e destul să zici "Ieremia Honcu", dar mai ales "Honcu", pentru a ți se deștepta în minte chipul unui fel de uriaș lung, dar nemăsurat de lung, cu încheieturile trupului puternic legate, cu niște mâini ce-ar fi fost în stare să umfle în brațe un munte și să-l așeze binișor peste altul, cu un piept cât o față de arie, îmbrăcat — pe cât se arăta de sub cămașa întredeschisă — cu un codru sălbatic de păr negru și stufos, cu o barbă cum îi catranul, rar semănată printre ciupiturile rari de vărsat, cu niște ochi de taur, ce încremeneau pe om sub căutătura lor, și cu un glas!...

— Da bine, de unde căzuși la vremea asta, domnule? mă întrebă el, văzându-mă intrând pe poartă și fără a aștepta măcar vreun "bine-am găsit" de la mine.

Și sub răgetul lui de leu se zguduiră împrejurimile.
— Ia, de pe dealuri, Honcule, și uite-mă-s murat ca un șoarece... da-n sfârșit, bine-am găsit!

— Bine-ai venit... cu bine și cu sănătate! Mă Gavrile, ia vezi de cel cal! strigă el către un argat.

Intrarăm în casă.

— Da-n sfârșit, ce cauți pe dealuri, și de unde vii azi?
— Ce caut pe dealuri!... Pe dracu; azi vin de pe Gitioana.
— Tocmai de pe Gitioana!... Și cum trecuși Tazlăul?
— Prin nouri, Honcule; am o iapă care zboară pe sus.
— Se vede că glumești.
— Ba nici deloc; uite, întreabă pe flăcăuanii iștia.
— Așa-i, domnule Irimia, așa-i, zău!... întăriră deodată Sgribincea și Huțan; are o iapă cu Sarsailă-n pântece... pe noi ne-o furat apa la vale și 'nealui o zburat cu iapa pe deasupra șiuvoiului.

— Mare ți-i minunea ta, Doamne! încheie Honcu, clătinându-și rar și cu mirare capu-i plin de plete; da dacă te-necai, omu lui Dumnezeu?...

— Ei, dacă mă-necam!... Dacă mă-necam, nu era să poruncești azi, Honcule, nimănui să-mi frigă vreun pui și nici nu era să-mi dai ceva să mă schimb, până s-or mai usca iste bulendre de pe mine.

— Femeie hăi, strigă Honcu, de se cutremurară pereții casei; femeie hăi! ia vezi de-nchipuie mai iute de cea masă, că, uite, neau căzut la gazdă musafiri flămânzi; și ia vezi niște schimburi curate de primenit pentru dumnealui.

Și măcar că nevasta lui Honcu nu era în casă, totuși el vorbea cu dânsa ca și cum ar fi fost de față: doar Honcu, când vorbea de la el de-acasă, glasul lui răspundea tocmai pe Măgura Mare și când ar fi avut nevoie de chemat vreun vătăjel de la comună, care era de la dânsul cale de jumătate de ceas, tot din cerdacul caselor lui l-ar fi strigat; astfel, se zice că el da porunci satului întreg, strigând de la el de-acasă, și că tot satul revărsat pe vale îl auzea și-l asculta. Din mijlocul norodului strâns împrejurul lui, Honcu se ridica de la piept în sus, peste marea de capete a tuturor... Pe un astfel de om nu putea să-l cheme decât "Honcu"...

Iar când începui a încerca primenelile lui Honcu, băgai de seamă că, în pantalonii lui albi, ar fi putut intra de-a binelea doi brazi gemeni, iar în cămașa lui cu bibiluri, o moară de vânt!... Totuși trebui să mă pierd în imensitatea acestor haine și, când fu să mă cheme la masă, cu greu mă putură descoperi cei de casă.

Stăturăm la masă sub un nuc din grădină.

— Da ori domnu Arsene de ce n-a fi dat azi pe la noi? zise el către nevasta lui, după ce ne așezarăm la masă.

— Ei, d-apoi lui domnu Arsene cine-i mai poate ține socotelile? Când îl cauți, nu-l găsești, și-l găsești tocmai când nu-l cauți... nu-i știi obiceiul?

— Ai dreptate, nevastă... Amu trebuie să fi stând dumnealui răsturnat cu fața-n sus pe patul dumisale din pădure, c-un picior desculț și cu unul încălțat, și s-a hi uitând prin rarișteleste la stele ziua miaza-mare.

Și râsul omeric al lui Honcu zgudui casa.

— Da cine-i domnul Arsene, Honcule? îl întrebai eu.

— Ei... ai să-l vezi dumneata, că doar trebuie să cadă el amu de undeva; domnu Arsene îi de la Ieși și vine la noi regulat în fiecare vară; trebuie să hi având el și alt nume, da noi îl cunoaștem numai pe numele de botez; pentru cine nu-l știe, domnu Arsene îi o făptură de om pe dos; da nu-i așa, că doar are doxă la cap și-i cu tâlc la vorbă; numai cât are el, așa, țâcnelile lui; altmintrelea-i om de toată isprava.

Și nevasta lui Honcu, izbucnind într-un hohot năprasnic de râs, era cât pe ce să ne stropească pe toți cu borșul pe care era să-l soarbă din lingura aproape de gură.

— Da ce te-apucă, măi femeie, zise Honcu jumătate oțărât, jumătate de-abia stăpânindu-și râsul; ci cată-ți de mâncare și iasăți din gând domnul Arsene... Iaca, domnule — zise el, adresânduse mie, — de când cu domnu

Arsene, nu mai este de chip cu muierea asta a mea; o năpădește râsul și noaptea prin somn; tare mă tem să nu-i fi căzut domnu Arsene tronc la inimă, că doar are chip frumos, bată-l pustia, măcar că-i numai o chișcătură de om... Dare-ar dracu, fa nevastă, să te zăpsesc, c-apoi sfântu Neculai îți știe de știre, încheie Honcu, încruntându-se glumeț la femeia lui.

— Apoi bine, Honcule, zisei eu, frumos, cu doxă la cap, cu tâlc la vorbă, apoi atunci ce fel de făptură de om pe dos îi domnul Arsene al tău?

— Apoi nu-ți spusei că are el țâcnelile lui și, când te uiți la el, așa, pe deasupra, parcă-i ca nealți oameni... De altfel, îi om în toată firea și cu mare socoteală... Fa muiere, să nu te-mpingă păcatele, că-ți sucesc gâtu ca la un pui de găină; ia mai vezi de cea garafă, că, uite, și-o dat sufletu.

— Doamne, mă Irimia, zise femeia lui, sculându-se și luând garafa ca s-o umple din nou, ai tu, așa, niște glume de-ale tale, că, zău, faci pe lume să creadă că-i chiar așa cum spui tu.

— Ei, dă, nu te mai bosumfla și tu, fa nevastă; ce dracu, nu mă cunoști? Ia vezi de umple cea garafă.

Sfârșirăm repede de mâncat, iar după-masă eu mă retrăsei în odaia anume hotărâtă pentru mine; noaptea sosi repede și, deși cădeam de somn, gândul meu totuși nu se putea despărți de dl Arsene al lui Honcu.

Dormii zdravăn în noaptea aceea și aproape fără de visuri; cel mult dacă dl Arsene mi se arătă prin somn de două ori mai lung decât Goliat și primblându-se măreț, c-un picior desculț și altul încălțat, pe creasta viforoasă a undelor Tazlăului...

A doua zi dimineață, înainte de răsăritul soarelui, mă dusei la pârâu, care curgea pe-aproape, cu gândul să mă

scald, dac-ar fi fost cu putință; dar cât pe ce să nu mai cunosc Tazlăul; într-o noapte așa scăzuse, că i se vedeau pietrele, și se limpezise așa, încât te prevedeai printr-însul.

N-apucasem încă bine să mă vâr în apă, când iată că, tot dincotro venisem eu, zăresc, din depărtare, că vine și se îndreaptă spre locul unde mă scăldam cineva necunoscut, dar un soi de cineva care, după vorba cu țâcneli a lui Honcu, nu putea fi decât dl Arsene... Astfel, de după spate și prin dosul urechii stângi îi ieșea, se prelungea și se pierdea sus în văzduhuri ceva subțire și lung, dar ceva nesfârșit de lung și de subțire... Era o pușcă... De unde găsise dl Arsene o pușcă așa de lungă, ca să și-o anine în gât cu o curea adusă cruciș peste piept, n-aș putea spune; știu atâta: că și astăzi mă împunge în creier lungimea pușții d-sale; sau poate mi se păru mie așa de lungă, numai din pricina nepotrivirii cu omul de o șchioapă ce o purta, sau, mai bine zis, a chișcăturii de om, vorba lui Honcu... se poate!... Ceva se târa după dânsul pe pământ... Era pardesiul său lung, îmbrăcat numai pe-o mânecă, iar partea dreaptă a hainei rămăsese în voia întâmplării, slobodă să mătură prundișul, dacă ar fi avut gust, sau să fluture în bătaia vântului, dacă numaidecât ar fi avut această fantezie... Sosi pe mal și, în chipul cel mai obișnuit din lume, se puse jos, chiar lângă straiele mele, se descălță de botine și de colțuni, vârî câte un colțun în fiecare botină, înghesui câte o botină în fiecare buzunar al pardesiului și, suflecându-și pantalonii numai până la glezne, intră în apă, cu gândul, pe cât înțelesei, de a o trece dincolo... După cum se târâse pe pământ, așa poala dreaptă a pardesiului se târa acum prin apă, și apa-i ajunsese până la genunchi, peste pantalonii suflecați până la glezne; iar după linia ce apucase pentru a trece curmezișul Tazlău-

lui, prubuluiam că o să se împiedice de picioarele mele, lungite pe sub apă; și cu toate acestea, existența mea în mijlocul pârâului trecea pentru dl Arsene tot așa de nebăgată în seamă ca și acea a unui netrebnic mormoloc... Ceva se răzvrăti în mine; dar iute iarăși mă potolii... Am și eu, ca toată lumea, slăbăciunile mele, iar pentru oamenii care, sub forme neobișnuite, ascund alcătuiri temeinice sufletești, am avut întotdeauna o deosebită slăbăciune; și poate că, mai la urmă, să am și dreptate... Pentru ce, adică, mi-aș gâtui eu îmboldirile propriei mele firi, turnându-le în tiparul sucit și îngust al "convenienței" meșteșugite, și aș trece în ochii... celor proști drept ceea ce nu sunt?... Pe cât mi se păru mie, deocamdată, domnul Arsene era un original; iată pentru ce prinsei numaidecât dragoste pentru el și-i îngăduii, pentru moment, să mă așeze în mintea lui pe treapta netrebnică a celor mai de pe urmă mormoloci... Am însă și toanele mele de răutate; astfel, când fu numai la câțiva pași depărtare de mine, mă lungii pe spate, scosei picioarele afară și începui a bate apa cu atâta furie, încât ridicai în calea domnului Arsene o stavilă nestrăbătută de stropi de apă... Ți-ai găsit!... Ca și cum nimic neobișnuit nu s-ar fi întâmplat, domnul Arsene își urma drumul netulburat, pășind metodic prin apa repede ce-i trecuse peste genunchi; străbătu ploaia năprasnică scornită de mine, ieși pe malul celălalt și se înfundă în pădure...

Mă hotărâi să-l urmăresc. Ieșii îndată din apă, îmi umflai în brațe straiele de pe mal, trecui Tazlăul de partea cealaltă, mă îmbrăcai iute și mă înfundai în pădure pe urmele domnului Arsene...

Întâmplarea mă duse repede și fără greș drept la... vestitul pat al dumisale.

Într-un desiș de brazi, înadins parcă întocmit pentru aceasta, domnul Arsene, cu degetele amânduror mâinilor încleștate după ceafă drept căpătâi, stătea lungit cu fața-n sus pe o saltea groasă de cetină, străjuită pe margini de niște pari groși, bătuți țapăn în pământ, și poate că, vorba lui Honcu, se uita la stele ziua miazamare, prin bolta rară de frunziș... Într-o creangă își aninase pușca, iar în alta pardesiul cu buzunările doldură de botinele înghesuite în ele. Nu știu ce s-ar fi întâmplat cu linia orizontalei contemplațiuni a domnului Arsene, dacă vreun urs s-ar fi apropiat de domnia-sa; știu atâta că această linie nu se tulbură deloc la apropierea mea, deși călcam pe vreascuri destul de îndesat și deși vreascurile trosneau sub pașii mei îndeajuns ca să trezească din autosugestie și pe un fachir indian...

Mă oprii la câțiva pași și privirile noastre se încrucișară... Iar în clipa când ne privirăm, mă încredințai că Honcu avea dreptate să se gândească puțin la sfântul Neculai sau măcar la gâtul femeii lui... ca să-l sucească cât de cât ca la un pui de găină... Un păr negru și plin, de la sine ondulat și aruncat peste cap cu o ademenitoare neîngrijire, lăsa la iveală o frunte largă și de o sculpturală regularitate; ovalul feței, palid și blajin, străjuit împrejur de o barbă sărăcăcioasă și fantastică, nasul drept și statornic, musteața mică și în bună rânduială, gura croită pe un veșnic zâmbet de fină ironie, privirea-i, acum melancolică și visătoare, acum vie și tăioasă ca ascuțișul unui brici, ar fi alcătuit un model viu pentru o pânză unde clasicismul să-și dea mâna cu decadența, Michelangelo cu Botticelli!...

Nu găsii însă cu cale să frâng linia orizontalei contemplațiuni a domnului Arsene, precum n-am găsit niciodată cu cale să tulbur eu însumi unele viziuni scumpe mie...

Și domnul Arsene se ridicase în ochii mei la treapta înaltă a unei viziuni!...

Îmi căutai înainte de drum și mă mistuii în pădure... .

. . . . . .

Și cum s-au mai zguduit pereții casei!... Și cum s-a mai cutremurat pământul sub răgetul de leu al râsului lui Honcu, când a aflat de isprăvile mele cu domnul Arsene!...

A doua zi, înainte de revărsatul zorilor, călare pe Pisicuța, țineam la gebea drumul spre Piatra.

Seara, pe înnoptate, sosii acasă. Aici alt păcat. Dădui peste o slujnică nouă, tocmită în lipsa mea, și care, prin urmare, nu mă cunoștea.

— Da cine ești dumneata? mă întrebă ea răstit, când dădui să descalec.

Mă uitai de-aproape la dânsa prin întuneric și numai-decât înțelesei cum stă treaba.

— Acasă-i boierul, duduca? o întrebai.

— Da ce poftești dumneata cu boieru și cu duduca la vremea asta? Boieru-i dus și duduca nu-i acasă.

— Apoi am s-aștept pân-a veni ori boieru, ori duduca.

— Nu-ți spun că boieru-i dus și duduca nu-i acasă?... Hai, cară- te, că chem sergentu; ce cauți dumneata călare noaptea pe la casele oamenilor?

— Da cum te cheamă, nevastă?

— Ei, cum mă cheamă!... Sanda... și ce poftești?

— Uite, Sando, să mă lași să stau ascuns colea-n cerdac, pân- a veni duduca.

Fără să zică nimic, se repezi pe poartă ca un vârtej.

— Sergent!... Sergent! Sergentul ieși ca din pământ și intră cu Sanda iute în ogradă.

— Ce-ți este, fa? Ce răcnești așa?

— Uite, dumnealui, și arătă spre mine prin întuneric, vrea

să s-ascundă-n cerdac și să pândească pe duduca când a veni.

Sergentul se apropie cu sfială de mine și, fără să mă aștept, aprinse un chibrit, de era cât pe ce să-mi pârlească mustețile.

— Babă nebună ce ești!... da doar aista-i stăpânu-to; ce dracu, nu-l cunoști?

Sanda rămase ca trăsnită.

— Ăăăra, cucoane, d-apoi ce, păcatele, nu-mi spuseși că ești dumneata, de mă faci să scol mahalaua?

— Ei bine, nu-i nimica, Sando; unde-i duduca?

— Peste drum, la domnu căpitan; să mă duc s-o chem?

— Cată-ți treaba. Deschide ș-așterne, că mi-i somn. Sanda deschise, îmi așternu și, sfărâmat de oboseală, mă culcai. Dormii dus, iar a doua zi când mă trezii... eram acasă la mine.

Cucoana Marieta

Alți oameni, alte timpuri!..: Iată pentru ce nu găsi nimeni nici prea mojic, nici prea necuviincios pe Andrei, nepotul căpitanului Enache, când, într-o sară, sosind de pe coclauri la moșul său, căpitanul, umplu așa, fără de veste și cum se afla de pe drum ușa salonului plin de lume, cu persoana sa bărboasă, colbăită, nepeptănată, cu umbra neagră a imensei sale pălării, cu cele două opinci de la picioare nu mai puțin imense și cu înfățișarea de broaște strivite, iar, peste tot și peste toate, cu vestita sa manta, care ar fi putut sta cu cinste și pe umerii de stâncă ai Panaghiei... Cine nu cunoștea pe Andrei, nepotul căpitanului Enache!... Cucoanele, mai cu samă, își dădeau ghionturi pe ascuns și vorbeau pe șoptite înde ele, când îl vedeau.

— Doamne, dragă, mai văzut-ai tu, de când ești, un om așa de sucit și hursuz ca nepotul ista al căpitanului? Eu, una, drept să-ți spun, nu-l pot suferi...

Și, legănându-se în cumpănă pe scaun, își făcea vânt alene cu evantaliul, uitându-se nehotărât înainte și cam pe sus...

— Eu, Lențo, dacă m-ai crede, nici nu i-am prea luat sama... Așa de puțin mă interesează, că nu-ți poți închipui...

Și, o dată cu vorba, își întocmea, în oglinda din față, cu degete albe și iuți, un zuluf îndăjătnic și negru, ce-i tot cădea în jos pe frunte și nu se astâmpăra binișor la locul lui.

Ba, câteodată, se găseau și cucoane mai îndrăznețe, care să-l dojănească în față, cu gândul de a-l mai ciopli și a-i mai scoate din hursuzlucul și obișnuita lui mojicie.

— Doamne, domnule Andrei, îi zicea din când în când câte una dintre ele, adică de ce n-ai fi și d-ta om ca alți oameni?... Nu știu, zău, te faci, ori ești din firea d-tale așa hursuz?...

— Și dacă-s hursuz, cuconiță, dragă, adică ce treabă ai mata cu mine numaidecât? Ia, te rog, să mă lași în pace cu cusururile mele, după cum te las și eu în pace pe mata cu cusururile matale...

— Să mă crezi, domnule Andrei, răspundea cucoana, punându-i ușor și prietenește mâna pe umăr, să mă crezi că de s-ar găsi cineva care să-mi spună cusururile în față, eu nu m-aș supăra cum te superi d-ta; ba, dimpotrivă, m-aș bucura și i-aș mulțămi...

— Eu nici nu mă supăr, nici nu mă bucur, și nici nu-ți mulțămesc, răspundea Andrei cu cea mai mare nepăsare; atâta numai pot să-ți spun, că mata, cuconiță dragă, n-ai dat încă peste cineva care să-ți spună verde, în față, toate cusururile câte le ai; și... slava Domnului! ești plină de cusururi, ca oaia de curnuți, fie vorba între noi...

— Domnule Andrei, îl întrerupea cucoana retrăgându-și mâna și acoperindu-și gura cu ea, în semn de mirare, domnule Andrei, dar știi că ești cam...

— Obraznic... știu; dar fără vicleșug la vorbă.

— Vicleșug, nevicleșug ia te rog să-mi spui cam ce atâtea cusururi ai găsit, adică, d-ta la mine?...

— Mai multe decât la toate cucoanele de pe fața pământului... Mai întâi, te superi de adevăr, al doilea, ia, te poftesc, uită-te puțin în cea oglindă...

Și, luînd-o la braț, cam cu de-a sila, o ducea dinaintea oglinzii.

— Ia uită-te, urma Andrei arătând cu degetul în oglindă, adică cei doi ochi de colo, cari nu știu ai cui or fi, în loc de a se părea rupți din albastrul cerului, nu puteau ei să bată ceva mai în floarea frunzei de varză? și, în loc de a fi așa de ucigași și plini de păcate precum sunt, nu puteau ei să fie nevinovați și blajini, cam așa, de pildă, cum ar fi doi ochi de capră moartă?... Genele!... pentru ce, mă rog, numaidecât gene așa de lungi, de mătăsoase și de negre? Nu cumva s-a gândit cel ce ți le-a dat să îngroape, sub umbra lor stufoasă, sufletele tuturor proștilor ce s-ar uita în ochii d-tale?...

— Ia, te rog, lasă-mă...

Și, cu o mișcare aproape nesimțită, voia să-și scoată mâna-i mică de sub, brațul vânjos al lui Andrei.

— Mă rog... mă rog... încă n-am sfârșit cu cusururile, zicea el strângându-i mai tare mâna sub braț; vezi că te superi?... și ai atâtea cusururi!... Mai multe chiar de câți curnuți are o blană de oaie, care umblă prin pârloage...

— Domnule Andrei, da știi că ești?...

— Nesuferit și obraznic... știu... mi-ai mai spus-o o dată: totuși ascultă... N-ai putea să-mi spui d-ta cam ce Soare ți-a fost tată și ce Aurore ți-a fost mamă, de ți-a pus pe cap așa, fără cumpăt, tot aurul și toată lumina razelor lor?...

— Mă rog, mult mai ai?

Și iarăși dădea să scape de sub brațul lui Andrei.

— Ia râzi oleacă! o ruga Andrei, ținând-o pe loc. și

cucoana, ca sugestionată, râdea...

— Vezi?... urma Andrei, numai cât se uită cineva la dințișorii d-tale cei albi și mărunți și se și simte mușcat de suflet; bineînțeles că acel cineva n-am fost eu, nu sunt și nici n-am de gând să fiu vreodată eu...

Cu o mișcare iute și nervoasă, lovea ușor peste față pe Andrei cu toată lărgimea deschisă a evantaliului său și, smuncindu-și repede mâna-i albă și mică de sub brațul lui, fugea, fără să zică nimic, și se răsturna molatec pe canapeaua din fundul odăii...

Și, lucru de mirare!... mai pe urmă, cucoana noastră își schimba cu totul socotința și nu mai găsea pe Andrei nici obraznic, nici hursuz...

Cu cucoanele însă bătrâne, care făceau pe tinerele, Andrei era crud și viclean .

Căpităneasa de gazda, cucoana Sevastița, mătușa cam de plop a lui Andrei, o femeie mică, uscățivă, subțirică

Și nici tocmai urâtă, și nici tocmai bătrână, smunci lui Andrei pălăria din mână și mantaua din spete...

— Ce dracu, Andrei, zise ea dându-le Măriucăi să le ducă încolo, mai deoparte, ia mai lasă la naiba din cele obiceiuri și apucături ale tale; mai cioplește-te oleacă, măi băiete...

Și Andrei, prinzindu-și mătușa în brațe, o sărută cu zgomot pe frunte...

— Da obiceiul și apucătura asta, zise Andrei privind-o în ochi și fără a-i da încă drumul din brațe, ce zici mătușica dragă, s-o las la naiba?

— Fugi, lasă-mă că mă umpli toată de colb, zise ea smuncindu-se ca o zvârlugă și scăpând din brațele lui Andrei; ți-ai găsit s-o scoată cineva cu tine la capăt... ia, mai bine du-te și tu și joacă ceva cu cele fete; nu sta degeaba...

Și petrecerea întreruptă pentru o clipă își urmă cursul mai departe; care jucau maus, care preferans, care pichet sau concină, care santase, care lanschenet... în fundul salonului, o claie de duduci stăteau în cerc pe scaune și jucau ceva.

— Mă rog, duducilor, zise Andrei, întrând fără ceremonie și oprindu-se drept în mijlocul lor țanțoș și cu mânile în buzunare, mă rog, este poroncă de la mătușica, căpităneasa, să vă jucați toate cu mine.

— Iu!... se auzi țipând ușor una mai spărioasă...

Și câteva din ele dădură să se scoale de pe scaune și s-o plece.

— Mă rog, mă rog... să nu dezerteze nici una de la post, că am ordin de la căpitan s-o aduc între spăngi la urma ei, ori de unde ar fi...

— Da ce?... Noi suntem soldați?... protestă glumeț una mai îndrăzneață.

— Răcani, duducă; păn'la soldați, mai va.

— Serios?...

— Așa de serios, încât să faci bine, frumoasa mea nedisciplinată, să te scoli de pe scaun și să-mi stai smirna înaintea superiorului, căci am să-ți dau ceva ordine.

— Trăiți!... zise ea sculându-se iute în picioare și stând dreaptă și țapăn în fața lui Andrei; trăiți, don!...

— Sergent, complectă cu glas aspru Andrei.

— Trăiți, don sergent!...

Și ridică soldățește la tâmplă tot latul mânii, cu palma-i mică și trandafirie spre afară.

— Da ce faceți voi aicea, măi Andrei, întrebă căpitanul Enache, care se apropiase nesimțit și privea la isprăvile lui Andrei.

— Trăiți, don căpitan, răspunse el salutând milităreşte, șmutruluiesc iste fete...

— Bine: să mi le dai la raport pe cele nedisciplinate; și, foarte grav, plecă în altă parte.

Și șmotrul se sfârși cu gajuri, cu „poșta merge“, cu „adevăr și minciună“, cu prăjituri, cu ciocniri de păhărute pline cu vin, cu râs, cu gălăgie și, mai la urmă de tot, chiar cu vorbe înțepătoare și cu prietenii stricate între duduci...

Și nici nu se putea altfel: Andrei era unul, și duducile erau o claie...

— Bine, Andrei, îi zise căpităneasa acestuia, după ce toată lumea se împrăștie, da ce făcuși tu Tincuții de-o ieșit fata așa de supărată?...

— Eu? Ce să-i fac?... Nimic. Ce vrai să fac eu cu casa plină de lume??... Ne-am jucat de-a „adevărul și minciuna“ și când mi-o venit mie rândul, i-am spus că-i, urâtă și frumoasă; treaba ei, dac-o luat pe „urâtă“ drept adevăr, și pe „frumoasă“ drept minciună.

— Doamne, Andrei, tare mai ești mojic...

Drept răspuns, Andrei o prinse în brațe și o sărută pe frunte.

— Ia astâmpără-te, zise ea, apucându-l cu o mână de; ureche și cu cealaltă lovindu-l ușor peste obraz...

Și, fiindcă nu se mai smunci din brațele lui, o mai sărută încă o dată pe ochi...

— Da știi, zise ea desfăcându-se în sfârșit din brațele lui Andrei, știi că avem musafiri de la Iași?

— Ce musafiri?

— Pe cucoana Marieta B...

— Cucoana Marieta B...? N-o cunosc.

— Cum n-o cunoști? Cucoana Marieta B... ai mai

văzut-o, mi se pare o dată la noi.

— Poate, dar nu-mi aduc aminte; prin urmare n-o cunosc.

— S-a culcat mai devreme, că era obosită de drum de aceea n-ai văzut-o-n ia-sară.

— Să doarmă dumneiei sănătoasă și să se scoale și mai sănătoasă; da tu-mi spui lucrul așa, mătușica dragă, ca și cum cucoana Marieta dumitale m-ar interesa.

— Ian ascultă Andrei: cucoana Marieta, măcar că-i bâtrână, dai cam face pe tinerica și-i cam plac băieții așa ca tine; și cum te știu eu. tare mă tem să nu faci vreouna de-ale tale; caută și-ți vâră mințile-n cap, că cu coana Marieta o-mplinești numaidecât.

— Eu?

— Ia sama să nu fii mojic...

— Da curte am voie să-i fac, mititica mea mătușică?

— Numai să nu fii mojic.

— Da, de ți-a plăcea cum m-oi purta, ce-mi dai? și, plecându-se spre ea, voi s-o sărute.

— Of! tare mai ești obraznic, fugi încolo, zise ea împingmdu-l ușor și ferindu-și puțin capul într-o parte.

A doua zi la prânz, căpitanul Enache sosi de la cafenea vesel că fusese biruitor —se vede—în vro luptă de concină sau de santase...

— Sevastiță! strigă el de la poartă, Sevastiță! ia vezi să puie masa-n grădină, și mai repede, că mi-i foame.

Și, până ce să se așeze masa sub nucul cel mare din fundul grădinii largi, Andrei și moș Enache se războiră cu biruință schimbătoare într-o luptă de santase în care căpitanul Enaehe trecea drept mare meșter.

— Buni patruzeci, și fora! strigă căpitanul Enache într-

un rând, arătând din mână, fără să dea jos riga și dama de cupă; am trei, că n-ai prins nici o carte și ești capot...

— Capot, musteciosule erou de la Smârdan! Capot... ei și, adică ce mare treabă? ai trei, și pace bună.

— Trei, ca să știi tu, pușchiule, cu cine joci.

— Bine, bine; da turcilor, peste Dunăre, tot așa le strigai: „Buni patruzeci, și fora? ori mai azvârleai cărțile din mână și umpleai cele tufe?

— Mă Andrei, am să-ți rup urechile.

— Bine; da pân' mi-i rupe urechile, ia spune-mi, te rog, ce mâncare-i cucoana Marieta, musafirul d-tale de la Iași? mi-a spus mătușica de-o cucoană Marieta...

— Ei, și ce ți-o intrat ție-n cap, numaidecât, cucoana Marieta? Ce mâncare să fie?... Ia, o babă nebună și nimic mai mult... îi stup de bani și socoate că cu banii își poate întocmi zbârciturile... o babă nebună, care face pe fețișoara de optsprezece ani.

— Știi că m-am hotărât să-i fac curte?

— Nu mă mir deloc, că doar tot așa ai mai făcut tu și cu cucoana Tarsița ș-ai întors capul babei de-o râs târgul o lună de zile,..

Masa era gata.

Înainte însă de a se așeza la masă, Andrei zări pe cineva venind spre nucul din fundul grădinii, unde se aflau deocamdată numai el cu căpitanul.

— Nu cumva aceea-i cucoana Marieta, moșule? îl întrebă el pe căpitan.

— Ba chiar dumneiei, răspunse căpitanul; uite-o ce sprintenă vine, parcă-i o fețișoară de optusprezece ani...

Și, de s-ar fi oprit lucrurile numai la atâta, i s-ar fi putut cânta cu drept cuvânt:

Floricică de pe șes, Te-am îndrăgit după mers, Că ți-i mersul legănat, La inimă m-o sacat... Dar cucoana Marieta avu nefericita idee de a se apropia și de a saluta, pe Andrei mai cu samă, după acea formulă proprie femeilor din lumea înaltă, în puterea căreia se cere ca trupul să stea țapăn când salută și numai capul singur să unduleze molatec și ușor înainte și înapoi; ochii, deși istoviți de bătrâneță, să îmbrace un soi de melancolică și visătoare morbideță; gura, deși desflorită, să se contracteze totuși într-un imperceptibil zâmbet grațios, inocent și totodată protector; zulufii, rău boiți, deși negri-roșii pe deasupra și suri la rădăcină, să se țină totuși mândri și neclintiți, la treapta lor înaltă de eterică aureolă; iar evantaliul, care singur cunoaște limba tainică a inimii femeiești, să stea nerăbdător și gata de a comite vro indiscrețiune.

Pe cât se putea da cu socoteala, așa pe deasupra, cucoana Marieta trebuia să fi jucat contradanț cu rușii lui Kiseleff, după Pacea de la Adrianapol...

Cum însă Andrei era politicos cu toată lumea când voia și când, mai ales, își croia în minte vro poznă, și, deoarece căpitanul Enache nu-l prezentase, apoi făcu un pas înainte și, cu înclinarea reglementară și, totodată, cea mai grațioasă din lume:

— Doamna mea, zise el, iertați vă rog, oarecari neajunsuri... Căpitanul nostru nu prea cunoaște regulele subțiri ale lumii. El e jumătate urs, jumătate om... uitați-vă la dânsul... Dați-mi voie, prin urmare, să mă prezint; Andrei...

Această intrare în materie plăcu cucoanei Marietei; așa cel puțin trebui să socoată el după surâsul grațios, cu care ea-i întinse aristocratica-i mână, spre a i-o săruta.

Îi sărută mâna.

Păcat numai că lui Andrei nu-i plăceau parfumurile și cucoana Marieta era așa de parfumată, până-n vârful unghiilor, încât ucise

Într-o clipă, cu molatecele sale violeta de Parma, mirosul rustic și bărbătesc al nucului sub care se aflau.

Sunt trei lucruri, trei păcate femeiești, s-ar putea zice trei crime capitale, pe care Andrei nu le putuse ierta niciodată, în viața lui, cucoanelor de tot soiul și anume: slutenia, bătrânețea și parfumurile... Ei bine, cucoana Marieta se făcea vinovată în ochii lui Andrei de toate aceste trei crime de înaltă trădare către sexul său; trebuia deci pedepsită și... o pedepsi.

— Sunteți de la Iași domnule, îl întrebă ea cu glas subțire și mlădios, după ce se așeză la masă lângă dumneiei.

— Nu, doamnă, nu sunt de la Iași și, drept vorbind, nici n-aș putea spune lămurit de unde sunt...

— Cum așa?

— Foarte simplu, doamnă; eu sunt de nicăiri și de pretutindeni, ca orice fantastic care călătorește veșnic și care-și petrece viața numai pe coclauri... De felul meu sunt, chipurile, avocat: dar dispunând de mijloace de trai, am legat la gard toate condicile de legi și m-am lăsat slobod pe cursul fantaziei mele; îmi petrec viața călătorind prin lumea întreagă.

— Da?... făcu ea cu oarecare măreție, aninându-și șervetul în gulerașul bluzei... Socoteam că sunteți de la Iași...

Și cu vădită dezamăgire, înfipse furculița într-un picior de pui cu smântână.

Căpitanul boldi la Andrei niște ochi de taur și cât pe ci să zguduie masa și pe toți cei dimprejur cu răgetul de leu

al râsului său...

Andrei îi făcu semn să se stăpânoască și se stăpâni.

— Trebuie să cunoașteți multe limbi, domnule, îl întrebă din nou cucoana Marieta, uscându-și grațios și repede, cu șervetul, roua ce-i lăsase pe buze vinul turnat de Andrei în paharul dumisale.

— Desigur, doamnă, răspunse acesta, afară de limba franceză, noi turiștii suntem ținuți să cunoaștem și limbile orientale, altfel n-am putea vizita locurile unde vechea omenire a lăsat cele mai adânci și mai măreațe urme despre trecutul său; cunosc limba arabă și ceva sanscrită, descifrez cu mare ușurință hieroglifele egiptene și cuneiformele asiriene și babiloneene...

Și căpitanul boldi iarăși la dânsul niște ochi de taur, dar se stăpâni.

Mătușica zâmbea și-și căuta de mâncare.

— Va să zică dumneavoastră ați voiajat mult?... Sunteți un om fericit, domnule,

Și melancolia visătoare ce o cuprinse n-o împedecă totuși de a desface delicat și după toate regulele, cu degete resfirate și subțiri, o aripă de pui fript...

— Fericit, doamna mea n-ar fi tocmai cuvântul care să zugrăvească starea mea sufletească... Viața are ascunsuri triste, peste care, de multe ori, suntem nevoiți a arunca o haină de sărbătoare, țăsută din aur și petre scumpe.....

Cât despre voiajat... O! da!... în această privință aș putea da înaintea lui Cristofor Columb, Marco Polo, Vasco de Gama, Bartolomeu Dias...

Căpitanul nu mai putu răbda...

— Da, mă rog, cine-s toți marțafoii aiștia măi nepoate?...

— Ce te amesteci, moșule, unde nu-ți ferbe oala? Cine-

s... Cine să fie?... Ia, niște marțafoi, ca toți marțafoii... Ce mă stingherești, mă rog dintr-ale mele? Mai bine ia dă cel măr încoace... nu acela... celalalt, c-am să curăț pentru cucoana Marieta... Ce naiba, moșule, te știam că poți câteodată să fii și mai puțin cazon.

— Ha!... ha!... ha!... făcu cucoana Marieta râzând din toată inima.

Și de-ai fi lăsat la o parte pe rușii lui Kiseleft, ai fi crezut că râde vesel o fetișoară de șeisprezece ani.

— Știi că ești nostim, domnule?... încheie ea, întorcând spre Andrei capul cu zulufi cu tot și înfășurindu-l într-o privire, în care Regulamentul Organic n-avea nimic a face...

„Semne rău, cugeta el; are să se schimbe vremea... Oferi cu grație cucoanei Marieta o fălie de măr curățit în vârful cuțitului.

— Oh!... merci bien ... zise ea, înclinându-și ușor și grațios capul, în semn de mulțămire; și luând delicat cu vârful a două degete fălia de măr, mușcă din ea cu o gingășie de doisprezece ani.

— O să stați mai multe zile în oraș, domnule? îl întrebă ea privind aiurea și gânditoare.

Căpităneasa își făcu treabă și se sculă iute de la masă, neputându-și stăpâni râsul.

— Depinde, doamnă, răspunse Andrei, turnându-și un pahar de vin; aștept niște scrisori de la o societate de turiști, care actualmente se află în Cairo; acele scrisori au să mă hotărască de plec sau de mai rămân.

— Bine, zise ea, bătând repede și nervos cu evantaliul în podul palmei, bine, dar viața aceasta a d-voastră trebuie să fie obositoare de tot... ar trebui să mai aveți și zile de odihnă...

— Viața încă nu m-a obosit, doamna mea, zise Andrei, dând alt înțeles vorbelor sale; sunt încă prea tânăr pentru aceasta; când însă e vorba de odihnă, apoi cred că tocmai aceasta m-ar obosi.

— Dați-mi voie să nu vă înțeleg; ceea ce spuneți e un nonsens.

— Deloc, scumpa mea doamnă... pentru un om care, până la vârsta de douăzeci și opt de ani, a străbătut India de la Ceylon la Benares, Arabia de la muntele Sinai până la Mecca și Medina; care a dormit pe ruinele Palmirei și ale Balbecului, care a străbătut Egiptul de la gurile Nilului până la cataracte...

— Apoi, pe mine să mă iertați, că am ceva treabă, zise căpitanul sculându-se de la masă; să ne fie bine și iertați! Sevastiță, ia să vii să-mi scoți din ladă cele hârtii!

Andrei rămase singur cu cucoana Marieta sub nuc. Greul începea de aici.

— Și ziceați?...

— Ziceam, doamna mea, că, pentru un om care, pană la asemenea vârstă, a străbătut în lung și în lat jumătate din globul pământesc, odihna, dacă nu e ceva necunoscut, e, în tot cazul, ceva ridicul.

— Trebuie să fi avut multe aventuri în voiajurile d-tale cele lungi?...

— Aceasta se înțelege de la sine, doamnă; o!... de câte ori n-am fost în primejdie de a fi sfâșiat de lei, mâncat de tigri sau înghițit de vreun boa-constrictor!... Mă înfior ș-acum când îmi aduc aminte...

— Aveți dreptate! întâmplările de felul acesta sunt înspăimântătoare și amintirea lor e dureroasă; dar, de multe ori, sunt răsplătite prin altfel de întâmplări mai puțin grozave și mai puțin înspăimântătoare, a căror amintire e

plăcută, zise ea cu înțeles și bătând repede cu evantaiul în podul palmei.

Cucoana Marieta, nerăbdătoare, intra de-a dreptul în materie.

— A! dacă nu mă înșel, faceți aluziune la aventurile mele galante?...

— Tocmai, zise ea zâmbind și făcându-și vânt cu evantaiul, fără să aibă nevoie.

Pericolul era iminent.

— Cât pentru aventuri de soiul acesta, scumpa mea doamnă, zise Andrei cu o prefăcută modestie, n-am prea avut parte. Mutra mea, iertați-mi expresiunea, m-a apărat sau, mai bine zis, mi-a făcut șotii întotdeauna. O!... Câte dezamăgiri, câte dureri n-am întâmpinat eu de pe urmele nefericitei mele mutre.

Întoarse capul și-l privi zâmbind.

— Ha!... ha!... ha!.. izbucni ea deodată într-un râs din toată inima. și bătând din palme cu evantaliu cu tot: știi că ești nostim?

Și cucoana Marieta avea dreptate; Andrei era cam nostim; cel puțin, aceasta era și socotința mai multor cucoane de pe vremuri.

Oricum, dar Andrei, de astă dată, începu a se căi...

„Cine dracu, mă puse pe mine, se gândi el, să mă dau drept iubitor de tot soiul de ruine, să știu turcește, să am a face cu lei, cu tigri și cu șerpi, să dorm prin ruine cu șoarecii și cu broaștele Balbecului și ale Palmirei și, mai cu samă să vorbesc rău de mutra mea?... Căci femeile, oricât ar fi ele de bătrâne, prind slăbiciune numaidecât pentru orice soi de oameni, fie ei chiar turiști, care se abat din linia comună a celorlalți muritori și care, pe deasupra, mai au și neprețuita însușire de a fi de douăzeci și opt de ani.

Hotărât, pericolul era iminent și trebuia numaidecât înlăturat.

„Dar cum? se mai gândi Andrei, să mă scobor eu, în ochii cucoanei Marietei de la treapta înaltă de turist, la aceea de simplu muritor, după cum sânț? Să mă lepăd eu de hieroglifele, de cuneiformele și de piramidele mele?... Să încetez de a mai fi sfâșiat de lei și de tigri sau înghițit, cel puțin, de vreun boaconstrictor? Să mă mai dorm eu cu șoarecii și broaștele Palmirei și ale Balbecului, numai spre a face pe cucoana Marieta să mi se mai uite așa de galiș la mine? Cu neputință!... O dată turist, turist rămân și pace bună, de-aș ști chiar că cocoana Marieta și-ar boi mai strașnic zulufii și s-ar scălda cu straie cu tot într-o mare de parfumuri... Foarte bine, dar cum să înlătur primejdia?...

— Doamna mea, zise el sculându-se de pe scaun după cea mai desăvârșită regulă de bună-cuviință; dați-mi voie să mă retrag; am de expediat o corespondență grabnică pentru Constantinopol; nu lipsesc totuși de a regreta că sunt silit, pentru moment, să mă despart de plăcuta d-voastră societate: sper însă că o să vă mai văd...

Și-i oferi brațul. Atâta mai trebuia!...

— Mulțumesc!

Și sculându-se molatic de pe scaun îi luă brațul.

— D-voastră, turiștii, zise ea făcându-și nervos și repede vânt cu evantaliul, sunteți niște oameni nesuferiți.

— De ce, doamna mea? o întrerupse Andrei cu mlădierea de glas cea mai sentimentală din lume.

— De ce?...

Și întorcând spre Andrei capul cu zulufi cu tot îl privi crud.

— Privirea d-voastră, scumpa mea doamnă, mă face sa bănuiesc că v-am jignit cu ceva; de e vro greșală la mijloc,

vă rog să primiți scuzele mele.

— Domnule, să lăsăm graseiate și scuzele la o parte; m-am hotărât să te pedepsesc cu totul pentru altăceva...

— Să mă pedepsiți?... dar pentru ce anume, scumpa mea doamnă, și în ce chip?...

— Pentru ce, ai să afli mai târziu: în ce chip însă o să afli numaidecât: mâni sunteți încă aici?

— Cred că da.

— Ei bine, doresc de mult să fac o escursiune prin pădure și încă n-am găsit pe cineva care să mă acompanieze.

„Cred bine", cugetă Andrei.

— Tot zici d-ta că odihna te obosește: vei fi așa de bun să mă însoțești?... Aceasta ar fi pedeapsa.

Idila se ivea la orizont.

— Dacă numai astfel, doamna mea, știți să pedepsiți apoi atunci îmi pare rău că n-am comis față de d-voastră mai multe greșeli; totuși sunt nerăbdător să-mi cunosc vinovăția...

— Da... da... e o mare vinovăție la mijloc din partea d-tale, am să ți-o spun mai târziu, dacă nu cumva ar fi de prisos...

Și îl privi galiș în ochi și rugător oarecum... „Dracu mă puse"... își zise Andrei în sine...

— Numai nu uitați, domnule, că eu sunt foarte matinală, zise ea, când fu pe punctul de a intra în casă.

Și, depărtându-se puțin din fața lui Andrei, cu o de la sine mișcare și cu un zâmbet din cele mai îngerești, îi întinse până la gură mâna-i parfumată.

— Nu uitați, doamnă, că sunt turist și că, pentru specia aceasta de oameni, odihna e ceva necunoscut, răspunse el sărutându-i mâna cu o prefăcută căldură.

Se mai uită încă o dată înapoi la dânsul; așa trebuie să se fi uitat Hera la Leandru...

Și dispăru în odaia d-sale.

„Ei, ei!... acu i-acu", se gândi Andrei, intrând în casă, unde căpitanul stătea lungit pe pat ca o tânjală, cu fața-n sus și cu țigara-n gură

— Da bine mă Andrei, zise el întorcându-se pe o parte și răzămându-se într-un cot, bine, mă, minte ai tu să te-apuci de-ntors capul babei?...

— Mâni, vestitule și musteciosule erou de la Smârdan, eu și cu baba facem o escursiune în pădure.

— Măi Andrei, când dracu ai să te mai lași tu de blăstămății?

— îndată ce m-oi retrage la pensie cu gradul de căpitan.

— Ce grad, ce pensie, ce căpitan spune Andrei? întreabă mătușica Sevastița, care intrase tocmai atunci pe ușă și prinsese cele din urmă vorbe ale lui Andrei.

— întreabă-l și să-ți spună, zise căpitanul întorcându-se cu fața la perete, spre a dormi; hai, cărăbăniți-vă de aici, că mi-i somn.

— De ce căpitan, de ce pensie spuneai tu, Andrei? îl întrebă din nou mătușica, când fură amândoi în altă odaie.

— închipuiește-ți, mătușica dragă, că moș Enache vra numaidecât să fiu cuminte și să mă las de blăstămății!,..

— Ei, și?...

— Ei, și!... Spune tu dacă asta se poate?

— Da cum să nu se poată? Uite, asară, de pildă, cuminte ai fost, să mă iai tu pe mine-n brațe și să mă săruți de față cu toată lumea? frumos ți-a șezut?

— Fără îndoială că frumos; nu cumva n-am voie să-mi sărut eu mătușele mele când vrau și cum vrau?... Cine ce

treabă are cu ele?...

Și, împresurând-o cu brațele pe după gât, o sărută pe obraz.

— Șezi binișor... fii cuminte...

— Mâni dimineață, mătușica dragă, plec în pădure cu cucoana Marieta și, fiindcă nu mi-i nici un fel de mătușica, apoi să dai tu poruncă lui Gagearău, țiganul tău din ogradă, să se țină de ea și de mine cât colea ca la cincizeci de pași, da nu cumva să ne piardă din vedere; să-și facă treabă prin pădure, cum a ști el, și să se țină de noi, da nu cumva să se dea dus, chiar de l-aș bate; auzit-ai, mătușica? că de unde nu, apoi să știi că nu te mai sărut niciodată.

— Of!... ce mare pagubă... îi fi socotind...

— Așa-i, mătușica, c-ai să trimiți pe Gagearău?

— Am să-i trimet, răspunse ea scurt; și plecă din odaie.

A doua zi, cucoana Marieta fu mai matinală, decât Andrei; când acesta intră dimineață în grădină, d-neiei îl aștepta sub nuc.

Îmbrăcată într-o rochie scurtuță, în floarea celui mat închis albastru, strânsă pe talie de un colan negru cu paftale de argint în partea de dinainte; cu sânurile sugestiv împinse în sus de un corset cu teluri de criță, cum se purta pe vremuri; cu zulufii tot negri-roșii, dar boiți proaspăt și de astă dată pană la rădăcină; cu câteva șuvițe de păr tot negri-roșii lăsate slobod pe ceafă, în voia suflărilor molatece de vânt; cu piciorușul d-sale grăsuliu strâns în niște pantofiori de marochină neagră cu reflexe aurii; cu un săculeț plin cu nimicuri femeiești pe o mână, cu umbreluța în alta; cu o pălăriuță aproape băiețească pe cap, cucoana Marieta era gata de drum...

De-ar fi văzut-o cineva pe la spate, i-ar fi dat cincisprezece ani, vârsta pe cât ea, desigur, trebuia s-o fi avut pe

timpul rușilor lui Kiseleff.

Luară în grabă cafeaua cu lapte și plecară.

— Cunoașteți drumurile prin pădure, domnule? întrebă ea pe Andrei, aninându-se cu intimitate de brațul lui stâng.

— țineți mult să mergeți pe drumuri cunoscute, doamna mea? o întrebă el afectuos; în cazul acesta nu ne potrivim deloc în gusturi.

— O!... Nu... îngăimă ea; decât...

Și îndeplini reticența strângând ușor de braț pe Andrei, cu oarecare îngrijire vecină cu frica.

— Decât?... o întrebă el zâmbind și privind-o pătimaș printre zulufii negri-roșii, de sus în jos.

— Mi-i teamă să nu rătăcim...

— Da?..: șopti el pasionat.

Și plecându-se păn-în dreptul feței sale, o privi arzător în ochii ei istoviți.

Cucoana Marieta se mulțumi să-i răspundă cu o privire de bolnăvicioasă și molatecă voluptate, fără-să zică nimic.

— Sunt în viață, doamna mea, urmă Andrei pe un ton aforistic și meditativ și îndreptându-se de cum stătea plecat, sunt în viață rătăciri de acelea, care prețuiesc mai mult decât drumul cel mai drept la paradis... și, mai la urmă, pentru ce adică, paradisul pământesc ar fi el așezat tocmai în văile depărtate ale Cașemirului asiatic și nu s-ar găsi, mai degrabă, cu toți îngerii lui, în văile munților acestora?... Uite, doamnă, eu, care am străbătut în lung și-n lat mai toată bătrâna Asie, vă mărturisesc că niciodată n-am fost mai fericit acolo decât aici; și, de mi-ar fi permis să spun tot adevărul...

Și îndeplini reticența strângând ușor cu dreapta mâna mică și înmănușată a cucoanei Marietei. care răsărea grăsulie și rotundă deasupra încheieturii brațului stâng al lui Andrei.I se păru că-i răspunde la această galanterie cu o strângere de braț ușoară, nervoasă și tremurătoare...

„Ce mizerabil ,sunt!... cugetă el...

Întorcând însă capul înapoi, zări pe Gageafău, cu o traistă in gât și cu o săcure pe mână, că se ținea de dânșii cât colea.

Aceasta îi dădu curaj și se hotărâ să rămână mizerabil pân' la sfârșit.

Cotiră la dreapta pe cursul unui pârău.

— Mergem departe?... întrebă sfios cucoana Marieta.

— Mergem fără sfârșit, doamna mea, căci adevăratele fericiri nu se pot găsi decât la capătul nesfârșitului...

— Și e departe capătul nesfârșitului d-tale, domnule turist? Aș fi curioasă să ajung și eu o dată pană acolo, zise ea cu glas mlădios și buze subțiri, răcorindu-și grațios fața cu evantaliul...

— Depinde, doamnă, după cum merge cineva spre țintă mai repede sau mai încet.

— Da?... să mergem atunci mai repede.

Și se atârnă molatic și greu de brațul lui Andrei.

„O! O!..." cugetă el, dar asta-i chiar repede de tot; cel puțin Gagearău de n-ar merge prea încet...

Întoarse capul și se uită îndărăt.

Gagearău se ținea de dânșii cât colea, ciocănind cu săcurea în câte un copac, din când în când.

— Și pe d-voastră doamnă, nu vă mișcă deloc priveliștea fermecătoare, cu care dimineața îmbracă munții și pădurile?... Eu, unul. care am trăit o mare parte din viața mea

în sânul nevinovat al Naturii, am prins o nemărginită dragoste pentru ea... O rază de soare, o suflare de vânt, un clătinat de frunze, o picătură de rouă, un fir de iarbă mângâiet de vânturi ușoare, un fluture ce se îmbată de aer și lumină mă mișcă și au, în sufletul meu, un răsunet de poezie mai dulce, mai curată și mai nevinovată decât toată literatura poetică la un loc...

— Ați cetit pe Lamartine?

— Apă cu zahăr, doamnă. .— Da?...

— O singură strofă îmi place din tot Lamartinul dvoastră:

„O temps, suspends ton vol, et vous, heures propices, Suspendez votre cours. Laissez-nous savourer les rapides delices Des plus beaux de nos jours!...“ Gagearău se ținea de dânșii cât-colea, ciocănind cu săcurea prin copaci.

— Mă simt obosită; n-am putea să stăm undeva la umbră? zise cucoana Marieta, privind galiș pe Andrei.

Deznodământul fatal se apropia...

— Cum nu, doamnă?... uite, în umbrișul cei de colo, zise el arătând spre dreapta un loc potrivit pentru odihnă.

Și-i răsăriră în minte chipurile antice ale lui Aeneas și Didona...

Se așezară la umbră.

— A!... făcu ea deodată, spărietă.

— Ce e, doamna mea? se grăbi s-o întrebe Andrei, cuprins el însuși de o spaimă prefăcută.

— Cineva...

— Doamna mea, zise Andrei cu glas întunecat și plecând cu deznădejde capul, nesfârșitul nu mai are capăt...

— Dar, în sfârșit, n-ai putea să-l întrebi ce caută peaici?...

— Desigur, doamnă, o să-l întreb și o să caut, chiar, vreun mijloc spre a-l depărta.

— Ei, omule!... Ei!... prietene!... strigă Andrei către Gagearău; ia fă-te-ncoace.

Și-i făcu semn cu degetul.

Gagearău se apropie, își luă căciula din cap și aștepta.

— Da cu ce treabă pe-aici, prietene?

— Apoi, crestam seminceri, să iertați.

— Ce seminceri, bre?

— Apoi, îi dat pe-aici parchetu-n tăiere și însămnăm copacii care trebuie să rămâie de sămânță.

— A!... înțeleg; și mulți copaci ai de crestat?

— Apoi toată pădurea, de la Doamna și până la Calu-Iapa...

— Ce bâiguiești tu, bre? Ce cal? ce iapă?

— Apoi așa se cheamă locurile pe-aici, cucoane.

— Și-ncotro-s caii și iepele tale, bre?

— Apoi colo, hăt, departe, zise el arătând cu mâna spre stânga, se cheamă Calu-Iapa, iar aici, de unde stați dumneavoastră, începe Doamna, așa se cheamă locurile pe la noi.

— Fir-ți-ar caii și iepele afurisite, da-n altă parte nu-ți găseai de crestat copaci? Numaidecât pe Calu-Iapa? Ai să sperii cu săcurea ta ghionoaiele și veveriţele...

— Apăi, dă, dacă așa avem poruncă, zise el, sucindu-și căciula între mâni.

— Na, bre, zise Andrei, scoțând din pungă câțiva gologani; na, du-te și bea și tu la crâșmă o garafă de vin, că-i fi ostenit.

— Foarte mulțămim dumilorvoastre cucoane, da n-om putea, că, uite amu trebuie să cadă silvicultoru, ș-apoi

vai de noi, dacă nu ne-a găsi la crestat copaci.

— Da ce? Nu cumva are să vie și silvicultoru pe aici?...

— D-apoi?... l-am lăsat la cantină cu negustorul care-o luat pădurea.

— Să fii și tu și sivlicultoru, și negustorul tău afurisiți... haiti!... cară-te dinaintea mea.

— Apoi ne rugăm de iertare, cucoane; dă, dac-așa avem poroncă!...

Gagearău plecă, dar rămase pe-aproape, ciocănind cu săcurea prin copaci.

Tăcut, posomorât, Andrei plecă capul în jos, fără să zică nimic.

Cucoana Marieta, cu privirea perdută în nesfârșit, își făcea repede vânt cu evantaliul.

— Doamna mea...

— Când plecați? îl întrerupse, întorcându-se așa de repede spre Andrei, încât i se cutremură zulufii.

— Cred că o să mai stau câteva zile...

— Să mergem, zise ea, sculându-se zveltă și luând-l de brat ca și cum ar fi voit să-l ridice de jos.

Plecară înapoi spre casă.

— Mâni mergem în altă parte, nu-i așa? zise ea privindu-l galiș în ochi.

— O!... da... răspunse el scurt și întunecat, căutând a da întregei sale stări sufletești o înfățișare de deznădejde; da!... o să mergem în altă parte... oh!... când oare vom ajunge la capătul acestui nesfârșit?...

Și cel mai mare tragedian n-ar fi putut să dea o intonație mai desperată acestei ultime propoziții,

— Ei, lasă... se grăbi ea să zică, mergem mâni în altă parte; și...

Dar un „și“ sub care se ascundea o nesfârșită comoară de negrăite fericiri...

„Mare mizerabil mai sunt“ cugetă el. Sosiră acasă.

Spre sară, Andrei ceru de la mătușica un plic și o hârtie de scrisori; ba găsi la ea și câteva picături de parfum; parfumă hârtia și începu:

„Scumpa mea doamnă!

Nimic nu e mai amăgitor și mai nestatornic decât fericirea... E mai ușor să prinzi cu mâna o rază de soare, să oprești în loc o suflare de vânt, să întârzii, din zborul etern, pasul fatal al timpului, decât să poți hotărâ pe această fantomă strălucită, ce se numește Fericire, de a zăvobi o clipă, spre a mângâia un suflet dezmoștenit... Aceasta e povestea eternă a celor mai mulți și, pentru moment, propria noastră poveste. O depeșă grabnică mă cheamă, pentru poimâne, la Budapesta, și trebuie să plec... Plecând însă, duc cu mine cea mai plăcută amintire și speranța, în acelaș timp, că vă voi revedea curând la Iași.

Iar locurile, pe care le părăsesc cu atâta părere de rău, le veți zice din parte-mi din când în când:

"Qu'il soit dans ton repos, qu'il soit dans les orages, Beau lac, et dans l'aspect de tes riants coteaux, Et dans ces noirs sapins, et dans ces rocs sauvages Qui pendent sur tes eaux!

Qu'il soit dans le zéphyr qui frémit et qui passe, Dans les bruits de tes bords par tes bords répétés, Dans l'astre au front d'argent qui blanchit ta surface De ses molles clartés !.

Que le veni qui gémit, le roseau qui soupire, Que les parfums légres de, ton air embaumé, Que tout ce qu'on entend, l'on voit ou l'on respire. Tout dise: Ils ont aimé! Era să subsemneze: Un mizerabil dar se răzgândi și sub-

semnă:

"Cu cea mai desăvârșită afecțiune,

Andrei..."

Lipi frumușel și cu îngrijire plicul, scrise adresa:

"D-nei Marieta B... Loco.

Lăsă mătușicăi scrisoarea spre înmânare la destinație; iar a doua zi, in revărsatul zorilor, călare precum venise, apucă fără țintă drumul printre munți.

La Pângărați

— Ei, cum ți se pare Nectarie? mă întrebă Grigoriță, tovarășul meu de drum, pe când scoboram dealul Bisericanilor, spre Viișoara.

— Cum să mi se pară?... Un om de toată isprava, da nu-nțeleg, ce minte la dânsul să se călugărească? Un om în puterea vârstei, frumos în puterea cuvântului, voinic, fără nici un beteșug și, mai presus de toate, cu o fire așa de veselă și de deschisă, nu pricep cum de i-a trăsnit prin gând să-și puie capul sub comanac?

— Ei, cum!... Dragostea bre, dragostea, pârdalnica de dragoste, mânca-o-ar cânii!... răspunse Grigoriță cu ciudă oarecum și cu parapon.

— Cum dragostea?...

— Cum!... iac-așa; or fi vreo zece ani, a-ndrăgit o fată frumoasă din Huși, și-au jurat credință veșnică unul altuia, fata a murit, el s-a ținut de cuvânt și s-a călugărit.

— Da?... Ei bine, atunci, măi Grigoriță, eu sunt de părere ca toți cei ce juruiesc credință veșnică fetelor să rămână stingheri; căci, mai la urma, numai așa cred eu că pot ajunge să facă ei niște borșuri cu fasole și cu sfecle așa de minunate... Nu, zău, ia spune drept, mă Grigoriță, mai mâncat-ai tu de când ești un borș așa de strașnic ca

cel făcut de părintele Nectarie Lușcanu?

— Mă miram eu să nu-ți dai în petec, răspunse el indignat.

— Și iată pentru ce nădăjduiesc, așadar continuai eu, trecând peste indignarea lui, să mânânc și la tine foarte curând cel mai teribil borș cu fasole de pe fața pământului, deoarece, pe cât am aflat, prea juri și tu credință nestrămutată celor garduri cu zăbrele de prin cea Precistă.

Grigoriță se uită furios la mine, se înroși până-n vârful urechilor, dădu să zică ceva și nu zise nimic.

Când ajunserăm devale, stăturăm un minut să ne gândim. .

— Știi ce una, măi Grigoriță? zisei eu; tot mai este până-în sară; hai să mergem încaltea și la Pângărați; mânem acolo peste noapte și, mâni pe la o vreme, suntem înapoi la Piatra.

— Să mergem, da drept ți-oi spune, când mă gândesc să dau ochii cu Stratonic, mai-mai că mi se taie pofta de Pângărați.

— Am auzit și eu ce-i drept, că Stratonic, egumenul de la Pângărați, e un călugăr zgârcit și hursuz, dar, mai la urmă, ce avem noi cu zgârcenia, cu hursuzlucul și cu toată mutra lui popa Stratonic? Eu vrau să văd Pângărații și-atâta tot.

— Atunci să mergem: da de l-om găsi pe Vavila în toane bune, apoi să știi că trei zile nu ne mai urnim din Pângărați.

— Da ce mâncare-i Vavila tău, măi Grigoriță?

— Vavila-i cămărașul mânăstirii, el învârtește toate și pe Stratonic pe deasupra. Când se mânie Vavila, Stratonic, oricât îi el de hursuz și de amarnic, tace chitic și nici nu crâcnește; și-l duce Vavila de nas pe Stratonic, cum îi

trăsnește lui prin cap.

— Trebuie să fie un drac la mijloc, măi Grigoriță, ca nu prea se lasă ei, călugării, așa de lesne să fie duși de nas de oricine.

— Apoi dă... spun gurile rele că mama lui Vavila era o femeie al dracului de frumoasă și de sprâncenată, pe când Stratonic era tânăr... mai știi?... Oricum însă, vorba ta, un drac trebuie să fie la mijloc.

— Dacă-i vorba pe așijderea, măi Grigoriță, apoi să știi că trei zile și trei nopți nu ne mai urnim din Pângărați; ș-apoi vorba ceea, nici acasă nu-i de coasă.

Tăiarăm peste podul, de la Viișoara, cotirăm la dreapta și apucarăm drumul mare ce duce spre Pângărați, și de-a-colo mai departe, printre munți, până la Prisacani la granița ungurească.

Soarele de-abia scăpătase după-amiază și căldura unei arzătoare zile de Cuptor era în toiul ei; un vânt însă ușor, ce veșnic suflă dinspre apus și umple cu răcoare vane largi ale Bistriței, precumpănea arșița ucigătoare a aerului înflăcărat și ne dădea putința de a merge, sprinteni încă și scutiți de sudoare, prin noianul de foc al văzduhului aprins. De după perdeaua înaltă de brazi, Bisericanii, pe care îi părăsisem, se iveau pe dreapta în răstimpuri privirilor noastre, cu turnurile lor scânteietoare de lumină și cu cingătoarea lor puternică de ziduri albe; pe stânga, largul văii gemea sub belșugul greu al sămănăturilor, ce se legănau în valuri verzi, înflorite sau aurii, sub suflarea dămoală a vântului de vară; mai departe, zarea înaltă era închisă de coamele neclintite ale munților negurii din miazăzi. Drumul neted și larg se desfășura înaintea noastră gălbiu și lung, iar pe alocurea, câte un picior de munte mai îndrăzneț îi dădea parcă un ghiont, îi frângea în două, și drumul murea în

desișul negru-verde a doi munți parcă împreunați. De la o vreme, însuși vântul fu biruit de arșița covârșitoare a zilei, și adierea lui răcoroasă se schimbă într-o răsuflare de flăcări ce părea că izvorăște necurmat pe gâturile de văi largi ale munților învăpăiați. Tăiarăm la dreapta prin huceaguri și, la o cotitură mai iargă, unde Bistrița, obosită oarecum de iuțala mersului ei și adunată în genune, se odihnește o clipă pe o așezătură mai revărsată a patului său, intrarăm în apă. Plute lungi de dulapi noi lunecau mai iute decât apa, la răstimpuri rari, în preajma noastră, iar bărbatul cârmaci și nevasta dălcăuș, înfipți parcă în plută pe picioare vânjoase, stăteau drept și neclintiți, cu mânile încleștate pe boldul cârmei, gata să tragă când la „câmp“, când la „pădure“, spre a se împotrivi ademenirii apelor viclene, care-i târa spre vaduri primejdioase... și mânați de repejunea șivoiului râdeau în goană cu chipurile lor încremenite pânza deasă a pădurilor, ș-apoi se mistuiau la vale și fără urmă, cu plută cu tot, pe luciul depărtat al apelor.

Ieșirăm din apă și ne urmarăm drumul.

De la o vreme, Pângărații începură a se zări pe sprânceana pleșuvă și înaltă a unui deal de pe dreapta, și, dacă turnurile bisericii nu

Și-ar fi ridicat în aer crucile lor scânteietoare, ai fi luat această mânăstire drept unul din acele castele medievale zidite la locuri tari spre înlâmpinarea restriștelor de tot soiul a vremurilor de atunci. Atât de înalt, de puternic și de neclintit e brâul de ziduri ce încinge locașul sfânt al lui vodă Lăpușneanu.

Când soarele sta să apună, cotirăm la dreapta pe drumul de țară ce duce spre Pângărați, și nu scăpătase încă după piscurile păduroase ale munților Străjii când, obosiți

de drum și colbăiți, intrarăm înăluntrul mânăstirii prin poarta înaltă de stejar ferecat, sprijinită pe puternice țițini de fier și deschisă în toată lărgimea celor două laturi uriașe ale sale.

Eu vedeam Pângărații pentru întâia oară, tovarășul meu însă îi cunoștea bine, și cu atât mai bine îi cunoștea, cu cât mai toate mânăstirile mari sunt croite aproape pe același plan de gospodărie; iar Grigoriță care, în copilăria lui, fusese crescut la mânăstirea Vorona sub privigherea dichiului Ghenadie, naintaș, mai târziu, în egumenie lui Nichita, la mânăstirea Bistrița, urma deci să cunoască și el, din teorie cel puțin, cotloanele multe și mărunte ale Pângăraților. Astfel nu fui deloc mirat când, sub cârmuirea lui, mă trezii de-a dreptul la arhondaric. Sala întinsă și pustie, an care intrarăm deocamdată, răsună a sec sub pașii noștri; ușile cafenii ale încăperilor se înșiruiau posomorâte și înalt tăiate în privazurile de pereți albi ale amânduror laturilor intrării largi și nici o suflare omenească nu se părea că le însuflețește... Tușirăm puternic fără să avem nevoie și cineva ne răspunse la fel de prin tuspatru unghiurile depărtate ale bagdadiei... Grigoriță era pe punctul de a pleca să caute pe cineva, când o ușă lăturalnică se deschise și chenarul ei se umplu cu înfățișarea neagră, păroasă și zburlită a unui călugăr nalt și plin de pântece...

— Blagoslovește, părinte Varsanufie, auzii pe tovarășul meu zicând.

— Domnul! răspunse călugărul cu glas răgușit și gros; și, de sub niște sprâncene puternic zburlite și colțuroase, aruncă repede spre mine și peziș o coadă de ochi întunecată.

Privii lung și mirat pe acest călugăr care, nitam-nisam,

se uita chiorâș la mine, și care, de altmintrelea, își îndreptățea pe deplin numele-i tot așa de zburlit ca și dânsul, nume ce aducea mai degrabă a un strănutat de capra răpciugoasă decât a nume omenesc,

„Ce potrivealăi‘ exclamai eu în gând, ca răspuns la coada de ochi a părintelui Varsanufie.

Totuși, cu îndemânarea unei vechi obicinuințI, călugărul desprinse de la cingătoarea-i îngustă de pele unsuroasă un smoc de chei lustruite și lungi, puse mâna, fără alegere, pe cea trebuitoare, o vârâ iute și fără potrivelă în broasca unei uși, și ni se deschise o odaie încăpătoare și luminoasă, cu două paturi curat așternute cu saltele de pistră și măcaturi de cit gros și înflorit; o masă albâie brad, între paturi, două scaune de lemn la cele două capete ale mesei, într-un colț un dulăpior grosolan de stejar, un lighean de alamă și cu ibric la fel, un prosop aninat într-un cui bătut după ușă—alcătuiau îmbrăcămintea simplă, dar îndestulătoare, a odăii.

— Și acum, întrebarăm noi, după ce ne puserăm pălăriile pe masă și bețele prin colțuri, cum am face noi, părinte Varsanufie, să vedem pe cuvioșia-sa, părintele egumen? Am voi să căpătăm de la sfinția-sa blagoslevenia pentru mas noaptea asta în mânăstire, fiindcă-i târziu și nu ne mai putem întoarce la oraș.

— Apoi l-îți găsi d-voastră la stăreție, domnule Grigoriță, dacă n-a fi plecat la târg.

— Da dac-a fi plecat la târg, întrebai eu amestecându-mă în vorbă, de la cine cerem noi blogoslovenie de casă si masă în mânăstire pentru noaptea asta, părinte Varsanufie?

— Apoi îți găsi d-voastră pe părintele Vavila, răspunse scurt cu glasu-i gros și răgușit.

Și cu aceeași coadă de ochi pezișă și întunecată mă privi părintele Varsanufie de sub aceleași sprâncene puternic zburlite și înalt colțuroase.

Nici atunci și nici mai târziu n-am putut pricepe dușmănoasa coadă de ochi a părintelui Varsanufie.

Scuturarăm, pe cât cu putință, cu mânile în loc de perie, colbul de pe noi, dădurăm de două-trei ori cu apă race pe față, trecurăm prin păr. în loc de peptene toate cele zece degete resfirate ale amânduror mânilor noastre, și ne găsirăm, astfel, în starea cea mai potrivită spre a ne înfățișa înaintea preacuviosiei-sale părintelui Stratonic, starețul mânăstirii.

Grigoriță al meu, pe lângă toate cotloanele sfintelor locașuri, cunoștea și toate sfintele cotloane ale vieții și regulelor călugărești.

Astfel scoborârăm o scară, urcarăm alta, cotigirăm prin câteva săli singuratece și largi, străbăturăm toată lungimea unui cerdac de la al doilea rând, cotirăm la dreapta prin alt cerdac, ce făcea unghi ca cel întâi, și ajunserăm la stăreție. Un băiețaș frumos, ca de doisprezece ani, îmbrăcat foarte curat țărănește, ne ieși înainte și n-e întrebă ce poftim.

— Cuviosia-sa, părintele stareț, a fi acasă? întrebă Grigoriță.

— Acasă, da-ți mai aștepta d-voaatră oleacă, păn-a sfârși sfinția-sa rugăciunea, răspunse el.

Și, poftindu-ne să stăm păn-atunci pe o bancă ce se afla în cerdac, intră înlăuntru.

— Da ce rugăciune, măi Grigoriță, la vremea asta? întrebai eu.

— Tu n-auzi că toacă de vecernie? și starețul, când nu să duce la biserică, își face rugăciunea acasă.

Peste câteva minute, băiețașul ne pofti la părintele stareț.

— Blagoslovește, preacuvioase, zise Grigoriță cu glas ridicat dar totuși foarte cuviincios, fără a bate în ușă; și, ținându-se drept dinaintea intrării, aștepta să-i vină blagoslovenia dinlăuntru.

Un mornăit gros ce aducea totuși a glas omenesc străbătu dinlăuntru pană la noi; era blagoslovenia de intrare.

Intrarăm. Preacuviosul Stratonic, răsturnat cam pe-o parte și râzămat pe o pernă de catifea vișinie, stătea în fundul odăii pe un divan larg și îndemănos, îmbrăcat cu o adamască roșie împodobită cu flori răsărite și mari de matasă albastra: dreapta-i atârna molatec în afară de marginea divanului, iar degetele-i scurte, albe și grăsulii rosteau alene un șirag de metanii lungi cu boabe mari și scumpe de chilimbar limpede și gălbiu. Cuviosul Stratonic nu era un om urât, sau, cel puțin, trebuia să fi fost frumos în zilele lui; și dacă firea nu-i dăduse cine știe ce statură înaltă și puternică, și dacă traiul ticnit al sfântului său cin' îl înzestrase cu un adevărat pântece de egumen, apoi aceasta nu însemna că toate mamele sprâncenate ale tuturor Vavililor nu se vor fi dat roabe ochilor lui negri cu priviri ascuțite, scânteietoare și pline de patimi lumești,. Un păr îmbelșugat ce bătea în cărunt îi acoperea capul, iar din privazul la fel al barbei și musteților lui stufoase răsărea brusnat fața-i rotundă, rumănă și grăsulie... Cu năpaste să-i fi dat cincizeci de ani.

— Sărutăm dreapta, preacuvioase, zise Grigoriță de departe, cu o evlavioasă mlădiere de glas potrivită imprejurării: și cu mers lin de șopârlă și cu încovoiurea de mijloc reglementară, se apropie smerit de divanul prea-cuviosieisale.

— Mulțămesc, răspunse el, fără a se urni de cum stătea răsturnat, și-i întinse, spre sărutare, dosul rotund al mânii sale albe și grăsulii cu metanii cu tot,

Grigoriță îi sărută mâna.

— Da dumnealui?... întrebă el cu glaă aspru, arătând înspre mine.

— Domnul X, un prietin al meu.

— Domnul X?... A!... Da... Pe dumnealui îl cunosc din nume; îmi spunea cineva despre dumnealui că era cât pe ce să fie pus la închisoare din pricina amestecului într-o daraveră a unor răzășî de la Dorna, care nu-l privea; adevărat-îi, tinere?

— Adevărat, preacuvioase.

— Avea dreptate prefectul, după cum îmi spunea, zise el întinzându-mi spre sărutare același dos de mână grăsulie cu metanii cu tot; avea dreptate... D-voastră, tineretul de azi, cu capul aprins cum sunteți, vă amestecați și unde trebuie și unde nu trebuie... Avea dreptate...

— Vedeți, preacuvioase...

— Și altăceva ce mi-ți mai spune? zise el tăindu-mi vorba; ia ședeți. Veniți de la Piatra?

— Din Piatra am plecat ieri; astăzi venim de la Bisericani, răspunse Grigoriță.

— A!.,. da... de la Nectarie! Ce mai face el? Tot cu tiutiun iaca și cu țigareta lui cea de chilimbar de optzeci de galbeni își trece el vremea?

Nectarie avea, în adevăr, o astfel de țigaretă, cumpărată ieftin de la un mezat, la care se vânduse averea unui mare boier scăpătat.

— De treabă om Nectarie, urmă cuviosul Stratonic, păcat numai că nu-i de călugăr, încheie el cu răutate, rostind

mai repede șirul metaniilor sale de chilimbar...

Ceva se răzvrăti în mine... O privire însă a lui Grigoriță mă făcu să dau altă întorsătură răspunsului de indignare ce simțeam că-mi stă pe vârful limbii.

— Doamne, preacuvioase, întâmpinai eu, când ați ști preacuvioșia-voastră ce minunat borș cu fasole și cu sfecle își pregătește singur pentru masa sa luxoasă părintele Nectarie!... Cu câtă măestrie își croiește și își coase tot el singur rasa și antereiele sale! Cât de blând și de cuviincios întâmpină fără deosebire pe toată lumea ce vizitează Bisericanii! și, mai presus de toate, câte milostenii împarte el pe la nevoiași, fără ca stânga să știe ce face dreapta sa!...

— Fățărnicie, tinere, fățărnicie... doar eu îl cunosc de când se juca în durligi pe malul Bahluiului cu băieții de țigan... și uite-l astăzi egumen la Bisericani... Borș cu fasole!... Ei, tinere, borș cu fasole pe față și curcani fripți pe dindos!... Milostenie! A fi făcând, că are de unde... și-apoi cum să nu facă? Câte vădane tinere și câte fete orfane nu sunt pe meleagurile aistea! și ce ți-a mai dat Nectarie, tinere, la masă, afară de borș cu fasole? mă întrebă Stratonic zâmbind cu ironie.

— Vărzări cu ceapă, prăjite în undelemn, preacuvioase, foarte bune și tot de dânsul făcute...

— Și ceva vinișor?...

— Apă race de la cișmea, de asemenea foarte bună, numai cât lăsată de la D-zeu...

— Te miră că n-a făcut tot el singur și apa... și de-aici încotro? întrebă el, schimbând vorba și întorcând privirea spre Grigoriță.

— înapoi la Piatra.

— O să mâneți aici?

— Cu blagoslovenia preacuvioșiei-voastre... miorlăi

Grigoriță cu smerenia și ipocrizia cuvenită. Stratonic bătu din palme în semn de chemare, și băiețașul cel de doisprezece ani răsări ca din pământ... așa de lin și de nesimțit deschisese el ușa și intrase înlăuntru!

— Ia vezi să deschidă Varsanufie o odaie pentru dumnealor. și Glicherie să vie-ncoace, porunci el scurt, gros și posomorât. Dacă sunteți osteniți, urmă el adresându-se către noi, puteți merge în odaia d-voastră, am dat poroncă să fiți îndestulați cu de toate pană mâni dimineață...

Ieșirăm.

— Bine, bre, ai înnebunit? îmi zise Grigoriță. S-a mâniet călugăru și-o să mâncăm în ia-sară numai pâne cu apă.

— Ia te cărăbănește de-aici cu călugăru tău cu tot, șopârlă mânăstirească; tu socoți că eu am învățat la dichiul Ghenadie toate fățăriile călugărești, cum le-ai învățat tu; îmi pare rău c-a prins de veste ia timp și-a schimbat vorba, că i-aș fi tras o soponeală!...

— Mă, tu ești nebun...

— Ia marș de-aici!

Ajunserăm la arhondaric.

Peste câteva minute ne călca și Glicherie din urmă.

Nu știu cum se făcea, dat în această mânăstire toate numele se potriveau cu omul lor, Varsanufie, spre pildă, era hursuz și zburlit: Glicherie, în schimb, era pur și simplu lipicios... Mierea, untul, zahărul, grăsimea, dulcețile și toate lucrurile unsuroase și dulci, pe care le mânuia el zilnic și de multă vreme, ca arhondar ce se găsea, împărtășise fiecare dintre ele câte ceva din firea lor. întregii înfățișări cleioase a cuviosului Glicherie. Limba, când vorbea, cu greu parcă i se desprindea de cerul gurii, și ai îi zis, nu că vorbește, dar că descleie. mai degrabă, fiece cuvânt

ce pleoscăia sub truda anevoiasă a dezlipirii... Pletele-i negre îi cădeau pe spete unsuroase și lungi și tot așa i se prelingea pe pept și-i țâșnea în lături barba-i tot lungă și neatinsă de peptene; iar din privazul ei negru și spăriat, răsărea strâmtă, boțită și bugedă fața cuviosului Glicherie, acoperită de o gălbineală lucioasă, umedă și grasă... Pe pept și pe la șolduri, rasa-i oablă de șiac slujise, pe cât se părea, în toate împrejurările de ștergar minilor sale și se schimbase, pe la locurile amintite, într-un soi de teletin cu lustru, scorojit și negru... Comanacul cam pe ceafa și fruntea-i lăsată de izbeliște se sileau să

dovedească graba vesnică, în care se găsea cuviosul Glicherie, după trebile multe și far' de răgaz ale însărcinării sale de achondar; de aceea iute întră, iute ieșea, și tot iute se mișca în toate părțile... iar când această grabă se mai amesteca și cu belteaua gurii sale, apoi în loc de vorbă te trezeai c-o oală de sarmale ce forfotea și... mai înțelege-te în vorbă după aceea cu cuviosul Glicherie, dacă-ți dădea mâna!...

— Da d-voastră îți sta la masă acu, ori mai pe urmă? descleie el în grabă și cum putu, intrând iute în odaia noastră și înclinându-se ușor cu mânile la pept,

— Când a fi gata, cuvioase, răspunse Grigoriță, și cuviosul Glicherie ieși tot iute.

— De-o fi, măi Grigoriță, zisei eu după ce se depărta călugărul, și Vavila tău tot din soiul lui Glicherie și al lui Varsanufie, apoi te poți duce la dracu cu toți Pângărații și cu toți Stratonicii tăi pe deasupra,

— Ei, ai să vezi, Vavila-i altă croială cu totul.

După câteva minute, același Glicherie, trudindu-și limba-n gură, ne dădu, cu vai-nevoie de veste ca masa era gata

Merserăm în sufrageria arhondaricului, o sală imensă și pustie, unde, pe capătul unei mese goale și lungi cât drumul la Ierusalim, ne așteptau două tacâmuri, pe care de-abia le puturăm zări și nimeri sub lumina slabă a unei lumânări de său așezată într-un sfeșnic scurt de tinichea murdară. Câteva măsline, zbârcite și mici pe fundul unei farfurii, un strop de borș cu fasole, pe fundul adânc al unui castron, pe altă farfurie patru ardei copți umeziți cu oțet, pe un talger două chiftele de cartofe alcătuiau cele patru feluri de bucate ale cinei noastre de sară... iar alăturea de fiecare tacâm câte o falie nu tocmai mare de pâne veche și neagră... Ne aflam în postul Sântămăriei...

— Mâi Grigoriță, zisei eu, alungând cu furculița pe luciul farfuriei, un diavol de măslină mică și uscată, pe care nu-l puteam prinde, mâi Grigoriță, să nu te-mpingă dracu să iei o măslină ori o lingură de borș mai mult decât mine, că te plesnesc cu lingura-n cap; înțeles-ai tu?

— Bine, bine, da ție dracu ți-a șoptit să mânii pe Stratonic? I-ai lăudat borșul cu fasole al lui Nectarie, și, iaca, borș cu fasole ți-a dat: mânâncă, mulțămește-te și taci, ale tale dintru ale tale.

— Așa ți-i vorba? Apoi bine, măi băiete; dacă toate acestea sunt ale mele dintru ale mele, atunci te poftesc să nu te acolisești de nimic: am să mânânc eu tot... și înhățându-i fălia de pâne de dinainte, o vârâi în buzunar.

— Mă, când dracu are să-ți iasă ție nebuniile din cap?

— Părinte Glicherie! Părinte Glicherie... strigai eu bătând cu furculița într-un pahar, părintele Glicherie !...

Clăugărui răsări din întunericul sălii în lumina slabă a luminării de său...

— Bine, cuvioase, noi suntem doi, și sfinția-ta pui numai o falie de pâne pentru două tacâmuri? Ori poate că

așa-i regula pe la sfinția-voastră?

Călugărul bolborosi ceva neînțeles, se uită cu de-amănuntul printre tacâmuri, se uită pe masă, se uită sub masă, ridică șervetele și căută sub ele, dar falia de pâne nicăiri; mai bolborosi ceva tot neînțeles și, plecând, se întoarse cu altă falie de pâne.

— Ei, ce zici, măi Grigoriță, întrebai eu, după ce se depărta călugărul, tot nebun sunt?

— Tot...

Când ajunserăm la ardei, norocul, care totdeauna mă pândește la mese, se înfățișă și el.

Grigoriță, care, potrivii nu știu cărora regule de higienă, nu mânca iute să-l fi picat cu ceară, gustă dintr-un ardei; ardeiul iute para focului... îl puse repede înapoi, suflă în vânt, scutură din degete, ținu apă în gură și, cu vai-nevoie, izbuti să ostoiască mușcătura de foc a ardeiului.

— Ce crezi tu, măi Grigoriță, zisei eu, doar tot Stratonic al tău trebuie s-o fi pus la cale și asta; mai știi? a fi dat poroncă lui Glicheric să caute ardeii cei mai iuți, numai ca să nu-i putem mânca...

— Ia slăbește-mă cu prostiile.

— Iaca te slăbesc.

Și trăsei farfuria cu ardei dinaintea mea.

Lucrurile puteau, prea bine, să fie tocmai așa cum le bănuiam eu; în tot cazul, o singură împrejurare nu intrase în socotelile lui Stratonic anume că eu, când e vorba de iute și de acru, sunt cu desăvârșire nebiruit.

Iată pentru ce, cu negrăită plăcere și cu vădită mulțumire, scosei a doua falie de pâne din buzunar și, cu voluptatea unor senzații numai mie cunoscute, desființai pană la

coadă și cu semințe cu tot, cei patru ardei de jăratic... Mă înroșisem, nu-i vorbă, cum îi gotca și sudoarea-mi curgea gârlă de pe față, dar, cel puțin, eram în câștig asupra lui Grigoriță cu doi ardei și cu o falie de pâne... La

Pângăraţii lui Stratonic și în postul Sântămăriei, lucrul acesta plătea cât o adevărată izbândă. și în egoismul ce mă stăpânește de regulă la drum, îmi păsa foarte puțin că Grigoriță rămăsese aproape flămând...

— Și acum, scumpul meu, zisei eu răsturnându-mă în cumpănă pe speteaza scaunului, aprinzând o țigară și prefăcându-mă sătul și mulțămit, tu, dacă nu te-ai săturat, mânâncă pe Stratonic fript...

— Drept să-ți spun, răspunse el cu un soi de adevărată compătimire, de când sunt, dobitoc mai lacom și mai egoist decât tine n-am văzut...

— Nici eu...

Mă privi c-o adâncă milă și deznădejde, privitoare nu numai la mine, ci la întreaga mizerie și păcătoșie omenească, pe care el se părea c-o vede cu prisosință întrupată, pentru moment, în una și singura mea persoană...

— „Suadentque cadentia sidera somnos“(Stelele care pălesc ne îndeamnă la somn. Virgilu. Eneida)... încheiei eu, sculându-mă de la masă.

Cum ajunserăm în odaie, Grigoriță iute se dezbrăcă, iute se descălță și iute se trânti în pat, învălindu-se cu oghialul pană peste nas; și cred că tot așa de iute și adormi.

Cât despre mine, ardeii mă otrăviseră pănă-n vârful unghiilor și ceva parcă mă furnica prin tot trupul... Nu-mi era somn.

Ieșii, deci, să mă preumblu puțin prin cerdacul ce dă spre lăuntrul mânăstirii.

Întreagă firea dormea dusă, în liniștea adâncă a nopții

târzii, iar în tăcerea netulburată de pretutindeni, cel mult dacă pașii mei mai răsunau a sec și rar pe dușameaua înaltă a cerdacului așezat pe deșert... De peste crestele neclintite ale brâului de ziduri adormit pe temeliile sale, de peste coamele țuguiate ale acoperemintelor ce se prelungeau ascuțite în văzduh, luna plină a începutului de august își trimetea din adâncuri spre lăuntrul întunecos al mânăstirii lumina slabă și pezișă a razelor sale și, înfășurate în taina acestei lumini, străjuiau drept și nemișcate turnurile albe ale bisericii; iar crucile lor, înfiorate de sclipiri domoale, spintecau aerul stăpânit de umbră... Geamurile chiliilor din preajma mea, poleite de lumina asta făr'de viață, căutau, de prin unghere, hipnotic spre mine cu priviri

Într-aiurea de ochi sticloși, încremeniți și morți... și, spre tainele cerului, se ridica de pretutindeni susurul tăcerii.

Nu știu când, nu știu cum, dar mă trezii, de la o vreme, jos în ograda mânăstirii, măsurând, cu pași inconștienți de lunatec, jurul bisericii, înmormântat în noapte... și, printre nălucirile întrupate de închipuirea mea, eu însumi mă simțeam o nălucă ce fâlfâia parcă, prin văzduhuri pe aripi ușoare de întuneric.

Întâmplarea îmi îngroapă privirea în umbra bolții de intrare a mânăstirii și, de acolo, mai departe într-o spărtură de lumină slabă, ce dădea afară spre deșertul câmpului... Era golul unei portițe deschise, plin de bătaia razelor lunii... Ieșit dintre ziduri prin portița dată în lături și scăpătat în largul singurătății, mă lungii într-un cot pe iarba înaltă și moale, ce tivea amândouă marginile drumului povârnit la vale...

Din răsărit, din miazănoapte, din apus, din miazăzi,

de undeva sau de pretutindeni, veneau în răstimpuri și treceau pe fruntea mea ușoare și nevăzute suflări molatece de vânt... Ai fi zis că natura mângâia cu tăinuite și sfioase dezmerdări de dragoste fața nestrămutatului său amant... De sus, din depărtările cele mai de pe urmă ale adâncului, peste geana neguroasă a hotarelor pământului, cumpănea, palidă și neclintită, luna plină a miezului de noapte, iar din jocul zglobiu al vântului cu ierburile, o iunie întreagă de închipuiri înalte și subțiri, într-un dans imens de fantastice mlădieri, se înfiripa în jurul meu... Din văi și pân' la mine, străbătea, în murmur domolit de depărtare, zgomotul eternei frământări a Bistriței pe stâncile sale și un vuiet nedeslușit și surd umplea văzduhurile cuprinse de nețărmurita fantasmagorie a nopții... Era târziu și somnul începuse a-mi atârna greu pleoapele peste ochi...

Eram poate gata să mă întorc în mânăstire sau iute că era cât pe ce să mă las somnului chiar așa cum stăteam lungit în iarba înaltă și moale... poate... Nu făcui însă nici una nici alta... Dinspre vale, și nu tocmai departe, auzii sau mi se păru că aud glasuri omenești încrucișindu-se în vorbă... ridicai capul: două umbre cam la fel ureau în pas de voie drumul la deal sub ocrotirea prielnică a razelor de lună; și aș fi luat bucuros pe cele două umbre drept doi călugări întârziați afară din mânăstire, dacă glasul uneia din ele n-ar fi fost cu mult mai subțire și mai mlădios decât al celeilalte.

N-aș putea spune hotărât ce-mi trecu deocamdată prin minte...

Oricum însă, cele două umbre, dintre care una mai înaltă, ajunseră drept la mine și se opriră locului...

Mă tupilai în iarbă, îmi stăpânăi răsuflarea și-mi ascuții

auzul...

Crâmpeie răzlețe de vorbe fără înțeles, șoapte repezi și scurte mânate de vânt, silabe acum înăbușite, acuma uscate și șuierătoare, izvorâte, parcă din gâtlejuri aprinse, ajungeau până la mine... Apoi umbra mai înaltă se plecă peste fața celei mai scurte, o îndoi puțin pe spete și cu de-a sila oarecum, și fețele amândurora rămaseră îndelung prinse una de alta... iar când, printr-o smuncitură sălbatecă, se dezlipiră delaolaltă, tăcerea nopții fu ruptă o clipă de zgomotul puternic al unei pătimașe sărutări...

Încă o sărutare... încă un zgomot...

„O idilă de dragoste", cugetai eu...

Decât idila aceasta cu atât era mai vrednică de urmărit, cu cât, în privazul mut al razelor de lună, se zugrăvea, în linii de lumină slabă, chipul zvelt al unui călugăr cu comanac și cu rasă cu tot...

— Lasă-mă, părinte Vavila, lasă-mă, se auzi împotrivindu-se fără voință un glas lămurit de femeie; lasă-mă...

Și în acest „lasă-mă" de prefăcută împotrivire, simțeai că arde înăbușit văpaia imensă și nepotolită a simțurilor aprinse de dorinți vinovate...

M-aș fi putut mișca, aș fi putut tuși, m-aș fi putut scula de cum stăteam lungit, aș fi putut, în sfârșit, vădi într-un chip oarecare supăratoarea mea mărturie și aș fi stâns ca prin farmec văpaia ce ardea două suflete omenești...

De ce?

Încă un sărutat... încă un zgomot... încă o împotrivire...

Cele două umbre tăiară apoi prin iarba înaltă de pe marginea dreaptă a drumului și intrară în pâlcurile de ciritei ce acopereau coasta dealului mai departe; capetele lor luminate de lună mai răsăriră încă o bucată de vreme

în salturi domoale și la răstimpuri deopotrivă peste întunecimea ciriteilor... Apoi, fie că depărtarea le sorbi, fie că întunecimea joasă a ciriteilor le înghiți, că... nu se mai văzu nimic...

Poate că fu aidoma, poate că fu numai o părere, dar un nor îmbrobodi lumina lunei și întunericul de pe pământ își îndoi umbrele sale; suflările molatice de vânt încremeniră, zgomotul depărtat al văilor frământate de vijelia Bistriței amuți, fantasmagoria fără de margini a nopții își mări farmecul său...

Fără să fiu, mă simții parcă vinovat de o faptă rea... Ca un vinovat, prin urmare, mă sculai de jos încetișor și, ca și cum m-aș fi temut să nu mă vadă cineva, mă furișai iute înlăuntrul mânăstirii.

Intrai în odaie, unde Grigoriță dormea dus. Mă dezbrăcai repede și mă trântii în pat, și, deși eram obosit, somnul totuși veni târziu; dormii puțin si visuri deșănțate îmi turburară închipuirea neadormită...

Când ne scularăm a doua zi, soarele era de-o suliță pe ceruri.

Ne pregătirăm de plecare.

Un duruit de trăsură cutremură paveaua lăuntrică a mânăstirii, tocmai când ieșeam afară din odaie, iar când ajunserăm în cerdac și ne aruncarăm ochii spre poartă, nu zărirăm decât o aschie de fer, care, poleită de bătaia razelor soarelui, se învârti o clipă scinteind, se șterse repede de muchea albă a zidului bolții de intrare și dispăru sub dânsa fulgerând... O caleașcă ieșise din mânăstire... iar drumul moale de câmp, amorțindu-i duruitul aspru de mai înainte, nu lăsa să ajungă din depărtare până la noi decât tic-tacul legănării sale lenește pe arcuri mlădioase de oțel...

— Da ce trăsur-a ieșit din mânăstire, părinte Varsa-

nufie? întrebarăm noi pe călugăr, care tocmai ne ajunse din urmă.

— D-apoi părintele egumen a plecat la târg, că azi trebuie să cadă de la Galați chervanele cu băcălii.

— Și are să steie mult la târg?

— D-apoi de unde să știu eu? A sta cât a pofti, că că doar mai are și neamuri pe-acolo, da acu nu-i vorba de asta; părintele

Vavila v-a rugat să nu plecați pană nu vi-ți întâlni cu sfinția-sa.

— Da de unde știe, cuvioase, părintele Vavila că suntem în mânăstire? întrebai eu.

— Apoi i-am spus noi, că doar părintele Vavila trebuie să știe tot ce se petrece în mânăstire răspunse el hursuz și aruncând spre mine cunoscuta coadă de ochi.

— Bine, cuvioase, du-te sfinția-ta și spune părintelui Vavila că-l așteptăm în odaie, răspunse Grigoriță.

Călugărul plecă,

— Dar, în sfârșit, nu-mi spuseși, mă întrebă Grigoriță, cum mergeam spre odaie, ce-ai făcut aznoapte?... Că te-am simțit când ai ieșit, da de întors nu mai știu când te-ai întors.

— Ce să fac?... Ia ardeii lui Stratonic al tău m-au otrăvit pănă-n unghii și mi-au tăiat somnul; am ieșit afară din mânăstire, m-am lungit în iarba de pe marginea drumului și am sticlit ochii la stele pană după mezul nopții; și, dacă vrai să știi chiar tot, apoi află că am avut și o aventură galantă; precum vezi, și ardeii lui Stratonic sunt buni la ceva.

— Aventură galantă? exclamă interogativ Grigoriță pufnind în râs; tu și aventură galantă? doar vro capră de-a

mânăstirii de și-a fi pus ochiul de tine căci, de altmintrelea slut cum ești, îmi vine greu să cred în aventurile tale galante.

— Slut, neslut, greu negreu, atâta-ți pun c-am avut; o aventură galantă; și ți-o spun aceasta ca să pocnești tu de ciudă, frumosule!

Intrarăm în odaie,

Peste puțin ușa se deschise și părintele Vavila se arătă: Fără să vrau, întâmplarea de-cu-noapte se înfățișă minții mele cu toate adausurile pe care le poate da o închipuire nestrunită ca a mea.

„ți se va ierta mult, căci ai iubit mult. Si fiindcă nici într-un chip nu puteam fi mai aspru decât Mântuitorul, apoi iertai părintelui Vavila toate călcările de noapte ale canoanelor... și cu atât mai mult, cu cât nici nu se putea altfel...

Potrivit de nalt, subțire și mlădios, părintele Vavila era înzestrat de la fire cu toate podoabele unei adevărate frumusețI bărbătești... Părul lui negru și bogat, ce-i ieșea pe amândouă tâmplele în bucle simetrice și ușor ondulate de sub comanac; barba lui tot neagră, care-i mărginea frumos și rotund ca o ramă ușoară de umbră ovalul desăvârșit al feței sale, peste care albeața mată a crinului se îngâna cu rumânul sfios dar viu al trandafirului; sprâncenele lui puternice și frumos arcuite, deasupra cărora se ridica fruntea netedă, senină și încărcată, parcă de visuri, nasul lui drept și statornic, musteața lui fină, ce se silea să umbrească o gură tăiată cu măiestrie în mărgean însuflețit, dar mai cu samă ochii lui negri, adânci și visători, umbriți de niște gene lungi și mătăsoase...

Să fi avut cu năpaste douăzeci și opt de ani... așa, mă gândii eu, trebuie să fi fost căpetenia îngerilor căzuți din

cer sub întâia lui frumuseță dumnezeiască...

Și numai atunci mi-am tălmăcit eu o mulțime de lucruri, despre a căror pricină n-aveam nici o cunoștință...

Atunci pricepui eu pentru ce cuconițele tinere și frumoase ale târgului treceau cu darurile lor pioase pe lângă Sf. Ana de la mânăstirea Bistriței și se opreau cu ele tocmai la Pângărați, unde, afară de părintele Vavila nu mai era nici o altă icoană făcătoare de minuni... și... multe alte lucruri am înțeles eu tot atunci...

— Da bine, zise călugărul, mergând spre Grigoriță și luând-l pe după gât în chipul cel mai prietenos din lume, bine, domnule Grigoriță, era să pleci fără să dai pe la mine sau măcar, să-mi trimiți răspuns că ești aici?...

— Apoi, uite, vina este a dumnealui, zise el arătând spre mine și recomandându-mă, vra numaidecât să fie de prânz acasă.

— Te rog, cuvioase, să mă ierți de vorbă proastă, dar Grigoriță al sfinției-tale spune minciuni; el se grăbește; cică s-a aprins mahalaua Precistei și vra să fie cât mai iute la fața locului ca s-o stângă...

— Mă, zise Grigoriță furios, când ai s-o sfârșești cu prostiile?...

— îndată ce-i sfârși-o tu cu minciunile.

— Bine, bine, domnule Grigoriță, zise călugărul râzând cu haz; bine, lasă mahalaua să ardă, că de stâns îi stânge-o d-ta și mai pe urmă; pentru asta e totdeauna vreme; până atunci, ia să luați, mai bine, ceva, că doar nu-ți pleca de aci pe inima goală.

Și ieșind în ușă, bătu din palme.

Un frate să înfățișă.

— Ia vezi să vie Glicherie încoace. Peste două minute

Glicherie se înfățișă.

— Da îngrijit-ai de vro dulceață, de vro cafea pentru dumnealor, Glicherie? întrebă Vavila cu sprânceana puțin încrețită.

— Ap... ap... poi...

— Am să te trântesc, Glicherie, la post și ia canon, ș-am să te învăț eu cum se poartă cu lumea.

— Ap...

— Destul! două cafele cu lapte și un ceai pentru mine; vezi să s-aducă aici și iute; să nu lipsească nimic...

Glicherie dispăru.

— Sălbateci, domnule, sălbateci, exclamă Vavila indignat; nu poți face din ei oameni nici în ruptul capului; și dacă n-ar fi cu ce, calea-valea, dar așa...

— Părinte Vavila, întrerupsei eu mustrat oarecum de cuget, degeaba învinuiești sfinția-ta pe bietul arhondar; adevăratul vinovat sunt eu; ia asară, când am fost la părintele egumen, m-a pus dracii și i-am lăudat un borș cu fasole și cu sfecle al lui Neetarie de la Bisericani; și se vede că lauda aceea și altele privitoare tot la Nectarie nu i-au căzut bine părintelui Stratonic...

— N-are a face, domnule, mă întrerupse el: părintele egumen îi cu egumenia lui și eu cu gospodăria; trebuia să mă întrebe pe mine; decât, cum vă spun eu, îs sălbateci, domnule, și din călugăr îi greu să faci om.

— Bine, părinte Vavila observai eu mirat, dai și sfinția-ta ești călugăr.

— Nu te teme, domnule, că am și eu cusururile mele călugărești, dar, fiindcă mi le cunosc, apoi le mai înăduș și eu pe cât pot și mă silesc să fiu mai mult om decât călugăr.

Ușa se deschisă larg în lături și fratele amintit, îndoindu-

se sub greutatea unei tablale de bacfong încărcate, intră înlăuntru urmat de Glicherie.

Puse tablaua pe masă și, la un semn al părintelui Vavila, amândoi călugării se depărtară.

...O cafea cu lapte, de la care nimic nu lipsea, nici cozonacul, nici untul proaspăt, nici caimacul din belșug și nici chiar marmelada de mere domnești; ceaiul, ceva mai smerit, stătea retras la un colț de tabla, în tovărășia unei sticluți cu jamaica și a câtorva pâinișoare de post rotunde și mici.

— Și care cusur călugăresc crezi sfinția-ta că-i mai mare? întrebai eu, când el începu a sorbi din ceai și noi din cafelele cu lapte.

Se uită la mine lung căutând a pricepe rostul întrebării mele.

— Fățăria, răspunse el zâmbind. știu la ce te gândești; decât nu merge altfel; aici trebuie să fii ca țiganul, de legea satului, și, crede-mă, eu postesc de plăcere nu de evlavie, căci, mai la urmă, n-aș avea de dat socoteală nimărui, și nici D-zeu nu se uită în strachina cuiva; uite, nu s-a mântuit încă bine băcălia din trecut și alte chervane încărcate sosesc mâni de la Galați; nu înțeleg, prin urmare, în post cel puțin, de ce ar mânca cineva carne în loc de icre negre?...

— Și ar bea vin vechi în loc de apă? îl întrerupsei eu.

— Vinul, grâul și untul de lemn, întâmpină el, dând acestui din urmă cuvânt rostirea de care numai slujbașii bisericii sunt destoinici, sunt trei lucruri îngăduite de sfinții părinți și dacă toate acestea nu pot lipsi din casa Domnului...

— De ce adică, ar lipsi din casa omului? terminai eu; ei, așa fățărie călugărească mai înțeleg și eu, părinte Vavila.

— Astăzi, zise el, trecând peste gluma mea, d-ta domnule Grigoriță, împreună cu dumnealui sunteți oaspeții mei.

— Da... se încercă Grigoriță să întâmpine.

— Nici un da, domnule Grigoriță, astăzi sunteți oaspeții mei; lasă dracului cea Precistă, c-or stânge-o ei alții; cred că pompieri s-or fi găsind ei destui în târg... și totodată, pe mine vă rog să mă iertați, că mă duc să mai regulez câte ceva prin mânăstire; la prânz ne vedem. De aveți nevoie de ceva, poronciți lui Glicherie în locul meu; cred că o să fiți mulțămiți.

Se sculă și ieși.

— Și acum, frumosule cigisbeu, zisei eu adresându-mă lui Grigoriță, cam câte zile crezi tu că o să suspine gingașa Dulcinee din mahalaua Precistei?

— Mă, tu ești bun de legat și de dus la Golia.

— Asta o știu eu de mult; da stai, că n-ai sfârșit-o cu mine, șopârlă mânăstirească; m-ai făcut slut, am să ți-o plătesc...

— Bine, bine, ai să mi-o plătești, da vorba-i, ce ne facem noi pană la prânz?

— Să ieșim, c-apoi om vedea noi ce-om mai face. Vizitarăm biserica, unde n-avurăm nimic de însemnat; cel mult, dacă ne oprirăm câteva minute la zugrăveala veche, care închipuia, pe unul din părești, familia lui vodă Lăpușneanu; încolo, nici arhitectură, nici pictura mai deosebită și nici măcar acel aer de vechime, care, în simplitatea lui măreață, dă atâta farmec bisericilor lui Ștefan.

Străbăturăm în lung și-n lat vestitele grădini ale Pângăraților, croite și sădite mai din vechi de Neonil și Varnava, naintași în egumenie lui Stratonic, ba avurăm curajul să ne apropiem chiar de prisaca mânăstirii; ne mulțămirăm însă a

privi de departe cum călugărul prisacar trebăluia printre stupi, însoțit în toate mișcările lui de un nour de albine; rătăcirăm, apoi, o bucată de vreme prin pădure și, când fu asupra prânzului, o luarăm spre mânăstire.

Masa era așezată în una din odăile arhondaricului, unde ne duse părintele Vavila, pe care-l întâlnirăm așteptându-ne în sală.

— Socoteam c-ați plecat, domnule Grigoriță, zise el pân ne așezam la masă; drept să vă spun, mi-ar fi părut rău.

— Da bine-ți mai cunoști prietenii, cuvioase, mă grăbii să răspund eu înaintea lui Grigoriță; sfinția-ta crezi poate că

Grigorilă e în stare să se lepede cu una cu două de o masă ca aceea, mai ales pe care a adulmecat-o pentru acum cu nasul lui de șopârlă... Te înșeli amar, cuvioase,

— D-apoi atunci cum rămâne cu Precista?

— Pe dânsul, răspunse Grigoriță roș la față și mânios, îl știu cel puțin că-i nebun din născare, dar pe sfinția-ta, părinte Vavila, te știam om cu rânduială la cap.

— Așa știam și eu, răspunse călugărul, dar, câteodată, mai dau și eu la pârdalnica cea rânduială și, la masă mai cu samă, mă mai lipesc și eu pe lângă cei nebuni din născare; ce vrai, domnule Grigoriță?.., mi-i teamă să nu îmbătrânesc prea degrabă.

Glicherie intră, aducând pe o tăblăluță rachiu și pâne tăiată în bucățele mici ca nafura.

— Ia mai bine luați câte un păhăruț de rachiu, zise părintele Vavila, turnându-ne la fiecare.

Era un rachiu de tescovină dumnezeiesc... Iar când fratele amintit mai sus, diriguit de Glicherie, începu a aduce pe masă, nu te pricepeai de unde s-o mai începi:

de la ochiuri cu mămăliguță caldă, de la brânză cu smântână, de la brânză de oi cu miros de brad, de la măsline lungărețe și tari, zăcute în undelemn adevărat grecesc, ori de la sardele de cutie!... și chiar de-ai fi știut cum s-o începi, dar nu te pricepeai cum s-o urmezi și s-o sfârșești; căci și puii cu smântână și puii fripți, anume pregătiți pentru noi, te ispiteau tot cu atâta putere ca și iahneaua de hribi proaspeți, ca și rasolul de cegă și chiar ca chiftelele de cartofe rumene și ispititoare, pregătite tot anume, dar pentru părintele Vavila.

Asupra unui lucru însă nu mă puteam dumeri; în loc de vin, nu se afla pe masă decât o garafă mare de cristal plină cu apă rece și limpede.

Și când dădui, după icre negre, să-mi torn un pahar de apă, călugărul mă opri...

— Da bine, domnule, vrai să te îmbolnăvești? zise el scoțând de sub masă o sticlă de vin negru ca sângele de iepure și turnându-mi în pahar. Lasă apa, că doar apa nu-i pusă pe masă de băut, adăugă el.

— O!... O!,.. părinte Vavila, dar asta-i curat fățărie călugărească! Apa pe masă și vinul sub masă!...

— Se înțelege că-i fățărie: doar ți-am spus că cea mai înalta virtute călugărească e fățăria... Intră pe ușă cineva străin și neașteptat și vede pe masă coșcogea clondir de vin... Ei bine, nu-ți găsește vină că mânânci, îți găsește vină ca bei; iaca d. Grigoriță trebuie să știe... Ia Vorona nu era tot așa?

— Bine, șopârla naibii, de ce nu mi-ai spus cum e regula, de era să mă otrăvesc cu apă?...

— Unde dă D-zeu să te ia dracu!... răspunse el scurt, scoțându-și pe farfurie rasol de cegă.

— Da, zisei eu, gustând din pahar, vinul sfinției-tale,

părinte Vavila, cam miroasă a mucegai, trebuie să fi ținând minte de mult.

— Cam de pe la 1850, înainte cu mult de secularizare.

— Cum? au lăsat grecii în dar asemenea vin mânăstirii?

— ți-ai găsit! L-a cumpărat Varnava care-a venit la egumenie după Neonil. ,

— Apropo de secularizare, după ce văd eu pe masă și sub masă, s-ar părea că secularizarea nu s-a prea abătut pe la Pângărați.

— Ba s-a abătut, decât Cuza, oricât de mare domn a fost, avea însă un cusur: nu se ținea de cuvânt.

— Adică cum?

— Uite cum: cel din urmă egumen grec al Pângăraților, Neonil, era un călugăr mare cât un bivol mânăstiresc, negru, gros și buzat, dar mai cu samă gras de umplea cu hoitul lui o caleașca întreagă cu arcuri de oțel, făcute pentru dânsul anume. Când cu vizita ce o făcu prin țară Cuza, după alegerea lui ca domn, se abătu și pe Piatra, i se înfățișară după cuviință toate treptele de slujbași și de bresle ale târgului și județului, între care și Neonil în fruntea clerului mânăstiresc. Cuza, cum era el sprinten și iute, cum avea el răspuns pentru toate, după ce stătu de vorba cu prefectul, cu magistrații, cu profesorii, cu negustorii, cu boierimea, se întoarse ca în șurub și se opri drept în fața lui Neonil.

— Da părintele?... întrebă el scurt.

— Părintele Neonil, egumenul de la Pângărați, se grăbi a-l recomanda prefectul.

— A! Părintele Neonil egumenul de la Pângărați!... Ei, cum o mai duceți pe acolo, cuviosia-voastră?

— Greu, măria-ta, greu, răspunse Neonil cu mânile la pept și plecându-și cu smerenie capul.

— Da? zise Cuza, bătându-l peste pântece cu dosul mânii, lasă, cuvioase, c-am să vă ușurez eu.

Și tot ca în șurub se întoarse iute în altă parte. și la șeizeci și patru l-a ușurat și pe el ca și pe toți ceilalți egumeni greci, decât a lăsat totuși mânăstirilor destule averi, ca să poată face și bieții egumeni români pântece tot așa de mare ca și Neonil; iată cum nu s-a ținut Cuza de cuvânt.

— Ei bine zisei eu ridicând paharul, să trăiască Cuza, măcar c-a murit, că de s-ar fi ținut el de cuvânt, ce s-ar fi făcut acum șopârla as de Grigoriță, care de două ceasuri secularizează și de pe masă și de sub masă și tot n-a gătit. Destul, măi Grigoriță, c-ai să faci un pântece cât Neonil sau, cel puțin, are să te afurisească mitropolitul Sofronie, și ai să rămâi câș de mâna dreaptă, ca Teriachiu, cel cu secularizarea de la Neamț.

— Părinte Vavila, întrebă Grigoriță, neluând în samă vorbele mele și despoind foarte metodic de coajă un măr domnesc, aveți capre multe în mânăstire?

— Avem; da ce-i cu caprele?

— Ia să bagi de sama sfinția-ta că una din ele și-a pus în gând să-l îndrăgească pe dumnealui; mi-a spus c-asară a ieșit din mânăstire și-a șezut tologit în iarba de pe marginea drumului pană după mezul nopții; ba c-a avut încă și-o aventură galantă: înțelegi sfinția-ta c-o asemenea mutră de dihanie nu putea să insufle sentimente de dragoste decât doar unei capre răpciugoase.

Grigoriță mușcă din o felie de măr și sorbi foarte liniștit din paharul cu vin. Călugărul se înroși puțin și se uită pe furiș la mine fără să răspundă nimic. Eu rămăsei ca trăsnit. Totuși îmi ținui cumpătul pe cât putui,

— Ia vezi părinte Vavila, zisei eu cu cea mai deplină convingere din lume, vezi sfinția-ta pe acest Grigoriță al nostru? Dacă nu va moșteni el împărăția cerului, apoi să știi sfinția-ta că n-o mai moștenește nici un sărac cu duhul; am o ciudă grozavă pe el, și, pentru a-l amărâ, am scornit în folosul meu o aventură galantă pană ce și la Pângărați; adevărat este că am ieșit asară din mânăstire că m-am lungit în iarbă, dar în două secunde am adormit ca un bursuc și, de nu mușluia un câne pe la capul meu aș fi dormit tun păn-a doua zi. Călugărul se uită țintă la mine ca și cum ar fi simțit ticluirea minciunii, apoi umplându-ne paharele la toți, închină și bătându-mă pe umăr vesel și fără ascunsuri::

— Tare mă tem, zise el uitându-mi-se drept în ochi, să nu moștenești d-ta împărăția iadului.

— Nu cumva poate nu crezi ce ți-am spus?

— Ba cred, cum să nu cred? Decât ceva, măcar, tot trebuie să fi visat.

— Ei, așa, de visat!...

— Bine, ne-am înțeles; așadar, pentru noi amândoi împărăția iadului, pentru d. Grigoriță împărăția cerului; ce zici, d-le Grigoriță?

— Eu zic să vă duceți la dracu amândoi; Balan să v-aleagă ce bâiguiți; se vede că vinul ist negru de Nicorești v-o smintit din țâțâni.

— Bine, încheie călugărul, desară bem Cotnari.

— Și pană desară să știi tu, mă șopârlă, c-am să fac o odă și am să ți-o închin ție.

— Acum odihniți-vă oleacă, zise călugărul; mă duc și eu să mă las puțin; după ce vi-ți scula, mai mergem prin mânăstire, dacă vrați să-i vedeți heiurile.

Ieșirăm tustrei, și părintele Vaviîa ne însoți pân' la

odaia noastră...

— Mă, întrebă Grigoriță, după ce intrarăm în odaie, în ce limbă vorbei tu cu Vavila, de nu v-am înțeles deloc?

— într-o limbă pe care niciodată n-o înțelege un mare gogoman ca tine; bine, mă, dracu te punea să deschizi vorbă de aventura mea galantă? Cum ți-ai închipuit tu, nenorocitule, că mi s-ar fi putut mie întâmpla așa ceva tocmai la Pângărați? și totuși o aventură galantă a fost, dar nu a mea ci a lui Vavila; fără să vrau, am fost martur astă-noapte la o întâlnire de dragoste a călugărului; am voit să cârpesc eu minciuna, dar ai văzut că nu s-a prins; acum vezi de mai deschide vorba, ori dă a înțelege cumva că ți-am spus, că, pe crucea mea, de nu te pocnesc în cap cu ce-oi apuca.

Ne culcarăm.

Eu mă sculai mai înainte și mă pusei la masă să scriu.

— Da ce scrii tu acolo? mă întrebă Grigoriță trezindu-se și văzându-mă că scriu.

— Odă amicului meu Grigoriță.

— Mă smintitule...

— Nu mă turbura...

Sfârșii și pusei carnetul în buzunar.

— Ia cetește-mi-o și mie, zise Grigoriță cum stătea cu fața-n sus și căsca, să văd ce prostie ai scris.

— La masă, scumpul meu, între două pahare de Cotnar.

După vorbă, Vavila veni și ne luă să mergem prin mânăstire.

— Biserica, livezile, prisaca le-am văzut azi-dimi-neață, zisei eu; altăceva dacă ai să ne arăți.

— Atunci, hai să vedeți beciurile mânăstirii.

— Sunt însărcinat din partea lui Grigoriță să-ți spun, părinte Vaviîa, că vizita aceasta o facem cu cea mai mare plăcere.

— Ia să vie Inochentie c-o lumânare-ncoace, strigă Vavila către un călugăr care tocmai trecea prin dreptul nostru.

Sosirăm la ușa beciurilor, unde Inochentie ne ajunse din urmă cu luminarea, o ușă de stejar în două părți, ferecată cu șini groase de fer, cu broască de cetate și cu lăcata la fel; când se deschise în lături una din uși, lumina de-afară nu fu în stare să pătrundă întunerecul gârliciului pană la fund; trebui deci să scoborâm cele treizeci și două de scări, călăuziți de Inochentie, care ținea luminarea ridicată sus înaintea noastră; ai fi zis că te scobori în fundul pământului; pe la jumătatea scoborâșului începurăm a simți răcoare, iar când ajunserăm la treapta din urmă, frigul ne cuprinse de-al binelea.

— Iaca, părinte Vavila, așa ai să te scobori sfinția-ta, când a fi și-a fi, în împărăția lui Scaraoschi, împreună cu prietenul ist de poronceală al sfinției-tale.

— Primesc, d-le Grigoriță, cu tocmeală numai să găsesc acolo, ca și aici, raiul la fund.

Cel mult, dacă lumina lui Inochentie biruia până la câțiva pași întunericul adânc din fața noastră; oricum, dar, sub licărirea ei, puturăm totuși deosebi la dreapta și la stânga ziduri puternice de piatră cioplită, pe care se sprijinea destul de sus bolta la fel a beciurilor.

Cotirăm în o hrubă lăturalnică de pe stânga.

— Aci-s vinurile, lămuri părintele Vavila.

Nu merserăm, în adevăr, decât vro zece pași și începurăm a zări de o parte și de alta, înșirate frumos la rând, pe căpătâie la o deopotrivă depărtare, poloboace mari de

stejar, groase în doage de două palmace și strânse temeinic în cercuri late și dese de fier. Pe fiecare poloboc era scris cu boia roșie veleatul și locul de unde plecase vinul: „Odobești 1855, Nicorești 1850, Chiscu-Corbului l854, Cotnari l848... Numărarăm vro cincizeci de poloboace tot cu vin vechi de viță vestită. După ce ieșirăm din departamentul poloboacelor, intrarăm în acel al gărăfilor: în firizi lungi și adânci, lăsate înadins în ziduri, una deasupra alteia, sute și mii de butelci negre, astupate cu dopuri și ceruite, stăteau cumințl la șir și cu gâturile țapene una lângă alta și una după alta; iar deasupra firizii, tot cu boia roșie era scris: Nicorești, Odobești, Cotnari, Coasta-Lupii, Chiscu-Corbului....

— îți fi înghețat de frig, zise părintele Vavila, scoțând de prin buzunările rasei și antereului un rac și trei păhăruțe: ia să vă încălziți oleacă; și luînd o butelcă de Cotnari, o destupă iute și ne turnă la fiecare; nu sfârșisem de golit paharul, și o căldură plăcută ne și învioră până-n vârful unghiilor; încă un pahar, și butelcă își dădu sufletul.

Călugărul voi să mai destupe una, dar îi luai racul din mână.

— Da ce vrai, cuvioase, zisei eu, ți-ai pus în gând să scoți de-aici pe corcii pe șopârla as' de Grigoriță? Nu uita mai bine, să poruncești pentru masă și vro două butelci de Cotnari, pe lângă cele câteva de Odobești.

Făcurăm la dreapta în altă hrubă, despărțită de cea întâi tot prin o ușă de stejar ferecată cu șini late de fier,

— Da ușa asta ce rost are, părinte Vavila, aici în inima pământului? întrebai eu.

— Apoi în hruba asta ținem fruptul alb și închidem la mijloc, ca să nu prindă cumva vinurile iz de la brânza de oi.

Străbătură printre două șiruri alcătuite din o sumedenie de putini și fășcuțe, care cu brânza de oi, care cu de vaci, care cu unt; printre străchini smălțuite și mari pline cu smântână; pe sub un șir nesfârșit de beșici și de coșulețe de coajă de brad, pline toate cu brânza de oi și spânzurate de cârlige bătute în bolta hrubei, alături cu o mulțime de hârzoabe cu păstrăvi afumați, jamboane, slănini, ghiudemuri și fel de fel de păstramuri, de asemenea spânzurate pe cârlige...

Cotiră la dreapta în hruba cu băciuii... Nu te mai pricepeai ce era acolo: burdufuri de capră pline cu undelemnuri grecești: în firi ai iarăși anume făcute, sticle tot cu undelemn, numai cât de paravans galbăn cum îi chilimbarul și limpede ca lacrima; în altă parte poloboaceie cu măsline, cu capere, cu sardele, tinichele mari cu icre negre, toate cam pe sfârșite; teancuri de cutii cu sardele și stive de luminări de spermanțetă Apollo Kerzen, învălite în hîrtie portocalie; damigene cu Tomuri albe și roșii, galoane mari cu tot soiul de rachiuri, coniacuri, lichioruri, vișinapuri, compoturi și o mulțime de alte mărunțișuri, de nu te mai ducea mintea să le însemni pe toate...

— Bine, cuvioase, da cu ce-am văzut eu în beciurile sfinției-tale, începând cu vinurile și sfârșind cu băcăliile socot că toată suflarea călugărească ar putea-o duce pan' la a doua venire.

— Ar putea-o duce, d-le, și pană la a treia venire, dacă n-ar mai fi cele metropolii cu toți slujbașii lor mari și mici și episcopiile de asemenea; dacă n-ar mai fi ispravnici, privighitori, protopopi, primari, ba câteodată chiar perceptori; și, dacă mai pui pe deasupra pe prieteni și pe lumea care nu se mai curmă pe la sărbători și pe la zile mari, apoi înțelegi bine că un rând nu trebuie să se sfârșească și altul

nou să și sosească de la Galați. Vezi dumneata câtă băcălie e aici, afară de cea care se află prin cămări, nu ne ajunge de Suntămăria Mare; noroc că mâne sosesc de la Galați chervanele mânăstirii.

— Da' mai dați-o sfinția-voastră prin cea mămăligă cu brânză...

— N-ai grijă c-avem noi destulă lume și de-a mămăligii cu brânza dar nu știu cum, că s-a făcut obicei de vine aici tot lume subțire, nu numai din Piatra, ci și din alte părții și, dă, cu te-miri-ce nu poți împăca asemenea lume; boieroaicele, mai ales, sunt gingașe de tot la mâncare, ș-apoi nu vin câte una-două, vin câte zece deodată.

— Apoi atunci îi greu de tot, părinte Vavila. Să împaci sfinția-ta cu de toate pe zece boieroaice gingașe deodată, îi greu, îi greu de tot.

Călugărul se irită la mine cu înțeles, zâmbi și nu zise nimic. Ieșirăm din beciurile mânăstirii, ca din niște adevărate catacombe, unde răceala ne supsese tot sângele din față și rămăsesem palizi ca niște morți; cel puțin pe Grigoriță nu-l mai cunoscui, când scăpătarăm la lumină; în loc de cap, avea' între umeri o enormă alămâie cu păr și cu ochi, și numai vârful nasului ascuțit și vânăt mai închipuia o mică pată mohorâtă pe o întindere gălbie...

Părintele Vavila o luă prin mânăstire, iar noi apucarăm spre pădure.

Către sară, după ce soarele scăpată dincolo de dealuri, ne întoarserăm și no duserăm de-a dreptul în odaia unde masa era așezată și unde călugărul ne aștepta de câteva minute.

— îți fi obosiți și flămânzi, ne zise el, văzându-ne; ia poftiți!

— Flămânzi ca flămânzi, dar mai cu samă însetați,

cuvioase, răspunsei eu, uitându-mă sub masă.

De astă dată erau două vase de tinichea, din care gărăfile negre își ridicau gâturile afară din gheață; ca broaștele din baltă...

Ne așezarăm la masă și începurăm a lua care de unde apucarăm... Grigoriță icre negre, eu un păstrăv, călugărul o sardea de cutie...

— De care vin poftiți, întrebă călugărul, scoțând două gărăfi de sub masă, Odobești ori Cotnari?

— Cam la grea alegere ne pui, părintele; Cotnariul, de-a fi, mai ales, din viile roznovănești...

— Tocmai de-acolo și vechi de 20 de ani mă întrerupse călugărul.

— Apoi atunci, de ne-am pune în poară cu el până la sfârșit, ne vâră sub masă: mie toarnă-mi Odobești; Cotnariului am să-i fac cinste mai la urmă.

Grigoriță întinse paharul foarte grav.

— Mie, toarnă-mi părinte, de care vrei, zise el gura plină; alegerea e pentru bicisnici.

Îi turnă lui Cotnari și mie Odobești; și, deoarece în unele privinți călugărul era de socotințile lui Grigoriță, își turnă și lui tot Cotnari.

— Bun!... Iată-mă în minoritate, zisei eu deșertând paharul. Un bicisnic și doi voinici.

Se aduse supa de clapon si, pe urmă, însuși claponul însoțit, după alegerea fiecăruia, ori de usturoi, ori de mușt ar.

Eu mă dădui de partea usturoiului, măcar că era usturoi de toamnă, iute, de-ți sărea căciula-n podele, când gustai; Grigoriță și călugărul se dădu de partea mușt arului.

— Bine, cuvioase, observai eu, înțeleg pe Grigoriță să

mânânce mușchi de mușchi, dă, cea Precistă, măcar că nu e tocmai mare boieroaică, dar e totuși foarte gingașă de nas, și Grigoriță urmează să dea mâni ochii cu dânsa; dar sfinția-ta... drept să-ți spun, nu înțeleg ca tocmai un călugăr să strice vechile canoane; canonul claponului e să fie mâncat cu usturoi.

— Da nu-ți spusei c-aici boieroaicele se țin lanț? Uite, mâni e duminică și trebuie să-nceapă a curge la călești din toate părțile; ce vrai? să-și pună lumea basmaua la nas când s-a apropia de mine?

— A!... Când s-a apropia de sfinția-ta... Ia mai umple, cuvioase, ist pahar, că mi-i al dracului de sete; usturoiul trebuie stâns.

— Și mușchiul, zise Grigoriță, întinzând și el paharul. Ne turnă la amândoi, își turnă și lui, și paharele se umpleau și se deșertau cu o iuțală de necrezut... Lui Grigoriță i se înroșise nasul și începuse a i se încleie limba ca lui Glicherie.

Călugărului îi sticleau ochii ca doi cărbuni; mie... poate că și mie-mi sticleau ochii, dar nu-i vedeam; simțeam doar atâta, că-mi ard în cap ca jăraticul. Se aduse friptura, un mușchi de viței cât toate zilele de lung și împănat cu slănină.

— Stai, Grigoriță, zisei eu, oprindu-l de a-și scoate pe farfurie; friptura are regulele ei: la friptură se țin discursuri și se închină pahare; prin urmare, n-ai să scoți friptura, până ce nu vei jura pe cinste că ai să ții un discurs, sau, cel puțin că ai să închini un pahar. N-am zis bine, cuvioase?

— Da, da, da, încuviință călugărul, însoțind cam greșit cu capul întreita sa încuviințare.

— Mă... mă... da... îngaimă Grigoriță.

— Zi pe cinste.

— Mă... mă... ne... ne... bunule.

— Zi pe cinste.

— Pe... pe... cinste.

Nimeri cu vai-nevoie o fălie de friptură și și-o scoase pe farfurie.

— Toarr...nă, po...pă, zise el întinzând paharul. Călugărul îi umplu paharul.

Dădu să beie.

— Nu, întâi discursul ș-apoi paharul, zisei eu, oprindu-l de a bea.

— Nu, zise el, îndărătnicindu-se, ma... ai întâi ooo... da și ap...poi discursul.

— Bine, iată-ți fac plăcerea; da să știi că de nu ții un discurs, măcar ca Glicherie, apoi să știi că mânânci trântealâ: ia sama c-ai jurat pe cinste.

— Ooo... da. ne... ne... bunule, izbuti să zică el în sfârșit.

Călugărul se tăvălea de râs. Scosei carnetul și cetii:

— Cugetările lui Grigoriță, celui mai bun al meu prieten, privitoare la un gard de zăbrele din Precista: Ah!... de câte ori voit-om Ca să-ți fac vrun chip, vrun semn... Dar atât de lungi și dese Sunt zăbrelele de lemn!

Cine naiba, garduri nalte Și zrăbrele-a mai scornit... Nu putea să lase lumea În izlaz nețărmurit?

Peste orișicâte garduri, Ochii sar, inima sare, Dar ce faci când peste ele, Vrai s-arunci o sărutare?

Cu ochi galeși măsuri gardul. Peste el să săi îți vine: Dar nu poți, căci dinlăuntru, Nendurat te latr-un câne...

Noaptea vii târziu acasă. Și-n somn ai vedenii rele... Visezi scânduri cu ochi negri, Câni cu dinții de zăbrele...

— Ei, ce zici, cuvioase, întrebai eu, punând carnetul în buzunar, ce zici? se potrivește?

— Al dracului, d-le, răspunse călugărul cercând a-și umple paharul, al dracului: dar nimerind cam pe buză. vinul curse jumătate pe masă și jumătate în pahar... al dracului... cinele ceala cu zăbrele și cu ochi... Ia dați paharele, încheie el întinzând garafa spre mine.

— Toarnă, cuvioase, toarnă; vezi numai de nu prea împrăștia vinul, că doar Cotnarii nu-s după casă.

— Mă... smin... smin... titule, izbucni Grigoriță deodată, mă... smin... smin... titule, dă... ooo... da-n... coace.

— Asta nu se poate; cu poșta de mâni, oda merge recomandată tocmai în fundul Precistei la casa cu no...

— Mă... te... ucid...

— Păn-atunci, ia, mai bine discursul; nu-i așa, părinte Vavila?

— Da, da, da, încuviință călugărul, însoțind iar cana greșit cu capul întreita sa încuviințare; ia dă paharul, domnule Grigoriță.

— Poo... pa, te ucid...

Grigoriță, cât era el de lung, de subțire și de slab, dar la chef era mare vărsător de sânge; totuși întinse paharul, dar cam într-o parte; călugărul nu nimeri nici el tocmai drept gura paharului și jumătate din vin curse iar pe masă.

— Apoi, cuvioase, zisei eu cam supărat, cu reguta asia eu am să mor de sete; ia adă-ncoace cea garafă.

Și voii să i-o iau din mână.

— Asta nu se poate...

Și feri garafa, trăgând-o spre dânsul... Apoi, punând-o pe masă, bătu din palme. Glicherie se înfățișă.

— Inochentie...

Și restul de „să vină-ncoace“ îl înlocui, făcând în aer și cam stâlcit cuvenitul semn de chemare cu arătătoriul fără cumpăneală al dreptei sale.

Glicherie ieși și peste câteva minute Inochentie intră.

— Cinci gărăfi de Cotnari din dreapta, poronci el scoțând două chei din buzunar și dându-le lui Inochentie; din dreapta auzit-ai?

Și Inochentie plecă iute spre îndeplinirea poroncii, înainte chiar de a mântui Vavila de făcut cu mâna trebuitoare și molatică cuvenitul semn de arătare spre o dreapta închipuită.

— Doamne, părinte Vavila, întrebai eu cam cu sfială, dar de află preacuvmșia-sa Stratonic de risipa co-i faci în vinurile mânăstirii?...

— Nu-mi pasă, chiar să afle...

Și cu arătătorul dreptei sale șterse larg în aer și cam la înălțimea nasului semnul de negare, dar numai într-o parte...

— Nu-mi pasă eu îs cămăraș... el îi... egumen... n-are treabă...

Grigoriță se muncea și nu nimerea să-și scoată pe farfurie o bucată de plăcintă în foi cu brânză și smântână, adusă și pusă pe masă chiar atunci în o tava ferbinte de aramă, curat frecată și frumos spoită.

— Mă... smin... titule, ia scoate, zise el dându-mi cuțitul și furculița lui. îi umplui farfuria cu o bucală de plăcintă moale și ferbinte de aproape sfirâia.

— Decât n-ai să mânânci, zisei eu, nedându-i cuțitul și furculița, pană nu te-i plăti de discurs.

— Da, da, da, întări călugărul; discursul, domnule Grigoriță. discursul... ai zis pe cinste.

Grigoriță rămase un minut cu capul plecat, ca într-o adâncă cugetare sau mai bine zis, într-un soi de piroțeală, apoi deodată, ca împins parcă de o putere nevăzută și ținându-se strâns de margina mesei, își desfășură in aer, drept și țapăn toată lunginea supțlre și slabă a trupului său...

— O... o... norată... adunare!... ppopă, te ucid mă... smin... titule... Pauză...

Și râdicând paharul deșert:

— Să... vă ia dra... draacul pe-amândoi...

Și tot așa de repede se trânti pe scaun precum se și sculase.

Discursul se sfârșise.

— Brava, Grigoriță! te declar cel mai mare orator din univers...

— Da... ce... crezi tu, smin...titule?

Inochentie intră cu Cotnariul, puse gărăfile pline în gheață, în locul celor deșerte și ieși.

Făcurăm plăcintei cuvenita cinste, în hatârul mai cu samă, al Cotnariului nou-sosit.

— Știi ce una cuvioase, mă hotărâi eu să zic, golind după plăcintă paharul reglementar.

— Ce? mă întrebă călugărul vrând a-mi umplea din nou paharul dar, nimerind mai degrabă buza decât gura paharului, vinul curse iarăși pe masă, mai mult de jumătate,

— Fiindc-a tocat de polunoșniță, și eu plăcinta am c-am sfârșit-o, aș socoti să ne tragem fiecare pe la casele noastre.

— Stai să... toace de utrine... nu-i așa, d-le Grigoriță?...

— Să... toaaa... ce, răspunse el mecanicește, fără să

știe de ce toacă e vorba, dar totuși cu destul autoritate porocitoare în glas.

Lucrul devenea îngrijitor. Cu fel de fel de viclenii, izbutisem, nu-i vorbă, să nu țin tocmai întreg șirul paharelor și scăpasem, prin urmare, mai teafăr pană acum decât Grigoriță și călugărul; cu toate vicleniile mele însă simțeam cum îmi zvâcnesc tâmplele și-mi vâjâie urechile, iar pe Vavila, care stătea la masă în fața mea, mi se părea că deabea îl zăresc la o mare depărtare; și n-aș fi putut spune, cu temei, dacă barba lui era roșie sau neagră, dar aș fi putut spune cu încredințare că nas, cel puțin, n-avea deloc... Cu mare băgare de samă îmi puteam totuși purta limba-n gură și mintea-n cap; despre picioare nu știam nimic, deoarece nu mă urnisem de pe scaun.

Glicherie intră cu o farfurie mare încărcată cu fructe, între cari zării, mai cu samă, vestitele cireșe negre de la Pângărați.

Cine nu cunoștea cirașele negre de la Pângărați!... Mari cât nucile cele mici, albăstrii, de negre ce erau, cu pelița groasă, cu carnea tare și roșie ca de naramze, cu sâmburile numai cât lintea, de o dulceață parfumată, necunoscută altor fructe, cireșele negre de la Pângărați alcătuiau, la „secundae mensae“ (Al doilea fel la masă. lat.), deliciul rar al ospețelor boierești de la oraș, la care, din când în când, Stratonie trimetea cu mare scumpătate câte un mic coșuleț...

— Migdale și alune, nepriceputule, strigă Vavila, făcându-i semn să iasă afară; fleacuri de-aistea pentru duduci și pentru cucoane; înțeles-ai? hai, cât te văd!

Glicherie se și întoarse iute cu migdale și cu alune stricate gata.

Noroc numai că, din cele cinci sticle de Cotnari, nu se

bău, cu năpaste, decât două, cel mult; căci celalalt, mulțămită măiestriei de turnat a călugărului, se vărsase pe masă.

Se auzi tocând de utrenie.

— Ei, cuvioase, mulțămim și mâni cu bine, zisei eu, sculându-mă încet și cu mare chibzuială de la masă, țânâdumă, bineînțeles, și de speteaza scaunului și de marginea mesei.

Grigoriță se uită împrejur, parc-ar fi căutat sau plănuit ceva; deodată, și cu o iuțală, de care nu l-aș fi crezut destoinic, față de starea în care se afla, se ridică țăpușă-n sus și, lung cum era, se răsturnă de-a dreptul pe patul ce tocmai era lângă dânsul și, pană ce să-mi dau eu samă de strategia lui, îl și auzii horăind...

Călugărul se sculă și el cu cumpăneală și cu băgare de samă și amândoi, eu și el, ne îndreptarăm spre ușă cu chibzuială, el păsind metodic ca un cocostârc pe arătură, eu... D-zeu mai știe cum.

Ne strânserăm fiecare pe la casele noastre. A doua zi, era soarele sus când mă trezii; și poate nu m-aș fi trezit așa curând, dacă o mare gălăgie, sporită de buimăceala somnului, n-ar fi străbătut de-afară pană la mine; nu-mi trecuse parcă din urechi un huruit de tunet depărtat și-mi rămăsese în trup încă întipărirea celor de pe urmă zguduiri ale patului, cu mine cu tot, ca de pe urma pământului zbuciumat de cutremur... și strigăte nedeslușite de glasuri omenești, ce se încrucișau din depărtare între ele... izbituri surde de ceva ce-ar fi căzut de sus și greu pe pămmt, cu zăngăniți de multă fierărie, umpleau lăuntrul mânăstirii.

„Chervancle. îmi fulgeră mie prin Gând... Iute îmi trăsei ceva pe mine și ieșii afară.

Era o priveliște cu adevărat homerică.

Patru cară mocănești, patru chervane, cum se zicea

pe atunci, în câte șase boi fiecare, poposiseră colbăite și obosite, parcă, de drum lung, pe paveaua de lespezi late a mânăstirii; așezate pe roți înalte, cu obezile strânse puternic în șini late de Sibir ai fi zis că gem sub povoara grea și înaltă, pe care de-abia o geuiau între lărgimea lungă a coșurilor lor; iar peste cuprinsul întreg al chervanelor, erau aruncate țoluri groase și mari de cânepă, cetluite temeinic cu fârnghii lungi aduse pe deasupra și prinse cu noduri meșteșugite de carâmbii ușor încovâiați ai draghinilor. Proțapurile cu juguri de frasin săpate în solzi și cu răstele lucii de fier, căzute chiar atunci de pe gâtul obosit al boilor, zăceau și ele obosite parcă pe pământ; păcornițele colbăite atârnau pe sub perinoacele de dinapoi, aninate de osii cu cârlige de fier, iar vârtejele stăteau cumințI în chilna carului, gata parcă să sară jos, să pună umărul și să-l ridice în sus de-o roată... Boi mari de Fălciu, învățiți bine și ciolănoși umpleau ograda doi câte doi... Cu gâturile în juguri, cu ochi negri, rotunzi și mari cu frunți late și păroase, cu coarne imense și desfăcute larg în lături, târau între dânșii tânjelele cu cârceie de fier ce zângăneau cu răsunet înalt pe paveaua de lespezi a mânăstirii; argățime multă cu picioare lungi și arcuite, îmbrăcate în opinci și în iștari de lână creți, cu pepturi desfăcute, păroase și pârlite de soare, cu plete lungi și negre, ce cădeau în jos pe umere de sub pălării largi de Brașov, împodobite cu smocuri galbene de siminoc, foia în toate părțile cu pași greoi și largi printre boi și după treabă...

Iar când boii, cu pași înțelepți și târându-și între dânșii tânjelele zăngănitoare, începură a se înșira pe sub bolta de ieșire tot părechi-părechi, îndemnați de dinapoi de argățime, larma începu a scădea treptat și cu cea din urmă păreche și cu cel din urmă argat se strânse și cel din urmă

zgomot.

Iar la prânz, iar Cotnari, iar Odobești, ba chiar și Nicorești; iar părintele Vavila... iar somn...

Înainte de toacă ne trezirăm din nou în zgomot de vânzoleală. Ieșii afară.

Se deseărcau chervanele. Pe corcii și pe brațe multe de argățime vin joasă se dădeau mărfurile jos din chervane... Apoi, dea- dura, în spate, pe tragle, în tărăboanțe, se îndreptau spre beciuri, spre magazii, spre hambare sau spre cămări; zahărul în poloboace sau în căpățini; balercuți și damigene cu romuri felurite, saci cu cafele de tot soiul, burdufuri de capră cu undelemnuri grecești, lăzi cu „paravans franțuzesc, cu lumânări rusești de ceară albă și galbănă, stive întregi de lumânări de spermanțetă Apollo Kerzen învălite în hîrtie portocalie, saci cu orezuri turcești cu harpacașuri sau cu grisă; cutii mari de tinichea sau de lemn cu halvale de Indirnea sau cu tahânuri; poloboacele cu măsline lădiți înguste și lungărețe cu tot soiul de strafide roșii și negre cu și fără sâmbure; saci cu migdale și cu alune; galoane mari de sticlă albe sau negre cu tot soiul de rachiuri; putini cu sardele și scrumbii în salamură, și... cine-ar mai fi putut prinde cu ochiul și cu mintea ce mai era acolo!...

Și după ce beciurile, magaziile, cămările și tainițile mânăstirii înghițiră cuprinsul întreg al chervanelor, acestea, trase și împinse cu mâni de argățime multă, își luară încet și greoi drumul către odaie; iar lăuntrul mânăstirii căzu din nou în liniștea neturburată de mai înainte... Cel mult dacă glasul părintelui Vavila mai răsărea din câte-o parte, dând cele de pe urmă porunci, sau dacă vreo cheie se mai răsucea cu scrâșniri ascuțite de fier în vreo broască sau lăcată de cetate...

Nu ne dădusem dezlipiți de priveliștea descărcării chervanelor și, prin urmare, întârzierăm și nu ne puturăm întoarce la târg în ziua aceea. Dimineața însă, a doua zi, după cafeaua cu lapte pentru noi și ceaiul obicinuit pentru părintele Vavila, plecarăm, iar părintele Vavila ne însoți până devale...

— Și unde zici c-ai adormit alaltăieri? mă întrebă Grigoriță, cum scoboram la vale pe drumul strâmt, tivit pe amândouă părțile cu iarbă înaltă.

— Ia colea, zisei eu arătând spre stânga locul unde, în adevăr, stătusem lungit și unde iarba era încă pologită.

Călugărul se uită și el spre locul arătat de mine, dar se uită și spre dreapta făcând parcă o socoteală în mintea lui...

— Și ai dormit bine în iarbă? mă întrebă el zâmbând și privindu-mă cu înțeles.

— Tun, cuvioase; și de nu mă trezea un pârdalnic de câne, aș fi dormit păn-a doua zi, ca un bursuc.

Sosirăm la poalele dealului.

— Apoi să ne vedem cu sănătate și cu voie bună, cuvioase, zisei eu dând mâna cu călugărul.

— Să mergeți sănătoși și mai poftiți!

Noi ne urmarăm drumul înainte, călugărul o luă la deal înapoi.

Iar la prânz ne găsirăm fiecare pe la casele noastre.

Cuprins

Pe drumuri de munte **1**

Amintiri dintr-o călătorie 3
SPRE MÂNĂSTIRI 3
DE LA VĂRATIC LA SĂCU 14
LA AGAPIA 33
SPRE PIPIRIG 44
JUPÂNEASA ZAMFIRA 52
UN POPAS 64

În munții Neamțului 81
FLORICICA 81
SPRE NICHIT 113
PĂRINTELE GHERMĂNUȚĂ 141
SINGUR 186
LA TAZLĂU 224

Cucoana Marieta 253

La Pângărați 279